

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK DİLİ BİLİM DALI**

**ERMENİ HARFLİ KIPÇAK TÜRKÇESİYLE YAZILMIŞ
1618 TARİHLİ DUALAR KİTABI
(ÇEVİRİ-İNCELEME-DİZİN-TRANSKRİPSİYONLU METİN)**

Yüksek Lisans Tezi

Kübra CAN

Ankara, 2024

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK DİLİ BİLİM DALI**

**ERMENİ HARFLİ KIPÇAK TÜRKÇESİYLE YAZILMIŞ
1618 TARİHLİ DUALAR KİTABI
(ÇEVİRİ-İNCELEME-DİZİN-TRANSKRİPSİYONLU METİN)**

Yüksek Lisans Tezi

Kübra CAN

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Jale DEMİRCİ**

Ankara, 2024

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI**

**ERMENİ HARFLİ KIPÇAK TÜRKÇESİYLE YAZILMIŞ
1618 TARİHLİ DUALAR KİTABI
(ÇEVİRİ-İNCELEME-DİZİN-TRANSKRİPSİYONLU METİN)**

Yüksek Lisans Tezi

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Jale DEMİRCİ**

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

1- Prof. Dr. Jale DEMİRCİ

2- Prof. Dr. Aysu ATA

3- Prof. Dr. Hülya KASAPOĞLU ÇENGEL

**Tez Savunması Tarihi
20.05.2024**

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Prof. Dr. Jale DEMİRCİ danışmanlığında hazırladığım “**Ermeni Harfli Kıpçak Türkçesiyle Yazılmış 1618 Tarihli Dualar Kitabı (Çeviri-İnceleme-Dizin-Transkripsiyonlu Metin) (Ankara, 2024)** ” adlı yüksek lisans tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

28/06/2024
Kübra CAN

ÖN SÖZ

Azak Denizi çevresinden Tuna nehrine, Aşağı Don'dan Orta Dinyeper'e ve Dinyester nehrine kadar uzanan bölge, tarihte “Kıpçak Bozkırları”, “Deşt-i Kıpçak” olarak bilinmektedir (Kurat, 1972: 203). Ermenilerin 11. yüzyılda Karadeniz'in kuzeyindeki bu bölgeye göç etmeleriyle bölgede Ermeni ve Kıpçak teması başlamıştır. Bunun sonucunda iki topluluk kültürel anlamda birbirini etkilemiş ve iç içe geçmiştir. Bu etkileşim aracılığıyla karma bir dil meydana gelmiş; söz varlığı ağırlıklı olarak Kıpçakça olan ancak Ermenice, Lehçe, Slavca, Farsça ve Arapça sözcükler de içeren Ermeni alfabesiyle oluşturulmuş metinler ortaya çıkmıştır. Bahsi geçen metinler, günümüzde; Avusturya, Ermenistan, İtalya, Hollanda, Polonya, Romanya, Rusya, Ukrayna, Fransa'daki kütüphanelerde bulunmaktadır (Garkavets, 2002: 1080-1084).

Ermeni harfli Kıpçak Türkçesi ile yazılan eserler günümüzde bilim dünyasına tanıtılmış ve bir kısmı Latin alfabesine aktarılarak incelenmiştir. Aleksandr Nikolayeviç Garkavets, 2002 yılında *Kıpçakskoye Pismennoye Naslediye: Katalog İ Teksti Pamyatnikov Armyanskim Pis'mom* adlı katalogda pek çok eseri derlemiş, Latin alfabesine aktarmıştır. Söz konusu metinlerin bilimsel olarak çalışılması; bu dilin mahiyetinin anlaşılması ve tarihî gelişiminin daha iyi kavranması bakımından önem arz etmektedir.

Bu çalışmada Viyana Mekhitarist Cemiyeti Kütüphanesinde bulunan Ermeni harfli Kıpçak Türkçesiyle oluşturulmuş *Dualar Kitabı* ele alınmıştır. Çalışma; eserin transkripsiyon metnini, Türkiye Türkçesine tercümesini, dizinini ve şekil bilgisel bakımdan incelenmesini kapsamaktadır. İncelenen eserin orijinal metnine ulaşamadığı için çalışmada Alexandr N. Garkavets tarafından hazırlanan *Kıpçakskoye Pismennoye*

Naslediye T. I, Katalog İ Tekstı Pamyatnikov Armyanskim Pis'mom adlı katalogda sayfa 210-240 aralığında yer alan transkripsiyon metni esas alınmıştır.

İncelediğimiz metin üzerinde henüz bilimsel bir çalışma yapılmamıştır. Yaptığımız çalışmanın bu alandaki biçimsel çalışmalara, sözlük çalışmalarına ve dinî terminolojiye dayalı araştırmalara da kaynaklık etmesi hedeflenmektedir.

Tezimde ana kaynak olarak kullandığım değerli çalışması için ve bu alandaki çalışmalarıyla araştırmacılara ışık tuttuğu için Prof. Dr. Alexandr Nikolayeviç Garkavets'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tez konuma olan ilgimin başlamasından tezimi tamamlamama kadar olan süreçlerin tümünde bilgisini ve desteğini esirgemeyen kıymetli hocam ve danışmanım Prof. Dr. Jale Demirci'ye hem ders hem de tez dönemimdeki emekleri, nezaketi ve yol göstericiliği için teşekkürlerimi sunuyorum.

Dersleri sırasında kendisinden pek çok bilgi öğrendiğim; her zaman çalışmayı, doğru sorular sormayı ve sorgulamayı bir düstur olarak benimsememi sağlayan saygıdeğer hocam Prof. Dr. Aysu Ata'ya teşekkür ediyorum.

Ermeni Harfli Kıpçak Türkçesi alanındaki değerli çalışmalarından yararlandığım, fikirleriyle bana yol gösteren Prof. Dr. Hülya Kasapoğlu Çengel'e katkıları için teşekkürlerimi sunuyorum.

Her zaman olduğu gibi tez sürecimde de beni destekleyen ve cesaretlendiren değerli hocam Doç. Dr. Tayfun Haykır'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Dizin çalışmam sırasında yardımlarını esirgemeyen, kıymetli bilgileri ve fikirleriyle çalışmama katkı sunan saygıdeğer hocam Dr. Recep Yürümez'e teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu süreci en iyi şekilde yönetmemi sağlayan, beni her konuda yüreklendiren ve yoluma ışık tutan Abdulkadir Kara'ya her daim yanımda olduğu için teşekkür ediyorum.

Değerli dostluklarıyla beni yalnız bırakmayan mesai arkadaşlarım Dr. Kürşat Aramak ve Merve Sevda Selvi'ye destekleri ve fikirleri için teşekkür ediyorum.

Varlıklarıyla bana güç veren kıymetli arkadaşlarım Seçil Ay, Melek Çelik, Emine Bayrak, İrem Can, Melike Maraş, Gülsen Okutan, Sena Yılmaz ve Fatma Nur Kaya'ya destekleri için teşekkür ediyorum.

Beni hayata hazırlayan, zorluklarla karşılaştığımda her daim yanımda olan babam Fikret Can'a; verdiğim tüm kararlarda arkamda duran ve en iyi dostum olan ablam Emine Cangül'e sonsuz teşekkür ediyorum. Çalışmam sırasında kaybettiğim biricik annem Zeynep Can'a; bana her şeyden önce iyi bir insan olmayı öğrettiği, koşulsuz sevgisi ve güveniyle beni bugüne getirdiği için en büyük teşekkürü borç bilirim.

Lisansüstü eğitimim TÜBİTAK Bilim İnsanı Destek Programları Başkanlığı (BİDEB) 2210-A Genel Yurt İçi Yüksek Lisans Burs Programı ile desteklenmiştir. Başarı bursuyla eğitime destek verdiği için TÜBİTAK'a teşekkürlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	i
İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR.....	vii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. ÇALIŞMA HAKKINDA	1
1.1.1. Konu	1
1.1.2. Amaç ve Önem	1
1.1.3. Çalışmanın Bölümleri.....	2
1.1.4. Yöntem	2
1.2. ERMENİ-KIPÇAKLAR.....	4
1.3. ERMENİ HARFLİ KIPÇAK TÜRKÇESİ VE ESERLERİ HAKKINDA....	6
2. ÇEVİRİ.....	9
3. İNCELEME	106
3.1. İSİMLER	106
3.1.1. İsim Yapım Ekleri	106
3.1.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri	106
+Aç	106
+An.....	106
+Ar	107
+Aş	107
+CA	107
+CAK	108
+CI.....	108
+DAş	108
+dİz	108
+GA, +hA.....	109
+gI	109
+gi	109
+II	110
+IIK	111
+InçI	111
+sI.....	112
+sIz.....	112

3.1.1.2. Fiilden İsim Yapım Ekleri	113
-A.....	113
-AnAK.....	113
-ç.....	113
-(I)k/ (I)h	114
-(O)v	114
-(I)m	115
-(v)UçI.....	115
3.1.2. İsim Çekim Ekleri	116
3.1.2.1. Durum Ekleri	116
Yalın Durum.....	116
İlgi Durumu	116
Belirtme Durumu	117
Yönelme Durumu	118
Bulunma Durumu.....	119
Ayrılma Durumu	119
Eşitlik Durumu	119
Vasıta Durumu	119
3.1.2.2. İyelik Ekleri	120
3.1.2.3. Çokluk Eki	122
3.2. FİİLLER	123
3.2.1. Fiil Yapım Ekleri	123
3.2.1.1. İsimden Fiil Yapım Ekleri	123
+DA.....	123
+GA.....	123
+IA.....	123
3.2.1.2. Fiilden Fiil Yapım Ekleri	124
-DIr.....	124
-gIz	124
-Il	125
-In	125
3.2.2. Fiil Çekim Ekleri	125
3.2.2.1. Şahıs Ekleri	126
3.2.2.1.1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri.....	126
3.2.2.1.2. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri	127

3.2.2.2. Zaman Ekleri.....	128
3.2.2.2.1. Şimdiki Zaman	128
3.2.2.2.2. Geniş Zaman	129
3.2.2.2.3. Bilinen Geçmiş Zaman.....	130
3.2.2.2.4. Öğrenilen Geçmiş Zaman	131
3.2.2.2.5. Gelecek Zaman.....	131
3.2.2.3. Kip Ekleri.....	133
3.2.2.3.1. Şart Kipi	133
3.2.2.3.2. Emir- İstek Kipi.....	133
3.2.2.3.3. Gereklilik Kipi	134
4. DİZİN.....	135
SONUÇ	563
KAYNAKÇA.....	566
EKLER	569
Ek 1: Transkripsiyonlu Metin	569
ÖZET	607
ABSTRACT	608

KISALTMALAR

DK	: Viyana Mekhitarist Cemiyeti Kütüphanesi 525 Numaralı Dua Kitabı
Erm. Har. K.T.	: Ermeni harfli Kıpçak Türkçesi
KPN	: Aleksandr N. Garkavets - Kıpçakskoye Pismennoye Naslediye T. I: Katalog i Tekstı Pamyatnikov Armyanskim Pis'mom (Kıpçak Yazılı Mirası I: Ermeni Yazılı Anıtların Kataloğu ve Metni)
KS	: Aleksandr N. Garkavets - Kypchakskiy Slovar (Kıpçakça Sözlüğü)
t.ş.	: teklik şahıs
ç.ş.	: çokluk şahıs

1. GİRİŞ

1.1. ÇALIŞMA HAKKINDA

1.1.1. Konu

Bu çalışmada Viyana Mekhitarist Kütüphanesinde bulunan Ermeni harfli Kıpçak Türkçesiyle oluşturulmuş *Dualar Kitabı* ele alınmıştır. Çalışma, bu metnin Türkiye Türkçesine tercümesini, şekil bilgisel incelemesini ve dizinini kapsamaktadır. İncelenen eserin orijinal metnine ulaşamadığı için çalışmada Alexandr Nikolayeviç Garkavets tarafından hazırlanan *Kıpçakskoye Pismennoye Naslediye T. I, Katalog İ Teksti Pamyatnikov Armyanskim Pis'mom* (2002) adlı katalogda sayfa 210-246 aralığında yer alan transkripsiyon metni esas alınmıştır.

1.1.2. Amaç ve Önem

Bu tezin amacı Ermeni harfli Kıpçak Türkçesinin anlaşılması konusunda katkı sunmak, çalışmaların sınırlı olduğu bu alana dikkati çekmek ve dili daha yakından tanımaktır. Erm. Har. K. T. metinleri üzerine çalışmalarda genellikle biçimsel incelemeye yoğunlaşmış, metinlerin Türkiye Türkçesine çevirisi nadiren yapılmıştır. Erm. Har. K. T.'deki devrik cümle yapısı, tamlayanla tamlananın sıklıkla yer değiştirmesi, tamlayan ve tamlananın cümlede uzak düşebilmesi, yan cümlelerin eklerle değil soru sözcükleriyle yapılması gibi karakteristik özellikleri bu dildeki eserlerin anlaşılmasını zorlaştırmakta, sözlük bilgisi tek başına yeterli olmamaktadır. Dolayısıyla bu eserlerin tek bir açıdan değil bütüncül bir bakış açısıyla ele alınması gerekmektedir.

Çalışmamızda yapılan çeviri ile bu bakış açısının desteklenmesi hedeflenmiş; çevirimizin yapılacak olan başka çalışmalardaki söz dizimi, biçim bilgisi, söz varlığı incelemelerine de katkı sunması amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik daha fazla veri sunmak adına kapsamlı bir eser olan *Dualar Kitabı* tercih edilmiştir.

1.1.3. Çalışmanın Bölümleri

Bu tez “Giriş”, “Çeviri”, “İnceleme” “Dizin” olmak üzere dört ana bölümden oluşmaktadır.

“Giriş” bölümü; “Çalışmanın Tanıtımı”, “Ermeni-Kıpçaklar”, “Ermeni Harfli Kıpçak Türkçesi ve Metinleri Hakkında” alt başlıklarından oluşmaktadır. Bu başlıklarda Ermeni-Kıpçakların tarihi, yayıldıkları bölgeler hakkında genel bilgiler verilmiş; bu karma dilin kökeniyle ilgili görüşlere değinilmiş; Erm. Har. K.T. yadigârlarından ve bu eserlerin özelliklerinden söz edilmiştir.

“Çeviri” bölümünde metnin Türkiye Türkçesine tercümesi yapılmıştır.

“İnceleme” bölümü “İsimler”, “Fiiller” alt başlıklarından oluşmaktadır. Bu bölümde, isim yapım ekleri ve çekim ekleri, fiil yapım ekleri ve çekim eklerinden söz edilmiş, metinden örneklere yer verilmiştir.

Çeviri ile karşılaştırılma yapılabilmesi adına Garkavets’in transkripsiyon metnine çalışmamızın ek bölümünde yer verilmiştir.

1.1.4. Yöntem

Çalışmamızda ilk olarak alan hakkında literatür taraması yapılmıştır. İncelenen metne Aleksandr N. Garkavets’in *Kıpçakskoye Pismennoye Naslediye T. I, Katalog I*

Teksti Pamyatnikov Armyanskim Pis'mom (2002) kataloğundan ulaşılmış ve metnin okunmasının ardından gerekli notlar alınmıştır.

Çeviri sırasında kelimelerin sözlük anlamı dışında cümleye katmış olabileceği yan anlamlar da düşünülerek gerekli görülen kısımlarda serbest çeviriye başvurulmuştur. Çeviri için temel kaynak olarak Garkavets'in ilgili eserlerdeki sözcükleri derleyerek oluşturduğu *Kypchakskiy Slovar* sözlüğü kullanılmıştır (Garkavets, 2023). Erm. Har. K.T.'nin tipik özelliği olan devrik cümle yapısı sebebiyle cümlelerin anlamlandırılmadığı noktalarda “Açıklamalı Kutsal Kitap” adlı web sitesinden (<https://kutsalkitap.info.tr/>) Kutsal Kitap'ın Türkçe çevirisine ve ilgili kısımların notlarına başvurulmuştur. Çevirinin bazı yerlerinde özel adlar ve ayetler ile ilgili açıklayıcı dipnotlara yer verilmiştir.

“İnceleme” bölümü için ilk olarak alt başlıklar oluşturulmuş, ardından bu alt başlıklarla ilgili fişlemeler yapılmış ve bulunan veriler ilgili bölüme yazılmıştır. Tüm alt başlıklarda, ilgili eklere metinden örnekler verilmiştir. Sözcüklerin metindeki yerini göstermek adına parantez içinde “metindeki sayfa numarası/satır numarası” yazılmıştır. Metnin orijinaline ulaşamadığı için kelimenin hangi satırda yer aldığı bilinmemektedir dolayısıyla burada KPN'deki satır numarası kastedilmektedir. Bu bölümde verilen örnek sözcüklerin yazımında Türk transkripsiyon sistemi esas alınmış, aşağıdaki harf değişiklikleri yapılmıştır:

dz → c

č → ç

γ → ğ

χ → h

ī → ı

ž→ j

š→ ş

1.2. ERMENİ-KIPÇAKLAR

11. yüzyılda Ermeni Bagratlılar İmparatorluğu'nun Selçuklu akınlarıyla çökmesi ve bu ülkenin başkenti olan Ani'nin Moğol saldırıları sonucu yıkılmasıyla Ermenilerin birçoğu Karadeniz'in kuzeyine göç ederek Kırım'da büyük bir topluluk hâline gelmişlerdir (Lewicki ve Kohnowa, 1957: 157; Pritsak, 1979: 131). Bölgedeki Ermeni ve Kıpçak teması uzun yıllar devam etmiş, ticaret yoluyla daha da gelişen bu temas dil, din, kültür hususunda etkileşim meydana getirmiştir.

Ermeni-Kıpçakların kökeninin Kıpçakların yoğun olduğu bölgelere göç edip onların dilini öğrenen Ermeniler olduğu (1) ve Gregoryen mezhebini benimsemiş olan, Ermeni alfabesiyle yazan Kıpçaklar olduğu (2) yönünde iki farklı görüş bulunmaktadır.

Türki ix movi ta literaturu adlı eserinde Erm. Har. K. T. metinlerini bilim dünyasına ayrıntılı bir şekilde tanıtan Ukraynalı Türkolog Agatangel Efimoviç Kırımsiy bu topluluğu Türk olarak kabul etmiştir (Kasapoğlu Çengel, 2012: 25).

Jean Deny Ermenilerin hem belirli kasabalarda hem de kırsal kesimde Kumanlar ile temas hâlinde olduklarını ve kendilerini onların egemenliği altında bulduklarını dile getirmiş, Kırım'a gelen Ermeni göçmenlerin, dillerini “bizim til” veya “Tatarça” diye andıklarından söz etmiştir. Deny'e göre kendilerini bu şekilde ifade etmeleri diğer Ermenilerle tamamen karıştırılmak istemediklerini, Kırım'dan gelmeyenlerin Ermenice kullanmaya devam ettiklerini veya onu Lehçe ve Ukraynaca ile değiştirdiklerini göstermektedir (Deny, 1957: 9).

Omeliyan Pritsak, Ermeni göçmenlerin Kıpçaklarla sürekli teması ve kurdukları ticari etkileşim sonucu -dinlerini yazılarını ve birçok özelliklerini korumalarına rağmen- dillerinin etkilendiğini, bu temasın onları yavaş yavaş Kıpçakçayı kilise dili ve resmî dil olarak kullanmaya sevk ettiğini ifade etmiştir (Pritsak 1979, 131).

Daşkeviç; Altınorda döneminden önce Kırım'da Ortodoks Urumlar, Gregoryen Kıpçaklar, Musevi Karaylar ve Müslüman Kıpçaklar olmak üzere dört grup Kıpçak bulunduğunu ifade etmiş ve Gallifotsky, Antonia Maria Gratsini, Martin Kromer, Yogan Alnpeh'in gözlemlerini ortaya koyarak özellikle Katolikler, Yunanlılar, Gotlar, Avarlar, Ruslar, Çerkesler, Kumuklar ve yerli Ermeniler olmak üzere Karadeniz'in kuzeyindeki Hristiyanların Ermenice konuştuklarını, Lehçe ve Ukrancayı da bilen Ermenilerin ibadetlerinde Kıpçak dilini kullandıklarını, Kamanets- Podolsk ve Lviv'deki bütün belgelerin dilinin Kıpçakça olduğunu belirtmiştir (Akt. Kasapoğlu Çengel, 2012: 22).

Sir Gerard Clauson ise bu dilin konuşurlarının etnik kökeninin Kıpçak olduğunu savunmaktadır. Clauson bu dilin Codex Cumanicus diline çok yakın olmasına, Karayca ile benzerliğine, temel söz varlığının Kıpçakça olmasına ve Polonya'daki Ermeni-Kıpçak topluluklarının soyisimlerinin Kıpçakça olmasına dikkat çekerek bu görüşünü desteklemektedir (Akt. Salan, 2016: 27-28).

Alexandr N. Garkavets de Ermenistan'ı terk etmek zorunda kalan birçok Ermeni'nin uzun süre Kıpçakların yakınında, Don'da, Kırım'da ve Besarabya'da yaşadığını ve Kıpçak dilini bu sırada öğrendiğini diğer bir yandan Kıpçakların da Ermeni- Gregoryen Hristiyanlığı kabul ettiğini ifade etmekte ve bu tezini desteklemek için G. Alişan, R. Acharyan ve E. Khursidian'ın incelediği epigrafik verilerden yararlanarak Ermenistan'daki Şirak bölgesindeki Ariç köyünün eskiden "Kıpçak" olarak

adlandırıldığından ve bu köyde “Khpçankvank” adlı bir manastır bulunduğundan söz etmektedir (Garkavets ve Khurshidian, 2001: 587).

1.3. ERMENİ HARFLİ KIPÇAK TÜRKÇESİ VE ESERLERİ HAKKINDA

Türkçe metinler, tarih boyunca pek çok farklı alfabeye yazılmıştır. Bu alfabelerden biri olan Ermeni alfabesi 14. yüzyıldan itibaren Türkçe yazma metinlerde karşımıza çıkmaktadır (Pamukciyan, 2002: XI). Ermeni alfabesi, Kıpçak Türkçesinin yazımında da kullanılmıştır. Literatürde “Ermeni harfli Kıpçak Türkçesi”, “Ermeni Kıpçakçası” yahut “Gregoryen Kıpçak Türkçesi” olarak bilinen bu dille çok sayıda eser meydana getirilmiştir.

Ermeni harfli Kıpçakça ses ve şekil bilgisi özellikleri açısından Karayca, Kumanca, Urum ve Kırım Tatarcasıyla benzerlik göstermektedir ve bu dil aynı zamanda *Codex Cumanicus*’ta kullanılan dille de örtüşmektedir (Chirli, 2005: 4). Bu dille oluşturulan eserlerde temel söz varlığı Kıpçakçadır, bununla birlikte Ermenice, Lehçe, Slavca, Farsça ve Arapça söz varlığına rastlanmaktadır.

Kıpçak eserleri ile ilgili çalışmalara bakıldığında bu çalışmaların ağırlıklı olarak yurt dışında yapıldığı görülmektedir. “Bunun sebeplerinden birisi Türkoloji çalışmalarının yurt dışında Türkiye’den daha önce başlamış olmasıdır. Bir diğer sebep eserlerin nüshalarının bir kısmının yurt dışı kütüphanelerinde bulunmasıdır. *Codex Cumanicus* gibi bazı eserler ise batılı ülkelerin araştırmacıları tarafından hem dil tarihlerini hem de din tarihlerini ilgilendiren malzemeleri içerdikleri için çok daha fazla incelenmişlerdir.” (Demirci, 2003:54). Söz konusu olan Ermeni Har. K. T. eserleri hakkında birincil çalışmaların da yurt dışında yapıldığı görülmektedir. Avusturalyalı

bilim adamı Friedrich von Kraelitz-Greifenhorst, 1912 yılında bu dil ve onun kullanımına ilişkin kapsamlı dilsel notlarla birlikte bir örnek Mezmur yayımlayarak bu eserlere dikkati çekmiştir (Lewicki ve Kohnowa, 1957: 154). Ardından Agatangell Efimoviç Kırinsky, Timofey İvanoviç Grunin, Jean Deny, Marian Lewicki, Renata Kohnowa, Omelijan Pritsak, Edmond Schütz, Sir Gerard Clauson, Yaroslav Daşkeviç, Edward Tryjarski, Aleksandr Nikolayeviç Garkavets bu metinlerle ilgili ayrıntılı çalışmalar yapmışlardır, bu alanda en fazla metin 2000’li yıllarda Garkavets tarafından neşredilmiştir. (Kasapoğlu Çengel, 2012: 25). “Türkiye’de ise Nadejda Chirli *Algış Bitigi* adlı dua kitabı üzerinde çalışmıştır. Ayrıca Hülya Kasapoğlu Çengel, Mehmet Kutalmış, ve Chirli’nin Ermeni harfli Kıpçak dil malzemesi üzerine hazırladıkları araştırma/inceleme yazıları bulunmaktadır.” (Kasapoğlu Çengel, 2012: 25).

Ermeni harfli Kıpçakça ile yazılan eserler muhteva bakımından; kronikler, hukuk belgeleri, dil eserleri, dinî eserler, edebî eserler ve doğa bilimleri ile ilgili eserler olmak üzere ayrılmaktadır (Garkavets ve Khurshudian, 2001: 585). Bu eserler, Kıpçakların ve Kıpçak dillerinin tarihini, Kıpçakların edebi dilini, yasa dilini, ibadet dilini ve konuşma dilini en ince ayrıntısına kadar yansıttığı için paha biçilemez bir değer taşımaktadır (Garkavets 2023: 4). İncelemiş olduğumuz metin, dinî eserler grubuna girmekte, Kutsal Kitap’tan parçalar ve azizlerin yaşamı hakkında bilgiler içermektedir.

Ermeni harfli Kıpçak Türkçesi, bilim dünyasının dikkatini çekmiş olmakla birlikte henüz üzerinde yeterince çalışma yapılmamış bir alandır. Gerek söz dizimi, gerek şekil bilgisi, gerek söz varlığı bakımından kendine has önemli özellikleri bulunan bu dilin yâdigarları Türk dili açısından yadsınamayacak bir öneme sahiptir. Bu alanda çalışmalarıyla bilinen Prof. Dr. Hülya Kasapoğlu Çengel, Erm. Har. K.T. ile oluşturulan eserlerin niteliğini ve önemini şu şekilde ifade etmiştir: “14. yüzyılın ilk yıllarında Kırım’da sözlü dilden derlenen *Codex Cumanicus* ve Hristiyanlığın Gregoryen

mezhebine mensup Ermeni-Kıpçakların 16. ve 17. yüzyıllarda batı Ukrayna’da meydana getirdikleri kronikler, dinî ve hukukî belgeler ise Asıl Kıpçak dilini temsil eden metinlerdir diyebiliriz.” (Kasapoğlu Çengel, 2012: 20). Dolayısıyla bu dille ilgili yapılacak olan her çalışma asıl Kıpçakçanın anlaşılması, bilinmeyen yönlerinin aydınlatılması hususunda önemli bir adım teşkil edecektir.

2. ÇEVİRİ

(1r) *Dər, et 'ə şirt 'uns tatarça*

[Mezmur 50/51]

Tanrı'm, eğer benim dudaklarımı açarsan benim ağzım senin övgülerini söyleyecektir.

[Mezmur 3: 2-4]

Tanrı'm çoğu benim düşmanlarım oldu, çoğu benim üstüme geldi.

Çoğu benim canım için derdi ki “Bunun Tanrı'sı katında kurtuluşu yoktur.”

Evet sen Tanrı'm, benim yardımcım, benim ulu Tanrı'm (1v) ve benim başımı yüceltensin.

Ben çığlığım ile Tanrı'ma seslendim de kendi kutsal dağından işitti beni.

Ben uyudum, uykudaydım, uyandım, Tanrı benim yardımcımdır.

Ben onların on bin askerinden korkmam, etrafımı çepeçevre sarsalar, kuşatıp gizleseler beni.

Gel Tanrı'm, bana yardım et, kurtar beni, Tanrı'm. Çünkü sen zaten bana (2r) sebepsiz yere düşman olanların hepsine vurdun, sen günahkârların dişlerini kırdın.

Kurtarıcı Rabb'imizdir. Senin duan halkın üzerine (olsun).

Dər Asduadz tatarca

[Mezmur 87/88]

Ey Tanrı'm, kurtuluşum benim, senin karşında gece gündüz dua ettim.

Benim duam sana ulaşsın. Tanrı'm, senin kulağın yalvarışımı işitsin (2v) benim.

Zira benim canım acılarla doldu, hayatım cehenneme dönüştü, çukura düşenlerle bir sayıldım. Ben yardımdan yoksunum; mezarlarında yatan, senin artık anmadığın, elinden düşmüş ölümler gibi.

Koydular beni dipteki çukura, karanlığa, (3r) ölümün gölgesine.

Öfken benim üzerime çöktü, bütün kızgınlığımı üzerime gönderdin.

Tanıdıklarımı benden uzaklaştırdın ve beni kendilerine maskara ettiler.

Teslim oldum, çıkamadım. Benim gözlerim perişanlıktan zayıf düştü.

Tanrı'ya seslendim, gün boyu (3v) ellerimi açtım.

Yoksa sen mucizelerini ölümlere mi gösterirsin? Ey Tanrım onlar dirilip sana tapacaklar mı?

Yoksa senin merhametini mezarda mı söyleyecekler ya da adaletini yok olunca mı (söyleyecekler)?

Yoksa senin mucizelerini ve yeryüzünde unutilan doğruluğunu karanlıkta mı tanıyacaklar?

(4r) Tanrı'm ben sana seslendim, benim sabah duam sana ulaşsın.

Tanrı'm neden beni geri çeviriyorsun ve yüzünü benden çeviriyorsun?

Çocukluğumda eziyet içinde ve fakirdim, büyüklükte de aşağılandım ve acı çektim.

Senin öfken bana yöneldi, senin korkun beni zor durumda bıraktı.

Benim etrafımı çepeçevre sardılar, nice suların hepsi (4v) beni kuşattı.

Acizliğim yüzünden dostlarımı benden uzaklaştırdın.

Awrhnea, ancñ im zDer tatarça

[Mezmur 102/103]

Ey ruhum, Rabb'i öv! Ey tüm kemiklerim, onun kutsal adını öv.

Ey ruhum, Rabb'i öv, onun verdiklerini unutma!

Senin günahlarını kim bağışlar, kim iyileştirir tüm (5r) hastalıklarını?

Kim senin hayatını bozulmaktan kurtarır, kim seni merhamet ve şefkat ile taçlandırır?

Kim arzularını iyilikle doyurur, senin gençliğini kartalınki gibi yeniler?

Rab bütün ezilenlere merhamet ve adalet sağlar.

Rab, Musa'ya kendi yolunu; İsrailoğulları'na kendi iradesini gösterdi.

(5v) Rab, şefkatli ve affedicidir. Tez öfkelenmez, çok merhametlidir.

Rab ne sonuna kadar öfkelenir, ne de öfkesini sonsuza dek sürdürür.

Ne bize günahımıza göre davrandı, ne de kötülüklerimize göre karşılık verdi.

Çünkü göğün yeri kuşatması gibi Rab, sevgisini kendinden korkanların üzerine gönderdi.

Ne kadar uzaksa (6r) doğu, batıdan kötülüklerimizi öyle uzaklaştırdı bizden.

Bir baba evlatlarına nasıl şefkat gösterdiyse, Rab kendinden korkanlara öyle şefkat gösterdi.

Çünkü o bizim yaradılışımızı bildi ve topraktan olduğumuzu anımsadı.

İnsanın günleri çimen gibidir, kır çiçeği gibi açılır.

(6v) Rüzgâr eser, yok olur; böylece onun yeri görünmez olur.

Evet Tanrı'mızın sevgisi kendinden korkanların üstünde sonsuza dek kalır, adaleti de oğullarına kadar ulaşır.

Onlar ki onun niyetini korurlar, emirlerini hatırlarlar ve yerine getirirler.

Tanrı kendi tahtını gökte hazırladı. Onun padişahlığı herkese (7r) galip gelir.

Ey onun tüm melekleri, ey onun her söylediğini duyup yerine getiren kahramanları, Rabb'i övünüz!

Ey onun tüm kahramanları, hizmetkârları, onun isteklerini yerine getirenler, Rabb'i övünüz.

Onun tüm yarattıkları, Rabb'i övünüz. Onun büyüklüğü her yeredir. Ey ruhum, Rabb'i öv.

(7v) ***Der, lur aġot'ic tatarça***

[Mezmur 142/143]

Rab, benim yakarışımı işit, adaletinle benim duama kulak ver.

Girme kulun ile yargıya, zira yaşayanların hiçbiri senin huzurunda aklanmaz.

Düşman benim canımı kovaladı, canımı yere serdi, beni çoktan ölmüşler gibi karanlığa hapsetti.

(8r) Canımdan bezdim, yüreğim sıkıntıya düştü.

Geçmiş günleri hatırladım, tüm yaptıklarını düşündüm, ellerinle yarattıklarını düşündüm de ellerimi sana açtım.

Canım toprak gibi sana susadı. Beni hemen işit! Zira nefesim azaldı. Benden yüz çevirme (8v), yoksa çukura inenler gibi olacağım.

Beni sabah duama ve senin merhametine eriştir çünkü ben sana güveniyorum.

Kollarımı sana açtım, bana yol göster, sana ulaşayım.

Tanrım beni düşmanlarımdan kurtar, zira seni kendime ümit kıldım.

Bana senin istediklerini yapmayı öğret, çünkü sensin benim Tanrı'm.

Senin güzel ruhun bana doğru yolu gösterebilir.

(9r) Senin adın için Tanrı'm bana hayat bahşet. Doğruluğun ile, merhametin ile beni darlıktan kurtar. Düşmanlarımı mahvet, canımı yakanların hepsini yok et çünkü senin kulunum.

Şimdi, her zaman ve ebediyen Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'a övgüler olsun, Amin.

Zart'uçealk' ı tatarça

(9v) İnsanları seven Tanrı, uykunun rahatlığından uyanan bizlere, acizliğimize teselli bulmayı ve övünmeyi bağısladı.

Herkesten yüce Efendimiz İsa'nın adı hürmetine ilahiler ile gelip korkuyla titreyerek onun önünde duaya duruyoruz.

Ve gecenin bu vaktinde bizi merhameti ile seçen Tanrı'ya (10r) iyiliği için şükrediyoruz.

Efendi'miz Tanrı'yı yücelten gökteki meleklerin benzerlerini (getirmeyi) ve var olmayı bize nasip etti.

Artık ruhumuzu kötülükten ve sapkınlıktan arıtıp ellerimizi açıyor, (10v) ayrıca gizli günahlarımızı bilen Tanrı'ya yüreğimizin sırrını itiraf edip günahlarımızdan kurtulmayı öfke ve şüpheden arınmayı iman ile ondan diliyoruz.

Böylece kutsal kişilerin hatrına bizim dua ve yalvarışlarımızı kabul et.

İnsanları seven Tanrı, bize sağduyulu kalmayı ve senin isteklerini eksiksiz yerine getirmeyi nasip et.

(11r) Her şeye kâdir Efendi'miz Tanrı İsa, kendini sevenlere vadettiği ve sonsuza kadar kalacakları gökteki çadırlarda onlara merhamet edecek ve onları diriltecek.

Gecenin kalanını emin bir şekilde geçirmeyi Efendi'mizden imanla isteyiniz.

Efendi'mizden esenlik meleğinin canımızı gözetmesini iman ile isteyiniz.

Arınmayı ve günahlarımızdan kurtulmayı Efendi'mizden iman ile isteyiniz.

Yüce Haç'ın ulu ve güçlü kuvvetini (11v) canımıza yardım için Efendi'mizden iman ile isteyiniz.

Ve dahası doğru ve yüce imanımız için hep bir ağızdan Tanrı'ya yalvarınız

Canımızı ve birbirimizi her şeye kâdir Tanrı'ya emanet ediyoruz.

Tanrı'mız bize merhamet etti.

Hepimiz bir ağızdan söylüyoruz: "Tanrı'ım bağışla!"

Jişesçuk' tatarça

(12r) Gece senin adını anıyoruz Tanrı'm! Yüreğimizden güzel sözler dökülsün ve bizim dillerimiz gökteki padişahın yaptıklarını söylesin.

Gece yarısı durup sana ibadet ediyoruz Tanrı'm. Yeni Yerusalem'in içindeki köşkünde sana dualar ediyoruz. Gece ellerimizi sana karşı yücelterek açıyoruz.

[Mezmur 150:6] Tüm canlılar! Yüksek sesle, şükrederek (12v) Tanrı'yı övünüz.

[Mezmur 55/56: 9; 107/108: 3] Uyanınız şerefim benim, uyanınız! Ben erkenden uyanıyorum. Haleluya!

Melekler ile birlikte uyanınız Sion'un çocukları. Haleluya!

Uyanınız Sion'un çocukları, Baba'nın, aydınlığın duasına! Haleluya.

Uyanınız kan ile kurtarılmışlar ve Kurtarıcı'yı yüceltiniz! Haleluya!

Uyanınız yeni halk, yeni bir şarkı söyleyerek Yenileyici'ye. Haleluya!

Uyanınız gelinler, ulu (13r) damadın gelişini candan isteyip. Haleluya!

Uyanınız, akıllı, yüce Bakireler gibi ışıkla parlayıp. Haleluya!

Uyanınız, kandilleriniz için sıcak yağ hazırlayınız. Haleluya!

Uyanınız, akılsız bakirlerin aklına uyup uyumayınız. Haleluya!

Uyanınız, toprağı öpünüz ve göz yaşı ile bunu söyleyiniz: Haleluya!

Uyan! Niçin uyuyorsun? Efendi'miz bizi ebediyen kovma.

Gel, Efendi'm, bize yardım et. Senin adını yüceltiyoruz.

Şimdi ve daima Baba'ya, Oğul'a (13v) Kutsal Ruh'a... Amin.

Awrgneal es, Dēr Asduadz tatarça

[Daniel 3:26-45: Azarya'nın Duası]

Övülmüşsün sen atalarımızın Tanrı'sı. Yüceltilmiş senin adın sonsuza kadar.

Yaptığın her şeyde adilsin,. Bizadilsin Efendi'm. Senin tüm yaptıkların doğrudur. Senin yolların doğrudur, senin kanunların doğrudur.

(14r) Atalarımızın kutsal şehri Kudüs'e gönderdiğin kanunu, her birimize uygun olarak indirdin.

Günahlarımız için bunu bizim üstümüze doğruluk ve adalet ile gönderdin.

Töremizi unuttuk, günaha battık, senin yolundan saptık, tümüyle günahkâr olduk. Senin emirlerine uymadık. (14v) Senin bize ettiğin emaneti korumadık ve bizim iyiliğimiz için bize emrettiklerini yapmadık.

Şimdi bize gönderdiklerini adaletle gönderdin.

Bizi düşmanlarımızın eline teslim ettin. Suçlulara, zalimlere, kötülere.

Suçlunun, kötünün ve hükümdarın eline her yerde teslim ettin bizi.

Şimdi bizim ağzımızı açacak hâlimiz yoktur, (15r) sana kulluk eden kullarına maskara olduk.

Senin adın hürmetine bizi sonsuza kadar bırakma, anlaşmanı bozma, rahmetini bizden esirgeme.

Sevgilin İbrahim'e, İshak kuluna ve yüce Yakup'a söz verdin: “Onların zürriyetlerini gökteki yıldızlar ve (15v) deniz kıyısındaki kum taneleri gibi çoğaltacağım.”

Şimdi Tanrı'm bütün halklar gibi eksildik. Günahlarımızdan dolayı her yerde hastalandık.

Bu zamanda elçi, peygamber, yol gösterici yok. Şimdi ne yakmalık sunu, ne buhur, ne önünde adak sunacak ve merhamet bulacak yer var.

(16r) Yoksa yakmalık kurban koyunlar, davarlar ve sürü sürü semiz kuzular gibi boyumuz ile alaşağı olup huzuruna geleceğiz.

Bu şekilde senin huzurunda kurbanımız kabul olsun, ki biz hepimiz senin ardında bulunacağız, sana ümit bağlayanlara mahcup olmayacağız.

Şimdi var yüreğimizle senin ardından geliyoruz. Biz senden korkarız (senin yüzünü arzularız), utandırma bizi Efendi'm.

Bize (16v) sükûnetinle ve merhametinin çokluğuyla muamele et, bizi mucizelerinle kurtar ve senin adın ebediyen yücelsin.

Kullarına eziyet edenlerin hepsi pişman olacaklar, zulümlerinden utanacaklar ve onların bütün güçleri kırılacak.

Ve bütün dünyanın üstüne hükmedenin yalnız sen olduğunu görecekler.

[Daniel 3:52-88: Üç Gencin Şarkısı]

(17r) Atalarımızın Tanrı'sı Rabb'imiz, sen kutsanmışsın, adın sonsuza dek övüldü ve yüceltilti.

Azametinin yüceliğiyle kutsanmıştır senin adın.

Yüce kutsallığının tapınağında övülmüşsün.

Padişahlık tahtında kutsanmışsın, övülmüşsün.

Keruvlar arasında taht kurmuşsun, aşağı bakıyorsun, övülmüşsün.

(17v) Cennetin kuruluşundan beri kutsanmışsın, yüce adın sonsuza dek övülmüş.

Rabb'i övün tüm yarattıkları, onu yüceltin.

[Mezmur 148: 1-4, 7-10]

Rabb'e övgüler sunun, göklerden onu övün ve yüceltin.

Efendi'mizin melekleri, gökteki sular, Rabb'i övün, onu sonsuza dek yüceltin.

Efendi'mizin orduları Rabb'i övün; güneş ve ay, Rabb'i (18r) övün.

Göğün yıldızları, yağmurlar, ışıklar, Rabb'i övün.

Bütün rüzgârlar, ateş ve sıcaklar, Rabb'i övün.

Soğuklar ve kuraklar, yağış ve kar, Rabb'i övün.

Buzlar, aydınlıklar ve kar, Rabb'i övün.

Gün ve gece, ışık ve karanlık, Rabb'i övün.

Bulutlar, şimşekler ve toprak, Rabb'i övün.

Dağlar ve tepeler, yerde biten tüm otlar, Rabb'i övün.

(18v) Kaynaklar, denizler ve dereler, Rabb'i övün.

Yüce balıklar, suyun içinde kaynaşan tüm canlılar, gökte uçan kuşlar, Rabb'i övün.

Hayvanlar, vahşi hayvanlar, , insanların oğulları, Rabb'i övün.

Ey İsrail, Rabbi öv.

Rahipler, Rabb'i övün.

Efendi'mizin kulları, Rabb'i övün.

(19r) Canlar, iyilerin ruhları, Rabb'i övün.

Yüceler ve alçak gönüllüler, Rabb'i övün.

Anania, Azaria, Misayel, Rabb'i övün ve yüceltin.

Şimdi Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'a övgüler olsun!

Medzacuscē tatarça

[Luka 1, 46-55. Meryem'in İlahisi]

Benim benim Rabb'i yüceltecek ve ruhum, Kurtarıcı'm Tanrı'm ile sevinecek.

Çünkü o (19v) sıradan kuluna baktı, bundan sonra bütün halklar bana saygı duyacaklar.

O benim için çok büyük şeyler yaptı. Onun adı yücedir.

Nesillerdir kendinden korkanlara merhamet etti, kendinin kuvveti ile işler yaptı.

Kibirliileri yüreklerindeki düşüncelerle birlikte dağıttı, güçlülerin tahtlarını bozdu.

Alçakgönüllüleri yükseltti, aç olanları güzellikle doyurdu ve zenginleri (20r) eli boş gönderdi.

Kendinin sonsuz merhametini hatırlayıp İbrahim'e ve onun zürriyetine söz verdiği gibi kulu İsrail'i korudu.

[Luka 1: 68-79. Zekeriya'nın İlahisi]

İsrail'in Bey Tanrı'sı yücedir çünkü kendi halkıyla ilgilendi ve onlara kurtarılmayı (nasip) etti.

Yüce peygamberlerin ağızlarıyla söylediği gibi kulu Davut'un evinden bize bir kurtuluş borusu çıkardı

(20v) Bize düşmanlarımızdan ve bizden nefret edenlerin elinden kurtulmayı (nasip etti).

Atalarımıza merhamet gösterdi ve İbrahim'le yapmış olduğu, bizi korkmadan düşmanlarımızdan kurtaracağına ve (bizim de) onun huzurunda tüm hayatımız boyunca kutsallık ve doğrulukla kulluk edeceğimize dair kutsal antlaşmayı hatırladı.

(21r) Ve sen, ey çocuk Yüce Olan'ın peygamberi diye çağırılacaksın,

Efendi'mizin yolunu hazırlamak için onun öncüsü olarak gideceksin.

Onun halkına kurtarıldıklarını ve hepimize günahlarımızın bağışlandığını bildireceksin.

Efendi'mizin şefkat dolu merhameti sayesinde bizim karanlığımızı yücelerden aydınlatan güneş; karanlıkta, (21v) ölümün gölgesinde oturanlara ışık saçacak ve bizim ayaklarımızı esenlik yoluna çevirecek.

Aziz İhtiyar Simon'un Söyledikleri

[Luka 2: 29-32. Simeon'un Kehaneti]

Rabb'im şimdi söz verdiğin gibi beni huzur içinde bırakabilirsin çünkü senin tüm halklarının önüne serdiğin kurtuluşu, kâfirlere vahiy olacak ve İsrail halkını yüceltecek ışıĒı dünya gözüyle gördüm.

[Mezmur 50/51]

Davut'un Duası

(22r) Peygamber Natan'ın ona (Davut'a) Uriya'nın karısı yüzünden karşı çıktığı sırada;

Tanrı'm beni yüce merhametinle, şefkatinin çokluğuyla merhamet et, benim suçumu ortadan kaldır.

Tamamen yıka beni suçlarımdan ve arıt beni günahlarımdan.

Suçumu kendimden biliyorum, günahlarım her an karşımda duruyor.

Yalnızca sana karşı günah işledim.

(22v) Tanrı'm senin için kötü olanı yaptım.

Sen sözünde doğru, hükmünde galip geleceksin.

Suç ile hayata başladım. Annem beni günahla doğurdu.

Rabb'im sen iyiliĒi sevdin. Aklın ile bana gizli olanları ve görünmeyenleri gösterdin.

Üstüme mercanköşk otu serp de temiz olayım, yıka beni de kardan beyaz olayım.

(23r) Bana sevincini ve ferahlığını duyur da kırılan kemiklerim rahata kavuşsun.

Günahlarımdan yüzünü çevir ve benim suçumu temizle.

Bende temiz yüreĒi güçlendir ve içimde doğruyu dirilt.

Beni huzurundan gönderme, senin Kutsal Ruh'unu benden ayırma.

(23v) Bana kurtarılmaman sevincini ver ve yüceliĒinin ruhuyla beni güçlendir.

Ben suçlulara senin yolunu öğreteceğim kibirliler sana dönecekler.

Tanrı'm, kurtar beni Tanrı'm kandan, benim kurtuluşumu ve senin doğruluğunu sevinçle (haykırarak) dilim.

Rabb'im eğer benim dudaklarımı açarsan benim ağızım senin övgülerini söyler.

İsteseydin sana kurban sunardık (ama) sen yakmalık (24r) kurbanı beğenmezdin.

Alçakgönüllü bir ruh Tanrı için kurbandır. Temiz bir kalbi ve alçakgönüllü bir yüreği Tanrı hiç geri çevirmez.

Gücün ile Sion'a iyilik yap, Kudüs'ün duvarlarını onar.

Senin sunağına vadedilen boğayı çıkarırlarsa o zaman doğruluk kurbanından memnun olacaksın.

Şimdi ve daima Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'a övgüler olsun!

Zekeriya'nın Söyledikleri

[Mezmun 148]

Rabb'i övün, yücelerde ona övgüler sunun.

(24v) Onun melekleri ve orduları onu övün.

Güneş ve ay, onu övün, bütün yıldızlar ve ışık, onu övün.

Onu övün göğün gökleri (katları), gökler kadar büyük sular, Efendi'mizin adını övün.

Çünkü o dediği için oldunuz, buyurduğu için güçlendiniz.

Onları sonsuza kadar diriltti, onlara hiç geçmeyecek izler koydu.

Yerdeki çukurlar ve bütün (25r) derinlikler onun sözünü dinleyen ateş ve dolu, kar ve buz, rüzgâr ve tufanlar Rabb'i övün.

Dağlar ve bütün yüksekler, ağaçlar, meyve verenler, bütün ormanlar...

Vahşi hayvanlar ve tüm hayvanlar, yılan ve bütün uçan kuşlar, kanatlı melekler...

Yeryüzünün padişahları, onların askerleri, yöneticiler, ve yeryüzünün hâkimleri...

Delikanlılar, kızlar, yaşlılar, çocuklar, Efendi'mizin adını övün.

(25v) Yalnız onun adı yüceltilmiştir. İbadet, gökte ve yerde (yalnız) onadır.

Rab, kendisine yakın olan halkını yüceltir, bütün yücelerin ve İsrailoğullarının övgüsü onadır.

Zekeriya'nın Söyledikleri

[Mezmur 149]

Yeni bir ilahiyle, yücelerin tapınağında dualarıyla Rabb'i övün.

İsrail, kendi yaratıcısıyla sevin sin, Siyon'un çocukları padişahlarıyla sevin sin. coşsun!

(26r) Onun adını övgüyle yüceltsinler, onu şarkılarla, övgülerle çağırınsınlar.

Çünkü Bey, halkından memnun olur, alçakgönüllüleri kurtarılmakla yükseltir.

Yüceler, bu onurla övünsünler, kendi huzurlarıyla sevin sinler, kendi ağızlarıyla Tanrı'yı yüceltsinler. Bu onurla mutlu olsun sadık kulları,

Sevinç ezgileri okusunlar yataklarında!

Ağızlarında Tanrı'ya yüce övgüler,

Ellerine iki taraflı kılıç verdi, bütün halkı cezalandırmak, dinsizlerden öç almak için.

Padişahlarını (26v) zincirle bağlamak, komutanlarını demir kelepçeye vursunlar.

Yazılan karara göre muamele etsinler. Bütün yüceler için gururdur bu.

Zekeriya'nın Söyledikleri

[Mezmur 150]

Kutsal katıyla ve sağlam gücüyle Tanrı'yı övün.

Onun gücüyle onu övün, yüceliğinin çokluğuyla onu övün.

Onu yüksek sesle, dualarla övün, onu şarkılarla ve ilahilerle övün.

Onu (27r) coşkuyla yüceltin, ferahlıkla vn.

Onu tatlı sözlerle, duyulacak yüksek sesle vn.

Rabb'i övün bütün ruhlar, yüksek sesle Őkrederek Rabb'i vn.

Alluia

[Mezmur 112/113]

Ey ocuklar, Rabb'i vn, Efendi'mizin adını yüceltin.

Artık sonsuza kadar Efendi'mizin adı yüceltilmiş olsun.

Doğudan batıya kadar (27v) Efendi'mizin adı övülmüştür.

Bütün kavimlerden üstündür, onun büyüklüğü gkteredir.

Kimdir böyle Bey Tanrı'mız gibi yukarıda oturan ve yeri göğü gören?
Mazlumları yerden kaldıran, fakirleri çöplükten kurtaran, halkının yöneticilerle
oturmasını sağlayan, çocukları evde rahatlık içinde durdururan, çocuklarından yana
annelerin yüzünü güldüren (kimdir) ?

(28r) Şimdi ve daima Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'a sonsuz övgüler olsun! Amin.

Rahibin okuduğu başlangıç duasından (Awrhneal, Dr Asduadz) sonra.

Ah ek' marari tatarça

Rahip: Bütün mahlukt, yaratılmışların yaratıcısını, beylerin Bey'ini,
padişahların padişahını tanrıların Tanrı'sını, bütün güzellikleri dağıtanı övün. lmsz
padişah İsa tatlıdır, iyidir, ve onun merhameti sonsuza dek yaşayacaktır.

Egealk's amnk'ean tatarça

Diyakon: (28v) Yüce Katolik'lerin ve elçilerin kilisesine gelen hepimiz
Tanrı'nın Oğlu'nu Kurtarıcı'mızı, ateşin içine Baba'sının heybetiyle inip  genci
Araplardan kurtaran Efendi'miz İsa'yı diliyoruz, vicdanımızı aydınlık ve temiz
tutacak ki dünyanın cazibesine ve günahına aldananlardan olmayacağız. Evet biz
onun dediğini tutmaya, Baba'dan ışıklı ta almaya (29r) ve kendilerine söz verdiğin

gibi milletimize dirlik bulmaya layık olacağız. Adil Tanrı İsa, yüce Rab, diriltecek ve merhamet edecek.

Joġea, Dēr, zċoġ tatarċa

Rahip: Tanrı'm senin güzel merhametini bizim ölümlü canlarımıza çiy gibi serp, günahlarımızın ateşini söndür, bizi sonsuz ateşten kurtar, seni üç genç ile birlikte yüceltmeye, minnet ile övmeye, sana övgüler sunmaya layık kıl bizi ve (29v) "Tanrım benim günahlarımı arıt, ben günahkâra şefkat göster, benim gibi bir günahkâra merhamet et." demeyi (nasip et).

Surp Asduadzadzin tatarċa

Diyakon: Yüce Meryem'i ve tüm büyükleri cennetteki Baba'nın önünde kutsuyoruz, böylece yüce Tanrı Efendi'miz dilemesiyle merhamet ve şefkat gösterip kendi yarattıklarını diriltecek, diriltilip merhamet gösterecek.

Ingäl, Dēr tatarċa

Rahip: Rab, (30r) Seni tertemiz doğuran Meryem'in şefaatiyle bizim duamızı kabul et ve bütün yüce (varlığının) şahitlerinin yakarışı ile duy bizi.

Rabb'im merhamet et ve dayan, temizle ve affet günahlarımızı; şimdi ve daima seni Baba'n ve Kutsal Ruh ile birlikte yüceltmeye layık kıl, amin.

Zuarcaċealk's tatarċa

Diyakon: (30v) Ölmüş (ağaçlara) meyve veren, cehennem kapısını yerle bir eden, ölümün şiddetinden çıkaran, bütün insanları yeniden dirilteceğine (dair) sağlam ümit veren Efendi'mizin, kurtarıcımız İsa'nın varlığına gönül rahatlığıyla sevinin.

Kurtarıcı'mız İsa'dan bizi kendi huzuruna eriştirmesini, (31r) söz verdiği gibi bizim sıradan canımızı kendi ulu sıfatına benzetmesini imanla istiyoruz, o ki yüce ve tarifsiz lütfunu bağışladı âşıklarına, adil Tanrı'mız İsa, Rabb'imiz, diriltecek ve merhamet edecek.

Ergir bakanem tatarça

Diyakon: Ayaklarına kapanıyoruz Rabb'imiz, biz gecenin uzunluğunu atlatanlar, sabah erkenden kalkıp günah çıkarmaya geliyoruz, (31v) bize geceyi sağ salim atlatıp sabah saatine erişmeyi nasip ettiğin için sana minnettarız, seni övüyor ve yüceltiyoruz, bizi âşıklarına söz verdiği gibi tarifsiz yüce Baba'nın huzuruna eriştir, adaletli Tanrı'm İsa, yüce Rabb'im, diriltecek ve merhamet edecek.

Oğormadzkitadz tatarça

Rahip: Şimdi ve daima; İsa'nın, bizim Tanrı'mızın bağışlayıcı, şefkatli ve adaletli yüce varlığına övgü ve hürmet yakışır, amin.

P'ark' ip'arcuns tatarça

(32r) En yüksekteki Tanrı'ya yücelik, yeryüzünde barış, insanlar arasında iyi niyet! Senin yüceliğine övgüler olsun. Övülmüşsün Tanrı'mız. Biz seni yüceltiyoruz, övüyoruz ve sana tapıyoruz, ayaklarına kapanıyoruz, seni kutsuyoruz, senin büyüklüğün için sana minnettarız.

Rabb'im, göklerdeki yüce padişah, Tanrı'm, yüce Baba, Rab, Baba'nın yalnız doğan Oğlu, Kutsal Ruh, (32v) Bey Tanrı, Tanrı'nın kuzusu, Baba'nın Oğlu! Kutsal Bakire'den İsa'yı aldığı ve merhamet ettiği gibi, dünyayı günden arıttığı gibi şimdi de bizim duamızı kabul et.

Öyle yücesin ki Tanrı'nın sağ yanında bulunuyorsun, bize merhamet et, çünkü tek yüce sensin, yalnız sen övünürsün, yalnız sen bizim Bey'imizsin Yüce İsa! Efendi'miz ve Kutsal Ruh ve Tanrı Baba o yücelerdendir! Amin.

Rabb'im her vakit seni yüceltir, senin yüce adını sonsuza dek överiz.

(33r) Rabb'im bize bu günü esenlikle geçirmeyi nasip et ve bizleri günden korusun.

Atalarımızın Tanrı'sı yücesin, sonsuza kadar övülmüş ve uludur senin kutsal adın.

Yüce Rab, bana senin doğruluğunu öğret.

Rabb'im tüm neslimize umut oldun.

Senden bana merhamet etmeni ve boyumu doğrultmanı istiyorum.

Ben sana karşı günah işledim.

Bize merhametini ve kurtarıcılığını göster, bize (33v) sonsuz merhamet et, kulunun yaptıklarını görmezden gelme.

Rabb'im seni umudum bildim.

Bana senin dediklerini yapmayı öğret, çünkü sensin benim Tanrı'm, hayatın kaynağı yalnız sendendir, yüzünün ışığı ile görüyoruz aydınlığı.

Merhametini seni bilenlere dağıt Rabb'im.

P'ark' badiw tatarça

Şimdi ve daima Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'a sonsuz büyüklük, hürmet ve saygı (ayaklarına kapanmak)!

P'araworesçuk' tatarça

(34r) Efendi'miz İsa'nın babası yüce Tanrı'ya övgüler olsun. Bu gecemizi emin geçirmemizi sağlayarak bizi koruduğu için; bizi karanlıktan ışığa, ölümden hayata, çürümekten sağ kalmaya, bilgisizlikten bilmeye ulaştırdığı için ona ve adaletine şükrediyoruz.

Bize günün uzunluğunu gönül hoşluğunun açıklığı ile emin geçirmeyi nasip etsin, (34v) Tanrılık gücü ile hepsinin üstünde iyiliği ve iradesi bulunan halkını koruyup kollasın diye yalvararak dua ediyoruz, Yüce Bey Tanrı'mız diriltecek ve merhamet edecek.

Surp Asduadz tatarça

Bizim için çarmıha gerilen yüce Tanrı, yüce güçlü, yüce ölümsüz, bize merhamet et.

(35r) Bizim için dirilen yüce Tanrı, yüce güçlü, yüce ölümsüz, bize merhamet et.

P‘aşaworeal tatarça

Daima yüce olan kutsal Meryem, İsa’nın annesi, bizim duamızı oğluna, Tanrı’mıza sun! Bizi sınavımızdan ve zorluklarımızdan kurtar. Amin.

P‘ırgelız mezi p‘orcut‘enē tatarça

Bizi sınavımızdan ve kötü huylarımızdan kurtar.

Vs Iseli linejoj tatarça

Diyakon: (35v) Bizim duamızın sesini Meryem’in şefaati ile duyduğu için, Efendi’mizin merhameti ve şefkati üstümüze indi, yüce Bey Tanrı’mız bizi diriltsin ve bize merhamet göstersiz.

Vs ħağagut‘ean tatarça

Esenlik İçin Dua

Rabb’im tüm dünyanın eminliği için ve senin kutsal kilisenin güçlenmesi için yalvarıyoruz. Hepimiz tek bir ağızdan, “Rabbim merhamet et!” diyoruz.

(36r) Manaşe Padişah’ın Duası

[2. Tarihler, 36. Bölümden Sonrası]

Yüce Rab, İbrahim’in, İshak’ın, Yakup’un ve onların doğru zürriyetinin Tanrı’sı, yüce Rabb’im beni günahlarımdan kurtar.

Çünkü sen yeri, göğü ve onların güzelliğini yarattın, yüce Tanrı.

Çünkü sen tek sözünle denizi bağladın, uçurumları kapattın, büyük ve haşmetli adınla mühürledin, yüce Tanrı.

Çünkü senin haşmetli kudretin sebebiyle her şey korkup titrer, yüce Tanrı.

(Ne söylesem) senin yüceliğinin muhteşem güzelliği (karşısında) yetersizdir, senin öfken günahkârlardır, senin sevginin merhameti ölçülemez ve anlaşılamaz, yüce Tanrı!

Rabb’im sen övünen ve merhametli olansın, (37r) insanların kötülüğüne karşı sabırlı ve çok bağışlayıcı olan, onlara acıyansın, yüce Tanrı.

Tanrı'm sen doğrulara kefarete ödetmedin, İbrahim'e, İshak'a Yakup'a; çünkü (onlar) sana karşı kötölük yapmadılar, yüce Tanrı.

Evet ben günahkârı pişman ettin, çünkü benim günahlarm denizin kumu kadar çoktur ve benim suçlarım çoğaldı, yüce Tanrı.

Suçlarım çok olduğundan ben senin ilğine ve büyüklüğüne layık değilim, yüce Rabb'im.

(37v) Ben demir kelepçelerin esaretinden yok olacağım, bana dinlenmek yoktur.

Sana karşı kötölük ettim, seni öfkeliendirdim, putlara taptım, kendime öfkeliendirdim, yüce Tanrı.

Ve şimdi yüreğimle sana diz çöküyorum, senin tatlı merhametinden diliyorum, yüce Tanrı.

Tövbte ediyorum, Rabb'im, tövbte ediyorum, suçlarımı kendimden biliyorum, yüce Tanrı'm.

(38r) Rabb'im beni bağışlamayı, beni suçlarımdan dolayı yok etmemeni yalvararak istiyorum senden, yüce Tanrı.

Bana sonsuza dek hiç öfkelenme, benim kötölüklerimi hatırlama, beni kötölükleriyle cehenneme düşenlerle bir tutma, yüce Tanrı.

Çünkü sensin Tanrı'sı tövbte edenlerin, umudusun, senin iyileştiriciliğini bana göster, yüce Tanrı.

Beni senin merhametinle dirilt, ben sana hayatım boyunca övgüler sunacağım, yüce Tanrı.

Rabb'im (38v) gökteki tüm melekler seni övüyorlar, sonsuza dek büyüklük senindir. Amin

[Dua]

Senden yalvararak niyaz ediyorum Rabb'im, beni bağışla, benim günahlarımı affet.

Herkese merhamet eden Rabb'im, bana merhamet et.

Tanrı'm ben günahkârı günahlarından arıt da dirilt.

Tanrı'm ben günahkâr kuluna şefkat göster, bana merhamet et.

Herkesten yüce Bakire, Tanrı'yı doğuran yüce Meryem, Efendi'mizin annesi, biz (39r) günahkârlar için şefaet et.

Tanrı'nın tüm büyükleri, biz günahkârlar için Baba'ya şefaet edin.

Kin tutmayan Tanrı'nın Oğlu İsa, bizim duamızı kabul et, çünkü bizim ümidimiz sensin.

Yüce diriltici, galip gelen kudretin ile, müstesna Haç'ın ile bizi koru.

Senin esenlik meleğini gönder ki bizi gece-gündüz sıkıntılardan korusun.

Padişahlığıyla geldiğinde insanlara olan sevginle hatırla bizi, (39v) bize merhamet et.

Egyalk's i hoşdovanut'ün tatarça

Pişmanlıkla günah çıkarmaya gelen hepimiz temizlenmeyi ve günahlarımızın affını dileyerek iman ile ümidimizi ve yüreğimizi Tanrı'nın yalnız doğan oğlunun karşısında ortaya koyuyoruz çünkü o bizim koruyucumuzdur, yaratılmışları kurtarması için Baba'sının iradesiyle gelip kendisinin günahları temizleyici olduğunu ve tövbe edenlerin umudu olduğunu söyleyen sonsuzluğun Tanrı'sıdır, (39^{bis}r) acı çekenleri, günah yükü taşıyanları pişmanlığın temizliğine kabul eder.

Şimdi hepiniz alçakgönüllülükle geliniz, yaralı bir yürekle senin huzuruna çıkıyoruz ve önüne düşüyoruz, bizi öfkesinin hiddetinden koruyacak ve kötülüklerimizi iyiye çevirecek. Her şeye kâdir olan Rab, biz günahları dirilt ve bize merhamet göster.

Der Asduadz p'ırgut'ian tatarça

(39^{bis}v) Ulu Tanrı, merhametli olan sen bizim kurtuluşumuzsun, çok sabırlı ve çok merhametlisin, kötülüklerle üzülsün, günahkârların ölmesini istemezsin çünkü onun kötü onun yoldan dönüp dirilmesini istersin, Rabb'im sen cömert merhametlinle

kullarını yücelt ve onları, insanlara olan sonsuz sevginle pişmanlık yerine ulaştır, kilisende onları tüm azalarıyla yarat, öyle ki (40r) senin kilisene gelip pişmanlıkla günah çıkararak iyileşecekler, sana övgü ve minnet sunacaklar. Şimdi ve daima, Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'a sonsuz övgüler olsun, amin. sana bilä hoşdovanu-

Orkerakojn tatarça

Bu ilahi Efkaristiya zamanı müzik ile söylenir.

Büyüklerle ile göğü donattığın gibi senin kutsal kiliseni göktekilere göre (40v) burada bir sürü elçiler, peygamberler ve bilgelerle donattın. Şimdi bir sürü rahipler, diyakonlar, katipler, din adamları ile senin huzurunda sunular yakıyoruz, Rabb'im Zekeriya'nın geleneği gibi bizim kurbanımızı Habil'in, Nuh'un, İbrahim'in kurbanı gibi, yukarıdaki büyüklerinin şefaatiyle kabul et, her daim (41r) Ermeniliğin başkentini sağlam tut.

Surp Asduadz tatarça

Bizim için çarmıha gerilen yüce Tanrı, yüce güçlü, yüce ölümsüz, bize merhamet et.

Bizim için gömülen yüce Tanrı, yüce güçlü, yüce ölümsüz, bize merhamet et.

Bizim için dirilen yüce Tanrı, yüce güçlü, yüce ölümsüz, bize merhamet et.

Hawadamk' tatarça

Biz (41v) dünyanın efendisine; yerin- göğün, görünenlerin ve gizlilerin yaratıcısı olan tek Tanrı'ya inanıyoruz.

Biz bir Rabb'e inanıyoruz, İsa'ya, Oğul Tanrı'ya, Tanrı'dan doğana, Baba'dan yalnız olana... O ki Baba'nın kendi varlığından, Tanrı'dan Tanrı, Işık'tan Işık, adaletli Tanrı'dan doğan adaletli Tanrı, Tanrı'nın terbiyesini aldığı için terbiye edilmeyen, gökteki ve yerdeki, görünen ve görünmeyen her şeyle birlikte olan.

(42r) O ki bizim insanlığımız ve kurtarılışımız için gökten inip dünyaya gelip insan olan, tümüyle Bakire olan Meryem'den Kutsal Ruh ile doğan; can, akıl, ve insanda bulunan şeylerle dünyaya gelendir.

Adalet ile korkmadan savaştı, kendisi çarmıha gerildi.

Üçüncü günde durdu.

Göğe çıktı, Baba'sının sağ yanına oturdu.

(42v) O, kutsal ve ölümsüz padişahlığı ebedi olan ve babasının büyüklüğüyle ölüleri ve dirileri yargılamak için dünyaya gelmiştir.

Biz; Ürdün'e inen; Eski Ahit'te, peygamberlerliğinde ve İncil'de, kendisine gönderileni tebliğ eden; yücelerde duran, yaratılmamış tek bir Kutsal Ruh'a inanıyoruz.

Biz sadece bütün elçilerin kilisesine inanıyoruz.

Biz vaftize, kefareti ödemeye, (43r) günahlardan arınmaya ve kurtulmaya inanıyoruz.

Ölümden sonra sonsuz yaşamaya, ruhların ve bedenlerin yargılanmasına (inanıyoruz).

Gökteki padişahlığa ve sonsuz hayata (inanıyoruz).

Evet kimileri Oğul ve Kutsal Ruh'un eskiden yokken, yokluktan var olduklarını veya başka varlıktan olduklarını söylüyorlar, Tanrı'nın yaratılmayan Oğlu ve Kutsal Ruh için "Ya değişeceklerdir ya da başka türlü olacaklardır." diyorlarsa böyle konuşanlar kabul edilemez, (43r) elçilerin yüce kilisesi onların hepsini kınamaktadır.

Aziz Aydınlatıcı Gregor'un Çukurda Söyledikleri

Isg mek' p'arawor esçuk' tatarça

Evet biz ezelden beridir Kutsal Üçlü'nün önünde eğilip onu yüceltiyoruz, Şimdi ve daima Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'a sonsuz övgüler olsun! Amin.

Es ews hawadov tatarça

Ve şimdi iman ile Tanrı'mıza yalvarıyor, (44r) kullarının dua vaktinde; bizi makbul kullarından etmesini, dualarımızın sesini işitmesini, yüreğimizin duasını kabul etmesini, günahlarımızı bağışlamasını ve bize merhamet etmesini Kurtarıcı'mızdan diliyoruz.

Bizim övgümüz ve duamız her zaman onun yüce büyüklüğüne yetişecek ve o bize bir ağız ve bir iman ile doğruluğu kazanmayı ve her şeyin iyisini nasip edecek, bizlere (44v) lütfuyla merhamet edecek, bizleri diriltecek ve bağışlayacak.

Pazmut'iunk' hreşdagac tatarça

Meleklerin ve göktekilerin çoğu yalnız doğan padişah ile gökten inip ilahiler söyleyerek "Tanrı'nın Oğlu budur." dediler. Hepimiz dedik ki: "Rahat olun gökler, sevin sin dünyanın temelleri, çünkü sonsuzluğun Tanrı'sı yeryüzünde göründü ve (45r) insanlarla bir yürüdü çünkü bizim canlarımızı diriltecek."

Ovė or bės tatarça

Öyleyse kimdir bizim Bey Tanrı'mız? Bizim için çarmıha gerildi, gömüldü, yeniden hayata geldi, dünyaya inandı, bedeni ve görkemiyle göğe yükseldi.

Geliniz halklar, melekler ile ona "Yüce, yüce, yücesin Rab, güçlülerin en güçlüsün!" diye ilahiler söyleyelim.

Hreştagajin tatarça

(45v) Senin yüce kiliseni meleklerin düzeniyle donattın, senin huzurunda binlerce başmelek vardır, binlerce melek sana kulluk ediyor, Rabb'im şu ilahimizi beğendin: "Yüce yüce yüce, güçlülerin güçlüsü Rab!".

Sırput‘iun tatarça

Yücelerin yücesi, büyük ve haşmetlisin, melek güçleri seni övüyorlar ve “Yücelerdeki Tanrı’ya övgüler olsun, yeryüzüne barış!” diyorlar.

(46r) *Marmin Dēr unagan tatarça*

Önümüzde duran Bey’imizin vücudu kurtuluşun kanı... Gökteki görünmez ordular durmadan yüksek sesle okuyup söylüyorlar: “ Yüce, yüce, yüce, güçlülerin güçlüsü!”

K’risdos i mēnç mer tatarça

İsa burada bizim aramızda göründü, Tanrı tahtına oturdu.

Eminlik melodisi çalındı, yüce divana izin verildi.

(46v) Hepimiz bir beden olduk, evrensel buluşma tamamlandı.

Düşmanlık uzaklaştı, sevgi her yere yayıldı.

Şimdi kulluk edenler, sesinizi yükseltip hep bir ağızdan dua edin.

Tanrılık katında duran Seruvlar yüceliğini söylerler.

Siz ki iman ile yüce padişahlık tahtının önünde duruyorsunuz.

Görünüz İsa’yı, padişahın tahtını çevreleyip dolaşan göğün ordularını.

(47r) Düşünüp, yalvarıp, bu duamızı göğe yükseltiyoruz:

“Bizim günahlarımızı hatırlama yahut şefkatin ile arıt.”

Melekler ile yüceltiyoruz seni, sana ve büyüklerine övgüler olsun Rabb’im!

Surp, surp, surp tatarça

Yüce, yüce, yüce, güçlülerin güçlüsü Rab, yer - gök senin azametle doludur.

Senin büyüklüğüne övgüler olsun! Ne mutlu gelen ve gelecek olan senin adına!

(47v) Hoşana!¹

¹ “Kurtar bizi!” anlamına gelen İbranice söz (Garkavets, 2023: 1072).

Hajr ergnawor tatarça

Bizim yüzümüzden oğlunu ölüme teslim eden gökteki Baba! Bizim kefaretimiz uğruna onun kanı döküldüğü için senden biz koyunlarına merhamet istiyoruz.

Sen herkesten yücesin Rabb'im, biz senin huzurunda seni yüceltiyoruz, övüyoruz ve sana minnettarız Bey Tanrı'mız.

(48r) [*Ort i Asdudzoj tatarça*]

Tanrı'nın Oğlu, Baba'nın affetmesi için kurban olduğun gibi hayat ekmeğini de bizimle bölüşüyorsun, senin yüce kanın ile kurtardığın biz koyunların, dökülen kanın uğruna senden merhamet istiyoruz.

Hok i Asduadzoj tatarça

Tanrı'nın Can'ı, gökten inip büyük sırrını bizim elimiz aracılığıyla tamamladığın gibi; (48v) onun, dökülen kanları uğruna, geçmişlerimizin ruhlarını dinlendir.

Hajr mer tatarça

Gökteki Baba'mız, senin adın yüce olsun, senin padişahlığın gelsin, senin istediklerin olsun, gökte olduğu gibi yerde de günlük ekmeğimizi (rızkımızı) ver bize, bizim borçlularımıza teslim ettiğimiz gibi bize bizim borcumuzu teslim et, (49r) bizi (zor imtihanla) sinama yahut bizi kötünden kurtar. Çünkü padişahlık ve güç, sana sonsuz övgüler olsun! Amin!

Miajn surp tatarça

Yalnız sen yücesin Tanrı İsa. Büyüklüğüne Baba Tanrı'nın, amin!

Hajr surp tatarça

Kutsal Baba, yüce Oğul, Kutsal Ruh! Şimdi ve daima Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'a sonsuz övgüler olsun!

(49v) *K'risdos badarak eal tatarça*

Kurban olan İsa, bölüştürüyor bize. Haleluya!

Bizim ekmeğimiz için kendi canını veriyor. Haleluya!

Kendi kanını serpiyor bizim üstümüze. Haleluya!

Rabb'e yaklaşın ve ışığı alın. Haleluya!

Tadınız da görünüz ki Bey tatlıdır. Haleluya!

Rabb'i gökte yüceltin. Haleluya!

(50r) Yücelerde Rabb'i övün. Haleluya!

Onun melekleri ve tüm orduları, onu övün. Haleluya!

Kaṛn Asduadzoj tatarça

Dünyadan günahları silen Tanrı'nın kuzusu, bize merhamet et.

(50v) Dünyadan günahları sildiğin gibi bize de huzuru ver.

Lıçak' i parut'eč tatarça

Senin canını ve kanını tadarak senin iyiliğinle dolduk.

Yücelerde övgüler olsun, bizi her zaman besleyen Yedirici'mize.

Bize senin manevi bereketini ver.

[Mezmur 33/34]

Davut'un mezmurudur. Avimelek'in önünde sözünü değiştirip (51r) onu gönderdiğinde “*Awrhnečič ızDēr jamenajn*”² dediği zaman.

Her zaman Rabb'i yüceltirim onun övgüsü dilimden hiç düşmez.

Rabb'imi yüceltirim ki övünürüm ki mazlumlar duyup mutlu olsun.

Benimle beraber Rabb'i övün, onun adını hep birlikte yüceltin.

Efendi'mizden istedim, beni duydu

Beni bütün sıkıntılarımdan kurtardı.

(51v) Rabb'e yönelin ve onu ışığını alın ki yüzünüz utançtan kızarmasın.

Bu yoksul seslendi Rab onu işitti.,

Onu sıkıntılarından kurtardı.

² “*Rabb'i her zaman kutsayacağım; onun şükri her zaman ağzımda.*” (Garkavets, 2023: 176)

Efendi'mizin meleklerinin ordusu ondan korkanların çevresini sararlar ve onları korurlar.

Tadın da görün, Rabb'in ne kadar tatlı olduğunu, ondan ümit edene ne mutlu.

Onun tüm yüceleri, Rabb'imizden korkun, (52r) zira ondan korkanların hiçbir eksigi yoktur.

Ulu zenginler bile yoksullaşır ve aç kalırlar,

Ama Rabb'imizden isteyenler hiçbir iyilikten mahrum kalmaz.

Gelin, oğullarım, beni işitin ki size Efendi'mizin korkusunu öğreteyim.

Kim hayatı yaşamayı ister, güzel günler görmeyi sever?

O zaman dilini kötülükten ve ağzını (52v) yalan söylemekten sakın.

Kötülükten vazgeç ve iyilik yap;

Huzuru takip et, onun ardından git.

Efendi'mizin gözleri doğruların, kulakları onların duasının üstündedir,

Efendi'mizin yüzü kötü huyluların karşısındadır, onların hatırasını yeryüzünden yok eder.

Doğru yolda olanlar Rabb'e seslendi de Rab onları işitti, (53r) onları bütün sıkıntılarından kurtardı.

Rabb'imiz yüreği kırılmışlara yakındır, aşağıda olanların canını diriltir.

Ruhu ezikleri kurtarır.

Adaletli olanların çok derdi vardır, Rab onları bu dertlerin hepsinden kurtarır, onların bütün kemiklerini korur, onlardan biri bile kırılmaz.

Günahkârın ölümü kötü olur, doğruyu görmeyenler pişman olacaktır.

(53v) Rab kullarının canını kurtarır, ondan umanların hiçbirisi pişman olmayacaktır.

Şimdi ve daima Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'a sonsuz övgüler olsun, amin.

Davut peygamberin mezmurudur. Gece duasında sunağın önünde söylediği.

Es ar Asduadz tatarça

[Mezmur 54/55: 17-18]

Ben Bey Tanrı'ya seslendim de beni işitti.

Sabah (54r) öğlen Tanrı'ma kulak verirdim de hayat vericiye inanırdım, çünkü o insanları seven Rab, kulunu kurtarır ve diriltir.

P'ark' hør tatarça

Rahip: Şimdi ve daima Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'a sonsuz övgüler olsun!

Amin.

Ew es hağut'ean tatarça

Diyakon: Artık huzur için Rabb'e yalvarıyoruz, bizi diriltsin ve bize merhamet etsin.

Ahnut'iun ew p'ark' tatarça

K'ahana: (54v) Şimdi ve daima Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'a sonsuz övgüler olsun.

Honarh e çoj tatarça

[Mezmur 85/86]

Rabb'im kulağını eğ de sesimi duy çünkü ben yoksul ve perişanım.

[Canımı koru yüce Rabb'im, kurtar kulunu, Tanrı'm benim.]

Bana merhamet et, çünkü her gün sana seslendim, kulunun ruhunu ferahlat, çünkü gözlerimi sana çevirdim.

Çünkü sen Rabb'im, iyi ve doğrusun (55r) sana seslenen herkese karşı çok merhametlisin.

Kulak ver benim duama, benim yalvarışımın çılgılığını dikkate al.

Dar günümde sana seslendim ve duydun sesimi.

Hiçbir ilah sana denk değildir, senin yaptıkların kimseye benzemez.

Senin yarattığın bütün milletler gelip ayağına kapansın, (55v) senin adını sonsuza dek yüceltsinler.

Rabb'im a sen yücesin, mucizeler gösterirsin, tek Tanrı sensin.

Bana senin yolunu göster, senin doğruluğuna varayım, yüreğim senin adının korkusundan feraha çıksın.

Sana ibadet edeyim Rabb'im benim, senin adını var yüreğimle yücelteyim.

(56r) Senin bana merhametin büyüktür, benim ruhumu cehennemden kurtardın.

Tanrı'm, kötüler bana karşı ayaklandı, güçlüler ordusu ruhumun peşine düştü ama seni hesaba katmadılar.

Oysa sen Rabb'im, şefkatlisin, merhametlisin, (56v) sabırlısın, çok affedicisin ve adilsin, bana yüzünü dön, merhamet et bana bu köleni dirilt,

Kuluna güç ver, bana iyiliğinin nişanesini göster.

Benim görülmemiş yanlarımı görecekler de utanacaklar, çünkü sen bana yardım ettin, beni teselli ettin.

Şimdi ve daima, Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'a sonsuz övgüler olsun.

(57r) **P'arĸ' e zDēr tatarça**

Övgü sana, övgü sana, övgü sana, Tanrı'm.

Ew ews ħaġaġut'ean tatarça

Şimdi esenlik için Rabb'e yalvarıyoruz, bizi diriltsin ve bize merhamet etsin.

Ahnut'iun ew p'arĸ' tatarça

Şimdi ve daima, Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'a sonsuz övgüler olsun. Amin.

Abreċo zis tatarça

[Mezmur 139/140]

Rabb'im beni kötü insanlardan koru, adaletsiz (57v) kişiden kurtar.

Yükreklerinde kötülüğü düşündüler, her gün savaşa hazırlandılar.

Kendi dillerini kılıçladılar, o acının izi dudaklarında kaldı.

[Beni günahkârın elinden koru, kötü insanlardan muhafaza et beni.]

Adımlarımı bozmak için Sağış ettilär batal etmä yürügänimni benim, kibirliler bana tuzak kurdu.

Bana ipler bağladılar, ayaklarıma tuzak kurdular, (58r) yollarımın etrafına kapanlar koydular.

Efendi'mize "Benim Tanrı'm sensin, duamın çığlığına kulak ver." dedim.

Rabb'im, kurtuluşumuzun gücü, savaş gününde gölgemizsin.

Rabb'im beni, yok yere vurmaya düşünen günâhkârların arzularına teslim etme.

(58v) Ki onların düşünceleri gerçekleşmesin, (muratlarına eremesinler), kendi ağızlarıyla kazandıkları onları örtsün.

Üstlerine kıvılcımlar düşsün, söndür(me) onları, perişanlıktan kurtulamasınlar.

İftiracılar yeryüzünde sağ kalmasın, günahkâr insanların kötülüğü onların yok olmalarına sebep olsun.

(59r) Rabb'im biliyorum ki mazlumların hakkını merhamet ve güzellikle savunursun.

Doğrular senin adına şükretsınler ki senin huzuruna çıkabilsınler.

Dēr, gartaçi tatarça

[Mezmur 140/141]

Sana sesleniyorum Rabb'im, beni duy, benim duamın sesine, çağırma yönel.

Benim duam huzuruna yükselen buhur gibi; (59v) ellerimi açışım, akşam kurbanları gibi kabul olsun.

Ağzıma gözcüler, dudaklarıma bekçiler koy ki ⁴ yüreğim kötü sözler ile yoldan çıkmasın.

Suç işleyen günahkârların bahanelerine fırsat verme, onların seçimlerine ortak olmayayım.

Adiller beni merhamet ile cezalandırsın ama günahkârın merhemi başıma sürülmesin, benim duam bunun için.

(60r) Liderleri uçurumdan aşağı yuvarlandıklarında benim sözlerimi işitecekler ve iyi olacaklar (hak verecekler).

Dünyaya yayılan toprağın kalınlığı gibi, onların kemikleri cehenneme yayılacak.

Rabb'im, gözlerim sendedir, sana sığınıyorum, canımı alma.

Bana hazırladıkları gizli tuzaklardan, (60v) kötülerin baştan çıkarmalarından koru beni.

Ben geçip giderken onlar kendi tuzaklarına düşsünler.

Cajniw imov tatarça

[Mezmur 141/142]

Ben yüksek sesle Rabb'e seslendim, yüksek sesle Rabb'e yalvardım.

Efendi'mizin önüne dualarımı döküyorum, sıkıntılarımı ona anlatıyorum.

Gücüm azaldığında benim (61r) gideceğim yolları, bana kurulan tuzakları bidin (gösterdin). Eksilgâninâ mendân canımnın benim sen,

Sağıma bakıyordum ve beni tanıyan yoktu, kaçacak yerim kalmamıştı, beni arayan kimse yoktu.

Rabb'im sana seslendim ve “ Ümidim sensin, bu dünyada nasibim sensin.” dedim.

Benim duamı dikkate al Rabb'im, çünkü çok perişan oldum, beni (61v) kovalayanlardan kurtar çünkü benden daha güçlüler.

Canımı zindandan çıkar, adına şükredeceğim.

Doğrular, zamana kadar ödeyeceksin (sözünü ne zaman tutacaksın) diye sana bakıyorlar.

Şimdi ve daima, Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'a sonsuz övgüler olsun. Amin.

Hasealk's tatarça

Diyakon: Gece geç saatlere erişince hepimiz (62r) ellerimizi sana açıyoruz, seni yüceltiyoruz, bize gündüzü huzur içinde geçirmeyi, gecenin geç saatine erişmeyi nasip eden Bey Tanrı'mız, bizi yüce bir yürekle, meleklerin ilahisi ile Efendi'miz Tanrı'ya, yüce olana, şükürler sunmaya layık kıl, dirilt ve merhamet göster.

Ağaçescük' zamenagal Asduadz tatarça

(62v) Diyakon: Yüce Tanrı'ya, Efendi'miz İsa'nın babasına; barış kralı için, tüm dünyadaki tek azizin ve elçilerin kilisesi için yalvarıyoruz, ki Tanrı'mız uzun yıllar boyunca bize eminlik versin; ulu, yüce ve heybetli adı için, kralları, barış sağlayanları göndersin bize; askeri liderleri, sipahilerin liderlerini, (63r) halkımızı, varlığımızı barış içinde tutsun, düşmanları bizden uzak etsin.

Yüce Rabb'im, dirilt ve merhamet et.

Akşama vardığımızda önümüze gelen geceyi huzur ile, iman ile (geçirmeyi) senden istiyoruz.

Canımızı gözeten esenlik meleğini Efendi'mizden istiyoruz.

Günahlarımızdan arınmayı ve bağışlanmayı Efendi'mizden iman ile (istiyoruz).

(63v) Kutsal Haç'ın ve güçlü ordunun bize yardım etmesini ve canımızı gözetmesini Efendi'mizden iman ile istiyoruz.

Bundan böyle tek bir ağızdan iyi ve yüce imanımız için Tanrı'ya yalvarıyoruz.

Canımızı ve birbirimizi sana, Efendi'miz Tanrı'ya emanet ediyoruz.

Tanrı'mız bize merhamet etti, Hepimiz bir ağızdan söylüyoruz: "Tanrı'm merhamet et!"

(64r) Surp Asduadz tatarça

Bizim için çarmıha gerilen yüce Tanrı, yüce güçlü, yüce ölümsüz, bize merhamet et.

Bizim için gömülen yüce Tanrı, yüce güçlü, yüce ölümsüz, bize merhamet et.

Bizim için dirilen yüce Tanrı, yüce güçlü, yüce ölümsüz, bize merhamet et.

ve övülmüş

Her daim kutsal olan yüce Meryem, İsa'nın annesi, bizim duamızı oğluna, Tanrı'mıza ilet.

P'ırgel ızmez tatarça

Rahip: Bizi sınavımızdan ve azabımızdan kurtar.

Vasn İseli lineloj tatarça

Diyakon: Bizim duamızın sesini Meryem'in şefaati ile duyduğu için, Efendi'mizin merhameti ve şefkati üstümüze indi; (65r) yüce Bey Tanrı'mız, bizi dirilt ve bize merhamet göster.

Ahnut'iun ew p'ark' tatarça

Şimdi ve daima, Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'a sonsuz övgüler olsun!

Hamparci zaçsim tatarça

[Mezmur 120/121]

Gözlerimi dağlara çeviriyorum, bana nereden yardım gelecek?

(Elbette) bana yardım yeri göğü yaratan Efendi'mizden gelecek.

(65v) O, senin ayağının kaymasına, seni gözetenlerin uyuklamasına izin vermez.

İsrail'in koruyucusu ne uyur ne de uykuya dalar.

Rab seni koruyacak, seni sağ kolunun altına alacak.

[Ne gündüz güneş sana zarar verecek ne de gece ay.]

Rab seni bütün kötülüklerden esirger, senin canını korur.

Bundan sonra ve ebediyen Rab senin gelişini ve gidişini koruyacak.

(66r) Şimdi ve daima, Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'a sonsuz övgüler olsun. Amin!

Ey Tanrı'nın Annesi, Bakire Meryem

Ey Tanrı'nın annesi, Bakire Meryem, senin önünde ayaklarına kapanıp mütevazı bir yürekle söylüyoruz: “ Ey herkesten yüce Aziz Meryem, Kutsal Bakire Meryem, sen

ki Tanrı'nın yaratılmamış özünü doğurdun, (66v) bizim için senin tek oğluna şefaet et ki biz günahkârlara merhamet etsin.

Ki Havva'nın lanetini övgüye çevirdin, şefaet!

Ki Tanrılık ateşiyle yandın ve Tanrılık ışığı ile çiçeklendin, şefaet!

Sen sabahki ışık, apaçık güneşi insanlara aldın, şefaet!

Sen peygamberlerin övgüsü, elçilerin tacı, şefaet!

Sen padişahlar çiçeği (67r) zambak, kurumayan çiçeği doğurdun, şefaet!

Sen insanların sevinci, meleklerin ferahlığı, şefaet!

Sen kızların tacı, şehitlerin tesellisi, şefaet!

Sen Tanrı'nın tahtı, Yaratıcı'nın annesi, şefaet!

Sen bedenle bütün meleklerin ordularından daha yücesin, hiçbir yaratılanın girmediği yere girdin, şefaet!

Sen Tanrı'nın, (67v) oğlunun uğruna canını verdin, şefaet!

Sen, gökteki kraliçe, Tanrılık ışığı ile parlıyorsun, şefaet!

Senin doğurduğun İsa'nın aziz doğuşu için, şefaet!

Tanrı'yı beslediğin yüce sütün için, şefaet!

Tanrı'yı yürüttüğün yüce kolların için, şefaet!

Tanrı'yı öptüğün dudakların için, şefaet!

Tanrı ile konuştuğun yüce dillerin için, (68r) şefaet!

Ölümsüzlük ile doldurduğun yüce burnun için, şefaet!

Tanrı'yı gördüğün yüce gözlerin için, şefaet!

Tanrı'nın ağlayışını duyduğun yüce kulakların için, şefaet!

Çarmıha gerildiğinde tek oğlun için döktüğün yüce gözyaşların için, şefaet.

(68v) Herkesten yüce Meryem, bütün meleklerin ordularından yücesin, gökteki sarayların güzelliğisin, gökteki gelinlerin güzelliğisin, onların tacındaki tutkusun.

Gökteki padişah, senin oğlun, gün ışığı gibi kalabalığın üstüne doğduğunda, şefaet et.

Temiz kraliçe, (69r) Kutsal Bakire Meryem, oğlundan dile ki onun Tanrılığına kurumuş çiçeklerle, pırıltılı kıyafetlerle, yanan kandillerle ibadet edenlere gün ışığı gibi damadın sarayına girmeyi ve sonsuz refaha erişmeyi nasip etsin. Sonsuza dek, amin.

Aziz Meryem'e Dua

(69v) Aziz Meryem, senin önünde eğilip senden istiyorum; yüce, büyük, temiz Bakire Meryem, bizim Tanrı'mız Mesih'in annesi, Tanrı'nın ışıklı sarayı, Tanrı'nın annesi ve evi, dünyanın yaratılışından evvel seçilen, gökteki sultan seni beğendi ve Tanrı senin yüce ve ulu yüreğine yerleşti, Kutsal Ruh senin yüce bedeninden güneş gibi doğdu, (70r) günahattan münezzeh tam bir insanlık ile.

Ey yüce ve övülmüş anne, dünyanın üstündeki Aziz Bakire Meryem, yüce kanın annesi, temiz yüreğiyle bu dünyaya ışıklı gök ve heybetli çadır olan, bu yüceliğe layık olan...

Cennetin çiçeği, Hristiyanlar'a meyve veren, Kutsal Ruh'un yüce ve övülmüş merhametini veren (70v) ışıklı saray, senin o büyüklüğün uğruna ben yazıklı kulunu kabul et ve bana merhamet et, ulu kanın annesi, Aziz Meryem.

Rabb'im beter günahlarıma bakma, ben ki sana yabancılaştım, seni kendimden iğrendirdim, senden uzaklaştım, Aziz Meryem, şimdi ben günahkâr kulundan iğrenme, beni günahlarımdan azat et, (71r) tek oğluna, senin yüce bedeninden yücelikle doğan Kurtarıcı'mıza, bütün günahkârlar için şefaetçi ol.

Üstüne senin yüce oğlunun kutsal Tanrılığı sinen, Efendi'mizin gücü olan Aziz Haç'ı yardıma çağır.

Yüce melekleri, başmelekleri, Mikail'i, Cebrail'i, seruvları, (71v) keruvları ve sizin uğrunuza işkence çeken tüm büyükleri yardıma çağır.

Senin tek oğluna tüm günahkârlar için, ben günahkâr için şefaati ol, herkesten yüce, kutsal, Bakire Meryem, Tanrı'nın annesi, dünyanın Efendi'sine şefaati et, ki beter günahlarımdan döndürsün beni.

İyi kılınayım ve (72r) iyilik ve günahlarıma bağışlanma bulayım, Efendi'miz şefaatin ile benim günahlarımı bağışlasın, bilir bilmez, isteyerek ve istemeden yaptığım günahlarımı affetsin, benim bedenime ve ruhuma merhamet etsin.

Benim ruhumu; kutsal ve yüce, övülmüş anne, Tanrı doğuran (Diramajr), yüce kanın annesi Aziz Meryem'e layık eyle.

(72v) Günahkâr kulunu gözden çıkarma, senin şefaatinle beni himaye eden sensin, Aziz Meryem, yüzüm senin büyüklüğüne toprak (senin büyüklüğün karşısında eğiliyorum).

Senin şefaatinin başka türlü olmayacağına inanıyor, güveniyorum.

Sadece kabul et ben günahkâr kulunu Aziz Meryem, senin seçilmiş ulu oğluna günahkârlar için ve ben günahkâr için şefaati ol (73r) övülmüş ve yüceltilmiş, herkesten yüce ve büyük Aziz Meryem, Tanrı'nın annesi, şefaatiyle beni himaye eden sensin, yüzüm senin yüce şefaatine toprak (senin yüce şefaatin karşısında eğiliyorum).

Aziz Haç'tan Dilek

Güçlü ve muzaffer, yüce ve büyük Aziz Haç, Mesih'imizin gücü, dünyayı aydınlattığın gibi (73v) aklımı bu vakitte aydınlat, senden diliyorum.

Ulu ve övülmüş Aziz Haç, Efendi'm İsa'nın ulu gücü, benim duam senin huzurunda kabul olsun ve üstüme Haç şefkati gelsin.

Benim günahlarıma bakma, ben sana yabancılaştım, seni kendimden iğrendirdim, ben günahkâr kulundan iğrenme, beni senden uzaklaştırma, Efendi'min ulu gücü, beni (74r) gözünden düşürme, ben günahkâr kulunu şimdi kabul et.

Yüceltilmiş ve övülmüş Aziz Haç, beni günahlarımdan kurtar, dünyanın Efendisi, kutsal yardımcısına, bütün günahkârlar için o yüce Rabb'e şefaati ol, ki onun tanrılığı senin üstüne tamamlandı, senin üstüne yüceldi.

Adem babamızın kurtuluşu için, tüm (74v) inananların...

Sana inanıyorum, senin yüceliğine, güçlü ve övülmüş Aziz Haç, yüceliğin uğruna ben günahkâr kulunu kabul et.

Sen dünyanın Efendi'si, kutsal yardımcısına, ulu kanın annesi ile şefaati ol, ki onun yüce bedeninden tüm azametiyle doğdu yüce Padişah, ki yüce Tanrılığı senin üstüne tamamlandı.

(75r) Bütün melekleri, başmelekleri, Mikail'i, Cebrail'i, seruvları, keruvları ve eziyet çekerek bu dünyadan göçüp giden bütün büyükleri gözet.

Aziz Haç, dünyanın Efendi'sine şefaati ol, ki Efendi'm beni günahlarımdan döndürsün, çok büyük günahlarımdan döneyim, (75v) iyi kılınayım, günahlarıma bağışlanma bulayım, yoldaşlığınla benim günahlarımı bağışla Efendi'm, bilir bilmez, isteyerek veya istemeyerek (işlediğim) günahlarımı bağışla, ruhuma ve bedenime merhamet göster.

Beni kendisinin cennetine eriştirsin.

Yüce ve (76r) övülmüş Aziz Haç, Efendi'm Mesih'in ulu gücü, senin yüce yoldaşlığınla ben günahkâr kulunu gözden çıkarma.

Himaye eden sensin, Aziz Haç, yüzüm senin yüce büyüklüğüne toprak (senin yüce büyüklüğün karşısında eğiliyorum).

Sana güveniyorum ve inanıyorum, senin kutsal yoldaşlığın ve Aziz Meryem'in şefaati başka türlü olmayacak.

Sadece ben günahkâr kulunu kabul et bugün, (76v) beni günahlarımdan azat ediniz.

Yüceler, övülmüşler, hepsinden yüce şanlılar, dünyanın Efendi'sine tüm günahkârlar için şefaathçi ve yardımcı olunuz.

Sizin yüce yardımınız ve şefaatiniz ile ben günahkâr kulunuzu gözden çıkarma(yın): himaye eden sizsiniz, (77r) yüzüm sizin yüce büyüklüğünüze toprak (sizin yüce büyüklüğünüz karşısında eğiliyorum). Amin.

Ayin Zamanı Efendi Tanrı'ya Dua ve Yakarış

Doğum günü

Efendi, Tanrı, senin tarifsiz kutsal doğuşun ile bu evde toplananların hepsinin duasını Bakire ananın duası ile bir tut, onlara rahmetini bağışla.

Çünkü bizim için ete kemiğe büründün, Ürdün'de vaftiz (77v) oldun, bütünlüğün ile tamamladın, yeryüzünde insan (olarak) dolaştın, Tanrı gibi yargıladın, bize, toplananların her birine şefkat göster, iyileştirici Tanrı.

Toplantınınıdır

Rabb'im, ulu ihtiyarın ve esaretten kurtulmanın duası ile bizi düşmandan ve yanan ateşten koru.

40 Kutsalındır

(78r) Ey göl içinde şehit olan yüce gençler, 40 olmuşlar, kutsanmış olana şefaathçi olunuz, korkulu günde bir olup toplananlara şefkat göstereyin.

Aydınlatıcı'nındır

Aydınlatıcı Baba, övülmüş, bu sözler ile duaları kabul et ve zaferin Baba'sından (78v) bizim günah defterimizi silmesini iste.

Palmiye Pazarı'nındır

Rab, yüce Kurtarıcı, gelen ihtiyarlar gençler ile ilahiler okudular, yananlar korkuyla titrediler, genç bir eşeğin üstüne oturdun, bu büyük günde toplanan bizlere şefkat göster, merhamet et.

Kutsal Perşembe'nindir

(79r) Balkonda³ oturup kullarının ayaklarını alçakgönüllülükle yıkayan Oğul, Baba'nın Söz⁴'ü, her türlü günahımızı bizden sil, iyileştirici Rabb'im, bitmez yücelik her zaman senindir!

Kutsal Cuma'nındır

Ey yalnız doğan Oğul, ey Söz, (79v) insanlar için karşılıksız işkence çektin, şefkatli Rab, annenin yalvarışları ve duası ile bizleri yanan ve sönmeyen ateşten kurtar, uçsuz bucaksız yücelik senindir!

Kutsal Cumartesi'nindir

Bu görkemli yüce günde Rabb'imizin ulu düşüncesiyle seni istiyoruz. Herkesin Rabb'i, (80r) korkulu günde günahlarımı hatırlama.

Bayramındır

Sen ki yeniden dirildin, cehennem kapılarını parçaladın, Adem'den beri orada olan ruhları azat ettin, biz günahlılara merhamet et, kutsalların payından nasip et, adiller ile beraber durmamızı sağla.

³ Metinde “kanun” anlamına gelen *ganonk*‘ sözcüğü kullanılmıştır ancak “balkon, sundurma” anlamlarına gelen *ganok* sözcüğü bağlama daha uygun olduğu için bir yanlış yazım söz konusu olabileceğini düşünmek mümkündür. Burada İsa'nın çarmıha gerilmeden önce on iki havarisiyle birlikte son akşam yemeğini yediği yer kastediliyor olmalı.

⁴ *Söz (Logos)* : “Hristiyanlık'ta, Hz. İsa'nın Tanrı'nın kendisine hulûl etmiş ezeli ve ebedî kelâmı olduğu inancını ifade eden terim.” (<https://islamansiklopedisi.org.tr/logos>, erişim 10.04.2024)

İncil'de Söz'ün ezelden beri varlığından, hem Tanrı'yla olup hem de Tanrı olduğundan bahsedilmekte dolayısıyla *üçlü birlik* ifade edilmektedir: (Yuhanna 1:1-4) “¹Başlangıçta Söz vardı. Söz Tanrı'yla birlikteydi ve Söz Tanrı'ydı. ²Başlangıçta O, Tanrı'yla birlikteydi. ³Her şey O'nun aracılığıyla var oldu, var olan hiçbir şey O'nsuz olmadı. ⁴Yaşam O'ndaydı ve yaşam insanların ışığıydı.” (<https://kutsalkitap.info.tr/?q=Yu.1:1-4>, erişim 10.04.2024)

Kutsal Ruh'un inişinindir

(80v) Sen ki gökten yere indin, ruhunu akıttın, kanunda seslendin, yüce elçileri doldurdun, onların kaygılarını çözdün ve yüce lütfunla güzelleştirdin, bizi azat et, çünkü sen (bizi) sevindirici sesi duymaya çağırdın.

Vartevarındır⁵

Sen ki Tabor⁶ dağına çıkıp bembeyaz parladın, (81r) tarifsiz ışıkla değiştirildin ve gökteki Baba şahitlik etti: “Benim sevgili oğlum budur.”

Öğrenciler büyük bir titremeye sarsıldılar, yere düştüler; ulu şafak vaktinde parlayanı gördükleri zaman tanıdılar. Ey parıldayan bu büyük günde toplanan bizlere can ver!

Meryem'indir

Ey Meryem, (81v) Söz'ü doğuran, Kurtarıcı'nın Bakire ve kusursuz annesi, sen ki ışıklılardan yukarıdaki ulusuna, oğlunun katına dağıtırıldın (taşındın), korkulu günde bize şefaatchi ol ki iyi bir cevap duyalım, yüce sese layık olalım.

Aziz Haç'ındır

Ey aziz sembol, Tanrı'yı kabul eden, tarifsiz ışıkla parlayan, (82r) insanların yaşamını sağlayan, ölümün tezgâhını durduran... Evet Rab seni beğendi ve ulu lütfuyla kutsadı, seni doğan günde ortaya çıkardı; elçi kendisine Haç'a inananların, krallığa layık olanların, kesinlikle şefaatchisi olacaktır, dedi, sura üflendiği zaman (82v) önünde eğilen bize merhamet göster.

⁵ Aramazt'ın kızı, Anahit, (İran mitolojisinde Nahit) Ermeni mitolojisinde, en büyük tanrıça, Altın ana, kutlu, temiz, saf, bâkire olarak yer almaktadır. Kendisine Homa, kutsal içki sunulmuş; beyaz at, boğa, teke kurban edilmiştir. Ermeniler Hristiyanlıktan önce sene sonu olan ağustos ayında Anahit'in festivalini kutlamaktaydı. Hristiyanlığın kabulünden sonra ise Ermeni Kilisesi bu bayramı “Tecelli-i İsa” yortusu olarak devam ettirmiştir. Bu yortu hâlâ Ermeniler arasında *Gül Bayramı* veya *Vartevar* olarak bilinmektedir. Anahit Bayramı'nın, güllerin bol olduğu zamanda kutlanması ve Anahit'in heykelinin güllerle süslenmesi bir gelenektir. (Uras, 1987: 116).

⁶ Nasıra'nın doğusundaki Yizreel Vadisi'nin kuzey kesiminde bir dağdır; Yeni Ahit'te İsa'nın başkalaşım geçirdiği dağ olarak isimlendirilmektedir. (Garkavets, 2023: 1374).

Elçilerindir

Efendi'miz Tanrı'nın elçileri, azizler meclisinin namı ve hediyeleri, size vadedilen yüceliğe, çözmeye, bağlamaya, açmaya, kapamaya, yüceliğin koltuğuna oturmaya eriştiniz; Tanrı'ya durmaksızın şefaathçi olunuz ki canımızı imtihandan, (83r) ruhumuzu ve bedenimizi sönmez ateşte yanmaktan kurtarsın.

Aziz Stefan'ındır

Ey ulu şahit ve cefakâr Aziz Stefan! Senin adın önceki şahitler ve de diyakonların tacıdır. Ey Kutsal Ruh'un bitmez lütfuna mazhar olan, acı çekmekten imtina etmeyen! Tanrılığı görenlerden oldun, sen yalnızların şefaathçisisin. Oğul, Kutsal Ruh ve (83v) Baba, sayısız insana korkulu mahşer gününde sonsuz güç (verin)!

Başmelek'indir

Ey bedensiz melekler, siz ki yüceliğin Efendi'sini durmaksızın översiniz. Ey insan milletin dostları, ölümün ve yaşamın sebepleri, siz milletleri koruyucusunuz, Tanrı'dan korkanlara gölgesiniz, (84r) biz duaların, yakarışların, inleyişlerin sesiyle size sesleniyoruz, bayram için ve bayramı kutlayanlar için yüceliğin Efendi'sine şefaathçi olunuz.

Bizi imtihandan kurtar Rabb'im.

Ayin Zamanında Efendi İsa'ya Dua

[Hovhannes Garneci'nin Söyledikleri]

Ey Tanrı'nın kuzusu, Efendi'm ve Tanrı'm İsa Mesih, sen ki (84v) Haç üstünde kurban edildin ve dünyadan günahları sildin.

Ben günahkâr kulun, ağır yüklü günahlar ile senin önüne geldim, Efendi'm ve Tanrı'm, bütün dünyaya merhamet gösterdiğin gibi bana da merhamet göster, doğru yol ve yaşam (sensin) İsa.

Günah ve dinsizlikle ölmüş biriyim, beni gözden çıkarma Rabb'im ve (85r) sonsuz sabrın ile yaptığın Tanrılık kanonuna göre yargıla beni

Her şeye can veren Rab, Baba'nın kucağından geleni, Aziz Bakire Meryem'den can alanı hatırla.

Herkesten yüce olan Rabb'im, bu dünyada herkes gibi günahkâr insanlar arasında yürüdüğünü hatırla.

Herkesten yüce olan (Rabb'im), Ürdün Nehri'nde Aziz Hovhannes'ten vaftiz olduğunu hatırla.

Herkesten alim olan Rabb'im, Yahudilerin sana nasıl küfrettiklerini ve Ferisilerin⁷ seni nasıl sınadıklarını hatırla.⁸

Ey öngörülü Rabb'im, Yahuda'nın sana ettiği ihaneti ve rahiplerin küfürlerini hatırla.

⁷ Ferisilik bir Yahudi mezhebidir. İncil'de anlatıldığı üzere Ferisiler İsa tarafından gösterişçi, ikiyüzlü, kibirli olmalarıyla ve daha pek çok konuda sert bir şekilde eleştirilmiştir:

(Matta 23:1-15)¹⁻² Bundan sonra İsa halka ve öğrencilerine şöyle seslendi: “Din bilginleri ve Ferisiler Musa'nın kürsüsünde otururlar.³ Bu nedenle size söylediklerinin tümünü yapın ve yerine getirin, ama onların yaptıklarını yapmayın. Çünkü söyledikleri şeyleri kendileri yapmazlar.⁴ Ağır ve taşınması güç yükleri bağlayıp başkalarının sırtına yüklerler, kendileriye bu yükleri taşımak için parmaklarını bile oynatmak istemezler.⁵“Yaptıklarının tümünü gösteriş için yaparlar. Örneğin, hamailerini büyük, giysilerinin püsküllerini uzun yaparlar.⁶ Şölenlerde başköşeye, havralarda en seçkin yerlere kurulmaya bayılırlar.⁷ Meydanlarda selamlanmaktan ve insanların kendilerini ‘Rabbî’ diye çağırmasından zevk duyarlar.⁸“Kimse sizi ‘Rabbî’ diye çağırmasın. Çünkü sizin tek öğretmeniniz var ve hepiniz kardeşsiniz.⁹ Yeryüzünde kimseye ‘Baba’ demeyin. Çünkü tek Babanız var, O da göksel Baba'dır.¹⁰ Kimse sizi ‘Önder’ diye çağırmasın. Çünkü tek önderiniz var, O da Mesih'tir.¹¹ Aranızda en üstün olan, ötekilerin hizmetkârı olsun.¹² Kendini yücelten alçaltılacak, kendini alçaltan yüceltilecektir.¹³⁻¹⁴ “Vay halinize ey din bilginleri ve Ferisiler, ikiyüzlüler! Göklerin Egemenliği'nin kapısını insanların yüzüne kapıyorsunuz; ne kendiniz içeri giriyor, ne de girmek isteyenleri bırakıyorsunuz!¹⁵ “Vay halinize ey din bilginleri ve Ferisiler, ikiyüzlüler! Tek bir kişiyi dininize döndürmek için denizleri, kıtaları dolaşırsınız. Dininize döneni de kendinizden iki kat cehennemlik yaparsınız. (<https://kutsalkitap.info.tr/?q=Matta+23%3A1-15>, erişim 12.04.2024)

⁸ Alexandr N. Garkavets, “yamanlangalarına körâ cuhutlarınñ da sınaganlarına körâ p'asecılarnıñ” ifadesini KS'de “yamanlananların cuhutlarınñ da sınamahlılığın p'arisecılarnıñ” olarak düzeltmiştir. Çeviri bu düzeltmeye göre yapılmıştır. (Garkavets, 2023: 1622)

Herkesten yüce olan Rabb'im bahçede tutulduğunu ve kötü insanların senin ellerini bağladıklarını hatırla. Her şeye gücü yeten Rabb'im, Kayafa'nın⁹ önünde nasıl durduğunu ve Anna'nın¹⁰ seni nasıl sorguya çektiğini hatırla.

(86r) Kin tutmayan Rabb'im, yüzüne vurduklarını ve delirmişlerin seni saçından sürüklediklerini hatırla.

Padişahların padişahı, seni iple bağlayarak Pilatus'un¹¹ yargısı önüne çıkardıklarını, başına vurduklarını hatırla.

Ey sabırlı Rabb'im, Yahudilerin senin yüzüne tükürdüklerini ve kamışla dövdüklerini hatırla.

Hiçbir şeyi unutmayan Rabb'im, parlak kırmızı kıyafeti ve (86v) dikenli tacı hatırla.

Kötülüğü hatırlamayan Rabb'im, hayat veren Haç'ı omuzlarının üstünde taşıdığın zamanı hatırla.

Ey yüce (Rab), Haç üstünde nasıl yüceldiğini, seni çivilediklerini hatırla.

Hatırla susadığını ve acı safra¹² içtiğini, unutma!

Hatırla “Tanrı'm! Tanrı'm!” diye haykırdığını, göğsünün yarasını, unutma!

(87r) Hatırla gül rengi güzel kanının aktığını, ilahi başının asıldığını, unutma!

⁹ İsa'yı öldürmeyi teklif eden başkahindir:

(Yuhanna 11:47-50) ⁴⁷Bunun üzerine başkâhinler ve Ferisiler, Yüksek Kurul'u toplayıp dediler ki, “Ne yapacağız? Bu adam birçok doğaüstü belirti gerçekleştiriyor. ⁴⁸Böyle devam etmesine izin verirse, herkes O'na iman edecek. Romalılar da gelip kutsal yerimizi ve ulusumuzu ortadan kaldıracaklar.” ⁴⁹İçlerinden biri, o yıl başkâhin olan Kayafa, “Hiçbir şey bilmiyorsunuz” dedi. ⁵⁰“Bütün ulus yok olacağına, halk uğruna bir tek adamın ölmesi sizin için daha uygun. Bunu anlamıyor musunuz?” (<https://kutsalkitap.info.tr/?q=Yuhanna+11%3A47-50>, erişim 12.04.2024)

¹⁰ Kayafa'nın kayınbabasıdır. Roma yönetimi tarafından görevden alınana kadar başkâhinlik yapmış, kendisinin ardından oğlu Elezar, damadı Kayafa ve dört oğlu başkâhinlik yapmışlardır. (<https://kutsalkitap.info.tr/?q=Luk.3:2>, erişim 12.04.2024)

¹¹ Yahudiye, Samiriye ve İdumea eyaletlerinin Romalı valisi (Garkavets, 2023: 265).

¹² veya *ekşi şarap*

Ey sonsuz yaşam! Gömüldüğünü, üç günde dirildiğini; sonsuzlukla, yücelikle göğe yükseldiği hatırla.

Ey sonsuza dek anılacak olan (Rab) ! Kaybolmuş olan beni hatırla, sen ki sen bütün günahkârlar için bunu üstün aldın, merhametli Tanrı.

Bunların hepsini senin için (87v) dikkate alıyorum, merhametli Rabb'im, bana merhamet göster, beni kötülüklerimden arındır, cehennemden beter işkencelerinden kurtar ve bana senin cennetinde yer bana yer ver çünkü sen insanları seven Rab'sin, sana sonsuz övgüler olsun. Amin! ¹³

Yine Efendi İsa'ya Dua

Ey ışık, doğru yol, sonsuz yaşam, canlı İsa, Tanrı! Işığın kapısı sensin, merhamet gösterensin; bunları döndüren güçlü çoban sensin, günahlarımı affeden sensin.

Ben çok günahkâr ve ölümlü kulun senden istiyorum, merhametini paylaş, önceden işlediğim günahlarımı hatırlama ya da öncesini benden sil.

(88v) Arındırıcı gücünle beni arıt ve sayısız günahlarımı azat et, beni vicdan ile temizle, günahlarımın bağından çöz beni, ebedi işkenceden kurtar, sakat kişiyi affettiğin gibi benim suçumu affet, gümrük memurunu doğru kıldığın gibi beni de doğru kıl, beni katlanılmaz acılardan kurtar, ben yoldan çıkmış kişiyi senin âşıklarının huzuruna (huzurlu yollarına) çevir, ki onlar ile birlikte (89r) memnun edeyim seni ve Baba'yı, Oğul'u, Kutsal Ruh'u, şimdi ve daima, sonsuza dek, amin.

Aziz Meryem'e Dua

Ey Meryem, İsa'nın annesi, Baba'nın yalnız oğlu senden doğdu, dünyadan laneti sen götürdün, sen insanoğlunun övgüsüsün.

¹³ Bu başlıktaki tüm telmihler hakkında daha detaylı bilgi için bkz.

Yuhanna 18, Yuhanna 19

Matta 26: 47- 75, Matta 27

Markos 14:43-72, Markos 15

Luka 22: 47- 71, Luka 23, 27:1-31

Gökteki ordulardan şanlı, topraktan hasıl olanlardan (89v) yüce, Tanrı'yı insanlarla barıştıran, dünyada emin kılan, Bakirelerin tacı olan, günahkârlar için şefaâtçi olansın.

Herkesten günahkâr olan ben önünde eğiliyorum, canını senden alan, senin bedeninden doğan Söz Tanrı'ya benim için şefaâtçi ol, sen ki herkesi besleyeni besledin.

İlk doğan oğluna benim için dua et, senin kutsal göğsünü göstererek onun önünde dur.

Onun önünde durup oğulluğu için, bebek gibi sütünle beslediğin için, kucağına aldığın için, göğsüne bastırdığın için, dudaklarınla öptüğün için, (90v) bebek gibi kundakladığın için; Mısır'a, Nasıra'ya ve her yere gidip geldiğin için, işkence çektiğinde kederle ağlayıp dövündüğün için şefaâtçi ol.

Haç üstünde asılı olduğu zaman oğlunun ricasıyla Aziz Hovhannes'i evine aldığın için...

(91r) Bizim için kanun önünde duran oğlunu ağır işkenceler içinde gördüğün zaman akarsu gibi akıttığın kuvvetli yaşlar için, eziyet ettiklerinde senin acıklı ağlayışın için...

Ve kuvvetli susayışın için, onun safrayla sirke¹⁴ içtiğini gördüğün için, oğlunun yüzünden ve alnından akan tomurcuk tomurcuk terleri için, kan bile boyanan (91v) bedeninin düşüşü için, mezara koyulan yüce bedeni için...

Sana dua ediyorum ışıklı anne, benim için bağışlanma dile, ben günahkârın yükünü omzunda taşıyan oğlunun önünde tüm acıları için yalvar. Tüm bunlara şahit olan Aziz Bakire, bunca acıyı oğluna hatırlat; benim sayısız günahlarıma tahammül

¹⁴ Çarmıha gerilmeden önce İsa'ya safrayla veya mürle karıştırılmış sirke içirmişlerdir (Garkavets, 2023: 1261):

(Mezmurlar 69:21) “²¹ Yiyeceğime zehir kattılar, sirke içirdiler susadığımda.” (<https://kutsalkitap.info.tr/?q=Mez%2069:21>, erişim 12.04.2024)

(Markos 15:23) “²³ O'na mürle karışık şarap vermek istediler, ama içmedi.” (<https://kutsalkitap.info.tr/?q=markos+15%3A23>, erişim 12.04.2024)

etsin, merhamet göstere, benim günah defterimi silsin, (92r) yıkılmış olan beni kendi günahsız parmakları ve kanı ile sonsuz ölümsüzlüğe erİştiresin ki tüm yüceleri ile birlikte Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'u sonsuza dek övebileyim. Amin.

Yine Ulu Tanrı'ya Dua

Rabb'im, Tanrı'm benim, günahlarla kokuşmuş olan benim üstüme tatlılıkla bak.

Sayırsız (92v) günahlarım için bana öfkelenme, senin ellerinle yaratılan beni cezalandırma.

Her şeye gücü yeten Rab, şiddetli öfkemi benim üstüme gönderme, ben endişelenen kulunu gözden çıkarma, çok sabırlı ve kötülüğü anmayan Rabb'im

Rabb'im günahlarla yüklü olan beni hatırla, günah dallarının sardığı bedenimin yaralarını merhametin ile sar, (93r) sonsuz huzuru miras bırakarak yüreğimi aydınlat.

Rabb'im, ağlayarak senden istediğim Kutsal Ruh'un ferah içkisini bana içir ki susuzluğumu gider, sıcak sevgin ile içir ve doyur beni.

Acı, kokuşmuş günahlarımı benden uzaklaştır ve sil.

Rabb'im ışığını gönder ve yüreğimi, düşüncemi aydınlat; ışıkl bilginle karanlık (93v) günahlarımı yok et, ruhumun yararı için benliğimin zayıflığını iyileştir.

Rabb'im ruhumu gözetip koruyacak uygun bir meleğini gönder.

Kobranın ve engereğın üstüne basıp yürümeye güç verdiğın gibi düşmanlığı parçala.

Beni görünür görünmez düşmandan korkusuz et, (94r) gözünün ışığı gibi beni kanatlarının altına sakla.

Rabb'im yola çıktığımda beni yalnız bırakma, bana yardımını gönder ki beni can düşmanından gece gündüz saklasın, aklımla kibre ve ahlaksızlığa düşmeyeyim; yoksa günahlarım ve dinsizliğim için dövünüp, ağlayıp, yaş döküp sana döneceğim.

(94v) Rabb'im, beni boş sözden, yaradılıştan, bakıştan, esarete düşen fikirlerimden koru; mahşer gününün korkusunu aklıma koy, senin emirlerini üşenmeden var gücümle hemen yerine getirmemi (sağla) .

Rabb'im günahlarımın kapısını kapat ve bana parlak gerçeğinin kapısını aç ki korkulu sevgiyle senin ardından geleyim, Aziz İncil'de söylediğin gibi:

(95r) “Tüm emek harcayanlar ve (ağır) yüklüler, bana geliniz, ben sizi dinlendireceğim.”¹⁵

Ve yine Aziz İncil'de söylediğin gibi: “Kim ki dilerse alır, ararsa bulur, çalarsa (kapı) açılır.”¹⁶

Rabb'im, çıplak bedenime bak, çünkü can düşmanı şimdi bana vurup beni soydu, senin önünde utançlı ve rüsva hâlde duruyorum, ey insanları seven Tanrı.

Bana düğün giysileri giydir, yol göster, (95v) sonsuz yere davet edilenleri ferahlat.

Günahlarımla çıkardığım eski giysiyi bana tekrar giydir, kin tutmayan şefkatini bana göster ve çıplak bedenimi ışıkla dolu merhametin ile süsle.

Önünde utançla duran ben ahlaksız kulunun çağrısını işit, Babanın mülkünü yok ettim, açlıktan ölüyorum, (96r) domuzlar ve aylak sığırlarla bir oldum.

Anne babasından uzaklaşıp evlatlığını unutan beni Baba'nın merhametinden mahrum etme, yerden göğe kadar tövbeler ediyorum senin önünde, beni hizmetine giren kulun ile bir et.

¹⁵ (Matta 11:28) “²⁸ Ey bütün yorgunlar ve yükü ağır olanlar! Bana gelin, ben size rahat veririm.” (<https://kutsalkitap.info.tr/?q=matta+11%3A28>, erişim 13.04.2024)

¹⁶ (Matta 7:7-8) “⁷ Dileyin, size verilecek; arayın, bulacaksınız; kapıyı çalın, size açılacaktır.”⁸ “Çünkü her dileyen alır, arayan bulur, kapı çalana açılır.” (<https://kutsalkitap.info.tr/?q=Matta+7%3A7-8>, erişim 13.04.2024)

Rabb'im beni ulu korkunla donat; (96v) aşırılığımın doğruluğa, kirlenmekten, temziliğe, üşengeçlikten çevikliğe, sabırsızlıktan sabra çevir, ki senin doğru yoluna varayım.

Rabb'im benim kötü düşüncelerimi durdur, korkulu mahşer gününü gözümün önüne belirt ki titreyip sarsılıp mahşer gününden korkayım.

Rabb'im canımın mumunu yak da (97r) aydınlat, akıllı genç kızlar gibi, uyumadan ayık olmamı sağla ki gökteki damadın önüne çıkayım da akılsız genç kızlar gibi dışarıda kalmayayım.

Benim günahlarımla yatağında kıvrandıran dermansız hastalığımı iyileştir, Şiloah Havuzu'na¹⁷ ve mahşer gününe kadar dayanacak gücüm kalmadı.

Rabb'im (97v) sakat kişiye emrettiğin gibi bana da iyileşmeyi emret ki hasta yatağımı bozayım ve senin emirlerine uyanlarla birlikte günahlarla yapraklanmış olarak değil yeşil çiçekler açmış olarak kilisene geleyim.

Rabb'im şeytanın gücünü parçala, onun kudretini kes ve ortadan kaldır, üstüme gelmesini engelle, ki (98r) beni yok eden ve bozan sapkın yoluna zorbalıkla sürükleyip götürmesin.

¹⁷ Yeruşelim'in inşa edildiği sırtın güney ucundaki kayaya oyulan, Kral Hizkiya'nın sulama sisteminin bir parçası olan havuzdur (<https://kutsalkitap.info.tr/?q=Yuhanna+9%3A7>, erişim 14.04.2024). İncil'de bu suyun iyileştirici etkisinden söz edilmektedir:

¹İsa yolda giderken doğuştan kör bir adam gördü. ²Öğrencileri İsa'ya, “Rabbî, kim günah işledi de bu adam kör doğdu? Kendisi mi, yoksa annesi babası mı?” diye sordular. ³İsa şu yanıtı verdi: “Ne kendisi, ne de annesi babası günah işledi. Tanrı'nın işleri onun yaşamında görülsün diye kör doğdu. ⁴Beni gönderenin işlerini vakit daha gündüzken yapmalıyız. Gece geliyor, o zaman kimse çalışamaz. ⁵ Dünyada olduğum sürece dünyanın ışığı Ben'im.” ⁶Bu sözleri söyledikten sonra yere tükürdü, tükürükle çamur yaptı ve çamuru adamın gözlerine sürdü. ⁷Adama, “Git, Şiloah Havuzu'nda yıkan” dedi. Şiloah, gönderilmiş anlamına gelir. Adam gidip yıkandı, gözleri açılmış olarak döndü. (<https://kutsalkitap.info.tr/?q=Yuhanna+9%3A1-8>, erişim 14.04.2024)

Rabb'im, hatırla unutilan ve sıkıntıya düşen aklımı, doğru kişilerin yüceliğini, günahkârların dayanılmaz acılarını korkunç ve sarsıcı mahşer gününde, daima gözümün önüne gelecek günahlarımın korkusuyla titret bedenimi, (98v) bedenimi ve ruhumu korkun ile çivile, "Üşenmeden dualarınızı tamam edeceğim, yalnızca günahlardan ve onların utancından soyunun, ışık ile parlayın." (demiştin), söylediğin gibi sevginle mühürle.

Rabb'im beni şeytanın gizli okundan koru, ki o türlü türlü hünerlerle benim düşüncelerimi ayartmayı (99r) istiyor, yıkıp bozuyor aklımı, beni esir edip günahların utancına sürüklüyor, düşmanlarıma karşı beni utandırıp maskara ediyor.

Sana karşı korkumu güçlendir Rabb'im, kuvvetlendir beni, ruhumun hastalığını iyileştir, bedenimi iyileştir, sevginin sıcaklığıyla yüreğimi güçlendir, ki (99v) işkence çeken yücelerle birlikte olayım.

Rabb'im beni can düşmanımın esaretinden, günah ile satılan Mısır'ın ağır ve zor eziyetinden kurtar, şeytanın aklından ve çektikleri acılardan dolayı ona kulluk edenlerden beni koru, (100r) Firavun zamanında ayaklarıyla battıkları toprakta (Kamış Denizi'nde) Yahudileri koruduğun gibi. Ben de öyle günah içine bulanmışım beni sevinçli yere ilet Rabb'im.

Rabb'im kötü şeytanı ve onun Firavun'a benzeyen kuvvetini boğ, o ki dişlerini gıcırdatarak öfkeyle üstüme geliyor, beni yutup (100v) önceki günahlarıma; kendi emirleriyle günaha ve dinsizliğe kulluk etmeye döndürdü.

Rabb'im fırtınalı bir dalga gibi olan günahlarımı ve günahlarımın sonsuz akan suyunu sakinleştir, denizdeki teknenin hızlı gidişi gibi uzaklaştır ve korkut, aklımı sana karşı böyle teşvik et.

(101r) Senin merhamet anına rastlayayım ve huzurlu bir tekneye benzeyen Kutsal Ruh'unda dinleneyim.

Sakin yüce kişilerin zamanını bana bildir ki o zaman huzur bulayım, günahlarımı benden kov, beni aydınlatıp tüm yüce kişilerinle bir tut, Rabb'im ruhumda sana uygunluğu ve berrak ışığını ortaya çıkar ki (101v) sağa sola sapmayayım, ikinci gelişinden tereddüt etmeyeyim, ki kötü yönetici olduğumu düşünme.

Rabb'im sonsuz merhametini ve umut ettiğim gücü benden esirgeme, şeytanın türlü ağlarından beni emin kıl ki aklımı esir edip türlü türlü kötülüğe sürüklemesin, (102r) iyi ve doğru yola gideyim.

Rabb'im beni karnı üstünde yürüyen can düşmanı kötü canavardan kurtar, beni yakalamak için günahım ile üstüme geliyor, üşengeçliğim ve sabırsızlığım yüzünden unutturuyor beni günahımla, son kararı ve şu korkulu cevabı hatırlamama izin vermiyor: (102v) “Lanetliler benden gidin, sonsuz sönmez ateşe!”.

Sayısız günah ile yıkılmış olan dipsiz derinliklerdeki beni ayağa kaldır, Kutsal Ruh'un kanadıyla oradan çıkar ve yücelt ki dualarımın dileklerimin kabul olmasından, günahlarımın silinmesinden, hayatımın yenilenmesinden, fikrimin aydınlanmasından mahrum olmayayım.

(103r) Rabb'im bozulmuş, çer çöp içinde kaybolmuş, tuzağa düşmüş ve çamurlara batmış olan beni gör, büyük şefkatinle beni arayıp bul, düştüğümde (öldüğümde) beni tabuta günahsız olarak koy.

Gel Rabb'im, hasta ruhumu sorgula, elini üstüme koy ve “Yatağını kaldır da doğruların yoluna git!” diyerek beni iyileştir.

Rabb'im (103v) senin huzuruna ulaşip geri dönen, kemikleri günah ile kırılan ben şaşırılmış kişiye göz kulak ol.

Beni tut, can düşmanının elinden ve babanın huzuruna götür kuzularının sürüsüne karıştır, günahların sıkıntısına ve tembel hayata teslim etme, (104r) gözümü uyku ile ve boş üzüntüyle doldurma, korkunla güçlendir ki can düşmanından ve dünyanın boş eğlencelerinden, tembellikten kurtulayım Tanrı'm, kulunu bağışla, bana

senin sıcak sevgini ve Kutsal Ruh'un aşını ver ki doyayım; bedenime sabır ver, gözümünden yaşlar akıt da bana (104v) eksiksiz ver Rabb'im, bana onur ver ki alçakgönüllü olayım ve bana imanda sabır ver, galip ol ki üstümdeki düşmanı yeneyim.

Bana dinimin demir zırhını giydür Rabb'im, oruç ile, duam ile arınayım hastalık sıkıntısından ve (105r) hayatın iyiliğini alayım, Rabb'im, sayısız günahlarımı sil, kokuşmuş günahlarımı dök, Kutsal Ruh'u içirerek kalbimi ferahlat ve dikenli bedenimi merhametinle doldur, ruhumu güzel meyvelerle meyvelendir, yarattıklarına merhametini göster, kuluna karşı bağışlamayı göster, beni daima diri yap, Ruh'un bende (105v) dinlensin ki artık günaha, dinsizliğe kulluk etmeyeyim.

Rabb'im, beni iyileştir. Kibrimden, dik başlı olmaktan, kin tutmaktan, insanları kötülemekten korusun; Rabb'im, beni insanların övgüsünden korusun çünkü karanlığa "ışık" derler, adımları iyiye çıkarırlar, (106r) ağlamaya "şeref" derler, tembelliğime "çeviklik" derler. Gözyaşlarına boğuluyorum çünkü günah ile doluyum.

Rabb'im, beni yalan övgüden korusun, çünkü kimse benim günahlarımı bilmez, yalan davranışlarımı gerçekten tanımazlar: ben yabancılara temiz görünüyorum günahın kirliliği ile doluyum, (106v) iyi taraflarımı gösteririm ama pislik ile doluyum, Tanrı'nın korkusu altında seviniyorum, şefkatli insanlara doğru yürüyorum, doğruyu görüyorum ama yalan söylüyorum, doğruyu biliyorum ama kafirlik ediyorum.

Rabb'im, benden günahlarımı arıt ve (107r) küfürden uzak tut, tembelliğimi ve sabırsızlığı, yok oluşumu, sıkıntılarımı, pisliğimi, küfrümü ve kötü, pis günahlarımı benden uzaklaştır.

Rabb'im, sağlam ve titremeyen savaş yerinde beni ayakta tut ki korkusuz ve güçlü olayım; (107v) düşman ile kuvvetli imanım, sevgim ve sana olan inancım ile savaşayım üstüme yürüdüğünde elime güçlü mızrağını ver ki beni ölene kadar avlamak isteyen savaşçı şeytan ile savaşayım.

Boğulmuş olan beni kurtar, günahlarımı çıkar ve parlak öğütlerinle huzuruna çıkar.

Senden uzaklaşan beni (108r) seni huzuruna çağır, kötü huylarımı bağışla, sana inanıyorum, beni güçlendir, sana inanıyorum, kulunu teselli et.

Buyruğundan çıkan beni tut; merhametini, sevgini benimle birleştir, günah ile zindana bağlanan benim günhlarımın bağıını çöz, parçala ve doğru yolunu (108v) bana göster, huzur yerini bana hazırla, sevginle beni tüm yüceler ile birleştir ki senin öğütünü seveyim ve senin doğru yoluna varayım, senin uğruna acı çekeyim, senin ölümün uğruna ben de öleyim, sonsuz ferahlığa kavuşayım, yüceler ile bir olayım ve (109r) feraha kavuşayım.

Rabb'im, günahkâr bedenimi bağışla, kötü acılarımı bedenimden uzaklaştır.

Yaralı ruhumu iyileştir, hasta bedenimi iyileştir, kötülüklerimi dağıt, iyiliklerimi çoğalt, bozulmuş yanlarımı arıt.

Huzurunda yere kapanıyorum sayısız günahlarımdan kurtulmak için ettiğim duayı kabul et, (109v) ruhumu aydınlat, bedenime güç ver, dualarımı çoğalt.

Günahlarla düşmüşüm beni ayağa kaldır, Rabb'im, can düşmanı tarafından çivilenmişim, beni iyileştir, acı günahlarımı hafiflet, beni korkunç ve acı olan yataktan kurtar, bağışlanmayan (110r) gınahtan azat et.

Rabb'im, üzerimde bekçi ol, şeytandan ve kötü adamın talihsizliğinden koru, bana karşı olanları yen, beni can düşmanına karşı güçlü kıl, günahlarımdan kurtulmamı sağla, dinmeyen hastalığıma karşı sabırlı olayım, senin tanrılık lütfuna erişeyim.

(110v) Vay bana Rabb'im!

Vay bana, Rabb'im!

Vay bana, Rabb'im!

Günahlarımla yok oluyorum, bedenimden tiksiniyorum; iyilikten, sevgiden uzaklaştım, ışığa karşı karanlıkla kaplandım, iyilikten vazgeçtim, gözümün ferî yok,

gözümde yaş yok ki ıslanıp acısın, (gözlerim) doluyor, gözlerimde yaş yok, ki açılsın;
(111r) günahlar bedenimi çürüttü.

Yetiş, düşmüş olan bana merhamet et, günah ile batmış bedenimi tut, acısından
titrediğim cehennemden kurtar beni, sönmeyen ateşten dolayı titriyorum, düşmüş olan
beni koru, Tanrı'm günah ile pislenen bedenimi temizle, Rabb'im beni önceki yüceler
ile birleştir, dövülen günahlar ile (111v) bedenimi gökteki cennete layık kıl; seni, Baba,
Oğul ve Kutsal Ruh'u sonsuza dek överek, doyayım. Amin.

Ulu Tanrı'ya Dua

Gökteki padişah! Günahkâr bir insan için Baba Tanrı'yı, Kutsal Ruh ile ve tüm
melekler ile sevindirdin, benden merhametini esirgeme.

Günah ile yerin dibine düşmüş olanı bul (112r) göktekiler ile birlikte huzur ver.

Ben günah ile düşmüş olanı ayağa kaldır, günah içinde ölmüş olan beni dirilt,
karanlığa bürünmüş olanı aydınlat, ben iğrenç olanı temizle.

Yolundan sapmış olan beni döndür.

Beni bırakma, kendi irademle yürümeme izin verme, günahlarım benim
bedenime hükmetmesin.

Sana dua ediyorum Rabb'im!

(112v) Sana yalvarıyorum Rabb'im!

Bana merhametin kapısını aç, onca yaptığın heba olmasın, sen ki benim için
işkence çektin, haç üstünde çiviler ile, susuzluk ile, acı sirke ile, mızrak yarası ile,
kanının dökülüşü ile, "Aman Tanrı'm!" haykırıışların ile. (113r) Bunlar gibi pek çok
acıya dayandın harap olan benim için.

Sen ki tüm ilahi düzeninle beni bu dünyaya getirdin, beni esirge, korkunç ateşe
gönderme çünkü beni kanın ile satın aldım, beni ışıklı düğün evine ulaştır ki tüm
yüceler ile Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'u sonsuza dek öveyim. Amin.

(113v) Ayin Zamanı Efendi İsa'ya Dua

İsa'nın Kutsal Ruh'u beni arındır.

İsa'nın bedeni, beni koru.

İsa'nın kanı, beni içir.

(Onun) göğsünden akan su, beni temizle.

İsa'nın ızdırabı, beni güçlendir.

İyileştirici İsa, beni işit, benden geri durma, beni tüm kötü meşgalelerden koru, senden diliyorum, merhametli ve şefkatli Rabb'im, benden geri durma (114r) ölüm günümde bana yakın ol ki seni melekler ile sonsuza kadar öveyim, amin.

Şeytan Gece Yatmadan Önce İnsanoğluna Ağır Uyku Verdiği İçin Dua

Rabb'im, senden diliyorum, senin tarifsiz tarrılığına şükrediyorum, insanları seven (114v) Rabb'im, sen ki değersiz kulunu gece vaktine eriştirdin.

Geceyi ve gündüzü yaratan sensin. Beni kötü uykunun düşüncelerinden, görünür ve görünmez can düşmanının korkusundan koru. Beni onun kötü güçlerine karşı güçlendir ve onun büyüklüğünün kuvvetini kes. Kötülerin ağırlığından, (115r) şenliklerin kesilmesinden, kötü insanı düşüncesinden, kadınların cadılığından, sapmış düşüncelerinden, hasetlikten, pis düşüncenin hastalığından, korkunç kâbuslardan, can düşmanının korkutmasından, uyanmamaktan ve her şeyden koru ben kulunu (115v) her türlü güzel şefkatle ve merhametinle evimi her yandan güçlendir; önden ve arkadan, doğudan ve batıdan, öğlenden ve gece yarısından, göğün yükseklerinden ve yerin alçaklarından. Rabb'im ağırlaşan günah ile bedenimin (116r) dinlendiği evime meleklerin sürüsünü gönder.

Rabb'im, zihnimi uyandır, tüm eklemlerime sıhhat ver, açık zihin ile uyanık sıhhat ile dinleneyim.

Ve sonsuza dek şükür ile sevindireyim Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'u. Amin.

Ulu Tanrı'ya Dua

Rabb'im, ben kulunu (116v) can düşmanın ağlarından şefkatli ellerinle koru;

Kılıçtan, ateşten, rüzgârdan, topraktan,

Akarsudan, kuvvetli yağmurdan,

Denizde boğulmaktan,

Tuzaklı kuyulardan,

Karın kuvvetli tufanından, dağların titremesinden, taşların düşmesinden, bulutlardan (117r) kuvvetli yağmur ile dolu gelmesinden, ansızın yıldırım düşmesinden, gece ve gündüz yerin titremesinden, kötü öfkeden;

Askerlikten ve günahlar yüzünden tüm dünyaya gelen her türlü cezadan (beni koru).

Tüm bunlardan sonra sana şükrediyorum, merhametli padişah, sana sonsuz övgüler olsun, amin.

(117v) Ulu Tanrı'ya Dua

Rabb'im ben değersiz ve günahkâr kulun gözyaşları ile hıçkırıp sana yalvarıp yakarıyorum:

Ben kudretsiz kulunu güçlendir, sabırlı olsun, senin yoluna gözyaşları ile gidiyorum.

Rabb'im, benim yaralı ve irinli canıma bak.

Tanrılık suyun ile yıka, Kutsal Ruh'un tuzu ile yumuşat, güzel kokulu merhemini (118r) ile beni iyileştir, bana tam sağlık sıhhat bağışla.

Rabb'im benim gözümde uykuyu sil, başımın ağırlaşmasını yok et çünkü ağırlaşıp bedenimi titretiyor.

Rabb'im beni uyandır ki her saat hazır olayım, böylece zamanımı temiz geçirebileyim, (118v) kanımın dilediği ve her gün üstüme üşüşen arzularıma bak, güzel yemekler ve içkiler ile doymayı arzuluyorum, bunlarla aklımı yoldan çıkarıyorum.

Rabb'im meleklerini gönder ki ateşin kıvılcımını getirsinler ve dudaklarımı arıtsınlar, dinsizliklerimi götürsünler, günahlarımı temizlesinler, kötü düşüncemi....

[Metinde 118. ve 119. sayfalar arasında boşluk vardır.]

(119r) ... ben günah ile çünkü gözümün açık ve güzel ışığı yoktur.

Rabb'im, kaygılanan bedenime yardım et çünkü ben günah ile, sayısız küfür ile doluyum, bütün bedenimle haşlanacağım, günah içinde başımdan ayağıma kadar ezileceğim, kimse tarafından iyileştirilmeye dermanım yoktur, yalnızca senin tarafından (iyileştirilebilirim), Rabb'im yaralarımı (119v) ateş ver ve kokuşmuş ve günahlı yaralarımın tiksini ver.

Rabb'im dilimi küfürden ve kötü sözden koru, gözümü kötüye bakmaktan, kulağımı kötü sözleri duymaktan, elimi hırsızlıktan, yüreğimi kötü ve iğrenç düşüncelerden (koru), 12 büyük uzvumu güçlendir, her zaman senin dediklerini yapmaya dikkat etmemi sağla.

[Metinde 119. ve 120. sayfalar arasında boşluk vardır.]

(120r) Rabb'im sana tövbeler olsun çünkü öğütümden çıktım, aydınlık hayattan çıktım da karanlık günaha girdim. Pislikleri arzuladım, sevginden geri düştüm, can düşmanına itaat ettim ve ölümüne onun oğlu oldum.

Rabb'im bana merhamet göster, sen insanları seven Tanrı'sın, ben sana inanıyorum, sen günahlardan temizleyensin, (120v) iyileri besleyensin, kaybolmuşlara destek olursun, eski düşmanı kaçırsın, başka yardımcım yoktur, benim tek koruyucum sensin, beni günden kurtar, şeytanın kötü tuzaklarından kurtar, beni sana layık kıl, sana sonsuza dek oğul olayım; Rabb'im günah dolu huzursuzluklarımı, bedenimin ağrılarını, canımın huzursuzluğunu, (121r) başımdan uykuyu, karnımdan doygunluğu yok et; düşüncelerimi düzgün, yüreğimi temiz, aklımı aydınlık, ihtiyatlı ve temiz tut ki aklım gece gündüz seni övsün; başımın üstünden akarsularını aktır ki aklımın her yerini sulasın, günahlarımın pisliğini yıka, yaralarımın irinlerini sil.

Günahlarımın dikenini tut ve çıkar, (121v) bana sonsuz yaşamı dik.

Doğruluğu büyüt ve dinsizliğimi azalt, bedenimin arzularını öldür, canımı sağlığına kavuştur; Rabb'im sana günah ile borçlu bedenimi çağır çünkü sana yaklaşmaya korkuyorum.

Rabb'im sana iman ediyorum, yaratılışıma göre sana sesleniyorum büyük utancım ile (122r), senden önce ne kötü ne de sağlam vardır çünkü ben günahlarımı kendimden biliyorum: öğütünden uzaklaştım, heybetinden soyundum ama sen bana merhamet göster çünkü ben senin ellerinle yaratıldım.

Umutsuz olmaya hakkım yoktur Rabb'im çünkü sen esirgeyen ve bağışlayansın, (122v) günahkâr insanlara sana dönmeleri için her şeyi vadediyorsun ama ben korkunç gınahtan korkuyorum, aldatıcı şeylere aldandım, karnı üstünde yürüyene esir oldum. Bu dünyada olmayan ben zavallının hâli ne olacak?

Rabb'im bana günahlarıma göre gözyaşı ver çünkü günahlarım üstüme ağır geldi, (123r) kötü pis düşüncelerle doldum.

Sen her zaman bana sabrettin, öğütledin.

Korkundan titriyorum, bu kötülük bana kalmasın, beni mahkemene çıkarma, beni acıya teslim etme.

Beni sönmeyen ateşten koru, bağışla, azat et çünkü sen insanları seven Tanrı'sın.

Vay bana ki (123v) endişelerimin dalgası beni örtüyor ve yüreğimi incitiyor çünkü ben sana dua ediyorum ama ne söylediğimi bilmiyorum. Mezmur söylüyorum ama anlamıyorum, sadece dudaklarım kımıldıyor, aklım bir o yana bir bu yana savruluyor -duygularım yoktur, uğraşıyorum, vurunup dövünüyorum- hepsi boş ve rüyaya benziyor, pirinçten taşın sesine benziyor. Boşu boşuna (124r) çalışıyorum, meyvesiz kalıyorum.

Rabb'im yolunu kaybedip dağlara düşen, savrulan beni kabul et; ben ki günahlarımı görüp kötü kul gibi Rabb'imden kaçıyorum, kardeşlerimden

uzaklaşıyorum, emeklerimden uzaklaşıyorum, sadakadan uzak durdum, kendime günahı dost ettim de gülünecek hâle düştüm, (124v) doyumsuz yoksun oldum, senin öğütüne ihanet ettim, fakirlere acıdım, yoldaşıma hasetlik ettim, kula-hizmetçiye merhametsiz oldum, soyumdaki düşmüş ben oldum, hastaya teselli etmeyen oldum, gündüzü günah ile geçiren, cimrilik ile ahlaksızlık ile geçiren düşmüşlerden oldum, (125r) nefsimi uyuyorum ve şeytana yoldaş oldum çünkü senin öğütlerini dinlemedim.

Seni istiyorum, Rabb'im, Tanrı'm, sen merhametlisin, benim duamı ışıtırsın, ellerinle yaratılmış olan kulunu bırakma.

Rabb'im mucizelerini topla da uzuvlarımın üstüne koy, tenimi kuvvet ve (125v) sabır ile doldur, canımı korku ve titreme altında sakla, yüreğimi sevgi ile ve titreme ile, temizlik ile sakla, zihnimi ışık ile ve aklınla sakla, ayaklarıma doğru yola gitme emrini ver; ağızımla şükür ile, övgü ile mezmur söylet, gözlerimden yaş akıt, (126r) burnuma sonsuz hoş koku ver ki sen Aziz İncil'de şöyle demiştin: “Bunun günahları yok olsun.” Ve yine Aziz İncil'de demiştin ki: “Bugün bu ev kurtuluşa kavuştu.”

Sen benim gibi kötü birine nereye kadar sabredeceksin? Ben ki ölene kadar doymuyorum, her gün (126v) yeni baştan günaha düşüyorum, iyi yaradılışım ellerimden kayıp gidiyor, günahlarım beni öldürüyor, aklım aldanıyor, gözlerim karanlığa bürünüyor, bozulmuş olanlar ile bozuluyorum, can düşmanına kulluk etmeye esir sürülüyorum, bana cellatlık ediyor, (127r) beni zindana atıyor, acılar içine atıyor; ya ben çaresiz ne edeyim, her yerimi bağladı, yoksa sen bana yine merhamet gösterecek misin? Rabb'im, ben çaresiz kulunun ağlayışını, hıçkırışını gör.

Ben kanunsuz kuluna merhamet göster, bana her sabah gözyaşı ver ve geceye (kadar) beni bağışla; bana sabah ışık saç, yüreğimin gözünü aç, hasta ruhumu iyileştir, (127v) Rabb'im ben (sözünden) dönen günahkârı kabul et, ben günahkâra hiddetlenme.

Rabb'im sayısız kötülüğüm var.

Rabb'im, beni iyiliğe alıştır, günah defterimi sil.

Ben senden dua etmeyi diliyorum Rabb'im, sana nasıl ulaşacağımı bilmiyorum, seni görmeye layık olacak mıyım, nasıl layık olacağım? (128r) Bana faydamı bildir, senden güzelce istediğimde bana ver, senden uzaklaştığımda beni çağır, bana seslen; seni istediğimde elini uzat, seni işitmezsem beni öylece bozma ki yüceliğine layık olayım.

Tanrı'm İsa, benim yardımcım sensin, ben senin elindeyim, sonumu sen biliyorsun, bana yardım et, beni kokuşmuş günahların içine atma çünkü ben yolumu kaybetmişim, beni kötü yola çevirme çünkü eski düşman benim yolumu şaşırtıyor.

(128v) Bana dönüp merhamet göster çünkü sen beni yarattın, beni yüzüm üstüne itiverme, Kutsal Ruh'unu benden çıkarma.

Ben senden ümit ediyorum, bedenimi iyileştir çünkü sana döndüm, tüm ağrılarım senin önündedir, bana senden başka huzur yok, Rabb'im sonsuz merhametinle beni dirilt.

Çünkü (129r) bedenimi yok etmek isteyenlerin hepsi üstüme geliyorlar, sana her şey kolaydır, sen güçlüsün, beni hepsinden koru.

Sana sonsuz övgüler olsun, amin.

Bunu ağızım ile ve var yüreğimle hepsinin önünde söyledim. Rabb'im beni duydu. Ezelfi olan Tanrı'm ben günahkâra merhamet etsin, bizi (129v) önceki soyumuz ile ve tüm Hristiyanlar ile cennetine eriştirsin. Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'a övgüler olsun, amin.

Hazreti Başmelek Cebrail'in Ulu Tanrı'ya Duası

Ey Ulu Tanrı, göklerdeki babam, kutsal Tanrı, kutsal Tanrı, kim senden (130r) üstündür?

Sana şükrediyorum ve seni yüceltiyorum,

İbrahim'in Tanrı'sı, İshak'ın Tanrı'sı, Yakup'un Tanrı'sı;

Atalarımızın Tanrı'sı, havarilerin Tanrı'sı, peygamberlerin Tanrı'sı, acı çeken şehitlerin Tanrı'sı, sen ki dünyanın yaratılışından önce vardın.

(130v) Tanrı'm, sen ki ölüleri ve dirileri yargılamak için geleceksin.

Adil Tanrı sensin, sen ki meleklerin, keruvların ve seruvların kanatları üstünde oturuyorsun.

Ve sen bu dünyada bize bakarsın, bizler ki aşağıdayız.

Olacakları önceden biliyorsun ve (131r) görüyorsun.

Bütün canlıların huzuru senin elindedir ki senin gücün hepsine yeter.

Bozarsın ve yeniden yaparsın, kurumuş olanı yeniden yaşatırsın.

Sen tüm hükümdarlara tek başına hükmedersin.

Beni de çöz ve bu dünyadan kurtar, bana kulak ver, kulağını bana doğru uzat ve beni duy, Mısır şehrindeki Yahudilere yaptığın gibi, onlar ki sana inanmıyorlardı ve kulun Musa'ya.

Benim bu günahlarımla senin önüne geldiğim zaman hangi (132r) dağ içine, hangi mağara içine saklanacağım, sevgili Rabb'im?

Peki ya hangi dağa söyleyeceğim: “Düş üstüme de beni ört.” ? Peki ya sen bizi yargılamaya geldiğinde hangi tepeye söyleyeceğim: “ Beni Tanrı'nın korkusu önünde sakla.” ?

Benim şefkatli Rabb'im, (132v) beni kurtar ve beni davranışlarıma göre yargılama, ben ki hiç senin kulluğuna göre ve kanunlarına göre davranmıyorum.

Kendisini balık yutan Yunus Peygamber'e kulak verdiğin gibi bana da kulak ver, ağlayarak senin yüceliğinden istiyorum.

Beni yaman ölümden kurtarmayı ve sonsuz huzura koymayı emret (133r), Ninovalıları kurtardığın gibi, sen ki onların günahlarına rağmen 120 000 insanı yok etmedin, sen ki onlara dönmeyi nasip ettin, senin mahkemende bana da öyle merhamet et, sen ki günahkâr insanoğullarının hepsine merhamet ediyorsun.

Günahları için (133v) senin önünde hıçkıran Davut Peygamber, senin yüce adına: “Sevgili Rabb’im, benim günahlarımı arıt.” demişti, ben de öyle dua ediyorum sana, benim dinsizliğimi ve kanunsuzluğumu affet.

Bana da işitmeni bahşet, tıpkı dinsiz padişah Nebukadnezar’ın alevli fırına attığı Babil şehrindeki üç genci- Anania, Azaria ve Misayel’i- işittiğin gibi.

Rabb’im sen ki (134r) onların dualarından dolayı meleklerini onlara yardıma gönderdin ve onları o kuvvetli ateşin içinden yağmurlu bulutla kurtardın ve Padişah Nebukadnezar bu mucizeyi görüp utandı.

Çünkü sen bütün padişahların padişahısın, beylere beylik edensin, (134v) ölümsüz olan sadece sensin, tanrılığın öyle bir yerde duruyor ki oraya kimse yaklaşamaz.

Rabb’im beni işit, tıpkı kendisini aslanlar içine atan derin çukurdaki Danyal Peygamber’i işittiğin ve ona Ampagowm Peygamber’le yemek gönderdiğin gibi, o ki Danyal’a: (135r) “Tanrı’nın sana gönderdiği yemeği ye!” dedi.

Bunun karşısında Danyal: “ Ben biliyorum ki Ulu Tanrı kendi yolundan gidenleri terk etmez.” dedi.

Beni işit Rabb’im, tıpkı Tobias’ın ve Sara’nın duasını işittiğin gibi, duamı huzuruna kabul et ki senin mahkemen karşısında açık yüzlü olayım, (135v) bana meleklerini gönder, kötülüklerimi benden uzaklaştırsınlar, tıpkı Raguel’in kızı Sara’dan kendisini seven can düşmanını uzaklaştırdıkları gibi. Benim yüreğimi aydınlat, tıpkı Tobias’ın kör gözlerini aydınlattığın gibi.

Rabb’im beni duy, tıpkı Susanna’nın duasını duyduğun gibi ki Babil’in üç yaşlı (136r) yargıcı ona saldırmayı istiyorlardı ve sen Susanna’yı onların elinden kurtardın.

Beni de öyle kurtar bu dünyanın beter günahlarından çünkü sensin o tertemiz yerde dinlenen.

Rabb'im beni işit, Yahudi Hizkiya Padişah'ın duasını işittiğin gibi, sen ki o (136v) ağır hastalık içindeyken onu kurtardın.

Ona duasına göre on beş yıllık sağlık bağışladın.

Beter günahlarımdan dolayı ruhumu ve bedenimi saran ağır hastalıklardan beni de öyle kurtar.

Rabb'im beni bu dünyadan kurtar, tıpkı Bakire Thekla'yı dinsizlerin (137r) elinden, senin yüce adına çektiği türlü türlü acılarından kurtardığın gibi.

Beni de hastalıklı günahlarımdan öyle kurtar.

Ey Baba Tanrı, sen ki bize merhamet gösterdin ve sevgili oğlunu gönderdin, bizim Rabb'imiz, Kurtarıcı'mız İsa Mesih'i; o ki Kutsal Bakire Meryem'den doğdu, o ki (137v) Cebrail tarafından müjdelendi, o ki annesinin karnında Kutsal Ruh ile mucizeyle meydana geldi, o ki korkunç ölümün elinden kurtuluşumuz oldu.

Şimdi senin yüceliğine dua ediyorum, benim günahlarımı bağışla. [Ben sana dua ediyorum, Ulu İsa Mesih, Tanrı'nın canlı kanlı oğlu] sen ki tanrılığınla mucizeler yarattın, sen ki Kana Celile'de sudan şarap çıkarttın, gözsüzlere göz verdin, kulaksızlara (138r) işitme verdin, sağlıksızlara sağlık verdin, dilsizlere dil verdin, [ayaksızlara yürüme verdin,] can düşmanını insanlar içinden çıkardın, ölüleri dirilttin, karada yürür gibi denizin üstünde yürüdün.

Ve daha birçok mucize gösterdin.

Sen ki göktesin, Oğul Baba'da, Baba da Oğul'da, Kutsal Ruh da orada (onlarla birlikte).

Melekler ordusu senin önünde durup (138v) müthiş yüksek bir sesle: "Yüce, yüce, yüce, güçlü Rab Tanrı! Yer gök senin heybetinle doludur!" diyerek seni yüceltiyorlar.

Ve sen de bize söz verdin: "İsteyiniz ki alasınız, çalınız ki (kapı) açılsın size, benim adımla ne isterseniz sizin için Baba'mdan isteyeceğim, o ki size (139r)

dediklerini bahşeder.” Rabb’im, şimdi ben senden istiyorum ki alayım, arıyorum ki bulayım.

Kapıyı çalıyorum ki açılsın bana.

Rabb’im senin uğruna acı çekip kanımı dökmeye hazırım, yeter ki bana yardıma gel.

Beni düşmanımdan kurtar çünkü sen bana elini uzatacağına söz verdin.

Ve dedin ki: “Temiz bir kalp ile (139v) benden ne isterseniz isteyin, ne yazık ki siz istemiyorsunuz.” Ben ise: “ İşte önünde hazırım ben.” diyorum.

Rabb’im ben biliyorum ki bütün insanoğlu günahkârdır, yalan(cı)dır ama sen adil Tanrı’m, söz verdiğin gibi insanoğlunu affettin.

Rabb’im beni (140r) günahlarımdan dolayı borçlu bırakma, beni yücelerin ile birleştir.

Rabb’im Kutsal Ruh’unu bana gözetici ve temizleyici yap, benim üstümde senin iraden olsun.

Rabb’im sen benim için Pontus Pilatus’un önünde durdun, sen ki acı çektin, haçlandın, uysallığın ile aşağılandın, can düşmanının başına bastın, ölümden döndün, (140v) elçilerine göründün, göğe yükseldin, Baba’nın sağ yanına oturdun, sen ki sonsuza dek kendisine beylik edeceksin çünkü sana yerde ve gökte sana her türlü gücü verecektir.

Beni sabah akşam kükreyip ağzına atmak isteyen can düşmanından kurtar Rabb’im.

Ulu Tanrı’m, beni işit, tıpkı Habil’in kurbanından dolayı duasını işittiğin ve kabul ettiğin gibi...

[Metinde 140 ve 141. sayfalar arasında boşluk vardır.]

(141r) Aziz Gregor'un Sordukları ve Meleğin Cevapları

Bir gün Aziz Aydınlatıcı Gregor, Sebug Dağı'na yürüyordu ve aniden “İnsanların ruhları ne oluyor, nereye gidiyor, ölümden sonra nerede dinleniyorlar?” diye aklından geçirdi.

Aziz Gregor, Ermeniliğin Aydınlatıcısı, kırk gün kırk gece oruç tuttu, ne yedi ne içti, Tanrı'ya dua etti:

- Ey Efendi'm, her şeyin Tanrı'sı, bana meleğini gönder ki (141v) bana günahsızların yerlerini bildirsinler. Ruhu nereye götürüyorlar, ne zaman alıyorlar? Onların önündeki yol nasıldır? Ya şeytanın türlü türlü karanlıktaki kavgası nedir? Peki ya meleğinin “Geri götürün (bunları)!” diye olumsuz cevap vererek günahkârların ruhuna karşı gelmesi doğru yoldaki kişilere ise “Ey iyi ve imanlı kulum, gel ve Efendimiz'in müjdesi (olan cennetine) gir!” diyecek olması?

Ondan sonra Efendi'miz ona kendi meleklerinden gönderdi, melek geldi:

- İşte (142r) Efendi'miz beni sana gönderdi, şimdi ne istiyorsun?” diye sordu.

Aziz Gregor, meleğe sordu:

- Günahkârın ve günahsızın canını aldığı anda onları nereye götürüyorsun?

Melek:

- Doğru yoldaki kişilerin canını aldığım zaman onlar Rabb'in büyüklüğünü ve hürmetini hisseder, günahkâr ise onun eziyetini ve karanlığını bilir.

Aziz Gregor, meleğe sordu:

- Ruh bedenden çıktığında nasıldır, hisseder mi yoksa hissetmez mi?

Melek:

- Gerçekten bedendeki gibi hisseder, konuşur ve görür.

(142v) Aziz Gregor:

- Ruh nasıldır?

Melek:

- İnsan görünümlü ateş ve ışıktır, Paulus elçinin şahitlik ettiği gibi: “Eğer dışarıdaki insanlığımız bozulursa içerideki insanlığımız da bozulur. Doğru yoldaki kişilerin ruhu ulu ve güneş gibi parlaktır; günahkârın ruhu dumandır, karanlık ve kötülüklerle doludur. Yoğsa

Aziz Gregor:

- Günahkârın canını nasıl alıyorsun?

Melek:

- Günahkârın canını alacağım zaman (143r) görünüşte ona ateş yüzlü ve korkunç olarak görünürüm, elimde kılıç ile gördüğünde bakmaktan korkar ve titrer, dili bağlanır, başını saklar, gözünü yüzünü çevirir, sağa sola kaçmaya çabalar ama hiçbir şey yapamaz çünkü ben her yerden onun önüne çıkarım, benim kılıcıma dayanamaz, ruhun ve bedenın gözleri açılır, elimdeki korkunç ve ateşli kılıçla beni görür, önündeki dumanlı ve karanlık yolu görür; (143v) gözlerini açar ve çocuklarını, karısını görür, gözlerini belirtip onlara bakar, başını sallayıp “Beni görün ve bana yardım edin!” diye yalvarıp yakarır. Onlar onu duymazlar çünkü dili bağlanmıştır. Beni kimse göremez, sadece hasta kişiler (görebilir) çünkü ben göksel varlığım, bedenim yoktur, ben onun elçisiyim.

Aziz Gregor:

- Ruhunu sen mi alıyorsun yoksa kendisi mi teslim ediyor?

Melek:

- Hastalık çıkarır, ben alırım.

(144r) Aziz Gregor:

- Günahkârın ruhu nasıl görünür?

Melek:

- Zifiri karanlıktır, kirlilik ve kötülüklerle doludur.

Aziz Gregor:

- Bedenden çıkıp senin eline geldiğinde ruh bedene ne söyler? Konuşur mu yoksa sessiz midir?

Melek:

- Ruh ve beden ağlarlar da birbirinin ağlamasına dayanamazlar. Ruh, “Vay bana ki günlerimi ve bedenimi günahlarla doldurdum, (144v) kendimi de seni de kararttım.” der. Beden ise ruha, “Bana da vay ki bir sürü günah ve kötülüklerle uğraştım ve hiç tövbe etmedim, aşağıda kalıyorum ve çürüyüp kokuyorum, kurtlara pay oluyorum ve bozulup çürümeme hiçbir şey yapamıyorum!” der. Ruh, “Vay bana ki ben kendimi bir sürü günah ile bağladım, vaktimin geleceğini, töremi, yas ile ağlayacağımı hiç bilmedim. Şimdi nereye gideceğimi bilmiyorum, yerimin neresi olacağı belli değil. Beni çağıran böyle (145r) korkunç ve heybetli görünüyor, kanın görüntüsünün korkusundan ne olacağım?” Ve ruh ve beden birlikte endişeyle, ağlama ve sızlamayla durdular, hiçbir yerde teselli bulamadılar. Beden ruha “Sen gökteki hanlığa git ve yaratıcımızdan iste ki bizim soyumuzdan ve kökümüzden olan bir rahip tanık olsun, bizi gök eşiklerine ve yüce ruhların huzuruna çıkarsın ve bizi İsa Mesih ile barıştırsın çünkü o merhametli ve cömerttir ve (145v) bizi bırakmaz. Çünkü biz onun sıfatına benziyoruz ve onun yarattıklarıyız.” dedi. Bunu söylerler, ruh ve beden birbirlerinde bu şekilde teselli bulurlar.

Aziz Gregor:

- Masum bir insanın canını alırsın?

Melek:

- Ona mütevazı görünürüm. Dost bir davetçi gibi onu şerefendirerek bir eğlenceye ya da hanlığa çağırırım. Sessizce ve usulca güzel bir huzura ve sonsuz iyiliğe davet ederim ve beni gördüğü zaman ruh bedeninin içine girip sevinir ve ferahlar. Çünkü onu dünyanın kaygı ve sıkıntılarından (146r) ebedî huzura götürürüm. Onu yeryüzünden aydınlığa yükseltir, fanilikten bakiliğe taşıyım, günahsız kişinin canını aldığım da ona bir dostuma ve sevenlerime davrandığım gibi davranırım.

Aziz Gregor:

- Ruh bedene ne der?

Melek:

- Ruh ve beden birbirlerini methederler. Ruh bedene “ Bedenim benim sana övgüler olsun çünkü ben seninle doğruldum fakirlere sadaka vererek, oruç tutarak, dua ederek, sıkıntılara katlanarak, (146v) iyi işler yaparak.” dedi. Yine ruh bedene der ki “ Sana övgüler olsun. Seninle bir bütün oldum. Ben dua ederdim sen yerine getirirdin. Artık dünyanın endişesinden sıyrıl. Ben adaletli Tanrı’ya gideyim ve senin için iyi şeyler söyleyeyim.” Beden ruha “ Meleklerin arasına git ve Tanrı’nın huzurunda beni an çünkü seninle yoldaş oldum ve senin evin idim.” Bundan sonra birbirleriyle görüşürler (147r) ve ruh tıpkı güneş gibi elimde olur ve ben bedeninin bir kulaç üstünde dururum. Dostumu saygıyla anarak bedenini yıkamak için mezara götürürüm.

Aziz Gregor:

- Ölünün ardından yapılan hangi iyilik daha makbuldür? Oruç mu, dua mı, sadaka mı yoksa ayin mi?

Melek:

- Oruç tutmak ölü için en iyisidir, sadaka da aynı şekilde. Nasıl ki bir kişi başkasına iyi şeyler verip sonra karşılığını alırsa (147v) sadaka da öyledir. Ayin ise bir kartalın göğe yükselmesi gibidir ve ruh şeytanın eline düştüğünde eğer rahip tüm kalbiyle ibadet ederse onu kurtarıp Tanrı'nın huzuruna çıkarır.

Aziz Gregor:

- Eğer bir kişi günlerini kötülükle geçirirse ve (148r) günah çıkarmazsa, günahları için ağlamazsa ve ölüm anında pişman olursa ve tövbe ederek, sıkıntıya düşerek ve Tanrı'nın tahtına diz çökerek ve rahibin ayaklarına kapanarak rahipten üç gün veya bir gün önce tövbe isterse Tanrı bunu kabul eder mi, etmez mi?

Melek:

- Bir adam günlerini günahla geçirirse ve ölüm anında tövbe ederse günahlarına ağlayarak ve dövünerek tövbe ederse ve günah çıkarma ayini yaparsa günahlarından arınacaktır. Çünkü Tanrı kabul eder ve görmezden gelmez. Çünkü Rabbimiz söz verdi: “ Kim benim bedenimi yer ve kanımı içerse ölüm görmeyecektir, ben de onu dirilteceğim. Bu yüzden insanoğlunun son nefesine kadar Tanrı der ki ben kendi suretimde yarattıklarına karşı şefkatliyim.”

Aziz Gregor:

- (149r) İnsanı Tanrı'nın huzurunda utandıran ve en önce yargılanan en ağır ve büyük günah nedir?

Melek:

- İnsana küçük görünüp tövbe edilmeye günah en ağır olanıdır ve ilk yargılanıp insanı utandırır.

Aziz Gregor:

- Günahlar tövbeye ve gözyaşına ne kadar dayanır?

Melek:

- Denize bir damla yağ döktüğünde ne kadar dayanırsa veya odun (149v) ateşe karşı ya da -toz rüzgâra karşı ne kadar dayanırsa günah da gözyaşı ve tövbenin karşısında o kadar dayanır.

Aziz Gregor:

- Bir günahı işleyip tövbe eden ve sonra tekrar günah işleyip tekrar tövbe eden kişiyi İsa affeder mi, affetmez mi?

Melek:

- Kaç kez düşersen düş ayağa kalk, kaç kez günah işlersen işle tövbe et çünkü Havarî Petrus Tanrı'dan 70 kez 7 büyük günahı işleseler bile onları affedeceğini duydu.

(150r) Aziz Gregor:

- Eğer bir kişi yakındaki papazın karşısına çıkıp günah çıkarmaz ve ayin yapmazsa ne olur o adama?

Melek:

- O kişi dağlara ve taşlara açılmalı, yaptığı hataları Tanrı'nın önünde itiraf etmeli. Tanrı merhamet gösterir ve görmezden gelmez çünkü biz onun kanı ile satın alınmıştık ve Haç'ın önünde eğilip kiliseden doğmuştuk.

Aziz Gregor:

- (150v) Meleklerin gelip araştırdıkları ve imanını bulamadıkları bu yüzden de cehenneme giden, tıpkı bir yağ gibi eriyen, parçalanan, ağlayan ve sızlanan ve “Ben senin sıfatından yarattığın kullarıdanım. Bana merhamet göster.” diyen hangi ruhtur?

Melek:

- O kişi başkasının diliyle tövbe eden, büyüdüğünde dinini ve Hristiyanlığı terk eden kişidir. O cehenneme gider, ağlar ve sızlar, Tanrı’nın tahtının karşısında (151r) inler. Sonra bir melek gelip onu oradan çıkarır ama nereye götüreceğini bilmez.

Aziz Gregor:

- Oruç nedir?

Melek:

- Oruç tutan meleklerle denk olur. Sönmeyen ateşi söndürür. Uyumayan kurtları öldürür. Şeytanın ağzını bağlar. Oruç tutan meleklerin derecesine ulaşır.

Aziz Gregor:

- Dua ve secde etmek nedir?

Melek:

- Dua ve secde etmek (151v) Tanrı’nın mükemmelliğine benzer. Eğer bir kişi tertemiz bir yürekle dua ederse kasvetli gökyüzünü açar. Cennetin kapısını açar ve insanları seruvlara denk kılar.

Aziz Gregor:

- Ölünün günahı ne kadar kötüdür?

Melek:

- Eğer bir kişi günah çıkarmadı ve günahkâr olarak öldüyse cehenneme gider ve Tanrı'dan şunu duyar: “Benden uzak durun lanetliler, sönmeyen ateşe girin.” Çünkü onlar (152r) şeytanın isteklerini yerine getirdiler ve onlara tövbe kapısı kapanmıştır, cehennem kapısı açılmıştır. Ölüm onların üzerindedir çünkü onlar (şeytana duydukları) gereksiz saygıları yüzünden beni tanımadılar ve yaptıklarından pişman olmadılar.

Aziz Gregor:

- Günahsızın ölümünün heybeti nasıldır?

Melek:

- Nefislerini dünyada öldürdükleri için ve ruh ve beden imtihanlardan umutla İsa Mesih'e sığındıkları için sonsuz huzurda (152v) yaşlanmadan durdular ve gökteki cennete ulaşılar.

Aziz Gregor:

- Günahsızın canını nasıl alırsın ve göğe nasıl çıkarırsın?

Melek:

- Önce mezara götürürüm ve onlar derler ki: “İmanla dünyanın ruhuyla!” Sonra o anda yeryüzüne inerler ve ruh ve beden bir araya gelirler, ardından rahiplerle, yaşam veren kutsal Haç'a ve tüm halka daha fazla yaklaşırlar ve (153r) derler ki: “ Bizim arkamızdan dua edin ki eminlikle günahların elinden kurtulalım.” Doğrunun güneş gibi ruhunu alırım ve gün doğuşunun kapısından göğe

yükselirim. Önceki tabakada şeytanın bölükleri gelir ve temizlenmezler. Çünkü doğru kişilerin aydınlık ve heybet içinde olduğunu görürler ve tüm gözler kamaşır. Mesih'in kutsamasını dilinde görürler ve (153v) dilleri bağlanır. Tüm şeytanlar sağ elinde tövbenin işareti olan altın yüzüğü görürler ve yüzleri kızarır. Belinde kutsal Haç'ın işareti olan kılıcını görürler ve korkudan kaçırlar. Onun korkusundan fenalaşırlar. Her şeyi bu şekilde görürler ve arınmazlar. İkinci tabakada yoğun sis ve karanlık vardır ve hiç korkmaz ve titremez çünkü kendi ışıkları ile (154r) aydınlanırlar ve heybetlidirler. Karşılarındakilere ışık verirler ve hiç korkmazlar. Üçüncü tabakada soğuk, buz ve korku vardır. Ne titrerler ne korkarlar. Dördüncü tabakada korkunç ateş vardır, arınmazlar. Beşinci tabakada göğün kapısı dardır, girmek isteyenlere ise çok geniştir. Altıncı tabakada ışık vardır. Mezar ve dahası güneş gibi ışıkla yücelir. Yedinci tabakada meleklerin ve başmeleklerin bölükleri vardır, (154v) onları gördüklerinde sevinirler ve ferahlarlar. Bu yedinci tabakada onu yukarı kaldırır. Sekizinci tabakada doğru kişiye ilahiler ve dualarla ve can hürmetiyle gelirler ve doğru kişinin ruhuyla görüşürler ve geri dönerler. Dokuzuncu tabakada ruhu Tanrı'nın tahtına secde ettirirler. O anda doğru kişinin ruhu Tanrı'dan bir ses duyar, der ki: “ Gel, iyi ve imanlı (155r) kulum. Efendi'nin huzuruna gir.” ve ona ölümsüz kaynaktan sonsuz sudan içirirler ve doğru kişinin ruhu ölümsüz olur. Ona Aharon'un on iki taşı ile süslenen kıyafeti getirirler yoksa vermezler ve şöyle derler: “ Budur senin giysin ve budur senin hürmetin benim ikinci gelişime kadar. Seni bedeninle birleştirdiğim zaman (155v) Tanrı'nın heybetiyle donatacağım. Şimdi bütün çabalarından sonra ve bunca endişelerinden sonra artık dinlen.” Ondan sonra onuncu tabakada Adem babamızın cennetine yakın olan cennetin karşısına iletip dinlendiririm ve her zaman yüceltilip esirgenecek ve cennetin çiçekleriyle

Tanrı'yı övecek, tıpkı bedendeki gibi diğer ruhlarla birlikte tahtın çevresinde meleklerin bölükleriyle birlikte (156r) huzura erişir.

Aziz Gregor:

- Ne zaman güneşten daha heybetli ve yüce Tanrı'ya ve onun tahtına secde ettirmezsiniz?

Melek:

- Tanrı görünmezdir ve sonsuzdur ve aydınlıktır, yaratılmamıştır ve huzurunda çok gözlü keruvlar ve altı kanatlı seruvlar dururlar. Işıklı asalı Mikail ve Cebrail korkudan (156v) titreyerek Tanrı'nın huzurunda dururlar. Tanrı'yı yüceltirler ve överek şöyle derler: "Yüce, yüce, yüce Rabb'imiz güçlüdür, yer ve gök senin heybetinle doludur!" Tanrılık dört yüzlü taht üstünde oturur çünkü Tanrı'nın tahtının çevresinde tüm elçiler, peygamberler Tanrı'yı dinmez avazla daima överler.

Aziz Gregor:

- (157r) Tanrı'nın tahtı hangisidir?

Melek:

- Bir vücut ve dört yüzü vardır: insan, aslan, öküz, kartal. Her biri kendi sesiyle Tanrı'yı över ve yüceltir.

Aziz Gregor:

- Tanrılık nasıldır?

Melek:

- O ışık ve ateştir.

Aziz Gregor:

- Tanrı'nın etrafında ne vardır?

Melek:

- Beyaz ışıktır. Ondan insanlar bilgelik ve akıl lütfunu alırlar. Sanatı ve dilleri (157v) öğrenmeyi ve her türlü iyiliği alırlar. Çünkü Kutsal Ruh'un şefkati suyun üzerine yayılmıştır, oradan da dünya üstüne pay edilmiştir.

Aziz Gregor:

- Tanrı'nın tepesinin üzerinde ne vardır?

Melek:

- Geniş ve sonsuz bir ışık yayılmıştır gökyüzü gibi. Onun üzerinde Aziz Hohanès Mgrdiç'in Ürdün'den doldurduğu ve ölümsüz Tanrı'nın tepesine döktüğü Hristiyanlığın suyu vardır. Bu suyun üzerinde ışıklı bir kümbet vardır ve kümbetin (158r) üstünde Kutsal Haç vardır.

Aziz Gregor:

- Gökyüzü kaç kattır? Elçi Paulus dört kat olduğunu söylüyor.

Melek:

- Elçi Paulus Tanrı'nın tepesi üstünde yayılan ışığı gördü ve bu sebepten öyle dedi yoksa gökyüzü iki kattır: ateşli ve ışıklı.

Aziz Gregor:

- Meleklerin bölükleri ışıklı gökyüzünün üstünde midir yoksa daha mı yukarıdadır?

Melek:

- Onlar dokuz tabakadırlar ve birbirinden dokuz kat (158v) daha yüksek melekler vardır. Her bölük kendi avazı ve duasıyla yaratıcı Tanrı'yı yüceltir.

Aziz Gregor:

- Bunların övgüleri nurdan mıdır yoksa değil midir?

Melek:

- Hayır, bunların yüceliğinden değildir, Tanrı'nın nurundandır. Çünkü Tanrı ilk insanı yarattığında onu kendi suretinde yarattı ve (159r) onun dediğini yapanları ikinci gelişinde yücelikle donatacaktır.

Aziz Gregor:

- O zaman onun adı sonsuz yücedir.

Tekrar sordu Gregor:

- Günahkârın ruhunu aldığın zaman nereye götürüyorsun?

Melek:

- Günahkârın ruhunu büyük bir eziyet ile götürüyorum. İlk tabakada tıpkı bir karınca sürüsü gibi şeytanın bölükleri karşısına çıkar ve savaşırlar. Beni bir kenara iterler, dalaşırlar, bağırıp çağırırlar, haykırırlar, vururlar ve (159v) inleyerek söylerler: "Nereye götürüyorsun bizim isteklerimizi yerine getiren köpeği, bağışlamayanı, merhametsizi, dizginsizi, sevgisizi, Tanrı'dan korkmazı, utanmazı, kibirliyi? Bu bizim dostumuzdur, bırakmayız, götüremezsin." Günahkârın ruhu korku kartalın karşısındaki kişi gibi korku içindedir. Titrer ve korkar, yukarı bakmaz. Öyle ki diğer melekler gelir ve biz (160r) günahkârın ruhunu ondan zorla ve acıyla çıkarırız. İkinci tabakada yoğun karanlık ve sis

vardır, korkusundan titrer ve büyük acılarla oradan geçerler. Üçüncü tabaka soğuk ve buzludur. Günahkârın ruhu daha da kararır çünkü o günahkârdı ve ruhu kötülükten karardı. Dördüncü tabakada yakan ateşler ve dayanılmaz şişler vardır, hatta güçlüler bile titrer ve oradan güçlkle geçer. Beşinci tabakada dar ve (160v) ince bir geçit vardır ki göğre uzanır. Büyük sıkıntı ve çabayla oradan geçilir. Altıncı tabakada ışıklı çadır vardır. Güzel ama bir o kadar da karanlık ve derindir. Yedinci tabakada meleklerin ve başmeleklerin bölükleri vardır. Onu taşırken günahkârın ruhunun acısı için ağlarlar ve acı çekerler. Sekizinci tabakada melekler karşılarından gelirler ve durup uzaktan bağırarak söylerler: “Bu köpeği, merhametsizi, acımasızı ve (161r) kötülerle dolu kişiyi nereye götürüyorsunuz? Onu geri getirin!” Dokuzuncu tabakada ise onu uzaktan Tanrı’nın tahtına secde ettiririm ve Tanrı’dan uzaklaşıp, yabancılaşıp kötülük yapanları ölümlüler diyarına iletirim ki orası zifiri karanlıktır.

Aziz Gregor:

- Dua ediyorum, beni duy ve kuluna merhamet göster. O yerden günahkârın ruhu kurtulur mu, yoksa kurtulmaz mı? Bana söyle.

Melek:

- Ardında bir günah bırakırsa tek Oğul kilise kapısına gelir ve yoksullara ve çaresizlere yardım eder. Çıplakları giydirir, garipleri evinde dinlendirir ve hürmetli papaz ayinde günahkârlar için dua ederse o zaman oradan kurtulur ve ayindeki duadan ötürü Tanrı’nın huzuruna çıkar. Aksi takdirde orada kalıp İsa’nın ikinci gelişine kadar beklemek zorunda kalır. Beden ve ruh birleşir ve onları sönmez ateşe gönderir ki orada ağlar ve dişleri gıcırda.

Aziz Gregor:

- (162r) Ölü'nün ruhu ayinin düzenini nasıl bilir?

Melek:

- Rahip temiz ve iyi bir şekilde kulluk yaparsa güzel bir akıl ve gözyaşı ile Tanrı'nın kulluğunu yerine getirirse işte o zaman yüceldikçe yücelir ve altı çeşit ışıqla aydınlanır. Basamak basamak yükselir.

Aziz Gregor:

- Rahip ölü'nün üstüne neden İncil okur?

Melek:

- Rahip ölülerin üstüne İncil okuduğunda ölü'nün ruhu bedeniyle (162v) gül içer ve hayattaykenki gibi sonsuza denk ölümsüz olur.

Aziz Gregor:

- Ölüler için ekmek ve sadaka dağıtılmasının sebebi nedir?

Melek:

- Ekmek ve sadaka ölü'nün ilerideki gelişinin ve Tanrı'nın yüceliğiyle dirileceklerinin işaretidir.

Aziz Gregor:

- Günahkârlar için ya da ölüsü için diz çökmek ve bağışlanmayı dilemek nedendir?

Melek:

- Bir kişi (163r) günahı ya da ölü için diz çökerek dua ederse ateşten uzaklaşır ve cennetten mahrum kalmaz. Aksine ulu bir yüceliğe erişir.

Aziz Gregor:

- Günahların en büyüğü nedir?

Melek:

- Hiç günah çıkarmayıp günahından dönmemek bütün günahlardan daha kötüdür.

Aziz Gregor:

- Günahlarından dönmeyip ölen kişinin akıbeti ne olur?

Melek:

- Onlar Padişahımız İsa'yı görmezler ve (163v) utanç duyarlar. Öyleleri İsa'nın yargı gününe gelmezler ve o güne kadar alevler içinde işkence çekerler.

Aziz Gregor:

- Bir kişi günahlarına ağlayarak tövbe edip döner sonra ölür ve geride bir günah bırakmazsa onun durumu nedir?

Melek:

- Ben onu günahsızlar ile yazarım ve gūnahtan kurtarırım.

Aziz Gregor:

- Doğruların ve günahkârların ruhları nasıl acı çeker?

(164r) Melek:

- Doğrunun ruhu acı çeker ve der ki: “Bize ne oldu, Mesih gelecekti ve kıyamet kopacaktı ki hepimiz ete kemiğe bürünecektik, İsa’nın kendi ağzıyla vadettiği ve tayin ettiği yüceliği alacaktık ve kendisiyle sonsuza dek ölümsüz olacaktık?” Günahkâr ruhlar ağlayıp inleyerek der ki: “Ne olurdu ki kıyamet kopmamış olsaydı ve işlediğimiz günahların cezasını bedelini ödemiş olsaydık, İsa’nın gelişinde ebedi azaptan kurtulmuş olurduk.

Aziz Gregor:

- Kıyamet nasıl olacaktır?

(164v) Melek:

- Kıyamet kopsa bile insanların gözleri birbirine her daim merhametle bakacak ve sevgi, Tanrı’yı anmak, yüceltmekle dolu olacaktır. Cahiller her şeyi öğrenecek, Tanrı’dan bilgelik ve akıl alacak. Okuma yazma bilmeyenler her şeyi bilecek ve bir dil ile Baba, Oğul ve Kutsal Ruh’un hürmetine övgüyle secde edecekler.

Aziz Gregor:

- Tanrı’ya varan ruhlar geride kalanlar için kaygılanırlar mı yoksa kaygılanmazlar mı?

(165r) Melek:

- Her birinin gözleri onlardadır ve geride bıraktıkları için kaygılanırlar ve Tanrı’nın huzurunda yalvarırlar: “ Tanrı’m, onları uzun ömürlü et. Nasıl ki onlar bizi hatırlarlar, onlar da öyle dünyada yücelsinler.” Geri kalanlar da onlara şöyle anar: “ Sen onlara yer hazırlamışsın Rabb’imiz Tanrı.” Eğer geride kalanlar

ölülerine kaygılanmayıp anmazlarsa o zaman o ruhlar Tanrı'ya yalvarırlar: “

Rabb'imiz İsa onları dünyadan yok et (165v) ve beni günahsız yaz.”

Aziz Gregor:

- Ruhun veya kıyametin görüntüsü var mı?

Melek:

- Görüntüsü huzur ve şefkattir, Tanrı'nın barışına dönüşür.

Aziz Gregor:

- Geçmişler için verilen sadakanın anlamı nedir?

Melek:

- Ruhun eğri yolunu düzeltir ve bu Mesih'in “Geliniz, Babam ve benim tarafından kutsanmış olanlar!” şeklindeki şerefli sesi işitmektir. Ona yaklaştırır. (166r)

Aziz Gregor:

- İnsanların günahından döndüğü gün nedir?

Melek:

- Günahlarından arınır, acılarından kurtulur yoksa hürmet görmez. İsa buyurur ki:
“Baba'mın yeri geniştir.”

Aziz Gregor:

- Birçok kez tövbe edip günahlarından dönenin durumu nedir?

Melek:

- O insan gökte çok hazine biriktirmiştir. (Bu hazineyi) ne güve yer ne hırsız çalar ne de eksilir.

Aziz Gregor:

- İnsan ne zaman affedilir?

(166v) Melek:

- Eğer insan merhametliyse İsa'nın gelişine kadar gökteki Kudüs'teki yüz günlük alacağını alır ki ne göz görmüş ne kulak duymuştur ne de insanların gönlü yeter. Rabb'imiz Mesih bunları bunları sadaka verenler, fakirlere ve çaresizlere yardım edenler ve Hristiyanlığa sadık olanlar için hazırlamıştır.

Aziz Gregor:

- Tüm yüceliklerden ve temizlikten en iyisi hangisidir?

Melek:

- Tanrı'nın (167r) korkusu ve insanın utancısıdır. Bu güzel haslet bir kimsede olursa onu bin kat şerefendirir.

Bundan sonra başmelek Cebail ve Aziz Gregor Efendimiz İsa'yı övdüler ve başmelek göğe yükseldi. Başmelek Aziz Aydınlatıcı'yı görevlendirip şöyle söyledi:

- Ey kutsal baba, bu yüce buyruğu yaz ve insanlara öğret.

Aydınlatıcı Aziz Gregor Tanrı'nın buyruğuyla bu yüce ve elzem işleri yazdı çünkü Efendi'miz (167v) İsa sonsuza dek övülmüştür. Amin.

Bilge Giragos'un Öğüdü

Hristiyanlar ne zaman günah çıkarmak için kiliseye gitseler üç şeyi hatırlamaları gerekir. Öncelikle şunu: "Rabb'imiz Mesih'in buyurduğu gibi bu tövbeyi Tanrı'nın ve rahibin huzurunda söylüyorum ve bu rahip burada neyi bağlarsa gökte

Tanrı'nın huzurunda bağılıdır ve neyi çözerse gökteki Tanrı'nın huzurunda çözüldür.”
(168r)

İkinci olarak alçakgönüllülükle rahibin huzuruna çıkmak gerek çünkü günah işlemek kibirliliktir ve pişmanlık ve tövbe alçakgönüllülüktür. Rabb'imizin buyurduğu gibi “Babasına faydasız oğul tövbeye geldi ve Tanrı'dan af buldular.”

Üçüncüsü önceden tövbe ettiğin günü aklına getirmek ve ne kadar zamandır pişman olduğunu düşünmek gerekir. Tüm günahlarını hatırlamak ve o günden itibaren tek tek itiraf etmek, (168v) gece mi gündüz mü olduğunu, hangi gün olduğunu, sıradan bir günde mi yoksa kutsal bir günde mi olduğunu, nerede olduğunu kutsal bir yerde mi yoksa kötü bir yerde mi olduğunu ve günahının neye benzediğini, günahına kendisinin mi yoksa başkasının mı sebep olduğunu düşünmesi gerekir.

Rahibin huzuruna çıktığında üç kez Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına dua etmek gerekir.

Ardından başını açıp rahibin önünde diz çökmek ve günahlarını gözyaşı ile söylemek ve Tanrı'yla konuşur gibi anlatmak gerekir. Rahip ise Rabb'in buyruğuyla (169r) Tanrı gibi günahları affedecektir.

Öncelikle Aziz Aydınlatıcı'nın doğru dinini ve aziz elçilerin kanonlarını kabul ettiğini bildirmek gerekir. Hristiyanların her zaman tövbe etmesi gerekir. Rahibin huzuruna çıktığı zaman üç kere Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına secde etmek, kendini Kutsal Haç'ın nişanıyla mühürleyip bu duayı söylemek gerek.

Günah Çıkarmadan Önce Söylenmesi Gereken Dua

Sana şükürler olsun Efendi Tanrı'm. (169v)

Ben değersiz kulunu günah çıkarmaya eriştirdin.

İşte şimdi bana senin lütfunla utanmadan günahlarıma tövbe etmeyi nasip et ve benden şeytanı uzaklaştır ki bana günahlarımı unutturmasın ve üzerime büyük utançları getirmesin.

Bana günahlarım için samimiyetle tövbe etme gücünü ver.

Ve şimdi Efendi'm İsa Mesih bana kusursuz anne Meryem'in şefaatiyle Aziz Yuhanna elçinin dualarıyla ve ilk şehit Aziz (170r) Stefanos'un ve tüm yücelerin yardımıyla benden kötü düşünceleri uzaklaştır ki iman ve tam bir sevgiyle ağzımı açayım ve günahlarımı senin önünde büyük bir inançla söyleyeyim.

Ve senin tarafından affedilmeye nail olayım.

Çünkü sen Tanrı'm merhametlisin, insanları seversin, sabırlısın ve çok bağışlayansın. İnsanların kötülüklerine üzülürsün. (170v) Sana yalvaran herkesin günahlarını affedersin. Şimdi Rabb'im, benim günahlarımı senin yüce merhametinle bağışla çünkü sen çok bağışlayan Tanrı'sın. Günahlarımı arıtansın.

Sana yüce Baba'n ve Kutsal Ruh ile birlikte şimdi ve sonsuza dek, amin.

Ve sonra diz üstüne çökerek, başı açık bir şekilde secde edip, yüzünü doğuya dönüp ibadetten önce üçlü birliğe imanla söyle.

(171r) Cemaate Karşı Dua Etme

Senin karşında secde ediyorum İsa, dünyanın kurtarıcısı, Tanrı'nın Söz'ü, kusursuz tanrılık ve eksiksiz insan, ağzımla itiraf ediyorum, ruhumla inanıyorum ve itaat ediyorum.

Sana yalvarıyorum Oğul ve Kutsal Tanrı, dünyanın hâkimi Efendi, benim günahlarımı bağışla ve kuluna ruh sıhhatini ver.

Beni sonsuz ateşten kurtaracak senin koruyucu ruhunu ver çünkü sen Tanrı'nın (171v) kuzususun.

Kurtuluşu insanlara bahşedensin ve günahları dünyadan silensin.

Sana sonsuza dek övgüler olsun, amin.

Efendi Tanrı'm Benim, İsa Mesih, Baba'nın Sözü ve Sıfatı

Efendi Tanrı'm benim, İsa Mesih, sözü ve sıfatı Tanrı'nın, diri olan ve diriltlen, tüm kendisine yalvaranların ve seslenenlerin umudu ve kurtuluşu, bizi değersizliğimizden arındırırsın ve isteyenlere ihtiyacı olanları verirsin çünkü sen bizi yalnız yaratmadın.

Tekrar günah işlediğimizde senin çarmıhının acısıyla buldun bizi, daima (172v) insanların kurtuluşu için düşmanlarına ve senin emirlerini hiçe sayanlara bile dostlarına ve seni sevenlere verdiğin gibi kendi hayatını veriyorsun.

Bu yüzden senin lütfun işaretleri yücedir. Sadece insanlık tarafından değil (173r) sana yakın olan gökteki güçler tarafından da hayranlıkla izlenip unutulmazlar.

Çünkü korku ve dehşetle durmaksızın şöyle bağırarak seni yüceltirler: “Yüce, yüce, yüce Rabb'i güçlülerin!” Biz de onlardan öğrenerek senin kurban edildiğin zamanda meleklerle birleşerek, aramızda o büyük sırrı görüp senin insanlar için olan ölümünü anarak, yakarıyoruz onlar da bizimle birlikte övgü şarkıları söylüyorlar. (173v)

Eğer onlar övmenin yolunu bilmeselerdi senin adını tek kutsal bilerek yüzlerini ve ayaklarını kapatıp “Peki, biz hangi övgü ve şükürü sunacağız?” (derlerdi.)

Evet, yalnızca seni yüceltiyoruz titreyerek, imanla, senin görünür görünmez mükemmelliğine yaklaşıyoruz.

Biz Baba'nı, seni gönderen kurtarıcıyı yüceltiyoruz.

Kutsal Ruh'u tamamlayıcıyı ve duygulu örneğimizi

Seni ve sonsuz ihtişamını yüceltiyoruz.

Senin büyük tatlılığının gücünü yüceltiyoruz.

(174r) Seni yüceltiyoruz çünkü hayata hâkim olmak için bize canını verdin.

Seni yüceltiyoruz çünkü arınmamız için kanını verdin.

Seni yüceltiyoruz çünkü ilahi ateşin bizim topraktan olan bedenimizi yakmaz.

Seni yüceltiyoruz çünkü göklerin hepsi seni taşır göklere sığmayan maddi ve manevi tüm varlıklar seni yüceltir.

Seni yüceltiyoruz çünkü sen keruvların üstünde ve sunağın yüceliğinde oturuyorsun.

Seni yüceltiyoruz çünkü (174v) göklerin en yükseklerinde ve bedensizlerin dokuz taşı üzerinde, rahiplerin on parmağıyla taşınan sonsuz ihtişam içindesin.

Seni yüceltiyoruz çünkü seruvların maşayla peygamberin ağzına sunduğu gibi şimdi de kutsal ellerinle yeryüzündekileri ellerinle besliyorsun.

Seni yüceltiyoruz çünkü bedenın iğrençliğinin ihtiyaçlarından tiksınmeyen ve onları yüceliğı ile arındıran seni kutsuyoruz.

(175r) İnsanoğlunun türlü türlü günahlarını görünmez kılan seni yüceltiyoruz.

İnsanın tenini ve kanını seninle barıştıran seni yüceltiyoruz.

Günahlarından ötürü evlatlıktan reddedilen ve yabancılaşan bizi bedeninin ve kanının aracılığıyla Baba'n ile barıştıran seni yüceltiyoruz.

Yüce bedeninin ilk benzerini Habil, Nuh, Melkisedek, İbrahim, İshak, Yakup ve Mısır'dan çıkan Musa ve Harun, Yeşuv, Samuel, Süleyman, İlyas ile farklı farklı zamanlarda gösteren gösteren seni yüceltiyoruz.

Ve sen Baba'nın sözü olan İsa Mesih, yemek odasında yiyeceklere içecekler döndü Musa'nın "Kim yemezse onların hayatı olmaz." sözünü hatırlatarak, gökteki gizli ve somut şeylerden, kurban oluşunun sırrından söz ederek (176r) yüce elçilere "Bunu benim hatıram için Yeni Ahit'te yapın." diyerek örneklerini tamamladın.

Aziz Hovhanes'e göre dünyanın günahlarından senin kanınla arınacağıma inanıyorum ki Tanrı'nın Oğlu'nun kanı bizi günahlarımızdan arındırır. Çünkü beden ve kanın tam bir kaynaktır ve günahların bağından (176v) kurtuluştur.

İşte bu zamanın aracılığıyla tüm ölümler ve dirilerin bağışlanması için dua ederim.

Herkesten güzel lütfedici İsa Mesih şimdi merhametine muhtaç biri olarak gelip önünde diz çöküyorum çünkü tüm yüceler bir araya gelip seni anıyorlar ve senin güzelliğine ve şefaatine hasretler.

Çünkü kapılarını açtığın o tarifsiz büyük lütfunu (177r) şimdi bağışlamazsan ne zaman bağışlayacaksın. Eğer birisi padişahın sunağına yemek zamanında çağırılır ve oradan boş çıkarsa o toplu lütuftan mahrum kalan nasıl doyar?

Çünkü onların keyif zamanı gibi tam da şimdi, senden isteğimi alma zamanıdır.

Çünkü şimdi bütün dünya bir araya gelip seni yüceltirken işitmezsen bir daha ne zaman hepsini (177v) bir araya getirebilirim?

Çünkü eğer yüceltilenlerin bölükleri senin cömert bağışlarını övgüyle anarken ve sadece sana şükrederken şimdi almazsam ne teraziye koyup nasıl alacağım?

“Yarattıklarını bağışla!” diye bağırdıkları zaman bana da pay vermezsen başka kimlerle birlikte alabileceğim?

Bütün dünya ile birlikte senin (178r) kutsal kanın aracılığıyla arınamazsam beni sonra kim arıtacak?

Çünkü ben kendi çabalarım ile kurtulamadım ve sana övgüler sunmak için başka zaman da bulamadım, senin lütfuna ve günahların affına erişeceğim bu zamana güvendum.

Yine de tembelliğimden dolayı seni her zaman beklerim, inanırım ki sadece senden alırım her türlü iyi ameli.

Ve bu düşüncede karar kıldım, kendi kendime bu (178v) zamanı uygun görerek senden diliyorum ki Rabb'im, beni senin sınırsız lütfundan boş gönderme, denizin doluluğu gibi yüce lütuflarından, su gibi akan şefkatinden bana bir damla yeterlidir çünkü senin azıcık vermen bile sınırsızdır, denizin derinliğinden fazladır.

Eğer güneş ışıkları saçıldığında aydınlanmazsam (179r) gece nasıl aydınlanacağım?

Ve eğer yaraları iyileştirici, beni yıkayıp hayatın hâkimiyetini vermezsen başka nerede hâkimiyet bulacağım? Eğer yeniden dirildiğinde ölmüş olsam beni kim kurtaracak?

Eğer sen terbiyenle bana ders verip benim miskinliğimi benden götürmezsen hangi hocaya varayım?

Eğer senin krallığına denk gelmesem ve bu dünyanın emiri beni tutsak etse düşmanıma nasıl karşı durabilirim?

Şimdi çalışıyorum çünkü (179v) açıktır kapın, cesaret ver ki alayım.

Senin sağladığın dünya barışıyla kendi suçlarımın kalabalığından bana eminlik ver.

Kilisenin güveniyle, titreyen ruhumu sakinleştir.

Kâhinler, rahipler, öğretmenler ve gözeticilerin gücüyle beni gölgene kavuştur.

Krallar ve emirler, komutanlar ve askerler ile beni görünmez düşmana karşı muzaffer kıl. (180r)

İnançla bu dünyadan geçenleri, günah içinde ölen beni de Efendi'm, senin cehenneminden çıkanlar gibi kötülüğün zindanından çıkar aracılığınla, kutsal bedenini ve kanınla.

Baba'nın önünde benim için şefaathçi ol. İnançla beni doğru yola sevk et.

Nasıl ki günahkârı affettin, ben de inanırım Efendi'm senin krallığında yer alacağıma.

Baba'nın isteğini yerine getir çünkü o hiç kimsenin yok olmamasını istemiştir. (180v)

Babanın önündeki o çocuklar ile birlikte dirilt beni de.

Merhamet büyüklüktür, sen de bunu istiyorsun. Kurbana ettiğin gibi bana da merhamet et.

Ben biliyorum ki senin merhametin sonsuzdur ama ben kendi kötülüklerimden korkuyorum, beni merhametinden mahrum etme.

Bana senin merhametine şükretmeyi nasip et.

Sana şükürler olsun ki bana (181r) senin bedenini ve yüce kanını görmeyi nasip ettin.

Sana şükürler olsun ki titreyen ve korkulu dua seslerini duydum.

Sana şükürler olsun ki ilahî sözlerini duydum.

Sana şükürler olsun ki sürünen yaratıklar gibi taşlanmadım senin sözünle.

Sana şükürler olsun ki canımı umut ile doldurdun yüreğimi ferahlık ile.

Hayat ekmeğini ve ölümsüz kadehini bana sunduğun için sana hangi duayı ve hangi şükrü sunayım?

Çünkü eğer (181v) sadece seni görüp tanıyanlar senden bilgelik almışlarsa saygıyı hak ederler ve senin katında pay sahibi olurlar.

Çünkü o seni Tanrı'nın sözünü insan dilinin tarif edemeyeceği şekilde doğurdu, kendine şeref verdi, o ki gerçekten şerefli olandır, senin yüce teninden ve kanından alanlar ne kadar şerefe nail olacaklardır!

Bu lütuf (182r) yerdekilerin ve göktekilerin akıl edebileceğinden daha yüksektir, ben senin benden istediğin bu şerefe layık olamayacağımdan korkup titriyorum!

Aşıkardır ki bu konuda bana derman yoktur çünkü eğer yücelere korkuyu bahşediyorsan ben zavallıya neyi vereceksin?

Eğer seruvlar ve keruvlar (bile) yüzlerini kapatıyorlarsa ben nasıl senin yüzüne bakacağım?

Eğer gök senin tahtın ve yer ayaklarının altındaki tabureyse ben nasıl duracağım (182v) ve ferahlayacağım?

Çünkü sen her şeyi dolduruyorsu, ben kendimde nasıl kabul etme umuduna sahip olabilirim?

Yere baktığında yer gök titrer, dağlara baktığında duman çıkarırlar, benim hangi gücüm senin önünde durabilir?

Benim gibi kötü için bu kutsallığa yaklaşmak, bu kargaşadan uzaklaşmaktan daha kötüdür. Sen ki buyurdun: “Kim yemezse bedenimi yaşamı olmayacaktır...”

[Burada bir sayfa eksik.]

(183r) **Bu duayı her gün ediniz, çünkü gereklidir**

Yüce ve büyük padişah, yeri göğü yaratan, övülmüş yaratıcı, yüce ve ulu, sana övgüler olsun.

Rabb'im beni duy ve bana yüce merhametinle muamele et.

Baba, senin huzurunda tövbe ediyorum, yüceliğinle ölüleri ve dirileri yargılamaya cennetine geldiğinde soyguncular gibi günahkâr olan beni hatırla (bağışla) .

(183v) Efendi'm İsa, beni duy ve bana merhamet et, beter günahlarımı yok et ve bağışla; seni, Oğul'u ve Kutsal Ruh'u sonsuza dek şükürle övmeyi nasip et.

Ölümsüz Tanrı, yücelerin padişahı sensin.

Gerçek ışık ve doğru yargıç sensin.

Övülmüş ve yüceltilmiş ışık sensin.

Işık'ın Baba'sı sensin.

Melekler ordusunda ölümsüz büyük Baba sensin, ki seni herkes yüceltiyor ve ulu adını övüyorlar, (184r) “Yüce, yüce, yüce, güçlülerin güçlüsü, yer gök senin azametinin doludur.” diye yüceltiyorlar. Her daim durmadan bunu söylüyorlar ve senin adını sonsuza dek yüceltiyorlar.

Bütün yücelerin babası sensin, elçilerin, rahibelerin, keşişlerin.

Bütün yarattıklarının şefkatli ve yüce Baba'sı sensin.

Ölümsüz damat sensin.

Sonsuz padişah sensin.

Benim yüce kurtarıcım sensin.

(184v) Padişahların yüce padişahı, beylerin Bey'i sensin.

Tanrı'nın Oğlu, İsa, sensin.

Öven ve övülen, Yüce Baba'n ile yücelen, Melkisedek'in¹⁸ emrine uygun rahip olan sensin.

Gücüm, kurtarıcım ve kurtuluşum; yücelerin ölümsüz padişahı sensin.

Merhamet edici Tanrı sensin.

Güzelleştiren yüce kurtarıcım sensin İsa.

İnsanları seven sensin İsa.

Yüce, güçlü (185r) padişah sensin, cehennemi yok edip ruhları kurtardığın gibi benim beter günahlarımdan beni kurtar, arıt beni, Efendi'm benim, Tanrı'm İsa, ben günahkârı duy.

Baba'nın doğru sözü, Kutsal Ruh'un merhameti, sana sonsuz övgüler olsun!

Baba'nın ölümsüz kuzusu, yüce, övülmüş, kudretli sensin, çünkü günahları dünyadan sildin, bize merhamet et.

Sensin güçlü şövalye, (185v) ulu gücünle firavunu, askerleri ve şövalyeleriyle birlikte denize döktün, İsrail'i dinsiz firavunun elinden kurtardın. Beni de böyle kurtar ve koru sönmeyen ateşten, beni beter günahlarımdan azat et.

Sıkıntılı zamanımda bana yardım et, beni görünür görünmez düşmanlardan koru kolla.

Yaratıcım, Tanrı'm, padişahım, gözetici (186r) Rabb'im, yaratanım benim, İsa Mesih, ışıklı ve yüce yüzünü görmeyi nasip et bize, ikinci gelişinde can gözümle göreyim, ki sen "Geliniz övülmüşler! Bu cenneti ve ölümsüz yaşamı Baba'mdan ve benden miras alınız!" diyerek seni sevenlere vadetmiştin.

Bu yüce sözündeki gibi ben günahkârı işit, dirilt ve bağışla.

¹⁸ İsmi "doğruluğun kralı" anlamına gelen, Yeruşalim kralı. (Garkavets, 2023: 955)

Aydınlat karanlıkta kalan beni.

Bul kaybolan beni.

İyileştir ben ölmüşü, dirilt.

İyileştir her yeri yaralanmış, günah içinde ölmüş beni.

(186v) Evet sen ne kadar sabırlı, merhametli, insanları seven bir Tanrı'sın, ben günahkâra merhamet ediyor ve katlanıyorsun.

Akılalmaz, güçlü, hoşgörülü Rab, dünyanın kurtarıcısı, ben günahkârı dirilt ve bağışla, sen ki o zina eden kadına merhamet kapılarını açtın ve şu sözleri söyledin: “Kapıları çalın ki açılsın size. İsteyin ki (187r) Baba'mın şefkati ve merhameti, Kutsal Ruh'un lütfu ve rahmeti verilsin size.”

Yani ben günahkâr, o yüce ve ulu sözlerinden dolayı istiyorum senden, insanları seven Tanrı, yıkılmış olan beni ayağa kaldır, günahlarla kirlenmiş olan beni arıt, böylece bana özgürlüğü ve iyileşmeyi ver.

Şefkatli, güçlü, akılalmaz, haşmetli, kutsal, övülmüş, yüceltilmiş, benzersiz uludur senin adın, sana şükür ve övgüler olsun, Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'a sonsuz övgüler olsun. Amin.

(187v) [Efendi'miz İsa'ya Dua]

Yüce Baba, adil ve kutsal Tanrı, benim düşüncelerimi temizle.

Tanrı'nın yüce Oğlu, benim bedenimi arıt.

Adil Tanrı'nın ulu Kutsal Ruh'u, benim ruhumu arıt.

Rabb'im benim, ağzımı ve fikrimi aç ve bana Kutsal Ruh'un lütfunu içir, sana onunla sesleniyorum: “Hayatın Efendi'si, gökteki Kutsal Ruh'unu gönder ve dilimi güçlendir, biliyorum ki sen güçlüsün ve güçlendirensin, Rabb'im, Kutsal Ruh, Tanrı'nın oğlu (188r) duygularımı temizle ve yönlendir.

Senden bunu diliyorum, Efendi'm, Tanrı'm benim, yüce İsa, benim kulağımı aç, düşüncelerimi temizle, senin yüce sesini işitmeye layık kıl, sana sonsuza kadar övgüler olsun.

Vay bana! Vay bana! Benim düşüncelerim doğru yoldan saptı, günah ve kötülüklerle doluyum.

Benim umudum, koruyucum, Efendi'm benim, İsa Mesih, kurtarıcım ve yardımcım benim, günahlarımı hatırlama, sana tövbeler olsun, Rabb'im bana yüce rahmetinle muamele et; (188v) sen güzelleştici ve insanları seven Tanrı olduğun için beni görünür görünmez düşmandan koru, benim canımı cehennem çukurundan koru.

Efendi'm İsa, aydınlık cennetinde, günahkâr ve değersiz kulun olan beni hatırla; geçmişlerimizin ruhlarını sonsuzluk esenlikte, senin varlığında dinlendir, kutsal ve yüce yüzünü görenlerden eyle.

Rabb'im benim, dirilt ve merhamet et, senin ulu şefkatinle beni dinsizliğimden kurtar, çünkü sen kadirsin, (189r) sonsuza dek güçlü ve yücesin.

Tanrı'm, Efendi'm İsa Mesih, Kutsal Ruh'un sözü, benim yardımcım sensin, dünyanın kurtarıcısı, beni sana günah işleyenlerden yapmamayı istiyorum senden, çünkü benim kötü isteklerimden dolayı fikrim doğru yoldan saptı, bedenimin isteklerini yapıyorum, büyük günahların içinde kayboluyorum, ulu merhametinle beni bağışla.

Işıklı kollarınla bana yardım et, beni senin gözünün önünden ayırma.

Umudum, kurtarıcım sensin, (189v) kurtar ve iyileştir benim bedenimi, çünkü kemiklerim eziyet çekti.

Herkese hükmeden ve merhamet eden sensin, Rabb'im şefkatinle dirilt beni, bana karşı çıkanların hepsi utansınlar, sen onları yok edersin, çünkü sen kadirsin, beni utandırma; senin yüce adın uğruna, günahlarımı bedenimden sil ve benim günahlarımı hatırlama, sana sonsuz şükürler olsun. Amin.

[Kolofon]

Tarih 1066 [1618]

(190r) **[Dua]**

Rabb'im inlemelerime, canımın ağırlığına, yüreğimin darlığına kulak ver.

Bana merhamet et, beni kötü yoldan çevir, doğru yolu göster.

Rabb'im sen ezelden beri övülmüşsün, senden ümit ediyorum, beni duy, bana ve senden yarım dileyenlere merhametini göster, onlara sıkıntılarında yardım et

Rabb'im sen bize yardım et, hem ihtiyarlara hem gençlere (190v) Kutsal Ruh, Tanrı'nın merhametinden bana nasip et, benim ruhuma doğru yolu ve yüceliğini göster, senin ulu yüzünü görmeye layık kıl.

Sana şükür ve övgüler olsun, Baba, Oğul, Kutsal Ruh'a sonsuz övgüler olsun, amin.

(192r) *15 Aralık'ta Patrik Agop'un bayramını kutluyoruz.*

Aziz Agop'un Yaşamı

Ulu patrik Aziz Agop, Aziz Aydınlatıcı Gregor'un babasının kız kardeşinin oğluydu. İki Hristiyan padişah Tiridat ve Konstantin zamanında yaşamıştı. Aziz Agop yalnızlığı (192v) severdi. Çok mucizeler gösterirdi. Yazı kışı fazla kıyafet ile geçirmezdi. Tanrı'nın buyruğuyla Mıdzpın¹⁹ şehrinde başrahip oldu.

Maruk'e²⁰ adlı bir keşiş vardı.

Aziz Agop'a geldi, nerede yaşadığını, sağlığını sormaya başladı.

Sonra kilisenin eşiğinde on beş yıllık bir sakat gördüler, ikisi de görüp bu sakat kişiye acıdılar, onun için Tanrı'ya dua ettiler (193r) ve Haç çıkarıp kendisini Tanrı'nın gücü ile iyileştirdiler.

¹⁹ Mardin'in Nusaybin ilçesi. (Garkavets, 2023: 969)

²⁰ III. yüzyılın sonu ile IV. yüzyılın başında Mezopotamya'da yaşamış Hristiyan vaiz, Aziz Agop'un akıl hocası. (Garkavets, 2023: 944)

O şehirde bir Getron adında bir devletli adam vardı. Tanrı'ya inanmazdı. Sakat bir oğlu vardı. Getron, o önceki sakat kişiyi iyileştirdiklerini görünce çabucak kendi oğlunu iyileştirmesi için Aziz Agop'un önüne getirdi.

O vakit Tanrı'nın gücüyle oğlunu iyileştirdi. Sonra (193v) babası tüm kalbiyle Bey Tanrı'ya inandı. O gün evdekilerin hepsi inandılar, Aziz Agop'tan Hristiyan oldular. Sonra iyileşen çocuk ansızın öldü. Aziz Agop onu duası ile diriltti. Bir zaman sonra bir köye gidince Aziz Agop'a rastladı. O köyde bir çeşme vardı, orada kızlar çamaşırlarını yıkıyorlardı. (194r) Aziz Agop yanlarından geçerken ondan hiç utanmadılar. Aziz Agop onların ayıpları sebebiyle o suyu lanetledi, su kurudu, kızların saçlarını beyazlattı ve Aziz Jagop sonra kendi yoluna gitti. Hemen o köyün tüm insanları Aziz Agop'un yolundan yürümeye başladılar, kendilerini çevirdiler, ondan suyu (194v) geri getirmesini istediler. O Tanrı'nın gücüyle geri getirdi, kızların saçmalarını kara etmeyi istemedi ki utansınlar ve Tanrı'nın korkusunu yüreklerinden atmasınlar.

Yine bir bir yargıç o şehirde yargı veriyordu. Yargıçın evinin önünde büyük bir taş parçası vardı, Aziz Agop o taşı lanetledi, böylece o taş toprak gibi ufaldı. (195r) Sonra yargıç, o taşın öyle ufaldığını görüp Tanrı'dan korkup, işini doğru yapmaya başladı.

Yine iki yoksul bir olup Aziz Agop'u kandırmak istediler, birisi yerde ölü gibi yattı, diğeri Aziz Agop'a gidip (ölü taklidi yapan) yoldaşını kefenlemek için kefenlik bir şeyler vermesini istedi. Yoldaşın yattığı yere gidince (eksik kelimeler) uyandırmaya çalıştı ama onun Aziz Jagop'un duası ile gerçekten öldüğünü gördü. (195v) Yoldaş çabucak Aziz Agop'a gitti, ondan dostunu hayata geri döndürmesini istedi. Aziz Agop, Tanrı'nın duası ile gelip onu diriltti.

Bir zamanlar, İznik Konsili'nde Aziz Agop da başrahipler arasındaydı. Padişahlar gördüler ki melekler Aziz Agop'a kulluk ediyorlar.

Bir zamanlar (196r) Aziz Agop Masis²¹ dağına çıkmayı istiyordu, çok uğraştı yine de o dağa varamadı. Sonra onun yüce emekleri uğruna uykusu onu dağın dibine ilettiler. Uyuduğu sırada melek onu dağın üstünden bir tahta aldı, ki o tahta Nuh Peygamber'in gemisinden bir parçaydı, melek onu alıp Aziz Agop'un başının dibine koydu ve tekrar o tahtayı dağa götürdü. Çünkü aslında Aziz Agop, (196v) o dağa çıkmayı Nuh Peygamber'in gemisini görmek için istiyordu. Çünkü Nuh Peygamber'in gemisi tufandan sonra İsa'nın gelişine kadar o dağda duracaktı, ki o gelecekti yargı vermeye. İnsanoğlunun o gemiyi görmesinin yolu yok çünkü Tanrı'dan kimseye izin yoktur.

Bir zamanlar, Şaburh adlı kızılbaş padişahı büyük bir orduyla geldi ve Mıdzpın şehrini kuşattı. (197r) Yine Aziz Agop'un yüce duası ile sinek ve çekirgeler kızılbaşın bütün askerlerini kaçırdı, insanlar, atlar her biri bir yana saçılıp gittiler, şehre hiçbir şey yapamadılar.

Ve daha bir sürü mucizeler gösterdi Aziz Agop.

Ve ondan sonra 15 Aralık'ta canını Rabb'e emanet etti.

Rabb'imize sonsuz övgüler olsun. Amin.

(197v) **Aziz Agop'a Dua**

Tanrı'nın sevdiği Aziz, yerden göğe kadar seçtiği Aziz Agop, gökteki Baba'nın canlı kanlı meleği, beni duy, ben günahkâra merhamet et, yıkılmış bedenimi kaldır, o hareket edemeyen on beş yıllık sakatı kaldırdığın gibi.

Ruhumun ve bedenimin yüce atası sensin, (198r) İsa'nın benzeri olan yüce Aziz Agop, senden yalvararak istiyorum, iyi ve güçlü çoban, Sion'un oğlu Aziz Agop, güzel öğüt verici, Tanrı'nın yalnız doğan oğluna (bizim için) şefaet et ki bizim kötü günahlarımızı affetsin, bizi eski düşmanın sınamasından korusun, kendi yüce huzuruna eriştir bizi.

²¹ Ağrı Dağı. (Garkavets, 2023: 946)

Merhamet göster ve günahkâr canımın yaralarını iyileştir yüce (198v) ata Aziz Agop, susamış canıma su içir, kuruttuğun o çeşme gibi kurutma. Merhamet gösterip o kuyuyu doldurduğun gibi benim canımı da iyilikle doldur, umudum ve sığınağım benim, Aziz Agop.

Çünkü sen güzel öğüt vericisin, kötünden iyiye yönlendirensin, o eğri yargıcı kötünden (199r) iyiye döndürdüğün, doğru yola çevirdiğin gibi ben başıboş ve değersiz kulunu da kötü yoldan iyi yola çevir.

Çünkü sen doğrusun ve İsa'nın sevgilisisin, Baba Tanrı'ya tam inanansın, o taşı parçaladığın gibi can düşmanımın başını da öyle parçala.

Yalvararak senin mucizenden istiyorum, (benim için) Baba Tanrı'ya ve (199v) onun yüce annesi Aziz Meryem'e, bizi tüm imtihanlarımızdan, görünür görünmez düşmandan saklaması; bizi kötü günahlarımızdan kurtarması için şefaet et.

Ben senin ışıklı mucizene inanıyorum, merhametli Aziz Agop, ben çaresize merhamet et; o fakiri dirilttiğin gibi, o (200r) Getron adlı zenginın oğlunu dirilttiğin ve iyileştirdiğin gibi ben ölüyü dirilt.

Ölen ve yazık içinde kaybolan beni senin yüce mucizenle bul.

Çünkü sensin Tanrı İsa'nın yücesi, benim canımın sevgilisi ve kurtarıcısı, ben günahkârı duy!

Çünkü sensin atam, seni kendime şefaetçi biliyorum ışıklı Aziz Agop.

Sensin güçlü ve güzel çoban, umudum sendedir, (200v) benim çılgınlıklarımı duy, canımın inlemelerine kulak ver, sana haykırıyor, seni şefaate çağırıyor, seni şefaetçim biliyorum.

Sen güzel çobansın, iyiyi öğretensin, Tanrı İsa'ya, Aziz Meryem'e ve tüm büyüklere (bizim için) şefaetçi ol.

Sana sonsuz övgüler olsun! Amin.

3. İNCELEME

3.1. İSİMLER

“İsim” veya “ad”; bir kişiyi, canlıyı, nesneyi, kavramı, durumu, özelliği anlatmaya yarayan sözcük türüdür.

Türkçede isimler yapısı bakımından değerlendirildiğinde genellikle üçe ayrılmaktadır: Yapım eki almamış isimlere “basit isim”, yapım eki almış isimlere “türemiş isim”, iki sözcüğün bir araya gelip tek bir kavramı karşılamasıyla oluşan isimlere “birleşik isim” adı verilmektedir.

3.1.1. İsim Yapım Ekleri

3.1.1.1. İsimden İsim Yapım Ekleri

+Aç

İsimlerin anlamını değiştirmeyip pekiştirme yapmaktadır.

yalanaç 95r/5

+An

Bu ek, Orhun ve Uygur Türkçelerinde “ärän”, “toran”, “özän”, “oglan” gibi sözcüklerde görülen, nadir olarak kullanılan bir çokluk ekidir (Erdal 2004, 158). Bu arkaik ek günümüzde kök üzerinde kalıplaşmış olarak görülmektedir. İncelenen metinde yalnızca bir kelimedede rastlanmıştır.

oğlan 114r/6

+Ar

Sayılarla gelerek üleştirme anlamı yapmaktadır.

birär 168v/1

+Aş

Yalnızca bir sözcükte tanıklanmıştır.

günäş 21r/7

+CA

Aslen bir çekim eki olan ve eşitlik anlamı katan *+CA* zamanla yapım eki olmuş ve yeni adlar türetmek için farklı şekillerde kullanılmıştır. Yaygın olarak millet adlarına gelip dil adları yapmakla birlikte; sıfatlara pekiştirme veya küçültme anlamı katarak yeni sıfatlar yapar, sıfatlara eklenerek tarz zarfları yapar, çokluk eki almış zaman sözcüklerine gelerek pekiştirilmiş zarflar yapar, *+Cik* eki ile birlikte anlamca pekiştirilmiş küçültme zarfları yapar (Korkmaz 2009, 36-39).

barça 131r/6

tatarça 1r/1

ança 107v/4

+CAK

“+CA ekinin +ok pekiştirme ekiyle kaynaşmasından oluşmuş bulunan +CAk (<çA+ok) eki; küçültme, sevgi ve tahsis işleviyle sıfat, zarf ve adlar türeten bir ektir.” (Akbulut 2017, 52). Metinde yalnızca ötümsüz olarak bir sözcükte görülmektedir.

erinçäk 178r/7

+CI

Günümüz Türkçesinde çok işlek ek olarak kullanılan ek, incelediğimiz metinde yalnızca ötümsüz olarak bulunmaktadır.

buyruḡ+çı 15v/5

+DAş

İsimlere ortaklık, beraberlik anlamı katarak yeni isimler yapan bir ektir (Korkmaz 2009, 46). Metinde iki sözcükte rastlanmıştır.

ḡardaş 124r/5

ḡızḡardaş 192r/5

+dlz

İşlek olmayan, belli kelimelerde kalıplaşmış bir ektir. Metinde iki sözcükte rastlanmıştır.

kündüz 168v/2

yolduz 15r/9

+GA, +hA

İşlek olmayan bu ekin barındırdığı sesler bakımından yönelme hâli eki ile aynı olduğu düşünülmektedir (Gabain 1988, 45). Metinde üç sözcükte rastlanmıştır.

başha 20v/7

birgä 88v/8

özgä 150v/8

+gI

“Tarihî Türk lehçelerinde yuvarlak ünlülü +*GU* biçiminde görülen ekin, Kıpçak Türkçesinde düz ünlülü şekli de vardır.” (Kapdan 2014, 45). Metinde ünlü uyumuna uygun biçimde düz ve yuvarlak olarak geldiği tespit edilmiştir.

meñi (men+gü) 151v/9

haramğu 153r/2

harangu 153v/8

belgi 153v/4

+gi

Günümüzde de +*ki* biçiminde görülen bu ek hem çekim eki hem de yapım eki özelliği taşımaktadır. “Bir yandan eklendiği sözün anlamına yeni bir anlam katmadan

adlar arasında geçici ilgi ve aitlik bağı kurduğu için çekim eki niteliğindedir. Öte yandan da sıfat görevi yaptığı ve kendinden sonra ad çekim ekleri alabildiği [...] için aynı zamanda bir yapım eki niteliğindedir.” (Korkmaz 2009, 45). İncelediğimiz metinde bu ek +gi biçiminde ve bulunma ekiyle birlikte +da^{gi} biçiminde görülmektedir.

tibdägi 56r/2

ävälgi 193r/6

köktägi 145r/6

yerdägi

burungi 158v/9

çıharıgi 142v/5

ilgärgi 95v/2

+II

Eski Türkçede +lġ, +lig, +luġ, +lüg şeklinde bulunan ek, temelde isimlerin sıfat olarak kullanılmasını sağlar. Eski Türkçede iki ve daha çok heceli kelimelerin sonundaki g ve ġ’lar Batı Türkçesinde düştüğü için bu ekin son harfi de düşmüştür (Ergin 2009, 155-156.) +II eki Ermeni Kıpçakçasında sıklıkla kullanılmıştır. Ek, kendinden önceki sözcükteki ünlüye göre uyuma girmektedir. Metinde en sık kullanılan yapım eklerinden biridir.

yara+lı 109r/4

şaġavat+lı 113v/9

yüräk+li 19r/3

borç+lu 38r/5

horġu+lu 45v/8

söz+lü 48r/6

+IIK

Günümüzde -IIk şeklinde bulunan bu ek Ermeni Har. K. T.'de sıklıkla kullanılmıştır. Ek ünlü uyumuna uygun olarak +lġ, +lik, +luġ, +lük şeklinde kullanılmaktadır. İncelediğimiz metinde de sıkça rastlanmıştır.

ġan+lġ 48v/5

yaġşı+lġ 52r/4

emin+lik 57r/5

meġi+lik 53v/5

boluġ+luġ 65r/10

pareġos+luġ 64v/8

sövünç+lük 80v/5

tözüm+lük 85r/2

+InġI

Sayı sözcüklerine gelip sıra sayı sıfatları yapan bir ektir. Günümüzde dudak uyumuna uygun olarak kullanılan bu ek, incelenen mteinde +ınġı, +inġi, + unġı, + ünġi biçiminde tespit edilmiştir.

ekinġi 155r/7

3-ünġi 160r/6

5-inġi 160r/12

6-inġı 160v/4

9-unġı 154v/7

+sI

Eski Türkçede +sIg biçiminde görülmekte, eklendiği isme “gibi”, “benzer” anlamları katmaktadır (Gabain 1988, 48). Metinde yalnızca bir sözcükte tespit edilmiştir.

artıhsı 22v/11

+sIz

Eklendiği sözcüğe yokluk anlamı katan +sIz günümüzde de kullanılmaya devam eden işlek bir ektir. İncelenen metinde de sıklıkla rastlanmıştır. Ekin dudak uyumuna uygun biçimde kullanıldığı tespit edilmiştir.

şagavatsız 160v/11

uyalmahsız 169v/5

çaräsiz 160r/13

keräksiz 168r/4

aytovsuz 173r/7

borçsuz 79v/2

sözsüz 82r/6

ölümsüz 68r/2

3.1.1.2. Fiilden İsim Yapım Ekleri

-A

Eski Türkçeden beri hal zarf-fiilleri yapan -A ekinin tek başına kullanımı azalmış, bu ek *daha, yine, geçe, kala* gibi pek çok zarf bırakmıştır (Banguoğlu 2015, 227). Bu ek metinde bir sözcükte tespit edilmiştir.

yänä 146v/1

-AnAK

İşlek olmayan ve metinde bir sözcükte tespit edilen bir ektir.

tegänäk 86v/1

degänäk 105r/4

-Ç

Günümüzde de aktif olarak kullanılan bu eke metinde sıklıkla rastlanmıştır. Ekin ötümsüz olarak kullanıldığı görülmektedir.

biyänç 106v/3

suḥlanç 107r/ 2

igränç 112r/5

işanç 189r/11

yügünç 147r/11

-(I)k/ (I)h

Günümüzde son derece işlek olarak kullanılan –(I)k ekinin Erm. Har. K. T.’de - ıh, -uh, -ik, -ük, -h biçimleri mevcuttur.

yırah 3r/4

yarih 13r/2

yapuh 22v/8

eksik 52r/1

açih 34r/10

buyruh 34v/3

sövük 39r/11

-(O)v

Eski Türkçe’de söz içi ve söz sonu g/ğ sesi Erm. Har. K. T.’de genellikle sızıcılaşarak dudaksıl v’ye gelişmektedir. Eski Türkçe -g/ğ fiilden isim yapma ekinin de v’ye gelişmesi Erm. Har. K. T.’nin tipik özelliklerindendir (Kasapoğlu Çengel 2012: 43).

yazov 26v/4

aytov 31r/2

mahtov 70r/3

keçöv 87v/12

kiyöv 69r/5

ögöv 72v/10

yıhöv 97v/3

-(I)m

“Kalıcı ad yapan, en yaygın eylemden ad yapma ekidir.” (Eker 2016, 281)

Metinde ek aşağıdaki sözcüklerde tespit edilmiştir.

ölüm 35r/1

körüm 46r/3

yarım 168r/9

-(v)UçI

Eski Türkçedeki *-GUçI* fiilden isim yapım ekinin sızıcılaşarak Erm. Har. K. T.’de *-vUçI/ -vUçU* biçimine geliştiği görülmektedir (Kasapoğlu Çengel, 2012:43).

Günümüzde *-(y)IcI* biçiminde görülen bu ek fiillere gelerek isim ve sıfat türetmektedir. İşlev bakımından; fiilin gösterdiği işi “meslek, uğraşı” yapma, fiilden “iş yapan veya etkiyi yaratan” anlamına gelen sıfatlar yapma, fiilin gösterdiği işi bir özellik olarak taşıyan sıfatlar yapma, fiilin gösterdiği işi yapan araç gereç isimleri yapma görevlerini yüklenen bir ektir (Korkmaz, 2009: 83-84). Muharrem Ergin bu ekin *-(ı)g+çı* ve *-gu+çı* olmak üzere iki kökene dayandırmış ancak Zeynep Korkmaz *Dîvânu Lugâti’t-Türk’e* dayanarak bu ekin *-gUçI* kökenli olduğunu ortaya koymuştur (Korkmaz, 2009: 83).

yarlıgovuçı 31v/7

saḡlavuçı 83v/6

aldavuçı 122v/3

sövuçı 9v/2

izdävuçı 61r/5

ündövuçı 143v/8

3.1.2. İsim Çekim Ekleri

3.1.2.1. Durum Ekleri

Yalın Durum

Genellikle bir cümlelin öznesi veya nesnesi konumunda bulunan yalın durumdaki isimler, cümledeki diğerkelimelerle bağlantısı bulunmayan ve diğerdurum eklerini almamış sözcüklerdir. Metinden yalın duruma örnekler:

“Aytar can tengä” 144v/2

“Neçik hulah hoyduŋ” 132v/6

İlgi Durumu

İlgi durumu başka bir isimle ilgi ve sahiplik ilişkisi kurar ve belirlilik anlamı katar. İncelenen metinde ilgi durumunun isimlere +nİŋ şeklinde; zamirlere +im

(menim, bizim), +İn (senin, sizin), -nın (anın, aların), + biçiminde geldiği tespit edilmiştir.

“Aların yazılarına” 133r/2-3

“Tirinin tınılı” 131r/2

“Senin ari atın” 133v/1

“yüzläriniz sizin” 51v/2

“oglanlarım benim” 52r/5

“Teñrimiz bizim” 62r/2

“anın alınına” 89v/12

“aların üsnä” 134r/2

Belirtme Durumu

Yapılan işten etkilenen ögenin aldığı eke “belirtme durumu eki” adı verilmektedir. “Yükleme durumu”, “gösterme durumu” olarak da bilinen bu ek Erm. Har. K. T.’de +nI, +n, +I olmak üzere üç biçimde görülmektedir.

Eski Türkçede olduğu gibi;

- a. Yalın isimlerden, iyelik eki almış isimlerden (üçüncü şahıs iyelik ekinden sonra nadiren kullanılır), üçüncü teklik ve çokluk şahıs zamirlerinden sonra +nI biçiminde kullanılmaktadır.

“Ye aşnı” 135r/1

“Kimlär ki anı izdiyirlär” 135r/3-4

“Sağla sağışımını” 121r/2

“Mağtagaymen Ata Oğul Ari Cannı” 113r/8

- b. Üçüncü teklik ve çokluk şahıs iyelik ekinden sonra +n biçiminde kullanılmaktadır.

“Berdi Eyämiz bizim kendiniñ friştasin añar” 141v/10

“Sağayttılar kensin” 193r/1-2

“Hız oğlanlarınıñ saçların ħaradan aħ etti” 194r/4-5

c. Birinci ve ikinci teklik şahıs iyelik ekinden sonra +I biçimi kullanılmaktadır.

“Añ meni” 188v/3

“Seni hār kez algışlıyırlar” 183v/10

Yönelme Durumu

“Kelime gruplarında ve cümlede adı fiile yönelme ve yaklaşma işleviyle bağlayan durumdur.” (Korkmaz 2009, 24). Günümüzde +(y)A biçiminde bulunan ekin Erm. Har. K. T.’de +GA ve +KA olmak üzere ötümlü ve ötümsüz hâli bulunmaktadır. Birinci ve ikinci teklik şahıs zamirlerinde ek, kelime kökünde değişim yaratmış ve +ηA biçiminde gözükmüştür: maña, saña.

“Jisus K‘risdos, işit maña, köpyazılığa” 185r/5

“Ĥaysı şükürlüknü saña sungaymen” 181r/11-12

“Ki ol yazıħka kendi mi edi sâbâp boldu yoħsa mı özgâ” 168v/5

İyelik eki almış sözcüklerde yönelme durumu +A biçiminde; üçüncü teklik şahıs iyelik eki almış sözcüklerde zamir n’si ile birlikte +nA biçiminde görülmektedir.

“Çökkäy k‘ahananıñ alnına” 168v/9-10

“Baħ, Biy, yığlaganıma, ħıçırғанıma” 127r/3-4

Bulunma Durumu

Hareketsizlik, bulunma, orada olma, mevcut olma durumudur. Günümüzde +DA biçiminde bulunan bu ek Erm. Har. K. T.'de yine aynı şekilde ötümlü ve ötümsüz olarak mevcuttur. Ekin +dä, +da, +tä, +ta biçimleri bulunmaktadır.

“Boğumahtan teñizdä” 116v/5

“Dünyâda teşkirilsärlär” 165r/5

Ayrılma Durumu

Üzerine eklendiği isimden çıkmayı, uzaklaşmayı, ayrılmayı bildiren bu ek günümüzde +DAn biçiminde görülmektedir. Ekin Erm. Har. K. T.'de +dan, +dän+, +tän, +tan biçimlerine rastlanmaktadır.

“Teñridän algaylar es u ahl” 164v/5

“Barça ariliktän u aruvluhtan haysı yahşıdır?” 166v/10

Eşitlik Durumu

Günümüzde +CA biçiminde görülen bu ek Erm. Har. K. T.'de +ça, +çä biçiminde görülmektedir.

“Negä dinçä tözümlük etkäysen” 126r/5

“Neçä vahttır, yıl mıdır, yarım mıdır” 168r/9

Vasita Durumu

Eski Türkçede -n ekiyle karşılanan vasita durumu, bu biçimiyle ET'de işlek olarak kullanılmaktadır. Günümüzde işlekliliğini yitirmiş olan bu ek Kıpçakçada da bazı

kelimelerde kalıplaşmış olarak yer almakta, bu dönemlerde vasıta hâli için “bile”, “birlä”, “bilen”, “birlen” gibi edatlar kullanılmıştır (Chirli 2005, 119). İncelenen metinde “bilä” biçimine rastlanmıştır.

“Saņa haybat Ataņ bilä da Ari Can bilä hali da udayı da meņi meņilik, amen”

170v/5-6

3.1.2.2. İyelik Ekleri

1. t.ş. iyelik eki +(I)m biçiminde görülmektedir. Ekin yardımcı ünlüsü uyuma tâbidir. Dolayısıyla bu ekin +ım, +im, +um+, +üm, +m biçimleri mevcuttur.

avazım 60v/6

Biyim 33v/3

zabunluğum 4v/2

tözümsüzlüküm 102r/5

ayovuçım 188r/08

2.t.ş. iyelik eki ise +(I)ņ olarak kullanılmaktadır. Yardımcı ünlü uyuma tâbi olup +ıņ, +iņ, +uņ+, +üņ, +ņ biçimlerinde görülebilmektedir.

ayağıņ 89v/10

bilüçiliğıņ 93r/09

könülüküņ 7v/4

olturğuçuņ 182r/11

kölgäņ 179v/10

3. t.ş. iyelik eki ise +(s)I biçimindedir. Günümüzdeki gibi kelimenin son sesine bağlı olarak ünsüzlerden sonra +I biçimi, ünlülerden sonra +sI biçimi kullanılmaktadır.

h lt has  077r/05

frişt si 197v/04

 ozusu 032v/01

s v kl s  197v/02

ari can  113v/02

ariliki 045v/08

 atunu 022r/02

 g vl k  066v/09

1. .ş. iyelik eki +(I)mIz,  nl  uyumuna t bidir. Kelimenin son sesi  ns zle bitiyorsa  nl  uyumuna g re değişmekte olan +I yardımcı sesini almaktadır.

alg şımız 044r/07

y r kimiz 066r/05

y z m z 066r/05

bor umuz 047v/04

ayovu ımız 039v/08

Ey miz 062r/06

2.  .  . iyelik eki +(I) Iz, kelimenin son sesi  ns z ise yardımcı  nl  ile gelmektedir.

can ıız 201r/04

z r ti izni 015r/08

s t   z 067v/07

pare oslu unuz 072r/04

bar a ız 095r/01

3. . . iyelik eki; g n m zdeki gibi +lAr okluk ekinin ve 3. teklik iyelik ekinin birleşmesiyle oluşan +lArI ekidir. Artlık  nl k uyumuna bağlı olarak iki biçimi mevcuttur: +ları, +l ri.

aşak ell ri 082v/03

aril ri 051v/09

s v kl ri 060r/05

biğovları 026v/02

butağları 092v/09

ėızmat k rları 007r/05

3.1.2.3. okluk Eki

okluk eki +lAr biçiminde g r lmektedir. Artlık  nl k uyumuna uygun biçimde eklenmektedir. G n m zde olduğu gibi iyelik ve durum eklerinden  nce kullanılır.

ėısturuıları 1r/6

dostları 4v/2

yolları 190r /5

 kt ml rni 19v/8

ter kl r 25r/4

3.2. FİLLER

3.2.1. Fiil Yapım Ekleri

3.2.1.1. İsimden Fiil Yapım Ekleri

+DA

Adlara gelerek geçişli fiiller üretmiştir. Çok sık görülen eklerden biri değildir.

aldama 195r/4

ündä- 108r/1

izdä- 52v/3

+GA

Yalnızca bir sözcükte görülmektedir:

yarlığa- 189r/8

+IA

+DA ekine benzer bir şekilde ad kökünden geçişli adlar yapar, daha işlek bir ektir. Eklendiği sözcüğe “vermek, yapmak” anlamlarını katar. Günümüzde hâlâ kullanılan bu eke metinde sıkça rastlanmıştır.

şükürläsinlär 59r/3

azarlagay 59v/10

ögütlägäy 59v/9

tügällädiñ 77v/1

3.2.1.2. Fiilden Fiil Yapım Ekleri

Fiilden fiil yapım ekleri genellikle fiillerin çatısını değiştirir veya fiilin anlamını pekiştirir.

-Dİr

Fiilleri ettirgen yapmaya yarayan bu ek metinde sıklıkla geçmiştir. Bir işi başkasına yaptıрма ya da yapılmasını sağlama anlamını katmaktadır.

öldür- 121v/2

küydürüçi 160r/9

yediriyorsen 50v/6

arttırdım 37v/4,

-gİz

Eklendiği fiili ettirgen yapar. Günümüzdeki -t ettirgenlik ekine benzer.

olturguzdu 7v/9

tirgizir 27v/7

körgüz 33r/10

-II

Fiilleri edilgen yapan bir ektir.

yayıldı 46v/3

yaşıldım 128v/5

soyulduñ 84r/10

çıhara berildim 3r/6

-In

Fiilleri dönüşlü yapmaya yarayan bir ektir.

tapunıyıl 12r/4

sövüngäy 19r/9

3.2.2. Fiil Çekim Ekleri

Fiillerin anlamını değiştirmeyip zamanını ve kim tarafından yapıldığını bildiren eklerdir.

3.2.2.1. Şahıs Ekleri

Zaman ekiyle birlikte fiile bitmişlik anlamı veren, “fiildeki oluş ve kılışı, bir şekil ve zaman kalıbı içinde şahıslara bağlayan eklerdir.” (Korkmaz 2009: 571).

3.2.2.1.1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri

Cümle içerisinde özel bir işlev kazanan ve kullanım sıklığı fazla olan sözcüklerin zamanla ekleştiği görülmektedir (Eker 2016: 262). Bu duruma “gramatikalleşme” veya “ekleşme” adı verilmektedir. Zamir kökenli şahıs ekleri de bu yolla oluşmuştur. Ancak bu dönemde zamir kökenli şahıs eklerinin henüz günümüzdeki gibi eklendiği sözcükle ünlü uyumuna girmediği dolayısıyla ekleşmenin henüz tamamlanmadığı görülmektedir.

Zamir kökenli şahıs ekleri öğrenilen geçmiş zaman, şimdiki zaman, geniş zaman, gelecek zaman, uzak geçmiş zaman ile birlikte kullanılmaktadır.

1.t. ş. ...-men: bolumen 143r/06, arıngaymen 104v/06, anıyırmen 176v/02

2.t.ş. ...-sen : eltiyirsen 142r/05, turğuzsarsen 180v/02, uvatkaysen 002r/02

3.t.ş. ... -Dİr : tiyäsidir 183r/02

1.ç.ş. ...-biz : aldangaybiz 028v/07, bolıyırbiz 130v/07, haybatlarbiz 031r/09

2.ç.ş.-siz : algışlarsiz 083v/04, holmıyırsiz 139v/02, ayagaysiz 148v/02

3.ç.ş. ...-DİrlAr : bolmalıdırlar 043r/10

Zamir kökenli şahıs eklerinin aynı zamanda isim cümleleri yapmak için de kullanıldığı görülmektedir.

“Aşağlat, Biy, hulaḥıḡnı seniḡ da işit maḡa, zera yarlı da miskin**men** men.” 54v/5-6

“U**lusen**, Biy, da sk‘ançelik‘ etärsen, da sen yalgız Teḡ**risen**.” 55v/3-4

3.2.2.1.2. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri

“Aslında bir iyelik eki iken, zamanla fiil çekimlerinde şahıs gösteren ekler oolarak kullanılmışlardır.” (Korkmaz 2009:571) Bilinen geçmiş zamandan ve şart kipinden iyelik kökenli şahıs ekleri kullanılmaktadır.

1.t. ş. ...- m : arttırdım 37v/4, ḡolsam 128r/2

2.t.ş. ...- ḡ : etmādiḡ 133r/2, alsan 142r/4

3.t.ş. ... -Ø : ḡıçḡırdı 133v/1, çıḡsa 142r/11

1.ç.ş. ...- ḡ : saḡlamadıḡ 14r/8, etmādiḡ 14r/ 9

2.ç.ş.-ḡız : aldıḡız 82v/4, ḡolsaḡız 138v/7

3.ç.ş. ...-lAr : alḡışladılar 167r/ 4, aḡmasalar 165r/8

Şimdiki zaman birinci çokluk şahısta ikilik mevcuttur. Zamir kökenli şahıs ekinin kullanımının yanı sıra iyelik kökenli şahıs ekinin kullanımı da yaygındır:

Zamir kökenli şahıs eki ile kullanımına örnekler:

sunıyır**biz** 040v/05

tapunıyır**biz** 042v/08

köriyır**biz** 033v/06

ögiyır**biz** 047v/08

şükürläniyır**biz** 047v/08

İyelik kökenli şahıs eki ile kullanımına örnekler:

etiyih 029v/06

beriyih 012r/05

kötüriyih 010r/08

tüşiyih 201r/05

añıyih 012r/01

aytıyih 011v/07

holıyih 028v/02

3.2.2.2. Zaman Ekleri

3.2.2.2.1. Şimdiki Zaman

Erm. Har. K. T.'de şimdiki zaman –(I)yIr eki ile yapılmaktadır. Ekin yalnızca düz ünlülü hâli bulunmaktadır. Şimdiki zaman, zamir kökenli şahıs ekleri ile birlikte kurulmaktadır.

etiyir 098r/02

tepräniyir 123v/04

bolmıyırmen 132v/03

holmıyırsız 139v/02

Birinci çokluk şahısta ekseriyetle farklı fiillerde olmak üzere şimdiki zamanın hem iyelik hem de zamir kökenli şahıs ekleriyle kurulduğu görülmüştür:

sunıyırbiz 040v/05

köriyirbiz 033v/06

tapunıyırbiz 042v/08

ögiyırbiz 047v/08

kötüriyih 010r/08

tüşiyih 201r/05

añıyih 012r/01

aytıyih 011v/07

İki kullanımın da gözlemlendiği tek örnek “bol-” fiilidir:

bolıyırbiz 130v/7

bolıyih 009v/10

Şimdiki zamanda -(I)yIr ekinin yerine -(I)y ekinin kullanıldığı bir örnek tespit edilmiştir:

taspolıymen 189r/07

3.2.2.2.2. Geniş Zaman

Geniş zaman için -r, Ir ve -Ar ekleri kullanılmaktadır. Ünlülerden sonra -r, ünsüzlerden sonra -Ir, tek heceli sözcüklerin çoğunda ise -Ar kullanılmaktadır.

boşatırsen 170r/10

yaşatırsen 131r/05

haḥarmen 112v/02

yazarmen 163v/09

toğrulanmas 007v/06

yuḥlamas 065v/03

etmästir 024r/03

Günümüzdeki gibi bazı tek heceli sözcüklerden sonra -Ir biçiminin kullanıldığı görülmektedir.

alırmen 087v/01

ḥalırmen 144v/04

berirmen 114r/07

bilirmen 022r/10

barır 065v/03

Ekin olumsuz biçimi -mAs şeklinde olmakla birlikte kontraksiyon sonucu farklı yapılar ortaya çıkabilmektedir. (Kasapoğlu Çengel 2012: 52).

bolman 126r/06 (< bol-mas-men)

ḥorḥman 154r/02 (ḥorḥ-mas-men)

3.2.2.2.3. Bilinen Geçmiş Zaman

Görülen geçmiş zaman için +DI eki kullanılmakta, fiilin son sesine bağlı olarak ötümlü ya da ötümsüz olarak eklenmektedir. İyelik kökenli şahıs ekleriyle kullanılır. Ekin yuvarlak ve düz biçimleri bulunmaktadır.

hesaplandım 002v/03

ḥurudu 194r/04

öldürdülär 152r/09

sezmädim 144v/09

ögütlämädıñ 123r/02

klämädi 194v/03

3.2.2.2.4. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Öğrenilen geçmiş zaman –(I)ptIr eki ile yapılmaktadır. Ekin yardımcı ünlüsü fiilin son hecesindeki ünlüye tâbidir, yuvarlak ve düz biçimi bulunmaktadır. Zamir kökenli şahıs ekleriyle kullanılır.

bulartıptır 118v/04

umsanıptırlar 039r/05

haybatlanıpsen 016v/09

yalañaçlanıpmen 122r/04

toyupmen 122v/07

3.2.2.2.5. Gelecek Zaman

Erm. Har. K. T.'de gelecek zaman çekimi -GAy, -sAr, -AsI, -I, ekleriyle yapılmaktadır (Kasapoğlu Çengel, 2012: 52). Gelecek zaman, zamir kökenli şahıs ekleri ile çekimlenmektedir.

Metinde -GAy ekinin sıklıkla kullanıldığı, zaman zaman da -sAr ekinin kullanıldığı görülmüştür:

fârâhlangaymen 108v/07

boluşkaysen 190r/6

maḥtagaymen 092r/04

ögüngäylär 026r/06

çıḥargaysen 009r/02

salmagaysen 073v/10

ḥaytmagay 163r/10

tanısarlar 003v/06

aytsarlar 003v/04

oḥşasarmen 008v/01

Metinde -AsI ekinin kullanımına yalnızca, gereklilik kipi için kullanılan “tiyäsidir”²² sözcüğünde rastlanmıştır ancak bu sözcük kalıplaşarak gelecek zaman anlamını yitirmiştir.

tiyäsidir 183r/02

²² “Değmek, dokunmak” anlamındaki *tiy-* (< ET teg-) fiiline -esi eki kendisinden sonra -dir (< durur) ekini almıştır (Kasapoğlu Çengel 2012: 53-54).

3.2.2.3. Kip Ekleri

3.2.2.3.1. Şart Kipi

Şart kipi, -sA ekiyle yapılmaktadır. Bu kip, iyelik kökenli şahıs ekleriyle kullanılmaktadır.

baḥsa 195v/03

açsaṇ 001r/03

yıraḥlansam 128r/02

yarlıḡamasan 176v/11

arınmasam 177v/10

aṇmasalar 165r/08

3.2.2.3.2. Emir- İstek Kipi

Emir- istek kipi, fiil üstüne bu kipe özel olarak kullanılan şahıs eklerinin getirilmesiyle kurulmaktadır.

1. t.ş.- (I)yIm : haybatlıyım 055v/09, alḡışlayım 051r/03
2. t. ş. ... Ø / -GIn : boşat 030r/05, bürk 022v/10, ḡolḡın 078r/07, yuvḡın 022r/07
3. t.ş. ... -sIn : bolsun 016r/04, aṣaḡlansın 002r/09, aytsın 012r/03
1. ç.ş. ...lıḡ / +Alıḡ : -
2. ç.ş. -İḡIz : yalanaçlanıḡız 098v/03, oyanınıḡız 012v/09, öpüḡüz 013r/08
3. ç. ş. -sInIAr : sövünsünlär 044v/08, etmäsinlär 112r/08, şükürläsinlär 059r/03

Metinde -GAy eki ile de emir- istek anlamı verildiği sıklıkla görülmektedir. -GAy eki geleceğe yönelik istek de bildirmektedir (Kasapoğlu Çengel 2002: 52).

“Da dağı artıh eminliki üçün Biyni yalbarıyıh, ki tirgizgäy da yarlıgagay.” 54r/9-10

“Tüşürgäysen üstlärinä alarnıñ uçhunların otnuñ, yemirgäysen alarnı, ki miskinliktän bolmagaylar tirilmä.” 58v/4-5-6

“[...] yarıhlı da haybatlı ari yüzünä, ki körgäymen can közüm bilä” 186r/2-3

3.2.2.3.3. Gereklilik Kipi

Gereklilik kipi tiyäsdir/ tiyişlidir ve keräk gibi kiplik(modality) bildiren yapılarla kurulmaktadır: +GA tiyäsdir/ tiyişlidir, +mAñ keräk, +GAy keräk (Kasapoğlu Çengel 2012: 56).

“Tiyişlidir ol adamga, ki tağlarga da taşlarga açkay kendiniñ işin küstünmäh bilä Teñriniñ alnına.” 150r/6-7

“Tiyişlidir k‘ristânlarğa, ne vahtta kläsä [barma] hosdovanut‘iunga, uç türlü nemä esinä keltirmäh keräk.” 167v/3-4

4. DİZİN

abra - : toplamak, düzeltmek, hazırlamak

a. 057r/12

a.- dı 020r/2

a.- p 034r/11

aç - : açmak

a. 094v/6, 112v/3, 127r/6, 186v/6, 187v/8, 188r/3

a.- ar 143r/10, 151v/3

a.- ip 168v/9

a.- ipsen 177r/2

a.- kay 150r/7

a.- kaymen 170r/4

a.- ma 014v/9

a.- maḥnı 082v/5

a.- saḡ 001r/3, 023v/9

aç : (karnı) aç

a. 095v/8

aç tas bol- : ağılıktan ölmek

a. -ıyırmen 095v/8

açhın - : aç kalmak, açlığa katlanmak

a.- dılar 052r/2

açı - : acımak

a.- gay 110v/8

açı : acı, ekşi tat

a.+ sından 111r/4

açıĝlı : acılı

a. 109v/6

açıĥ : acı, eziyet

a. 089v/3, 101r/7, 116r/3, 119r/1, 135r/6, 170v/8

a.+ tır 179v/1

açıĥlı : bkz. açıĝlı

a. 091r/3

açıĥlıĥ : keder, hüzn

a.+ ı 034r/10

a.+ lar 018r/8

açıl - : açılmak

a.- dı 152r/3

a.- gay 138v/7, 139r/4, 186v/9

a.- ır 095r/4, 143r/7

ada : ada, tepe

a.+ ga 132r/4

adam : insan

a. 002v/5, 009v/2, 010v/6, 039r/11, 042r/2, 052r/7, 054r/3, 059v/6, 077v/2,
083v/5, 085r/7, 087v/5, 089r/6, 091v/6, 095r/7, 114r/5, 114r/8, 120r/6, 123r/7,
133r/6, 139v/4, 139v/6, 141r/5, 142v/4, 147r/2, 148r/9, 148v/6, 149r/2, 149r/4,
149v/5, 151v/2, 157r/3, 163r/6, 163v/5, 166r/2, 166r/8, 166r/11, 166r/14,

166v/2,

170r/8, 171r/4, 175r/2, 181v/5, 184v/11, 186v/2, 187r/4, 188v/1, 193r/3, 39^{bis}v/8

a.+ da 042r/5, 167r/2

a.+ dan 057r/12, 057v/7

a.+ ga 058v/7, 150r/4, 150r/6

a.+ lar 044v/10, 079v/2, 085r/7, 089v/1, 122r/8, 138r/3

a.+ lardan 045v/4

a.+ larga 032r/2, 106v/3, 167r/10

a.+ larnı 105v/5

a.+ larnın 105v/5

a.+ larnıñ 018v/7, 030v/6, 037r/1, 081v/8, 170r/10, 172v/1

a.+ nı 058v/8, 133r/3, 149r/6, 158v/10, 167r/3

a.+ nıñ 006r/9, 105v/6, 110r/3, 115r/2, 166v/5, 167r/1

adam milläti : insan milleti, insan topluluğu

a. 172v/7

a.+ niñ 171v/2

adam oğlu : ademoğlu

a.+ na 196v/4

adamilik : bkz. adämilik

a.+ imiz 142v/6

Adäm : Adem

A. 074r/9, 155v/4

adämi : insanoğlu, kişi

a.+ lär 157r/13

a.+ lärgä 066v/7

a.+ läрни 151v/3

a.+ läрниң 067r/3

adämilik : insanlık

a. 070r/2

a.+ imiz 042r/1, 142v/6

a.+ kä 173r/8

Ağaçesçuk' : dua başlangıcı

A. 062r/8

ağalıh : egemenlik, devlet

a.+ ların 062v/7

ağart - : beyazlatmak, (göz) belirtmek

a.- ıp 143v/3

ağın - : yükselmek

a.- dı 045r/5, 167r/6

a.- dıñ 140v/2

a.- ganıñnı 087r/4

ağır : ağır

a. 084v/3, 091r/2, 099v/3, 114r/5, 122v/7, 136v/1, 136v/5, 137r/4, 148v/10,

149r/5, 39^{bis}r/2

a. bolur 131r/15

ağırlan - : ağırlaşmak, yükü altına girmek

a.- gan 115v/7

a.- ıp 118r/5

ağırlıh : ağırlık

a.+ ıma 190r/2

a.+ ından 114v/9

ağıştır- : bkz. algıştır-

a.- ırmı 146r/1

ağız : ağız

a.+ dan 046v/5, 063v/8

a.+ ım 001r/3, 023v/9, 125v/5, 129r/6, 171r/4

a.+ ıma 059v/3

a.+ ımda 051r/4

a.+ ımıznı 014v/9

a.+ ımnı 170r/4, 187v/8

a.+ ın 151r/9, 153r/9

a.+ ına 140v/6, 174v/5

a.+ ları 020r/11, 026r/8

a.+ larının 058v/3

ağızlan - : konuşmak

a.- ıp 164r/5

ağot'ic : ?

a. 007v/1

ağrığ : ağrı, hastalık, eziyet

a.+ ların 128v/6

ağrıklı : hasta

a. 109v/5

ağrılı : bkz. ağrığ

a. 143v/12

a.+ ın 120v/6

a.+ larım 128v/5

a.+ larıma 097v/2

ağrıhlı : bkz. ağrıglı

a. 109v/5

ağu : acı, zehir

a.+ su 057v/4

ah ber- : korkutmak

a. mähindän 115r/6

ah : (*aḥ ecēk'*) kutsamak, yüceltmek

A. 028r/5

aḥ : beyaz, açık

a. 022v/11, 157r/13

a. etti 194r/5

a.+ ın 090v/8

a.+ tan 194v/4

aḥ - : akmak

a.- ıyır 178v/4, 178v/5

a.- kan 091r/7

a.- kanın 087r/1, 100v/4

a.- kanında 100v/3

a.- maga 125v/6

aḥpaṣ : rahip, piskopos

a. boldu 192v/3

a.+ lar 195v/8

Aharon : Musa'nın kardeşi, Harun

A. 175v/7

Aharon : bkz. Aharon

A.+ nuḡ 155r/4

aḥıl : akıl

a. 164v/6

a.+ ından 181v/10

a.+ ıḡ 022v/8, 125v/4

aḥıllı : akıllı

a. 013r/2, 096v/8

aḥılsız

a. 013r/6

aḥın suv : akarsu

a.+ uḡnu 121r/5

aḥınsuv : bkz. aḥın suv

a.+ dan 116v/4

ahlı yuḥu : kabus

a.+ ı 115r/5

Ahnut'ıun : övgü, yüceltme

A. 054r/11, 057r/7, 065r/4

aḥtır - : akıtmak

a. 104r/7, 121r/5

a.- dıḡ 080v/2

a.- ıy 091r/1

a.- sın 012r/2

Ajos : Aziz

A.+ nuḡdur 077v/8

al - : almak

a. 103r/7

a.- dı 042r/2, 042r/4, 193r/7, 196r/5, 196v/9

ten a.- dı 089v/5

san a.- dılar 181v/2

a.- dıḡ 032v/2, 066v/7

a.- dıḡız 082v/4

satun a.- ganbiz 150r/9

ten a.- ganiḡnı 085r/4

a.- gay 164r/5

a.- gaylar 164v/5

a.- gaymen 104v/7, 139r/2, 179v/2

a.- gaysen 071r/5, 071r/8, 075r/1

a.- gaysiz 138v/6

a.- ıḡız 049v/8, 051v/1

a.- ıp 012v/11, 196r/7, 113r/3

ḡıym a.- ıp 071v/2, 075r/4

satun a.- ıpmen 113r/6

a.- ır 095r/4, 157r/13, 166r/14

a.- ırmen 087v/1, 153r/3

a.- ırmen 143v/12

a.- ırsen 142v/12, 143v/10, 145v/5

a.- ıyır 141v/2

a.- ma 026r/9, 028v/9, 135r/6, 150r/3, 177r/7, 177v/6, 177v/9, 178r/9,

a.- maḡ 090v/6

hörmät a.- mas 166r/5

a.- masam 177v/5

a.- sam 142r/7, 142v/14, 146r/4

a.- saḡ 142r/4, 152v/4, 159r/5

al : el

a.+ larına 056r/5

alart - : bkz. ağart-

a.- ıp 143v/3

alay : şöyle

a. 027v/4, 045r/3, 048v/6, 139v/7, 172v/6, 190r/11, 194v/8, 195r/2

alay je : nasıl ki, öyle ki

a. 084r/7, 100r/2, 133v/3, 136v/4, 138r/8

alda - : aldatmak

a.- ma 195r/4

aldan - : aldanmak

a.- dım 122v/3

a.- gaybiz 028v/7

a.- ıyır 126v/3

aldavuçı : aldatıcı

a.+ dan 122v/3

alē : bkz. alēluia

a. 012v/6 , 013r/9

alēluia : övgüler olsun, şükürler olsun

a. 012v/4, 012v/8, 012v/10, 012v/12, 013r/1, 013r/3, 013r/5, 013r/7, 049v/3,

049v/4, 049v/7, 049v/8, 049v/9, 049v/10, 050r/1, 050r/3

A. 027r/7

algasalan - : kafası karışmak, şaşırarak, dehşete düşmek

a.- ıyırlar 177v/2

algış : övgü, dua

a. 018r/7, 018v/2, 018v/10, 025v/8, 026r/2, 026r/3, 026v/12, 026v/13, 028r/3,
032r/2, 040r/3, 045r/6, 047r/9, 049r/8, 054v/1, 057r/8, 065r/5, 077r/2, 125v/6,
146r/12, 147r/7, 151r/12, 151r/14, 154v/5, 164v/7, 169r/10, 173v/3, 177v/4,
181r/3,

183r/5, 197v/1

a. etiñiz 153r/1

a. etsä 151v/2

a. etär 146v/3

a.+ ı 010v/4, 025v/4, 025v/8, 036r/1, 051r/3, 158v/2, 193v/4, 195r/10, 195v/5,
197r/1

a.+ ım 002r/9, 004r/1, 059r/9, 059v/11, 104v/6

a.+ ıma 007v/3, 061r/8

a.+ ımız 044r/7

a.+ ımıznı 012r/5, 031r/8

a.+ ımnı 008v/3, 060v/8, 109v/2

a.+ ımnıñ 058r/4, 059r/8

a.+ ına 012v/7, 153r/10

a.+ ıñ 002r/4

a.+ ıñnı 001r/4, 023v/10, 050v/7

a.+ ka 009v/8, 066v/3, 178r/4

a.+ larbiz 031r/9, 173r/6, 174r/9

a.+ ları 158v/5

a.+ larının 052v/6

a.+ larmen 038r/10

a.+ nı 045v/5, 046v/5, 169r/9, 181r/11, 183r/1

a.+ nın 044r/2

a.+ ta 053v/7, 121r/4

a.+ tan 102v/5

algış yırları : ilahiler

a.+ n yırlıyırlar 173r/9

algışla - : övmek

a. 004v/6, 004v/8, 007r/8, 018r/13, 018r/15, 018v/7

a.- dılar 167r/4

a.- gay 018v/8

a.- gaylar 026r/2

a.- ıyırlar 038r/12

a.- ma 029r/9

a.- ız 007r/2, 007r/5, 007r/7, 012v/1, 017v/3, 017v/6, 017v/8, 017v/9, 017v/10,

018r/1, 018r/2, 018r/3, 018r/4, 018r/6, 018r/8, 018r/9, 018r/10, 018r/11, 018r/12,

018r/13, 018r/14, 018r/15, 018v/1, 018v/2, 018v/3, 018v/5, 018v/6, 018v/7,

018v/8, 018v/9,

018v/10, 019r/1, 019r/3, 019r/4, 019r/5, 024r/13, 024r/15, 024v/1, 024v/3,

024v/5, 024v/6,

024v/11, 025r/11, 025v/8, 026v/8, 026v/10, 026v/12, 026v/14, 027r/3, 027r/5,
027r/6,

027r/9, 028r/6, 049v/10, 050r/1, 050r/2

a.- r 155v/6

a.- rbiz 032r/4, 032v/10, 047r/5, 173v/7, 173v/8, 173v/10, 173v/11, 174r/1,
174r/3,

174r/5, 174r/7, 174r/11, 174v/4, 174v/8, 175r/1, 175r/4, 175r/8

a.- rsiz 083v/4

a.- yth 173v/4

a.- ym 051r/3

a.- yrbiz 047v/7

a.- yrlar 045v/9, 156v/1, 156v/7, 157r/5, 158v/2, 183v/10, 183v/11, 184r/3

algışlan - : övülmek

a.- ganlar 165v/12, 186r/6

algışlı : kutsal, övgülü, övgüye layık

a. 013v/6, 027r/11, 033r/5, 035r/4, 038v/12, 045v/5, 047r/9, 064r/8, 066r/7,
068v/1, 069v/2, 078v/3, 081v/5, 085r/6, 085v/5, 089v/1, 183r/5, 184r/7, 184r/11,
184v/4,

184v/12, 185r/8, 187r/7, 187v/3, 187v/5, 187v/6

a.+ dır 017r/4, 020r/7, 027r/13, 167r/12

a.+ sen 013v/5, 017r/1, 017r/5, 017r/7, 017r/9, 017r/11, 032r/3, 033r/3, 047v/7,
183r/3, 188v/11, 190r/6

algıştır – : övdürmek, övmek

a.- ırmen 146r/2

alın : ön

a.+ ıma 022r/11, 118r/8

a.+ ımızga 046r/2

a.+ ımızga kelgän 063r/4

a.+ ına 009v/8, 020v/10, 021r/2, 021v/8, 031v/3, 044r/8, 050v/10, 053v/7,

059r/4,

060v/8, 060v/9, 085v/9, 086r/5, 089v/10, 089v/12, 091r/3, 091v/4, 098r/7,

123r/4,

129r/6, 132r/2, 132r/5, 133r/5, 135r/7, 141v/3, 143r/6, 143r/9, 145r/9, 146v/8,

147v/5, 149r/2, 149r/9, 149v/1, 149v/3, 150r/7, 156v/1, 159v/7, 161v/3, 161v/5,

165r/3, 167v/7, 167v/9, 167v/10, 168r/2, 168v/7, 168v/10, 180v/2, 192v/7,

193r/8,

194v/7, 39^{bis}r/5

a.+ ına turduñ 140r/4

a.+ ıña 002r/8, 002r/9, 007v/7, 015v/7, 016r/5, 037v/3, 040v/5, 045v/3, 047v/9,

055r/10, 059r/10, 066r/5, 069r/9, 073v/3, 084v/4, 089v/5, 095r/7, 095v/7,

096r/5,

096v/5, 107v/6, 108r/1, 109r/7, 122r/2, 135r/6, 138r/9, 170r/6, 176v/7, 182v/6,

183r/8

a.+ ıñadır 128v/5

alışın - : alışmak, uyum sağlamak, ayak uydurmak

a.- dılar 152r/10

alıştır - : alıştırmak

a. 127v/4

altı : altı

a. 156r/10

altun : altın

a. 153v/2

āmarariç : yaratıcı

ā. 028r/5

amen : bkz. amēn

a. 030r/8, 031v/10, 035r/8, 040r/5, 043v/8, 113r/8, 114r/3, 167v/1, 170v/7

amēn : amin

a. 009r/8, 013v/2, 028r/2, 032v/9, 038v/3, 049r/3, 049r/6, 053v/5, 054r/7,
056v/9, 057r/9, 061v/7, 065r/6, 066r/2, 069r/7, 073r/5, 077r/1, 087v/6, 089r/2,
111v/3, 116r/6, 117r/7, 129r/5, 129v/4, 171v/4, 187r/10, 189v/9, 190v/6, 197r/9,
200v/8

A. 092r/5

amēnēk‘ean : ?

a. 028r/12

Ampagowm : On iki yahudi küçük peygamberden biri

A. 134v/5

an - : anmak

a.- maḥ 164v/4

a.- gınça 128r/4, 148v/6

ana : anne

a. 027v/12, 070r/3, 072r/8, 091v/3

a.+ m 022v/6

a.+ nıḡ 077r/6

a.+ ḡnıḡ 079v/4, 169v/11

a.+ sı 035r/5, 038v/13, 064v/1, 067r/7, 069v/3, 069v/4, 070r/5, 070v/3, 071v/7,

073r/2, 074v/6, 081v/2, 089r/4

a.+ sına 072r/9, 199v/2

a.+ sında 137v/2

Anania : İsa'nın öğrencilerinden biri

A. 019r/4, 133v/7

anaṛag : ahlaksız

a.+ nıḡ 095v/6

anaṛaḡlıḡ : ahlaksızlık

a. 124v/6

anartas : bkz. tasbol- (aṇar tasbol-)

a. bolmaḥlıḥka 120r/4

anasun : sessiz, konuşmayan, sığır

a.+ lar 096r/2

ança : öyle, o kadar

a. 027r/13, 107v/4, 119r/6, 136v/3, 159r/10, 159v/8, 196v/4

andzn : ?

a. 004v/4

anğıç : merdiven, basamak

a.+ ka 162r/7

a.+ tan 162r/7

anıḡkibik : onun gibi

a. 043r/10, 131r/3, 134v/1

Anna : Kayafa'nın kayınbabası olan başkahin

A.+ nıḡ 085v/9

ansızım : bkz. ansızın

a. 193v/3

ansızın : ani, birden bire

a. 117r/1

ant : ant, yemin

a. 024r/7

a. içti 020v/6

a.+ nı 020v/6

antamaludz : bacaklarını kullanamayan, yürüyemeyen hasta

a. 193r/5

a.+ ga 088v/4, 097v/1, 192v/8

a.+ nu 192v/7, 193r/6, 197v/6

antuntk' : dipsiz derinlikler, yeraltı dünyası

a.+ nuñ 102v/3, 112r/2, 180r/4

añ - : anımsamak, hatırlamak

a. 039r/11, 085r/3, 085r/6, 085r/8, 085r/10, 085v/3, 085v/5, 086r/1, 086r/4,
086r/7, 086r/9, 086v/2, 086v/4, 086v/6, 086v/8, 087r/1, 087r/3, 087r/6, 092v/7,
098r/3, 183r/8, 188v/4

a.- ar 025v/2, 025v/4, 025v/8, 026r/3, 051v/8

a.- arlar 006v/6, 165r/5

a.- dı 006r/7

a.- dım 008r/4

a.- gay 145r/8, 165r/6

a.- gın 085v/8, 146v/8, 180r/2, 180r/10

a.- ıp 020r/2

a.- ıyılı 012r/1

a.- ıyırlar 176v/8

a.- ıyırmen 176v/2

a.- ma 038r/4, 087v/13, 102r/7, 188r/9, 189v/8

a.- madıı 002v/8

a.- magan 086v/2, 092v/6

a.- magaysen 047r/3, 080r/1

a.- mahılı 020v/4

a.- masalar 165r/8

aıdır - : hatırlatmak, andırmak

a. 091v/6

aılıı : hatırlanan

a. 087r/6

Apel : Habil, Adem ve Havva'nın, kardeşı Kâbil tarafından öldürülen oğulları

A.+ niı 140v/8

Apel : bkz. Apel

A. 175v/3

A.+ niı 040v/7

Apimelik : İncil'de adı geçen Filistin Kralı

A.+ niı 050v/10

Apraham : İbrahim Peygamber

A. 015r/6, 175v/4

A.+ ga 020r/4, 020v/6, 037r/2

A.+ nıñ 036r/3, 040v/7, 130r/4

ara : ara

a.+ mızga 046r/6, 049v/2

a.+ sina 085r/7, 134v/4

a.+ sında 195v/8

arakel : elçi, gönderilen

a.+ lărniñ 040v/2

aṛakel : bkz. arakel

a. 158r/5

a.+ lărniñ 028v/2

a.+ lărniä 140v/1

a.+ lărniñ 169r/4

aṛakēl : bkz. arakel

a.+ lărniñ 062v/4

aṛak‘el : bkz. arakel

a. 158r/3

a.+ lărgä 176r/2

A.+ läri 082v/3

a.+ läрни 080v/2

a.+ läрниң 042v/7, 066v/9, 130r/6, 156v/6, 176r/2

A.+ läрниңdir 082v/2

arākāl : bkz. arakel

a. 142v/5

arāk‘äl : bkz. arakel

a. 149v/10

Arap : Arap milletinden olan.

A.+ lardan 028v/6

arḡa : arka

a. bolursen 120v/2

arın - : arınmak, temizlenmek

a.- gaymen 104v/6, 110r/6

a.- ır 166r/4

a.- maḡka 042v/9

a.- maḡlıḡ 176r/9

a.- maḡlıḡka 174r/4

a.- maḡmı 010v/1, 011r/8, 039v/7, 063r/8

a.- masam 177v/10

arıt - : arıtmak, temizlemek

a. 023r/5, 029v/1, 030r/5, 038v/8, 087v/3, 087v/15, 106v/6, 109r/6, 113v/2,
133v/2, 133v/3, 185r/4, 187r/5, 187v/3, 187v/5, 187v/6, 187v/14, 188r/3

a.- ip 010r/6

a.- ır 004v/10, 176r/11

a.- ıyırsen 174v/9

a.- kay 118v/6, 118v/7, 178r/2

a.- kaysen 047r/4

arıtucu : temizleyici, temizleyen, (günahları) bağışlayan

a. 087v/15, 120r/7, 140r/3, 170v/5

a. bolma 039v/11

a.+ nı 173v/9

ari : kutsal, yüce, dürüst, günahsız, masum, lekesiz, iffetli, saf

a. 001v/3, 004v/7, 009v/6, 011r/10, 011v/3, 012v/14, 013r/2, 014r/3, 015r/7,
017r/4, 028v/1, 030r/3, 031v/7, 032r/8, 032v/2, 032v/5, 032v/11, 033r/4, 034v/6,
034v/8, 034v/10, 035r/1, 035r/4, 035v/10, 038v/12, 038v/13, 039r/7, 040r/10,

041r/4,

041r/6, 041r/8, 042r/3, 042v/2, 043v/2, 043v/6, 045r/7, 045v/2, 045v/5, 046r/4,
046r/8, 046v/8, 047r/8, 048r/4, 049r/5, 049r/8, 049v/6, 054v/7, 062r/5, 062v/3,
062v/7, 063v/4, 064r/2, 064r/4, 064r/6, 064r/8, 067v/7, 067v/9, 067v/11,

067v/13,

068r/2, 068r/4, 068r/6, 068r/8, 069v/2, 069v/7, 070r/3, 070r/6, 071r/7, 071r/8,
071v/2, 071v/6, 072r/7, 072r/8, 072v/2, 072v/3, 072v/5, 073r/1, 073r/3, 073r/4,
073r/7, 074r/6, 074v/8, 076r/3, 076r/5, 076r/6, 076v/4, 076v/6, 076v/7, 077r/4,

077v/5, 078r/1, 078v/6, 079v/7, 080v/2, 081r/7, 082v/4, 085r/8, 089v/10,
091v/2,
129v/7, 129v/8, 133v/1, 137r/2, 137r/9, 138v/3, 145r/9, 147r/8, 147v/3, 147v/6,
148r/5, 148v/1, 156v/2, 157v/2, 161v/3, 161v/5, 162r/1, 164v/7, 167r/9, 168v/4,
170v/10, 171r/6, 173r/3, 175r/8, 175r/9, 176r/1, 177v/11, 180r/6, 181r/1, 181v/7,
183v/10, 184r/1, 184r/4, 184r/6, 184v/4, 185v/2, 186r/2, 186r/5, 186r/8,
186v/10,
187r/3, 187r/8, 187v/3, 187v/5, 188r/4, 188v/8, 189v/7, 190r/8, 190v/4, 197r/1,
197v/8, 197v/9, 198r/7, 198r/10
A. 023r/8, 032v/8, 034v/6, 034v/8, 034v/10, 041r/4, 041r/6, 041r/8, 063v/1,
064r/2, 064r/4, 064r/6, 168v/8
a. bolsun 048v/4
a.+ dir 019v/4, 156r/4
a.+ lär 019r/3, 026r/6
a.+ lärinä 026v/5
a.+ läriņ 020r/11
a.+ läрни 029v/6
a.+ läriņ 010v/5, 025v/4, 025v/9
a.+ lär 080r/6, 099r/7, 108v/2, 108v/7, 111r/7, 113r/7, 176v/7
a.+ lărdă 042v/6
a.+ lărgă 182r/7, 200v/7
a.+ lări 051v/9, 092r/4
a.+ lăriņ 047r/5, 101r/6, 140r/1
a.+ lăriņņi 040v/8
a.+ lăрни 071v/1, 075r/3
a.+ lăriņ 045v/8, 101r/4, 170r/2, 184r/5

a.+ sen 032v/6

a.+ si 200r/5

Ari Can : Kutsal Ruh

A. 032r/10, 042r/4, 043r/7, 049r/8, 069v/8, 069v/9, 111v/6, 137v/2, 138r/8,
170v/6, 187v/13, 190v/1

A.+ ga 009r/7, 013v/1, 019r/6, 024r/9, 028r/1, 033v/12, 040r/4, 042v/3, 043v/7,
049r/9, 053v/4, 054r/6, 054v/1, 056v/8, 057r/8, 061v/6, 065r/5, 066r/1, 129v/3,
187r/10, 190v/6

A.+ ı 113v/2, 187v/6

A.+ ıñ 030r/7, 105r/8, 140r/2

A.+ ıña 101r/2

A.+ ıñnı 128v/2, 187v/11

A.+ ıñnıñ 093r/3, 117v/7

A.+ nı 043r/9, 089r/2, 092r/4, 111v/3, 113r/8, 116r/6, 173v/8, 183v/4

A.+ nıñ 070r/9, 102v/5, 104r/6, 105r/4, 169r/8, 185r/6, 187r/2, 187v/9, 189r/3

arilik : kutsallık

a. 012r/7, 020v/9, 046v/7

a.+ i 045v/8

a.+ indä 026v/8

a.+ indä 174r/10

a.+ iniñ 020v/4

a.+ iñ 174v/9

a.+ iñdä 017r/5

a.+ iñdän 132v/5

a.+ iñniñ 036r/13

a.+ iñä 137v/4

a.+ kä 010r/8

a.+ kä 182v/7

a.+ tän 166v/10

art : arka

a.+ ımızdan 153r/1

a.+ ından 052v/4, 147r/7, 194r/6

a.+ ıñdan 016r/5, 016r/7, 094v/8

art - : çoğalmak, artmak, büyümek

a.- arlar 061v/4

a.- arlarının 098r/5

a.- tılar 037r/7

artar : adaletli

a. 059v/9

a.+ lar 080r/6

a.+ larının 053r/4

artıñ : fazla

a. 011v/3, 054r/9, 057r/5, 063v/4, 105v/1, 172r/6, 172v/2, 176r/4, 176v/9,

178r/11, 180v/4

a.+ ı 109v/2

a.+ tır 037r/6, 178v/8

artıhsı : aşırı, üstün, mükemmel, aşırı, çok

a. 017v/2, 022r/7, 022v/11, 103r/3, 152v/10, 154r/9, 160r/7, 192v/2, 196r/9

artıhsılıh : aşırılık, ölçüsüzlük, kötüye kullanım

a.+ imdan 096r/7

arttır - : arttırmak, çoğaltmak

a. 109v/2

a.- dım 037v/4

a.- ıyım 015r/8

aruv : temiz, saf

a. 022v/10, 023r/6, 024r/2, 028v/6, 069v/2, 070r/6, 071v/6, 106r/7, 121r/3,

139r/9, 151v/2, 162r/4

a. etkin 022r/8

aruvluh : temizlik, saflık, günahsızlık

a. 125v/3

a.+ ka 096v/1

a.+ ta 118r/8, 136r/5

a.+ tan 166v/10

a.+ una 39^{bis}r/3

aruvşuz : kirli, düzensiz, haksız, pis, aşağılık

a. 168v/4

aruvşuzluḡ : kirlilik, düzensizlik, günahkarlık

a. 144r/5

arzani : layık, iyi, terbiyelili, uygun, değerli

a. 037r/8, 044r/3, 070r/7, 178r/6, 181v/7

a. boldular 082r/5

a. bolgaybiz 028v/8, 081v/4

a. bolgaymen 128r/4

a. bolma 069r/6

a. bolup 010v/9

a. et 111v/1, 120v/4, 183v/3, 185v/10, 188r/4

a. etkay 129r/9

a. etkäy 030v/8

a. etkin 029r/8, 030r/6, 031v/2, 032v/12, 062r/4, 180v/9

a. etkäy 069r/2, 072r/7, 075v/7, 198r/7

a. etkäysen 188v/7, 190v/4

a. ettiḡ 031r/10, 114v/2, 169v/1, 180v/11, 181r/12

arzanilik : layıklık, uygunluk

a.+ imizdän 172r/6

a.+ indä 182r/4

arzanisiz : değersiz, hak etmeyen, ahlaksız

a. 114v/2, 117v/2, 169v/2, 188v/4, 199r/2

as - : asmak

a.- kanın 087r/2

asant : kolay, rahat, zor olmayan

a.+ tır 129r/3

Asduadz : Tanrı

A. 002r/5, 013v/3, 034v/5, 041r/3, 053v/8, 062r/8, 064r/1, 39^{bis}r/10

A.+ dan 028r/3

Asduadzadzin : Tanrı'nın annesi Meryem Ana

A. 029v/4, 035r/4, 064r/8, 066r/3, 066r/4, 066r/7, 069r/1, 069v/1, 069v/3,

070v/3, 070v/6, 071v/6, 072r/9, 072v/3, 072v/7, 073r/2, 081r/9, 089r/4

A.+ dän 069r/8, 089r/3

A.+ gä 199v/2, 200v/6

A.+ ni 029v/5

A.+ niñ 030r/2, 035v/3, 064v/9, 076r/7, 169v/11

A.+ niñdir 081r/8

Asduadzoj : bkz. Asduadz

A. 048r/1, 048r/7, 050r/4

asıl - : asılmak

a.-ıp 090v/7

aslam : kâr, gelir, fayda

a. 147r/10, 147v/1

aslan : aslan

a. 157r/3

a.+ lar 134v/4

asrı : çok, son derece, güçlü

a. 061r/9, 137v/1, 154r/8, 160r/4, 166r/11

asrı : bkz. asrı

a. 129v/5

aş : aş, yemek

a. 118v/3, 134v/6

a.+ nı 135r/1

aşa - : yemek, tatmak

a.- mah 050v/3

a.- ңыз 049v/9, 051v/7

aşağa : aşağı, alt, altta

a. 144v/4

a.+ da bolıyrbız 130v/7

Aşagerd : öğrenci, talebe

A.+ lār 081r/4

aşah : sakin, uysal, alçakgönüllü

a. 019r/3, 024r/2, 024r/3, 145v/7, 145v/9

a. boldum 061r/8

a. etti 007v/8

a.+ larnı 019v/10, 027v/5, 053r/3

aşaılan - : aşağılanmak, alçaltılmak, boyun eğmek, itaat etmek

a.- dım 004r/6

a.- dıñ 140r/5

a.- ıp 015v/9, 119r/7, 39^{bis}r/4

a.- sın 002r/9

aşahlat - : düşürmek, aşağılamak

a. 054v/5, 131r/9

a.- ırmen 037v/6

a.- kaymen 104v/2

aşahlıh : aşağılanma

a. 079r/2, 168r/1

a.+ ı 019r/12

a.+ ımızını 030v/9

a.+ ından 115v/6

a.+ tır 168r/3

aşın - : günah işlemek

a. 104r/6

a.- dıh 014r/6

a.- ganımızdan 39^{bis}r/7

a.- ganımızga 011r/8, 063r/8

a.- ganımıznı 044r/5

a.- ganımıznıñ 029r/7, 039v/8

a.- ganlarımızga 010v/1

aşıra : sayesinde, sebebiyle, aracılığıyla

a. 040r/2, 085r/2, 087r/4, 088v/2, 102r/5, 102r/6, 107v/6, 112v/6, 112v/7,
112v/8, 112v/9, 122r/5, 125r/4, 126r/6, 128v/6, 134r/4, 137v/2, 137v/7, 177v/11,
180r/8, 193v/7

aşkâra : apaçık, aşikâr

a. 144v/11

at : ad, isim

a.+ ı 019v/4, 025v/1, 027r/11, 027v/1, 062v/7, 193r/3

a.+ ıdır 159r/3

a.+ ım 138v/8

a.+ ın 004v/7, 024v/6, 025r/11, 026r/2, 027r/9, 051r/8

a.+ ına 009v/6, 047r/10, 168v/8, 169r/8

a.+ ıñ 009r/1, 013v/6, 015r/3, 016v/4, 017r/2, 017r/4, 017v/2, 033r/4, 036r/10,

048v/4, 133v/1, 187r/8, 189v/7

a.+ ıña 013r/12, 108v/5, 137r/3, 139r/5

a.+ ıdan 055v/7, 059r/3, 061v/3

a.+ ıdır 083r/5

a.+ ızga 071v/2

a.+ ını 012r/1, 032v/11, 055v/1, 055v/9, 173v/2, 183v/10, 184r/4, 190r/8

a.+ larını 197r/3

ata - : söz vermek, yemin etmek

a.- dı 011r/1, 031r/1

a.- dı 015r/8, 029r/1, 031v/3

Ata : Baba

A. 006r/4, 032r/8, 032v/8, 033v/12, 040r/4, 043v/7, 047v/3, 049r/6, 049r/8,
054v/1, 057r/8, 065r/5, 078r/6, 081r/2, 083v/1, 089r/2, 092r/4, 111v/2, 111v/5,
113r/7, 116r/5, 129v/3, 137r/6, 138r/7, 164v/7, 167r/9, 168v/8, 169r/8, 183r/8,
183v/9, 187v/3, 197v/2, 198r/5, 198v/1, 199r/5, 199r/9

A.+ da 138r/7

A.+ dan 028v/9, 041v/5

A.+ ga 009r/7, 013r/14, 019r/6, 024r/9, 028r/1, 029v/6, 039r/3, 041r/11, 049r/8,
053v/4, 054r/6, 056v/8, 061v/6, 066r/1, 079r/1, 168r/4, 180r/7, 187r/9, 190v/5

a.+ larımızdan 013v/5, 017r/1

a.+ larımızga 020r/4, 020v/3

a.+ larımızın 014r/3, 033r/3, 130r/6

A.+ m 129v/7, 200r/8

A.+ mdan 138v/7, 138v/8, 165v/11, 186r/6

A.+ mız 048v/4

A.+ mızga 020v/6

A.+ mızın 074r/9, 155v/4

A.+ mın 166r/6, 187r/1

A.+ nı 183v/3

A.+ nın 012v/8, 032r/9, 032v/2, 032v/5, 041v/6, 041v/8, 048r/3, 085r/4, 089r/5,
095v/7, 096r/3, 103v/6, 140v/2, 168r/2, 168v/7, 172r/2, 172r/4, 175v/10, 185r/6,
185r/8, 197v/4

A.+ ın 030r/6, 031v/3, 170v/6, 184v/5

A.+ ını 173v/7, 175r/5

A.+ ın 180r/11, 180v/2

A.+ sı 183v/8, 184r/5, 184r/7, 193r/10, 197v/8

A.+ sını 034r/1, 062v/2, 078r/7

A.+ sına 169r/7

A.+ sının 028v/5, 039v/10, 042r/9, 042r/10, 192r/5

atal - : vadedilmek, söz verilmek, adlandırılmak

a.- gan 082v/4

atlı : adlı, ünvanlı, isimli

a. 192v/4, 196v/7

Atäm : bkz. Adäm

A.+ dän 080r/5

avaz : avaz, ılık, ses, yüksek ses, haykırış

a. 012r/9, 026v/12, 027r/4, 027r/5, 045v/5, 046r/4, 112v/8, 138v/1, 154v/8,
156v/7, 173r/2

a. et 128r/3

a. ettiğ 080v/2

a.+ ga 081v/5

a.+ ı 046r/8, 084r/2, 157r/4, 158v/2

a.+ ım 001v/2, 060v/6, 060v/7

a.+ ıma 200v/1

a.+ ımnı 119v/3

a.+ ın 068r/6, 181r/4

a.+ ına 007r/3, 035v/2, 044r/3, 055r/4, 058r/4, 059r/7, 064v/8, 123v/7

a.+ ıñızın 046v/4

a.+ ıñnı 126r/2, 188r/4

a.+ nı 080v/5, 165v/10

avaz sal- : çığlık atmak, haykırmak

a. - ıp 086v/8

avla - : avlamak

a.- ma 107v/4

avlan - : avlanmak

a.- gan 103r/2

awazan : kilise, vaftiz odası

a.+ dan 150r/10

Awedaran : İncil, Yeni Ahit

A. 162r/9, 162r/12

A.+ da 042v/5, 094v/8, 095r/3, 126r/2, 126r/3

awedaraniç : Evangelist, Hıristiyanlığı yayan kimse

a.+ kâ 176r/10

Awrgñea : ?

A. 004v/4

Awrgñeal : ?

A. 013v/3

Awrhneal : ?

A. 028r/3

Awrhneçiç : ?

A. 051r/2

ay : Ay (gök cismi)

a. 017v/11, 024v/3, 065v/8

ay - : esirgemek

a.- sa 159r/3

aya - : merhamet göstermek, affetmek, acımak

a. 113r/5

a.- gaysiz 148v/2

a.- ma 111v/7

a.- maḥından 096r/3

a.- rsen 122r/7

ayah : ayak

a.+ ıma 119r/5

a.+ ına 148r/4

a.+ ıḡ 089v/10

a.+ ıḡnı 065v/1

a.+ ları 100r/1

a.+ larıma 057v/10, 125v/4

a.+ larımıznı 021v/2

a.+ ların 079r/2, 173v/3

a.+ larıḡnıḡ 182r/12

ayahsız : ayaksız, ayağı olmayan, yürüyemeyen

a.+ larga 138r/2

ayart - : bkz. ayırt-

a.- ma 098v/7

aybla - : utandırmak, kınamak, azarlamak, küfretmek

a.- ganların 085v/4

a.- p 099r/3

ayır - : bölmek

a.- ır 151v/3

ayırt - : ayırmak

a.- ma 098v/6

aynakün : Cuma günü

a.+ nün'dir 079r/6

ayovuçı : koruyucu, şefaathçi, acıyan, önemseyen

a.+ m 188r/8

a.+ mız 039v/8

ayruhuşu : özellikle, hepsinden önemlisi

a. 017r/2

ayt - : söylemek, demek

a. 077r/3, 161r/9

a.- ar 028r/3, 102r/8, 143v/4, 144r/7, 144r/11, 144v/2, 144v/7, 146r/7, 146r/9,

146v/1, 146v/6, 148v/7, 150v/4, 158r/3, 164r/2

a.- arbız 066r/6

a.- arlar 001r/8, 145v/2, 155r/5, 160v/10

a.- arsen 126r/2, 126r/3

a.- ırız 013r/8, 183r/1

a.- ıp 103r/7, 133v/1, 138v/2, 138v/6, 173r/3, 176r/2, 184r/1

a.- ırlar 164r/8

a.- ıyılı 011v/7, 035v/10, 044v/8, 047r/2, 063v/7

a.- ıyırlar 043r/5, 045v/9, 046r/3, 106r/1, 106r/2, 156v/2, 159v/1, 177v/7, 184r/3

a.- ıyırmən 123v/3, 139v/3, 167v/6

a.- kanıña 098v/2

a.- kanı 021v/4, 024r/11, 025v/6, 026v/6, 043v/3, 084r/8, 129v/6

a.- kanına 095r/3

a.- kanıña 139r/1

a.- kanıñnı 086v/8

a.- kanlarnı 043r/10

a.- kay 168r/11, 168v/2, 168v/3, 168v/4, 168v/10, 169r/3, 169r/9, 170v/9

a.- kaylar 105v/7, 152v/7, 152v/11

a.- kaymen 132r/3, 132r/4, 170r/5

a.- ma 029v/1, 125v/5, 171r/1

a.- mañ 045r/7, 169r/11

a.- salar 043r/8

a.- sar 151v/10

a.- sarlar 003v/4, 141v/7

a.- sın 012r/3

a.- tı 024v/7, 039v/10, 051r/1, 082r/4, 134v/6, 135r/2, 141r/9, 141v/10, 142r/3,
142r/6, 142r/10, 142r/13, 142v/1, 142v/3, 142v/11, 142v/13, 143v/9, 143v/11,
144r/1,
144r/3, 144r/6, 144r/9, 145r/5, 145v/4, 145v/6, 146r/6, 146r/8, 146v/6, 147r/6,
147r/9, 147v/7, 148r/8, 148v/9, 149r/3, 149r/7, 149r/10, 149v/4, 149v/8, 150r/1,
150r/5, 150r/11, 150v/7, 151r/4, 151r/6, 151r/11, 151r/13, 151v/5, 151v/7,
152r/6,
152r/8, 152v/3, 152v/6, 156r/3, 156r/7, 156v/8, 157r/2, 157r/6, 157r/8, 157r/10,

157r/12, 157v/4, 157v/6, 158r/2, 158r/4, 158r/6, 158r/8, 158r/11, 158v/4,
158v/7,
159r/2, 159r/4, 159r/7, 161r/6, 161r/10, 161v/11, 162r/3, 162r/8, 162r/11,
162v/4,
162v/7, 162v/12, 162v/15, 163r/5, 163r/8, 163r/11, 163r/14, 163v/4, 163v/8,
163v/11,
164r/1, 164r/12, 164v/1, 164v/9, 165r/1, 165v/2, 165v/4, 165v/7, 165v/9, 166r/1,
166r/3, 166r/7, 166r/10, 166r/13, 166v/1, 166v/9, 166v/11, 167r/8

a.- tılar 044v/7

a.- tım 058r/3, 060v/9, 061r/6, 129r/6

a.- tın 015r/8, 094v/8, 139r/9, 186r/4, 186v/7

aytıl - : söylenmek, zikredilmek, bahsedilmek

a.- ır 053v/7, 154v/9

aytovsuz : tarif edilemez

a. 031r/2, 031v/2, 077r/5, 080v/7, 081v/7, 173r/7, 177r/2, 181v/5, 187r/8

aytovsuzluğ : tarif edilemezlik

a.+ uğa 173v/6

aytuçı : konuşan, söyleyen

a.+ dırlar 046v/7

aytuş : söz, haber

a.+ unuğ 007r/4

azad : serbest, özgür

a. et 079v/3, 080v/4, 088v/1, 109v/7, 123r/6

a. etkäysen 185v/6

azadlıh : özgürlük, bağımsızlık

a. berdiñ 080r/4

Azaria : Azaria'nın çocuğu Azaria'dır, o

Abedenago, duası olan üç gençten biri

A. 019r/4, 133v/7

azarla - : azarlamak

a.- gay 059v/10

azgına : küçük, kısa, çok değil, biraz

178v/7

aziz : kutsal, değerli

a. 197v/2

ämäl : emek, iş

ä.- dän 178r/10

äväl : evvel, önce

ä. 148v/10, 152v/7, 167v/6, 170v/10, 190r/6

ä.+ dän 168r/8, 169r/3

ä.+ gi 170r/2, 193r/6

ba : ?

b. 037r/4, 037v/8, 038r/6, 038r/8, 038r/11

babas : rahip, papaz

b. 150r/2

badarak : hediye, adak, fedakârlık

b. 049v/1

badiw : şeref, şan, rütbe, ünvan

b. 033v/10

badmucan : kaftan, uzun elbise

b.+ ın 155r/4

baduhas : ceza, infaz, azap

b.+ tan 117r/4

bağ : bağ, düğüm

b. 026v/1

b.+ dan 077v/5

b.+ ından 088v/3, 108r/7

b.+ larından 176v/1

bağışla - : bağışlamak, vermek

b. 077r/6, 080r/6, 118r/3, 171r/7

b.- dı 009v/2, 010r/3, 031r/2

b.- dıñ 136v/2

b.- gay 010v/6

b.- p 039v/12, 126v/6

b.- r 138v/9

b.- rsen 172r/6

bağışlan - : bağışlanmak

b. 118r/3

bağla - : bağlamak

b.- dı 127r/2

b.- dıñ 036r/8

b.- gan 086r/4

b.- ma 026r/11

bağlan - : bağlanmak

b.- gan 108r/7

bağ - : bakmak

b. 061r/8, 092r/7, 095r/5, 117v/6, 118r/9, 127r/3, 190r/2, 200v/2

b.- ıyır 061r/3, 143v/3

b.- ıyırlar 061v/4

b.- ıyırsen 017r/10

b.- kaymen 182r/10

b.- kın 055r/3, 056v/2, 059r/7

b.- ma 037r/8, 070v/4, 159v/8

b.- magaysen 073v/6

b.- maḥ 164v/3

b.- maḥı 165v/3, 165v/5

b.- maḥtan 094v/2, 119v/4

b.- sa 195v/3

b.- saḡ 182v/4

b.- tı 019r/12, 020r/7

bahça : bahçe

b.+ da 085v/5

bahışla - : bkz. bağışla-

b.- dıḡ 062r/2

bahuçı : bakan, inceleyen, denetleyen

b. 140r/3

b.+ sen 130v/6

bakanem : ?

b. 031r/5

balaguz : balmumu

b. 149r/12

balçıl : balçık

b. 103r/2

balı : balık

b. 132v/7

b.+ lar 018v/3

bar - : varmak

b. 052v/4, 103r/7, 145r/6, 146v/7, 147v/6

b.- dı 150v/3

b.- gan 083r/7

b.- gay 161r/12

b.- gaymen 008v/5, 096v/3, 108v/4

b.- ıp 090v/2, 195r/7

b.- ıptırlar 164v/10

b.- ır 065v/3, 149r/1, 149r/5

b.- ıyım 055v/5, 144v/10, 146v/5, 179r/8

b.- ıyır 060v/11

b.- ıyırlar 141r/6

b.- ma 125v/5, 167v/3

b.- maḥnıḡ 084r/3

b.- sa 168v/7, 169r/7

b.- sarsen 021r/2

bar : var

b. 016r/8, 046r/6, 055v/8, 094v/4, 127v/3, 129r/7, 130r/8, 131r/3, 165v/3,

193r/3, 193r/5, 193v/1, 193v/7, 194v/7

b.+ dır 034v/3, 053r/4

b.+ dırlar 045v/3

b.+ ından 149r/5

b.+ ını 036r/10, 037r/7, 037v/2

barabar : beraber, birlikte

b. 077v/3, 096r/1, 096r/6, 190r/10

b. boldum 095v/8

b. et 096r/5

barça : bütün, tüm

b. 003r/2, 004v/6, 004v/9, 004v/10, 005r/7, 007r/2, 007r/5, 007r/7, 007v/7,
008r/4, 009r/5, 010v/5, 012r/9, 013v/8, 013v/9, 014v/3, 014v/7, 015v/2, 016v/7,
016v/9, 017v/3, 018r/4, 018r/14, 018v/3, 019v/2, 020v/2, 020v/10, 021r/5,

021v/9,

023r/5, 024v/2, 024v/4, 024v/11, 025r/4, 025r/5, 025r/6, 025r/8, 025r/9, 025v/4,
026r/10, 026v/5, 027r/5, 027v/2, 028r/6, 028r/9, 029v/5, 030r/3, 030v/3, 030v/5,
034r/9, 035r/7, 035r/10, 035v/9, 036r/6, 036r/11, 038r/10, 038r/12, 039r/2,

041v/9,

042r/5, 050r/2, 051r/9, 051v/9, 052r/4, 052v/10, 053r/5, 055r/9, 063r/2, 064v/5,
065v/9, 067r/9, 068v/2, 071r/2, 071r/8, 071v/1, 071v/4, 072v/9, 074r/5, 074r/9,
075r/1, 075r/3, 076v/3, 084v/8, 086v/6, 087r/7, 091v/5, 092r/3, 101r/6, 101v/5,
108v/2, 111v/6, 113r/3, 113r/7, 113v/8, 115r/7, 115v/1, 116r/2, 116r/9, 117r/4,
118v/6, 119r/4, 123v/6, 127r/2, 128v/5, 129r/2, 129v/2, 131r/2, 131r/6, 134r/6,

139v/4, 140v/4, 142v/10, 146v/1, 147v/8, 148r/9, 149v/2, 152v/11, 153r/9,
153v/1,
156v/6, 157v/1, 160v/12, 163r/6, 163r/10, 166v/10, 168r/10, 170r/2, 172r/7,
174r/7,
175v/9, 178r/9, 179v/9, 184r/5, 184r/7, 185r/2, 188r/7, 197r/2, 199v/3, 200v/7
b.+ da 014r/7
b.+ dan 009v/6, 038v/12, 047v/7, 053r/4, 066r/7, 068r/10, 071v/5, 073r/1,
076v/4,
085r/6
b.+ ga 014r/2, 085v/8
b.+ mız 009v/1, 011v/8, 028v/1, 035v/11, 039v/4, 061v/10, 063v/8, 164r/4
b.+ mızga 010r/4
b.+ nı 011r/2, 011v/6, 013v/7, 033v/14, 041r/11, 085r/3, 153v/6, 182v/2
b.+ nın 141r/10
b.+ ınız 095r/1, 39^{bis}r/4
b.+ sı 004r/10, 016v/5, 053v/2, 128v/8, 164v/5, 164v/7, 176v/7, 189v/5
b.+ sın 001v/9, 087r/9, 129r/6, 177v/1
b.+ sına 006v/9, 055r/2, 077r/4, 172r/5, 176v/3
b.+ sından 085r/8, 085r/10, 085v/5, 089v/4, 129r/3, 176v/5
b.+ sının 034v/2, 079v/8, 089v/7, 152r/11, 170v/1, 189v/3

barçasız : hiçbir şeyi olmayan

b.+ ga 059r/2

barını tutuçı : her şeye gücü yeten (Tanrı)

b. 029r/3, 029v/8, 031v/4, 032r/8, 034v/3, 035v/5, 036r/3, 036r/5, 036r/7,

036r/12, 036r/16, 037r/1, 037r/9, 037v/5, 037v/10, 038r/3, 044v/2, 062v/1,
063r/3, 065r/2,
092v/5, 39^{bis}r/8
b.+ ga 062r/6

barış - : barışmak

b.- maḥına 048r/2

barış : barış

b. 39^{bis}v/7

barıştır - : barıştırmak

b.- gay 145r/9

b.- ıyırsen 175r/5

barıştıruçı : barıştırmacı, uzlaştırmacı

b. 089v/1

barlıḡ : varlık, varoluş

b.+ ından 041v/6

b.+ tan 043r/8

barmaḡ : parmak

b.+ lar 174v/6

b.+ ları 092r/2, 174v/3

bas - : yürümek, basmak, ezmek

b.- kan 099v/7

b.- ma 093v/6

b.- tın 140r/6

baş : baş

b.+ ı 170v/8, 196r/8

b.+ ım 121r/5

b.+ ıma 058r/6

b.+ ımdan 119r/5, 120v/7

b.+ ımnı 059v/11

b.+ ımnın 001v/1, 059v/10, 118r/5

b.+ ın 140r/7, 143r/3, 143v/3, 168v/9, 199r/6

b.+ ınna 086r/6

b.+ ının 087r/2

b.+ tan 126v/1

başçı : başkan

b.+ ların 026v/2, 062v/8

başha : başka

b. 002v/5, 010r/8, 020v/7, 033r/2, 070r/1

başlış : bahşış, hediye, adak

b. 077r/7, 080v/3, 082r/3, 157r/13, 181v/9

b.+ ı 187r/2

b.+ ın 031r/2, 044v/1, 083r/5

b.+ ından 190v/2

b.+ ını 187v/9

b.+ lar 082v/3, 182r/7

b.+ larından 178v/5

b.+ larına 178r/5

b.+ larından 178v/3

b.+ larının 172v/6, 177r/2, 177v/3

b.+ larını 176v/6

b.+ tan 177r/6

başla - : başlamak

b.- dı 022v/5, 192v/6, 195r/9, 195v/2

b.- dılar 194r/7

b.- p 168r/10

başlı : başlı, başı olan

b.+ ların 026v/2

başlıh : ayet (İncil’de)

b. 032r/2

baştağ : ahlaksız

b. 094r/6

b. bolup 014r/6

b.+ larga 014v/6

bat - : batmak, dalmak

b.- kan 111r/3

batal : küme, yığın

b. etmä 057v/8

batış : batış

b.+ ı 115v/4

b.+ ina 027r/13

bayla - : bağlamak

b.- dım 144v/8

b.- ganların 085v/6

b.- maḥnı 082v/5

b.- r 151r/9

b.- sa 167v/8

baylan - : bağlanmak

b.- gan 153v/4

b.- iptır 143v/6

b.- ır 143r/3

b.- ıyır 153r/10

baylı : bağlı

b.+ dır 167v/8

bayram : bayram

B.+ nıñdır 080r/2

bazlıh : barış, uyum, huzur, sükunet

b. 032r/2

Bedros : Petrus

B. 149v/10

Begados : Pontus Pilatus

B.+ nuñ 086r/5

bek : güçlü, sağlam, dayanıklı

b. 059v/3, 172v/6

b.+ lărgă 014v/6

bel : bel

b.+ ină 153v/4

belgi : işaret

b.+ si 144v/11

belgili : bilinen, tanıdık, açık, kesin

b. 153v/4, 182r/5

b. bolduñ 080v/7

b. et 101r/4, 127v/8

belgirt - : bildirmek, duyurmak, belirtmek

b.- ti 082r/4

ben : ben (teklik birinci kişi)

b. 002v/5

ber - : vermek

b. 023r/10, 033r/11, 048v/7, 050v/7, 087v/4, 104r/5, 104r/7, 107v/2, 116r/2,
119r/7, 122v/6, 125v/6, 127r/5, 128r/2, 169v/4, 169v/8, 171r/8, 179v/1, 179v/4,
190r/7, 39^{bis}v/7

buyruğ b. 125v/4

can b. 081r/6

eminlikiğni b. 050v/1

đonarhlđ b. 104v/1

đuvat b. 109v/2

tözümlük b. 104r/7, 104v/2

b.- di 026r/9, 030v/4, 141v/9

san b.- di 181v/5

sövünçlük b.- di 137r/9

tanđlıđ b.- di 081r/2

b.- diğ 047v/3, 070r/8, 133r/4, 137v/8, 138r/1, 138r/2, 138r/3, 139v/7, 174r/1,
174r/3

azadlığ b.- diğ 080r/4

çığara b.- diğ 014v/5, 014v/8

erk b.- diğ 093v/5

b.- gänin 004v/9

san b.- gäylär 019v/2

huvat b.- gin 056v/3

b.- gändir 140v/4

cuvap b.- gäni 141v/6

b.- gäniñniñ 178v/7

b.- gäy 044r/8, 062v/5, 187r/6, 195r/6, 198r/6

boşatlıñ b.- gäy 072r/5, 075v/5

sadağa b.- gäy 161r/12, 165v/8

b.- gäysen 190v/2

b.- injiz 012v/9, 046v/4, 148v/2

b.- ip 138v/8

b.- irlär 155r/2

şükür b.- irmen 114r/7

b.- irsen 172r/7, 182v/4

b.- iyih 012r/5, 013r/12

b.- iyir 049v/4, 154r/1, 174v/5

tamıhlıñ b.- iyir 142v/5

b.- iyirlär 138v/1

şükür b.- iyirmen 130r/2

b.- iyirsen 172r/10, 174v/7, 179v/3

b.- mä 020v/7, 021r/4

çıhara b.- mä 015r/3

b.- mä 048v/8

boşatlıñ b.- mä 104r/5

çıhara b.- mä 103v/7, 123r/5

itä b.- mä 128v/2

b.- mägın 065v/1

çıhara b.- mägın 058r/7

sadağa b.- mäh 146r/11

ah b.- mähindän 115r/6

b.- mäs 102r/7

b.- mäslär 155r/5

b.- mäsän 177v/8, 179r/4

b.- särsen 177r/3

beri : beri, buraya,

b. 080r/5

beril - : verilmek

b.- di 046r/9, 046v/2

çıhara b.- dim 003r/6

çıhara b.- gäniñni 085v/3

b.- gäy 186v/9

berin - : teslim olmak, itaat etmek

b.- dim 120r/4

berkin - : güçlenmek

b.- ip 161v/6

berkit - : güçlendirmek

b. 099r/4, 104r/2, 108r/3, 114v/7, 115v/3, 119v/7

berklik : güç, sertlik

b.+ kä 101v/5

berkäyt - : güçlendirmek, güç vermek

b.- kin 179v/11

berüçi : veren, sunan

b. 087v/9, 176v/5

ögüt b. 198r/4

b.+ gä 054r/2

b.+ lăr 025r/4

buyruğunı b.+ lărgä 172v/2

ögüt b.+ sen 198v/7

beş : beş

b. 136v/3, 192v/8, 197v/6

b.+ sindä 197r/8

bınyathı : kapsamlı

b. 026v/8, 030v/5, 040v/9

bırğı : borazan, boru

b.+ lar 082r/6

bısagel : evlenmek

b. et 108v/2

biçän : saman

b.+ dir 006r/9

biğov : pranga

b.+ lardan 037v/1

b.+ ları 026v/2

bil - : bilmek

b.- di 006r/7

b.- gän 072r/4, 075v/4

b.- gäylär 164v/6

b.- ip 178v/1

b.- ir 142r/9, 161v/12

b.- irmen 022r/10, 037v/10, 106v/4, 122r/2, 135r/2, 139v/4, 180v/6, 187v/12

b.- irsen 128r/7

b.- iyirsen 130v/9

b.- mählihkä 034r/6

b.- mähni 021r/4

b.- mä 173v/1

b.- mädim 144v/8

b.- mägän 072r/4, 075v/4

b.- mägänlär 164v/6

b.- män 123v/2, 127v/6, 144v/11

b.- mäs 106r/5, 151r/2

biläk : bilek

b.+ i 019v/7

bildir - : bildirmek

b.- gäy 141r/11

bilikli : her şeyi bilen

b.+ lär 164v/5

biliklik : bilgi

b.+ niñ 157r/14

biliksiz : bilgisiz, cahil

b.+ lär 164v/4

biliksizlik : bilgisizlik

b.+ tän 034r/6

bilin - : bilinmek

b.- iyirmen 171r/4

bilüçi : bilen, bilgili

b. 010v/3, 085r/10

b.+ dän 181v/2

bilüçiliğ : aşinalık

b.+ in 093r/9

bilä : ile

b. b. 001v/2, 002v/2, 002v/4, 005r/3, 007r/3, 007v/4, 007v/5, 007v/6, 009r/2,
009r/3, 009v/5, 009v/8, 010r/2, 010r/9, 010v/5, 010v/7, 011r/4, 011r/5, 011r/7,
011r/9, 011v/1, 012r/7, 012r/9, 012v/5, 012v/9, 012v/13, 013r/2, 013r/8, 013v/7,
014r/4, 014v/4, 015v/9, 015v/10, 016r/8, 019r/10, 019v/7, 019v/8, 019v/11,
020r/11,
020v/9, 022v/5, 022v/8, 022v/10, 023v/2, 024r/4, 024r/7, 025v/8, 026r/2, 026r/3,
026r/6, 026r/8, 026v/1, 026v/2, 026v/12, 026v/13, 027r/1, 027r/2, 027r/3,
027r/4,
027r/5, 027v/9, 027v/11, 028v/4, 029r/9, 029v/7, 030r/2, 030r/3, 030r/6, 030r/7,
030r/10, 030v/7, 031v/1, 032v/8, 033r/1, 033v/6, 034r/3, 034r/9, 034r/10,
034v/2,
035v/3, 035v/11, 036r/8, 036r/10, 038r/6, 038r/9, 039r/7, 039r/8, 039r/11,
039r/12,
039v/5, 039v/7, 039v/9, 39^{bis}r/3, 040r/1, 040r/4, 040r/8, 040r/10, 040v/3, 040v/8,
041v/9, 042r/3, 042r/4,
042r/6, 042r/10, 043v/6, 043v/10, 044r/9, 044v/6, 044v/10, 045r/5, 045r/6,
045r/7,
045r/10, 045v/5, 046r/4, 046v/8, 047r/4, 047r/5, 047r/9, 048r/5, 050v/3, 051r/5,
051r/7, 051v/6, 053r/3, 055v/9, 059v/5, 059v/6, 059v/9, 060v/6, 060v/7,
060v/11,
062r/3, 062r/5, 062v/5, 063r/1, 063r/5, 063r/7, 063r/9, 063v/2, 064v/8, 064v/9,

065v/6, 066r/6, 066v/5, 066v/6, 067r/9, 067r/12, 067v/3, 067v/13, 068r/2,
069r/4,
069r/6, 069v/9, 070r/2, 071r/4, 072r/4, 072v/2, 073r/4, 074v/6, 074v/7, 075v/4,
076r/3, 076v/6, 077r/4, 077r/5, 077r/6, 077v/1, 077v/5, 078r/7, 078v/4, 079r/3,
079v/4, 080r/6, 080r/7, 080v/4, 081r/2, 081r/4, 081r/5, 081v/8, 082r/3, 083r/2,
083r/7, 084r/2, 084v/3, 084v/7, 086r/4, 086r/8, 086v/5, 087r/5, 088v/1, 088v/8,
089v/2, 089v/10, 089v/14, 089v/17, 090v/4, 091r/6, 091r/8, 091v/9, 092r/2,
092r/4,
092r/7, 092r/8, 092v/7, 092v/8, 093r/3, 093r/5, 093r/9, 094r/6, 094v/4, 094v/7,
095v/3, 095v/4, 096r/2, 096r/6, 096r/7, 097r/5, 097v/3, 097v/4, 097v/7, 098r/6,
098r/8, 098v/1, 098v/4, 098v/6, 099v/1, 099v/3, 099v/6, 100r/1, 100r/2, 100v/2,
101r/6, 102r/5, 102r/6, 102v/3, 102v/4, 103r/4, 103v/3, 103v/7, 104r/2, 104r/3,
104v/6, 105r/3, 105r/5, 106r/3, 106r/7, 106v/2, 107r/7, 107v/1, 107v/4, 108r/6,
108r/7, 108v/2, 108v/3, 108v/5, 108v/7, 109v/2, 109v/3, 110v/4, 110v/5, 111r/3,
111r/6, 111r/7, 111r/8, 111v/2, 111v/6, 112r/1, 112r/2, 112r/3, 112r/7, 112v/8,
113r/6, 113r/7, 114r/2, 115v/1, 115v/2, 115v/7, 116r/3, 116r/5, 116r/9, 117r/1,
117v/3, 117v/5, 117v/7, 117v/8, 118r/2, 118r/3, 118v/3, 119r/1, 119r/4, 119r/5,
121r/5, 121v/4, 121v/7, 123r/1, 124v/6, 124v/7, 125r/7, 125v/1, 125v/2, 125v/3,
125v/4, 125v/5, 125v/6, 129r/7, 129v/2, 131r/14, 132v/5, 134v/6, 138v/1,
138v/2,
138v/4, 139v/1, 140r/1, 140r/6, 141v/6, 142v/10, 144r/5, 144r/11, 144r/12,
144v/3,
144v/8, 144v/10, 145r/3, 145r/4, 145r/10, 145v/3, 146r/10, 146r/11, 146r/12,
146v/1,
146v/7, 146v/10, 147v/2, 147v/6, 147v/9, 148r/6, 148r/11, 148v/1, 150r/7,
150r/9,

151v/2, 152r/10, 152r/11, 152v/9, 153r/2, 153r/8, 153v/10, 154r/10, 154v/5,
 154v/6,
 155r/5, 155r/8, 155v/1, 155v/7, 155v/9, 156v/1, 156v/3, 156v/7, 157r/4, 158v/2,
 158v/11, 159r/8, 159v/9, 160r/2, 160r/4, 160r/8, 160r/10, 160v/2, 160v/8,
 161r/1,
 161v/8, 161v/9, 162r/5, 162r/7, 162r/13, 163v/9, 164r/6, 164r/13, 164v/3,
 164v/7,
 167r/11, 168r/1, 168v/10, 169r/1, 169r/9, 169v/8, 169v/10, 169v/12, 170r/3,
 170r/4,
 170r/6, 170v/4, 170v/6, 170v/8, 171r/4, 171r/5, 171r/9, 172r/9, 173r/3, 173r/6,
 173r/8, 173r/9, 173v/5, 174v/4, 174v/6, 174v/7, 174v/10, 175r/3, 175r/4, 175r/7,
 175v/2, 175v/3, 175v/4, 175v/5, 175v/6, 175v/7, 175v/8, 175v/11, 176r/10,
 177v/9,
 177v/11, 178r/4, 179v/3, 179v/6, 179v/9, 179v/10, 179v/13, 180r/2, 180r/3,
 180r/4,
 180r/5, 180v/1, 181r/9, 181r/10, 182r/7, 182r/10, 183r/5, 183r/10, 183v/3,
 184r/2,
 184v/5, 185v/2, 185v/3, 186r/3, 186r/13, 187r/5, 187r/6, 187v/10, 188r/7,
 189r/9,
 192v/2, 192v/3, 193r/2, 193r/9, 193v/1, 193v/4, 194r/1, 194v/2, 195r/10, 195v/5,
 196v/8, 197r/1, 198v/5, 200r/4, 39^{bis}r/4, 39^{bis}r/5, 39^{bis}r/8, 39^{bis}v/6, 39^{bis}v/8,
 39^{bis}v/9

bir : bir

b. 011v/3, 011v/8, 013v/2, 035v/11, 041r/11, 041v/4, 042v/3, 042v/7, 042v/8,
 043v/6, 044r/8, 044r/9, 046v/1, 046v/5, 051r/8, 062v/3, 063v/4, 063v/8, 078r/4,

111v/5, 118v/5, 134v/2, 138r/8, 141r/3, 147r/3, 147r/11, 147v/8, 148r/6, 148r/9,
149r/12, 149v/5, 150r/2, 150v/4, 157r/3, 159r/11, 164v/7, 176v/7, 177r/10,
178v/6,
192v/4, 192v/7, 193r/3, 193r/4, 193v/6, 193v/7, 194r/2, 194v/6, 194v/7, 195v/7,
195v/10, 196r/5, 196r/7, 196v/7, 197r/4
b.+ i 053r/6, 158r/12, 195r/5, 197r/4
b.+ indän 158r/13
b.+ si 195r/5

bir söz bol- : bir ağız (olmak)

b. -up 195r/4

birgä : birlikte, beraber

b. 009v/5, 012v/5, 088v/8, 099v/1, 101r/6, 108v/3, 129v/2, 152v/9

b.+ sinä 100r/6

birgämä : birlikte, ile birlikte, beraber

b. 001v/10

b. etti 019v/4

biri biri : birbirini

b. 144r/11, 146v/9

b.+ mizni 011v/5, 063v/5

b.+ n 144r/10, 145r/4, 146r/9

b.+ nä 145v/3, 164v/3

biriklät - : bağlamak, birleştirmek

b.- säm 155r/7

birliktä : birlikte

b. 046v/6

birlän - : bir olmak, birleşmek, bir bütün oluşturmak

b.- ip 173r/5

b.- ir 161v/8

b.- mäh 164v/2

birlät - : bağlamak, eklemek, birleştirmek

b. 108r/6

birär birär : birer birer

b. 168r/11

bitik : yazı, mektup, kutsal yazı

b. 164v/6

bitiş : bitki

b.+ läri 018r/14

Biy : Tanrı, Efendi, Oğul

B. 001r/3, 001r/6, 001r/10, 001v/5, 001v/8, 002r/7, 002r/9, 004r/1, 004r/3,

005r/7, 005r/9, 005v/1, 005v/3, 005v/8, 006r/5, 006v/8, 007v/3, 008r/8, 008v/4,

008v/6, 008v/7, 009r/1, 011v/7, 011v/8, 012r/1, 012r/4, 012r/5, 013r/10,
013r/12,
013v/5, 013v/8, 015v/2, 016r/9, 016v/8, 017r/1, 020r/7, 021v/6, 022v/1, 022v/7,
023r/8, 023v/9, 024r/4, 025v/3, 026r/4, 027v/2, 027v/4, 029r/3, 029r/5, 029v/8,
029v/11, 030r/4, 031r/6, 031r/9, 031r/10, 031v/2, 031v/4, 032r/3, 032r/4, 032r/5,
032r/6, 032r/8, 032r/9, 032v/1, 032v/8, 032v/10, 033r/1, 033r/3, 033r/5, 033r/6,
033r/7, 033r/10, 033v/5, 033v/9, 034v/3, 035v/5, 035v/10, 035v/11, 036r/3,
036r/5,
036r/17, 037r/1, 037r/10, 037v/6, 037v/9, 038r/1, 038r/12, 038v/5, 038v/7,
039r/9,
039r/11, 040v/5, 045r/3, 045r/7, 045v/4, 046r/4, 047r/6, 047r/8, 047v/7, 047v/8,
047v/9, 049r/5, 049v/9, 050v/3, 051r/5, 051v/3, 051v/7, 052v/9, 053r/2, 053r/5,
053r/9, 053v/10, 054r/4, 054v/5, 054v/7, 054v/11, 054v/12, 055r/3, 055r/8,
055v/3,
055v/8, 056r/6, 056v/6, 057r/2, 057r/12, 057v/6, 058r/4, 058r/5, 058r/7, 059r/1,
059r/7, 059r/10, 060r/6, 060r/7, 060v/11, 061r/6, 061r/8, 062r/2, 062r/5, 062v/5,
063r/3, 063v/7, 063v/8, 065r/2, 065v/5, 065v/9, 065v/10, 065v/11, 072r/3,
075r/8,
075v/3, 077r/2, 077r/4, 077v/3, 077v/6, 078v/3, 079r/4, 079v/3, 082r/3, 084r/6,
084r/7, 085r/3, 085r/6, 085r/10, 085v/3, 085v/5, 085v/8, 086r/1, 086r/7, 086r/9,
086v/2, 087r/8, 087v/2, 087v/5, 087v/7, 092r/6, 092r/7, 092v/5, 092v/7, 093r/3,
093r/8, 093v/3, 094r/3, 094v/1, 094v/6, 095r/5, 095v/6, 096r/7, 096v/4, 096v/7,
097r/4, 097r/8, 097v/5, 098r/3, 098v/5, 099r/4, 099r/5, 099v/2, 100r/4, 100v/3,
101r/4, 101r/7, 101v/4, 102r/3, 102v/8, 103r/6, 103r/9, 103v/7, 104r/5, 104v/1,
104v/3, 104v/5, 105r/2, 105r/6, 105v/3, 105v/6, 106r/4, 107r/5, 107v/2, 108v/3,
109r/2, 109r/7, 109v/4, 110r/2, 111r/4, 111v/4, 112r/9, 112v/1, 112v/2, 113v/1,

113v/9, 114r/4, 114r/7, 114v/1, 115v/6, 116r/2, 116r/7, 116r/8, 117v/1, 117v/6,
 118r/4, 118r/7, 118v/5, 119r/3, 119r/7, 119v/3, 120r/1, 120r/6, 120v/6, 121r/5,
 121v/4, 122r/6, 122v/6, 123r/7, 124r/3, 125r/3, 125r/6, 127r/3, 127v/1, 127v/3,
 127v/4, 127v/6, 128v/7, 129r/7, 129v/5, 129v/7, 131r/6, 133v/2, 134v/3, 135r/1,
 135r/3, 135r/4, 135v/7, 136r/2, 136r/6, 136v/7, 137r/8, 137v/5, 138v/3, 139r/5,
 139r/7, 140v/8, 165r/7, 169r/12, 169v/4, 171r/6, 172r/1, 172r/3, 178v/2, 178v/5,
 180r/3, 180r/9, 183r/6, 184r/2, 185v/8, 186v/4, 187v/8, 187v/11, 188r/10,
 189v/4,
 190r/2, 190r/4, 190r/6, 190r/7, 190r/10, 193r/2, 193v/1, 193v/2, 195r/2, 195v/5,
 196v/5, 197r/7, 197r/9, 200r/5, 200v/6, 39^{bis}r/8, 39^{bis}r/9, 39^{bis}v/1, 39^{bis}v/5
 B.+ gä 001v/2, 003r/8, 025v/5
 B.+ gä 041v/4, 049v/8, 051v/1, 051v/3, 052v/9, 060v/6, 071r/3, 074r/6
 B.+ i 045v/6, 079v/8, 114v/4, 173r/3, 184v/2, 187v/11
 B.+ im 033v/3, 038r/4, 054v/9, 070v/4, 073v/4, 073v/9, 076r/2, 084r/9, 084v/4,
 084v/8, 092r/8, 092v/1, 092v/6, 100r/3, 110v/1, 110v/2, 110v/3, 111r/6, 121v/6,
 128r/6, 132r/2, 132r/8, 133v/9, 138v/5, 139r/1, 139v/4, 139v/8, 140r/2, 140r/4,
 140v/5, 165r/10, 169v/10, 170r/7, 170v/3, 178v/3, 180v/11, 183r/12, 185r/4,
 186r/1,
 187v/13, 188r/2, 188r/8, 188v/4, 188v/9, 189r/2
 B.+ imdän 124r/4
 B.+ imiz 011r/2, 028v/3, 031r/3, 032v/7, 044v/2, 137r/7, 156v/2, 166v/6, 167r/4,
 167v/10, 168r/4
 B.+ imizgä 187v/1
 B.+ imizni 028v/3
 B.+ imizniñ 046r/2, 079v/7
 B.+ imniñ 129r/6

B.+ in 028r/7, 083v/5

B.+ inä 084r/3

b.+ läriñ 028r/7

b.+ läriñ 134r/7, 184v/2

B.+ ni 004v/6, 004v/8, 007r/2, 007r/5, 007r/7, 007r/9, 011v/4, 012v/1, 017v/3,

017v/6, 017v/9, 018r/1, 018r/3, 018r/4, 018r/8, 018r/11, 018r/13, 018r/15,

018v/2,

018v/5, 018v/6, 018v/7, 018v/8, 018v/9, 018v/10, 019r/2, 019r/3, 019r/4, 019r/9,

024r/13, 024v/11, 025v/8, 027r/5, 027r/6, 027r/9, 049v/10, 050r/1, 051r/3,

051r/7,

052r/3, 054r/9, 057r/5, 060v/7, 063v/5

B.+ sen 186v/2

biyän - : beğenmek

b.- di 069v/6, 082r/3

b.- diñ 045v/4

b.- gäysen 024r/6

b.- ir 026r/4

b.- mädiñ 024r/1

biyik : yüksek

b. 040r/9, 067r/10, 068v/3, 105v/4, 147r/3

b. etär 025v/3

b.+ lär 025r/4

b.+ tägiñ 021r/1

b.+ tän 004r/6

b.+ tir 005v/7, 024v/5, 027v/2

biyiklä - : yüceltmek

b.- tiñiz 017v/4

biyiklän - : övünmek, gurur duymak, yüceltilmek

b.- di 025v/1, 172v/6

b.- diñ 067r/9

b.- gän 017r/2, 017v/2, 036r/17, 086v/4

b.- gäniñni 086v/4

b.- ipsen 032v/6, 068v/2

b.- ir 162r/7

b.- mägäylär 058v/1

biyiklät - : yükseltmek, yüceltmek

b. 102v/4

b.- iñiz 017v/6, 017v/9, 019r/5, 051r/7

b.- ir 026r/4, 027v/7

b.- käylär 026r/7

b.- ti 019v/10

biyiklätüçi : yücelten

b.+ si 001v/1

biyiklik : yükseklik, yücelik

b.+ i 007r/8

b.+ in 037r/8

b.+ indän 115v/5

B.+ iniñ 044r/8

b.+ kä 032r/1, 032r/2

b.+ kä 045v/10, 047r/9, 047v/1, 050v/5

b.+ tä 024r/13, 033v/11

b.+ tän 021r/7

b.+ tä 050r/1

biylik : hâkimiyet

b. etkän 131r/6, 134r/7

b. etmäsinlär 112r/8

b. etsärsen 140v/3

biyänçli : şefkâtli, hoşgörülü

b. 106v/3, 127v/7, 127v/8, 178r/12, 186v/4, 197v/2

biyänçlik : şefkât, hoşgörü

b.+ iñä 169v/4

biz : biz, çokluk birinci kişi

b. 010r/6, 014v/2, 015v/2, 016r/1, 038v/14, 039r/3, 042r/1, 043v/5, 048v/8,

063v/8, 066r/5, 066v/2, 164r/4, 173r/4, 173v/3, 175r/6

b.+ dän 006r/2, 015r/5, 034r/10

b.+ dän 040v/6, 063r/2, 079r/4, 39^{bis}r/6

b.+ gä 005v/5, 005v/6, 009v/2, 010r/5, 010v/6, 011v/7, 013r/12, 014v/2, 014v/9,
016r/10, 020r/9, 020v/7, 021r/7, 029r/5, 030r/4, 032v/6, 033r/10, 033r/11,
034r/4,

034r/10, 034v/7, 034v/9, 035r/2, 039v/1

b.+ gä 010r/3, 041r/5, 041r/7, 041r/9, 044r/8, 048r/4, 048v/7, 049v/4, 050r/6,
050r/8, 050v/1, 050v/7, 062r/3, 062v/5, 062v/6, 063v/7, 064r/3, 064r/5, 064r/7,
077v/3, 078v/5, 080r/5, 081r/6, 082r/7, 137r/6, 138v/5, 164r/3, 164r/8, 174r/2,
174r/3, 185r/10, 190r/10

b.+ im 005v/5, 006r/3, 006r/7, 009v/3, 009v/6, 010r/6, 010r/8, 010v/2, 010v/3,
010v/4, 011r/6, 011r/8, 011v/1, 011v/4, 011v/5, 011v/7, 012r/2, 012r/3, 012r/5,
012r/7, 013v/5, 013v/7, 014r/1, 014r/2, 014r/3, 014r/5, 014v/4, 014v/6, 014v/9,
015v/4, 016r/8, 017r/2, 020r/4, 020v/1, 020v/2, 020v/4, 020v/6, 020v/10, 021r/7,
021v/2, 027v/4, 028v/3, 028v/6, 029r/1, 029r/7, 029r/8, 029v/9, 030r/1, 030r/5,
030v/1, 030v/7, 030v/9, 031r/3, 031r/7, 031r/9, 031v/8, 032r/3, 032v/4, 032v/7,
033r/3, 033r/6, 034r/2, 034v/4, 034v/7, 034v/9, 035r/2, 035r/6, 035r/8, 035r/11,
035v/2, 035v/4, 035v/5, 039r/5, 039r/6, 039v/5, 039v/7, 039v/8, 041r/5, 041r/7,
042r/1, 044r/1, 044r/4, 044r/5, 044r/6, 044r/7, 044v/2, 045r/1, 045r/3, 045r/4,
046r/6, 047r/3, 047v/4, 047v/9, 048r/9, 048v/2, 048v/4, 048v/6, 048v/7, 048v/8,
049v/3, 050v/5, 062r/1, 062r/2, 063r/1, 063r/7, 063r/8, 063v/2, 063v/5, 063v/7,
064r/3, 064r/5, 064v/2, 064v/5, 064v/8, 064v/9, 065r/2, 066r/6, 066v/1, 069v/4,
071r/2, 071r/6, 073r/8, 077r/8, 078v/1, 079r/3, 091r/2, 130r/6, 137r/7, 137r/8,
141v/9, 145r/7, 145r/9, 159v/5, 164r/4, 164r/9, 173r/7, 173r/9, 187v/1, 188v/5,
199v/4, 39^{bis}r/6, 39^{bis}r/7, 39^{bis}v/1

b.+ im 016r/4, 020v/8, 021r/5, 049v/6, 062v/5, 198r/5

b.+ imkini 032v/2

b.+ ni 010r/2, 013r/10, 014v/5, 014v/8, 015r/3, 016r/9, 016v/3, 029r/8, 030v/8,

031v/2, 033r/2, 034r/3, 035r/7, 035r/10, 039r/8, 039r/10, 039r/11, 048v/9,
050v/6,
062r/5, 064v/4, 077v/6, 079v/2, 080v/4, 084r/6, 130v/6, 145r/8, 145r/11, 165r/4,
176r/11, 185v/10, 198r/6, 199v/2
b.+ nim 159v/2

bo : çünkü

b. 037r/1

Boğ : bkz. Boğos

B. 100r/4

Boğos : Paulus

B. 158r/3, 158r/5

Bogös : bkz. Boğos

B. 142v/5

boğul - : boğulmak

b.- gannı 107v/5

b.- ıy 099v/7

b.- mahtan 116v/5

boğun : eklem, uzuv, kısım

b.+ larım 119r/4, 125r/7

b.+ larıma 116r/3

b.+ larımın 127r/2

b.+ ların 121r/6

b.+ umnu 119v/7

boğun : bkz. boğun

b.+ larım 121r/6

bol - : olmak

b. 038v/10, 114r/1

hosdovanel b. 149v/10

miadzin b. 198r/4

pareēhos b. 199r/8

parehos b. 038v/13, 066v/1, 071v/7, 072v/8, 074r/4, 081v/3, 089v/6, 089v/12,

200v/5

pristav b. 110r/2

sābāp b. 110r/5

şağavatlı b. 082r/7

yeñüçi b. 104v/3

b.- du 030v/2, 041v/9, 042r/3, 046v/1, 126r/4, 137v/3, 167r/2

aḥpaş b.- du 192v/3

inamlı b.- du 045r/5

sābāp b.- du 168v/5

tas b.- du 061r/4

ulu b.- du 056r/1, 150v/9

kültkü b.- duḥ 015r/1

yazılı b.- duḡ 014r/7

b.- dular 024v/7, 043r/7

arzani b.- dular 082r/5

çöp çövrä b.- dular 004r/9

köp b.- dular 001r/6

k‘risdân b.- dular 193v/2

meñärüçi b.- dular 151v/9

b.- dum 001v/4, 002v/5

aşaḡ b.- dum 061r/8

barabar b.- dum 095v/8

keri b.- dum 124r/6

oḡul b.- dum 120r/5

yasır b.- dum 122v/3

zırgel b.- dum 124v/1

b.- duḡ 070r/5, 083r/7

belgili b.- duḡ 080v/7

ḡurban b.- duḡ 048r/2

işanç b.- duḡ 033r/6

mgırdel b.- duḡ 077r/8

obecacsâ b.- duḡ 139r/8

daragusel b.- ganiḡnı 092v/5

b.- gan 043r/8, 046r/3, 046v/6, 113r/2, 129r/8, 173r/8, 177r/6

daragusel b.- gan 119r/3

ḡurban b.- gan 049v/2, 173r/5

pareḡos b.- gan 089v/3

säbäp b.- gan 082r/2

daragusel b.- ganımnıñ 123r/8

mırdel b.- ganıñnı 085r/8

b.- ganlar 078r/1

b.- ganlarga 120v/1

zırğel b.- ganlarga 005r/7

b.- ganlarnı 110r/4

hasrät b.- ganlarnı 019v/10

tas b.- gannı 087r/6, 103r/1, 111v/8

b.- gay 010r/5, 121r/4, 122v/4, 127v/7, 127v/8, 145r/8, 147v/4, 164r/3, 164r/7,

169r/6, 169r/7, 177r/6, 179r/1, 182r/8

färäh b.- gay 055v/6

ħosdovanel b.- gay 148r/2, 149v/5, 149v/6, 148r/10

közätüçi b.- gay 093v/3

poşman b.- gay 053r/8

tözümlükü b.- gay 091v/8

yöpsünüvlü b.- gay 073v/2

arzani b.- gaybiz 028v/8, 081v/4

b.- gaylar 051r/6, 181v/7

uyatlı b.- gaylar 016v/5, 016v/6

b.- gaymen 099r/7, 101r/1, 104v/3, 107r/6, 110r/6, 118r/7, 118r/8, 122r/6,

135r/6,

177v/5, 177v/9

arzani b.- gaymen 128r/4

ħutulma b.- gaymen 104r/3

oğul b.- gaymen 120v/5

tasel b.- gaymen 108v/7

uruşma b.- gaymen 107v/1

b.- gaysen 022v/3

parehşos b.- gaysen 180r/7

parehşos b.- gaysen 070v/9, 071v/4, 074v/5, 075r/6

çıdovlu b.- gın 030r/4

şükürlü b.- ıyılı 009v/10

yöpsünövlü b.- ıyılı 015v/10

b.- ıyım 022v/10, 022v/11

aşağada b.- ıyırbiz 130v/7

b.- ıyırlar 141r/5

parehşosel b.- ıyırlar 177r/10

ülüşlü b.- ıyırlar 181v/3

tas b.- ıyırmen 095v/8

ilgärtin b.- ıyırsen 130v/8

b.- ma 176r/9

arituçı b.- ma 039v/11

arzani b.- ma 069r/6

hşosdovanel b.- ma 150r/3, 169v/4, 169v/8

keri b.- ma 113v/7, 113v/9

b.- madı 196r/2

hşosdovanel b.- madı 151v/8

b.- madılar 197r/4

poşman b.- madılar 152r/5

pıjışgel b.- maga 119r/6

b.- magay 028v/7, 072v/6, 076r/8, 148v/2, 178v/2, 182r/3

hşosdovanel b.- magay 147v/9, 147v/11

jişadagi b.- magay 163v/6
tölöv b.- magay 164r/9
b.- magaylar 058v/5
poşman b.- magaylar 053v/2
b.- magaymen 094r/5, 102v/5
işkilli b.- magaymen 101v/2
ülüşlü b.- magaymen 059v/7
işitövlü b.- maḡ 035r/13, 064v/7
tas b.- maḡım 126r/6
tas b.- maḡımın 107r/2
ḡurban b.- maḡıḡnıḡ 175v/12
tas b.- maḡka 058v/8
anartas b.- maḡlıḡka 120r/4
saḡt b.- maḡnı 097r/1
b.- maḡtır 130v/8
b.- malıdırlar 043r/10
yaḡom b.- mamaḡtan 043r/7
b.- man 126r/6, 144v/6
b.- mandır 178r/3
b.- mas 134v/2, 143r/5, 143r/6, 143v/6, 159v/8, 160r/10
ḡosdovanel b.- mas 149r/5
tepränmä b.- mas 197v/7
zırḡel b.- mas 163r/3
b.- masa 161v/6
tuş b.- masam 179r/10
müftünä b.- masın 112v/4

b.- maslar 144r/10, 145r/5, 163r/15, 173r/10

yuvuqlanma b.- maslar 153r/7

yuvuqlanmaga b.- maslar 153v/7, 154r/5

b.- mastır 176r/5, 182v/10

b.- mıyırmen 132v/3

b.- sa 115r/5, 144r/8, 164v/2

b.- sar 150r/4

b.- sarlar 163v/1

b.- sarmen 145r/3

b.- sun 027r/11, 048v/5, 126r/2

ari b.- sun 048v/4

haybatlı b.- sun 016v/3

toğru b.- sun 059r/9

tözümlükün b.- sun 117v/4

üstümä b.- sun 140r/3

yöpsünövlü b.- sun 016r/4

färâh b.- uñuz 044v/8

parehös b.- uñuz 039r/2, 076v/2, 078r/2, 082v/6, 084r/3

b.- up 118v/4, 140v/6, 164v/5

arzani b.- up 010v/9

baştağ b.- up 014r/6

bir söz b.- up 195r/4

hösdoanel b.- up 010v/2, 166r/8

şükürlü b.- up 034r/2

b.- upmen 146r/11

tas b.- upmen 110v/4

b.- uptur 192r/6, 192v/4, 195v/7

hosdovanel b.- uptur 150v/8, 168r/8

b.- ur 147r/1, 150v/10, 161r/7, 161v/4, 163r/13, 166v/5

ağır b.- ur 131r/15

ölümsüz b.- ur 155r/3, 162v/2

parehös b.- ur 082r/6

teğ b.- ur 151r/8

b.- urmen 132r/1

ülüş b.- urmen 144v/5

b.- urmen 143r/6

arha b.- ursen 120v/2

boluş - : yardım etmek

b. 001v/8, 013r/12, 119r/3, 128r/7, 185v/8, 189r/9, 190r/9

b.- kaysen 190r/10

b.- tuğ 056v/6

b.- uñuz 143v/5

boluşluğ : yardım

b. 065r/10, 065r/11

b.+ ka 011r/10, 071r/5, 071r/8, 111r/2, 134r/2, 139r/6, 190r/8

b.+ tan 002v/5

b.+ uñnu 094r/4

boluşuçı : yardım eden, yardımcı

b. 063v/1

b.+ m 001r/10, 001v/5, 120v/3, 128r/6, 188r/9, 189r/3

Böndalı Biğadus : Pontus Pilatus

B. 140r/4

borç : borç, yükümlülük

b.+ umuz 047v/4

b.+ umuznu 048v/7

borçlu : borçlu

b. 038r/5, 121v/4

b. haldırma 139v/8

b.+ larımızga 048v/8

borçsuz : borçsuz

b. 079v/2

bornig : fahişe

b. 186v/6

boş : boş

b. 020r/1, 094v/1, 102v/5, 104r/2, 104r/4, 123v/6, 123v/7, 126r/2, 177r/5,

178v/2, 180v/8

b. et 111r/4, 118r/5, 131r/8

b. etkän 087v/11

boşat - : boşaltmak, serbest bırakmak

b. 030r/5, 036r/5, 038r/1, 038r/2, 038v/5, 048v/7, 070v/8, 074r/3, 087v/2,
088v/4,

108r/2, 137v/4, 149v/11, 170v/3, 183v/2, 186v/5, 188v/10

b.- ıñız 076r/10

b.- ırbiz 048v/8

b.- ırsen 170r/10

b.- kay 044r/5, 072r/2, 075v/2, 168v/11

b.- lıh 187r/6

b.- tıñ 088v/4

boşatlıh : izin verme, af, serbest bırakma

b. 043r/1, 072r/2, 075v/2, 091v/4, 109r/8, 139v/6, 168r/5, 170r/7, 176v/3,
198r/5

b. bergäy 072r/5, 075v/5

b. bermä 104r/5

b.+ ına 178r/6

b.+ ka 021r/5

b.+ nı 010v/1, 011r/8, 039v/7, 063r/8, 171r/7

boşatlıh hol- : af dilemek

b. -gay 163r/2

b. -mañ 162v/13

boy : vücut, beden

b. 157r/3

b.+ larımız 039r/6

b.+ larımızga 029r/1, 029r/6, 063r/6

b.+ larımızı 063v/5

b.+ u 091v/1

b.+ um 001r/8, 019r/9, 051r/5, 112r/8, 144r/12

b.+ uma 037v/5, 095r/5, 101r/8, 109r/2, 109v/2, 119r/3

b.+ umnu 007v/8, 033r/7, 056r/4, 061r/5, 061v/2, 092v/9, 093v/4, 095v/5,
104v/2,

109r/4, 111r/1, 111r/3, 111r/6, 111v/1, 118r/6, 119v/7, 121v/4, 128v/4, 129r/2,

188v/2, 189v/1

b.+ umnuñ 009r/5, 092v/8, 093v/1

b.+ umuz 015v/9

b.+ unda 182v/10

b.+ uñ 113r/2

b.+ uña 079v/2, 112v/5

b.+ uñdan 069v/8, 071r/3, 074v/7, 089v/6

b.+ uñnu 065v/10

boyal - : boyamak

b.- gan 091r/8

boyun : boyun

b.+ umnu 105v/3

böl - : bölmek

b. 087v/12

böläk : bölüm, sınıf

b. 158v/1

b.+ i 051v/5, 138r/9, 154r/11, 155v/9, 156v/6, 158r/9, 159r/9

b.+ in 115v/6

b.+ indän 067r/10

b.+ inä 146v/7

b.+ läri 040v/3, 153r/6, 160v/6, 177v/3

b.+ lärin 040v/1

b.+ lärindän 068v/2

bu : bu

b. 009v/10, 010v/8, 013v/7, 015v/5, 016r/4, 033r/1, 040r/7, 041v/6, 042r/7,
051v/3, 070r/5, 071v/3, 073r/9, 075r/5, 077r/5, 077r/6, 078r/6, 078v/6, 079v/7,
081r/7, 085r/6, 091v/7, 098r/6, 100v/6, 113r/4, 122v/5, 123r/3, 126r/4, 130v/6,
131r/8, 131r/13, 131r/14, 134r/4, 136r/4, 136v/7, 137v/4, 144v/12, 147r/11,

153v/6,

154v/2, 159v/5, 160v/11, 167r/2, 167r/9, 167r/12, 167v/6, 167v/7, 169r/9,

176v/2,

177r/7, 177r/9, 178r/5, 178r/11, 179r/11, 180r/2, 181v/9, 182r/5, 182v/7, 183r/1,
186r/5, 186r/7, 186r/8, 186v/8, 192v/8, 193v/2, 200r/2

b.+ dur 026v/5, 044v/7, 081r/3, 155r/6, 173r/7

b.+ larga 077r/6

b.+ larnı 39^{bis}v/9

b.+ larnıñ 021r/9, 093v/6, 158v/5, 158v/8

b.+ nda 040v/1, 167v/8, 167v/9

b.+ ndan 010r/6, 027r/11, 019v/2, 117r/6

b.+ nu 013r/8, 014r/4, 031r/1, 047r/2, 051v/4, 087r/7, 087r/9, 129r/6, 145v/2,
167v/6, 176r/3, 184r/3
b.+ nuñ 001r/9, 051v/4, 118v/3, 126r/3, 145v/3, 182r/3, 187r/5
b.+ ñar 051v/3, 112v/9, 179r/10, 182r/5, 182v/4

bular - : yoldan çıkmak, kafası karışmak, şaşırmaq, tereddüt etme

b.- dı 189r/5
b.- gan 199r/2
b.- ganga 103v/1
b.- ganlarını 087v/10
b.- gannı 088v/6, 112r/6, 124r/3
b.- ıp 124r/3
b.- ıpmen 103v/2, 124r/5, 128r/8, 188r/6
b.- iptir 128r/9
b.- ıyır 123v/4
b.- magaymen 101r/8

bulargı : sapmış, kafası karışmış

b. 115r/3

bulart - : yoldan sapmak, günah işlemek

b.- iptir 118v/4

bulğan - : bulanıklaşmak, karışmak

b.- ıyırmen 100r/2

bulut : bulut

b. 134r/4

b.+ lar 018r/12

b.+ larının 116v/8

burun : önce

b. 043v/5, 069v/6, 130r/8, 149r/6

b.+ gi 083r/5, 100v/1, 153r/6, 158v/9, 159r/9

b.+ uma 126r/1

b.+ uñ 068r/2

buşurğan - : endişelenmek, kafası karışmak

b.- mañ 145r/3

buşurhan - : bkz. buşurğan-

b.- gan 159v/6

butağ : budak

b.+ ları 092v/9

buyruğ : emir, buyruk

b. 031v/9, 196v/6

b. ber 125v/4

b.+ nu 167r/9

b.+ u 034v/3, 100v/1, 167r/11, 168v/11, 192v/3

b.+ un 006v/7

b.+ uña 177v/10

b.+ uñdan 108r/5

b.+ uñnu 014r/7, 094v/4

b.+ uñnu berüçilärgä 172v/2

b.+ uñnuñ 036r/8

buyruñçı : efendi, hükümdar

b. 015v/5, 027v/9

b.+ lar 025r/8, 027v/9, 179v/12

b.+ sı 179r/11

buyur - : buyurmak, emretmek

b. 097r/8, 131r/8, 132v/4, 132v/8, 133v/5, 135r/5

b.- du 024v/7

b.- duñ 186v/7

b.- uptır 167v/11

b.- ur 165v/11, 166r/5, 168r/4

buz : buz

b. 025r/2

b.+ lar 018r/8

buz - : bozmak

b. 127v/4, 183v/2, 189v/7

b.- arsen 131r/4

b.- du 019v/9

b.- duş 185r/2

b.- gay 078r/7, 091v/9

b.- gaymen 097v/2

b.- gın 022r/5

b.- ıyır 098r/2, 099r/1

b.- ma 128r/4, 131r/14

buzluş : buz birikimi, buzul

b. 154r/3, 160r/6

buzuşsuz : yıkılmamış, bozulmamış

b. 121r/2

buzul - : bozulmak

b.- gandan 126v/4

b.- ganımnı 109r/6

b.- ganından 102v/6

b.- ganlar 175r/6

b.- gannı 102v/8

b.- iyirmen 126v/4

b.- ma 128r/8

b.- maşıma 144v/6

b.- maştan 005r/2

b.- ur 142v/6

buzulmaḥsızlıḥ : yıkılmazlık, bozulmazlık

b.+ ka 034r/5

buzulsuz : bkz. buzuh̄suz

b. 121r/3

bügün : bugün

b. 015v/3, 016r/5, 040v/3, 048v/7, 070v/1, 070v/5, 070v/7, 074r/2, 074v/4,
076r/9, 126r/4

bürk - : püskürtmek, üzerine serpmek

b. 022v/10

b.- iyir 049v/6

b.- kin 029r/5

bürtük : tahıl, tohum

b.+ ün 149r/12

bürtük bürtük : tomurcuk tomurcuk, damla damla

b. 091r/7

bütöv : bütün

b. 015v/6, 016r/2, 042v/7, 043v/1, 180v/4

bütün : bütün

b. 062v/3, 084v/5, 117r/5, 172v/5, 177r/9, 177v/11, 194r/6

caduluḡ : büyüclük

c.+ undan 115r/3

câht : çaba, özen

c. 160v/2

c. etip 163v/6

câḡt : bkz. câht

c. 160r/2

c. etâr 143r/4

Cajniw : ?

C. 060v/4

calatlıḡ : cellatlık

c. etiyir 126v/5

can : can, ruh

c. 012v/13, 024r/2, 032v/8, 042r/4, 046v/1, 053r/3, 083r/8, 094r/5, 095r/5,
099v/2, 102r/4,
103v/5, 104r/3, 107v/1, 109v/4, 110r/5, 114r/6, 114v/7, 115r/6, 116v/1, 120r/4,
126v/5, 135v/4, 138r/3, 140r/6, 140v/7, 142r/11, 142v/2, 144r/7, 144r/8,
144r/10,
144r/11, 144v/2, 144v/7, 145r/4, 145v/3, 145v/10, 146r/7, 146r/9, 146v/2,
147r/1,

147v/4, 150v/1, 152r/11, 152v/9, 154v/5, 161v/8, 171r/8, 175v/12, 199r/6,

39^{bis}v/10

c. ber 081r/6

c.+ dır 150v/8

c.+ ga 144v/2, 145r/6, 146v/7

c.+ ı 048r/8, 142v/8, 142v/9, 144r/2, 154v/6, 154v/9, 155r/3, 159v/6, 160r/7,

161r/8, 162r/1, 162r/13, 164r/2

c.+ ı 023v/2

c.+ im 002v/2, 004v/6, 004v/8, 007r/8, 008r/2, 008r/7, 008r/8, 019r/10, 171r/5

c.+ ima 072r/6, 075v/6, 117v/6, 190v/2

c.+ ımızga 011r/6, 011v/1, 063v/2

c.+ ımıznı 010r/6, 011v/1, 011v/5, 082v/7

c.+ ımıznı 015v/9

c.+ ımnı 004r/3, 009r/2, 054v/7, 056r/2, 060r/7, 072r/7, 075v/7, 098v/1, 103r/6,
105r/5, 109r/4, 125v/1, 127r/7, 179v/6, 181r/9, 187v/6, 198v/1, 198v/4

c.+ ımnı 060v/10, 093v/2, 096v/7, 099r/5, 120v/7, 121v/3, 136v/4, 190r/3,

197v/8,

198r/9, 200r/6, 200v/2

c.+ ın 054v/10, 141v/2, 142r/4, 142r/7, 142v/14, 143v/10, 145v/5, 146r/4,

152v/4,

153r/3, 153r/8, 154v/7, 159r/5, 159r/8, 160r/2, 160v/8, 197r/7

c.+ ını 141v/5

c.+ ını 008v/11, 142v/12

c.+ ınız 39^{bis}r/4

c.+ ını 023r/9, 080v/1

c.+ lar 012v/1, 019r/1, 027r/6, 155v/7, 161v/7, 164r/7, 164v/10, 165r/9

c.+ larga 043r/2, 080r/4

c.+ ları 141r/5, 163v/12

c.+ larımızın 045r/1

c.+ ların 048v/2, 053r/9, 188v/6

c.+ larnı 185r/2

c.+ nı 023r/6, 024r/3

c.+ nıñ 083r/2, 143r/8, 157v/2, 162v/10, 163v/7, 164v/8, 165v/3, 165v/10,

168v/8

C.+ nıñ 083r/6

can közü : gönül gözü

c.+ m 186r/3

canlı : canlı

c. 009v/5, 050v/7

çarçarank' : ıstırap

ç.+ ı 113v/6

casum : öfke, kırgınlık

c.+ uñnu 092v/4

časum : bkz. casum

ç.+ lardan 117r/3

ç.+ nuñ 39^{bis}r/6

cegat : alın

c.+ ından 091r/7

cıknawor : keşiş, münzevi

c. 192v/4

c.+ larının 184r/6

cınıs : bkz. cıns

c.+ lar 019v/2

cıns : cıns, tür

c. 019v/6

c.+ ının 083v/5

c.+ lar 015v/2

c.+ lardan 027v/2

c.+ larını 055r/9

c.+ tan 019v/6

c. cınstan 033r/6

cimrilik : cimrilik, pintilik

c. 124v/6

çoj : ?

ç. 054v/3

comart : cömert,

c. 39^{bis}v/5

comartlıh : cömertlik

c.+ ina 177v/3

cuhut : Yahudi

c.+ lar 099v/7

c.+ larnı 085v/1

cuhutluh : Yahudilik

c.+ ka 131r/10

c.+ ta 136r/7

cuvap : cevap

c. 081v/4

c. bergäni 141v/6

c.+ ı 141r/2

c.+ nı 102r/7

çadırda - : çatırdamak

ç.- rlar 159r/11

çağır : şarap

ç. 137v/8

çağ : çağ

ç. 006v/5, 027r/12, 065v/12, 172v/4, 197v/3

ç.+ ina 147v/10, 148r/2, 148r/10

ç.+ ta 155r/8

çağır - : bkz. çağır-

ç.- dım 003r/8, 004r/1, 054v/9, 061r/6

ç.- ganıma 095v/6

ç.- ip 160v/10, 164r/8, 173v/2, 177v/7

ç.- ırbiz 084r/1

ç.- ırlar 159r/11, 172r/5

ç.- ırmən 187v/10

çalın - : çalınmak

ç.- dı 046r/8

çalış - : çalışmak

ç.- ıyırmen 123v/7

ç.- kanıñ 112v/4

çalışmahlıh : çalışkanlık, gayret

ç.+ ka 093v/2

çarä : çare, derman

ç. 196v/5

ç.+ m 072v/2, 073r/3, 076r/4, 076v/7

çaräsiz : çaresiz

ç. 127r/2

ç.+ gä 161r/13, 199v/7

ç.+ ni 166v/7

ç.+ niñ 127r/4

çatır : çadır

ç. 070r/6

ç.+ dır 160v/4

ç.+ larga 010v/9

çerüv : asker

ç. 026v/1, 196v/8

ç.+ ü 025r/8

ç.+ ün 197r/2

ç.+ ündän 001v/6

çerüvçülük : askerlik

ç.- tän 117r/4

çeş - : çözmek

ç. 021v/6, 088v/3, 093r/6, 108r/7, 131r/8

ç.- mählihtir 176r/12

ç.- mähni 082v/5

ç.- mäsäñ 131r/13

ç.- sä 167v/9

ç.- ti 030v/4

ç.- tiñ 080v/3

çeşil - : çözülmek

ç.- gänni 108r/5

ç.- gänniñ 077v/5

çeşövlü : çözülmüş, izin verilmiş

ç.+ dür 167v/9

çıda - : sabretmek, dayanmak

ç.- dıñ 113r/2

ç.- yırsen 186v/2

çıdovlu : sabırlı

ç. bolgın 030r/4

çıñ - : çıkmak

ç. 103r/9

ç.- kan 113v/5

ç.- kanıñnı 065v/11

ç.- kanlarıdan 175v/6

ç.- kaymen 097r/2, 153r/4

ç.- mas 003r/6

ç.- sa 142r/11, 144r/7, 177r/5

ç.- tı 042r/9

ç.- tım 120r/2

çıhar - : çıkarmak

ç. 061v/2, 107v/5, 180r/4

ç.- dıñ 138r/4

ç.- gaybiz 159v/9

ç.- gaysen 009r/2

haç ç.- ıp 193r/1

ç.- ır 143v/12, 151r/2

ç.- ırlar 182v/5

ç.- ıyırlar 105v/7

ç.- ıyırsen 180r/3

ç.- ma 023r/9, 060r/7, 128v/3

ç.- magaylar 180v/8

ç.- salar 024r/7

çıhara ber- : teslim etmek, gözden çıkarmak, ihanet etmek

ç. dıñ 014v/5, 014v/8

ç. mä 015r/3, 103v/7, 123r/5

ç. mägin 058r/7

çıhara beril- : teslim edilmek, ihanete uğramak

ç. dim 003r/6

ç. gäniñni 085v/3

çıharı : dışarı, dışarıda

ç. 097r/3

ç.+ gi 142v/5

çılan - : ıslanmak

ç.- ip 110v/8

çıraḥ : mum, lamba

ç. 153v/10

ç.+ in 096v/7

çırım : uykulu, bilinçsiz

ç. ettim 001v/4

çiçäki tüznüḡ : kır çiçeḡi

ç. 006r/10

çiçäk : çiçek

ç.+ i 066v/11, 070r/8

ç.+ lämindän 155v/6

ç.+ ni 067r/2

çiçäklän - : çiçeklenmek

ç.- diḡ 066v/5

ç.- ip 097v/4

ç.- ir 006r/10

çireyli : güzel

ç. 087r/1

çiri - : çürümek

ç.- mähimâ 144v/6

ç.- rmen 144v/5

çirik : çürük

ç. 111r/1

çlunok : aza, vücut parçası

ç.+ ları 39^{bis}v/9

çnçel : temizlemek, silmek

ç. et 165r/10

çoğur : çukur

ç.+ da 043v/3

ç.+ ga 002v/4, 002v/10, 008v/2

ç.+ lar 024v/11

çoruçop‘ : çer çöp

ç. 103r/2

çovrah : (su) kaynak, vaha

ç.+ ıñ 033v/5

ç.+ lar 018v/1

ç.+ tan 155r/2

çök - : çökmek, batmak

ç.- käy 168v/9

ç.- mäh 162v/13

ç.- üp 163r/2, 170v/8

çöp çövrä : çepeçevre

ç. 001v/7, 115v/2

ç. boldular 004r/9

çöplük : çöplük

ç.+ tăn 027v/8

çöplä - : toplamak, temizlemek

ç. 109r/5, 125r/6

çöpräli : çürümüş, kokuşmuş, kalıcı

ç. 093r/6, 105r/2

çör çöp : bkz. çoruçop‘

ç. 103r/2

çövrä : çevre, etraf

ç.+ mä 004r/9

ç.+ sin 196v/9

ç.+ sina 155v/8

ç.+ sinä 058r/1, 156v/5, 157r/11

ç.+ sinädir 051v/5

çövrälä - : çevrelemek

ç.- p 046v/10

çövr - : döndürmek, çevirmek

ç.- ür 143r/4

çubuhlu : dallı

ç.+ lar 156r/11

çuğur : bkz. çoğur

ç. 134v/4

çünki : çünkü

ç. 182v/2

çürgä - : sarmak

ç. 092v/7

ç.- di 092v/9

ç.- mähin 090v/1

çüst : canlı, çevik

ç. 100v/5, 106r/2

çüstlüh : canlılık, hızlılık, çeviklik

ç.+ kä 096v/2

çüstlät - : acele etmek

ç. 100v/6

da : ve, de *bağlaç*

d. 001v/1, 001v/2, 001v/4, 001v/5, 001v/8, 002r/1, 002r/8, 002v/2, 002v/3,
002v/6, 003r/1, 003r/4, 003r/6, 003r/8, 004r/5, 004r/6, 004v/6, 004v/8, 005r/3,
005r/7, 005r/9, 005v/1, 005v/3, 005v/5, 006r/7, 006v/4, 006v/7, 007r/6, 007v/5,
007v/9,
008r/2, 008r/5, 008r/6, 008v/5, 009r/7, 009r/8, 009v/3, 009v/5, 009v/8, 009v/10,
010r/3, 010r/6, 010r/7, 010r/9, 010v/1, 010v/5, 010v/7, 010v/9, 011r/3, 011r/8,
011r/10, 011v/3, 011v/5, 012r/2, 012v/3, 012v/9, 013r/6, 013r/8, 013r/14,
013v/1,
013v/7, 013v/8, 013v/9, 014r/2, 014r/4, 014r/7, 014r/9, 014v/3, 014v/6, 014v/7,
014v/9, 015r/1, 015r/4, 015r/6, 015r/7, 015r/8, 015v/1, 015v/2, 015v/3, 015v/5,
015v/9, 016r/2, 016r/6, 016r/7, 016v/2, 016v/3, 016v/7, 016v/8, 017r/2, 017r/4,
017r/9, 017v/2, 017v/3, 017v/6, 017v/9, 017v/10, 018r/2, 018r/4, 018r/6, 018r/7,
018r/8, 018r/10, 018r/12, 018r/14, 018v/1, 018v/3, 018v/6, 019r/1, 019r/3,
019r/4,
019r/5, 019r/6, 019r/9, 019v/4, 019v/9, 019v/11, 020r/5, 020r/7, 020v/2, 020v/4,

020v/9, 021r/1, 021v/1, 021v/10, 022r/8, 022r/11, 022v/1, 022v/3, 022v/5,
022v/8,
022v/10, 022v/11, 023r/1, 023r/2, 023r/6, 023r/8, 023v/2, 023v/4, 023v/7,
024r/2,
024r/4, 024r/9, 024r/10, 024v/3, 024v/4, 024v/7, 024v/11, 025r/2, 025r/4,
025r/5,
025r/6, 025r/8, 025r/9, 025r/10, 025v/2, 026r/3, 026r/4, 026r/6, 026r/7, 026v/4,
026v/13, 027r/9, 027v/2, 027v/5, 027v/7, 028r/1, 028r/2, 028r/11, 028v/2,
028v/3,
028v/5, 028v/6, 028v/7, 029r/1, 029r/3, 029r/6, 029r/9, 029v/1, 029v/3, 029v/5,
029v/7, 029v/9, 030r/3, 030r/4, 030r/5, 030r/7, 030v/1, 030v/4, 031r/2, 031r/4,
031r/7, 031r/9, 031r/10, 031v/1, 031v/5, 031v/7, 031v/9, 032r/1, 032r/4, 032r/5,
032r/8, 032r/9, 032r/10, 032v/2, 032v/3, 032v/8, 032v/10, 032v/11, 033r/2,
033r/4,
033r/7, 033r/10, 033v/6, 033v/11, 033v/12, 034r/4, 034r/8, 034r/9, 034r/10,
034v/4,
035r/4, 035r/6, 035r/7, 035r/10, 035v/4, 035v/5, 035v/9, 036r/4, 036r/6, 036r/9,
036r/15, 036r/17, 036r/18, 037r/6, 037r/8, 037v/3, 037v/6, 037v/7, 037v/9,
038r/2,
038r/4, 038r/5, 038r/8, 038r/9, 038v/2, 038v/8, 038v/10, 039r/7, 039r/10,
039r/11,
039v/1, 039v/7, 039v/10, 040r/2, 040r/3, 040r/4, 040r/10, 040v/2, 040v/4,
040v/7,
041v/2, 041v/3, 041v/4, 041v/8, 041v/9, 041v/10, 042r/1, 042r/4, 042r/5, 042r/6,
042r/10, 042v/1, 042v/2, 042v/3, 042v/4, 042v/6, 042v/7, 042v/9, 043r/3,
043r/4,

043v/1, 043v/7, 043v/10, 044r/1, 044r/2, 044r/7, 044r/8, 044v/3, 044v/7, 044v/8,
044v/10, 045r/4, 045r/5, 045v/3, 045v/8, 045v/9, 045v/10, 046r/2, 046v/10,
047r/1,
047r/5, 047r/9, 047r/10, 148r/10, 049r/2, 049r/8, 049r/9, 049v/6, 049v/8, 049v/9,
050r/2,
050v/4, 050v/5, 050v/10, 051r/1, 051r/6, 051r/7, 051r/9, 051v/1, 051v/3, 051v/6,
051v/7, 052r/2, 052r/5, 052r/6, 052r/9, 052v/3, 052v/4, 052v/5, 052v/9, 052v/10,
053r/3, 053r/5, 053r/6, 053v/4, 053v/10, 053v/11, 054r/2, 054r/3, 054r/6, 054r/7,
054r/9, 054r/10, 054v/1, 054v/2, 054v/5, 054v/6, 054v/12, 055r/3, 055r/6,
055r/8,
055r/9, 055r/10, 055v/3, 055v/5, 055v/6, 056r/3, 056r/5, 056r/7, 056v/1, 056v/2,
056v/4, 056v/5, 056v/6, 056v/8, 056v/9, 057r/5, 057r/6, 057r/8, 057v/4, 057v/6,
059r/1, 059r/7, 059v/3, 059v/9, 059v/11, 060r/2, 060v/9, 061r/3, 061r/5, 061r/6,
061r/7, 061v/6, 061v/7, 062r/4, 062r/7, 062v/4, 062v/6, 062v/7, 063r/2, 063r/3,
063r/6, 063r/8, 063v/1, 063v/2, 063v/4, 063v/5, 064r/8, 064v/2, 064v/4,
064v/10,
065r/2, 065r/5, 065r/12, 065v/2, 065v/3, 065v/5, 065v/7, 065v/11, 066r/1,
066r/2,
066r/6, 066v/5, 066v/9, 067r/3, 067r/5, 067r/7, 067r/10, 068v/3, 068v/4, 069r/6,
069v/2, 069v/3, 069v/5, 069v/7, 069v/8, 070r/3, 070r/5, 070r/6, 070r/9, 070v/2,
070v/5, 070v/6, 070v/8, 071r/1, 071r/5, 071r/9, 071v/1, 071v/4, 071v/5, 071v/6,
071v/9, 072r/1, 072r/2, 072r/5, 072r/6, 072r/7, 072r/8, 072v/5, 072v/8, 072v/9,
072v/10, 073r/1, 073r/7, 073r/9, 073v/2, 073v/3, 073v/7, 073v/8, 074r/3, 074r/4,
074r/7, 074r/9, 074v/3, 074v/5, 075r/1, 075r/2, 075r/3, 075r/6, 075r/7, 075v/1,
075v/2, 075v/5, 075v/6, 075v/7, 075v/9, 076r/6, 076r/7, 076r/9, 076v/2, 076v/3,
076v/4, 076v/6, 077r/2, 077r/4, 077v/1, 077v/5, 077v/6, 078r/7, 078v/3, 079r/1,

079r/4, 079r/7, 079v/4, 079v/5, 079v/7, 080r/6, 080v/3, 081r/2, 081v/2, 081v/4,
082r/3, 082r/4, 082v/3, 082v/8, 083r/4, 083r/5, 083r/8, 083v/2, 083v/6, 084r/2,
084r/4, 084r/6, 084r/9, 084v/1, 084v/3, 084v/4, 084v/6, 084v/7, 085r/4, 085v/1,
085v/4, 085v/6, 085v/9, 086r/2, 086r/5, 086r/8, 086r/9, 086v/6, 086v/8, 086v/9,
087r/1, 087r/2, 087r/4, 087v/2, 087v/3, 087v/4, 087v/6, 087v/8, 087v/9,
087v/10,
087v/12, 088v/1, 088v/5, 088v/6, 089r/2, 089r/7, 089v/2, 089v/3, 089v/12,
090v/2,
091r/2, 091r/5, 091v/7, 091v/8, 091v/9, 092r/2, 092r/8, 092v/2, 092v/5, 092v/6,
092v/7, 093r/1, 093r/5, 093r/6, 093r/8, 093v/1, 093v/4, 093v/5, 093v/9, 094r/5,
094r/6, 094r/8, 094v/2, 094v/6, 095r/2, 095r/4, 095r/6, 095r/7, 095v/4, 095v/7,
095v/8, 096r/4, 096v/7, 097r/1, 097r/3, 097r/5, 097r/6, 097v/3, 097v/5, 097v/6,
098r/2, 098r/3, 098r/4, 098r/5, 098r/6, 098v/1, 098v/4, 099r/1, 099r/3, 099r/4,
099r/5, 099v/3, 099v/4, 099v/5, 100r/4, 100r/6, 100v/2, 100v/4, 100v/5, 101r/2,
101r/7, 101v/2, 101v/5, 102r/2, 102r/7, 102v/4, 102v/6, 102v/7, 103r/2, 103r/3,
103r/4, 103r/7, 103v/2, 103v/3, 103v/5, 103v/6, 103v/8, 104r/2, 104r/4, 104r/6,
104r/7, 104v/1, 104v/2, 104v/7, 105r/4, 105r/7, 106r/5, 106r/7, 106v/1, 106v/3,
106v/4, 106v/5, 106v/6, 107r/1, 107r/3, 107r/5, 107r/6, 107r/7, 107v/5, 108r/1,
108r/8, 108v/2, 108v/7, 109v/4, 109v/6, 109v/7, 110r/2, 110r/3, 110r/4, 110r/6,
110v/4, 111r/1, 111r/2, 111r/6, 111r/7, 111v/2, 111v/6, 112r/2, 112v/4, 113r/5,
113r/6, 113v/7, 113v/8, 113v/9, 114r/7, 114v/4, 114v/6, 114v/8, 115r/2, 115r/4,
115r/5, 115r/7, 115v/1, 115v/3, 115v/4, 116r/2, 116r/3, 116r/5, 117r/2, 117r/4,
117v/2, 117v/6, 117v/7, 117v/8, 118r/2, 118r/4, 118v/2, 118v/3, 118v/6, 118v/7,
119r/1, 119r/5, 119v/1, 119v/3, 120r/2, 120r/4, 120r/8, 120v/3, 121r/2, 121r/3,
121r/5, 121r/7, 121r/8, 121v/2, 121v/3, 121v/7, 122r/7, 122v/3, 122v/6, 122v/7,
123r/2, 123v/1, 123v/2, 123v/3, 123v/4, 123v/6, 123v/7, 124r/2, 124r/6, 124r/7,

124r/8, 124v/2, 124v/6, 125r/1, 125r/3, 125r/6, 125r/7, 125r/8, 125v/2, 125v/4,
126r/3, 127r/1, 127r/6, 127v/6, 129r/3, 129r/5, 129r/7, 129r/8, 129v/2, 129v/3,
130r/2, 130v/4, 130v/6, 130v/9, 131r/2, 131r/4, 131r/8, 131r/9, 131r/11, 131r/14,
132r/3, 132v/1, 133r/1, 133v/4, 133v/7, 133v/9, 134r/2, 134r/4, 134r/6, 134v/1,
134v/5, 135r/5, 135v/1, 135v/4, 136r/2, 136r/7, 136v/4, 137r/1, 137r/6, 137r/7,
137v/1, 137v/4, 137v/5, 138r/6, 138r/7, 138v/1, 139r/9, 139v/5, 140r/3, 140r/6,
140v/3, 140v/6, 140v/10, 141r/2, 141r/4, 141r/8, 141r/9, 141r/10, 141v/5,
141v/6,
141v/7, 142r/4, 142r/8, 142r/9, 142r/14, 142r/15, 142v/4, 142v/8, 142v/9,
142v/10,
143r/1, 143r/2, 143r/3, 143r/4, 143r/6, 143r/7, 143r/8, 143r/9, 143r/10, 143v/2,
143v/4, 143v/5, 143v/6, 143v/7, 143v/12, 144r/4, 144r/5, 144r/7, 144r/8,
144r/10,
144r/13, 144v/1, 144v/2, 144v/3, 144v/4, 144v/5, 144v/6, 144v/8, 144v/9,
144v/10,
145r/1, 145r/2, 145r/3, 145r/4, 145r/5, 145r/6, 145r/8, 145r/9, 145r/10, 145v/2,
145v/3, 145v/7, 145v/9, 145v/10, 145v/11, 146r/5, 146r/9, 146r/12, 146v/3,
146v/4,
146v/5, 146v/7, 146v/8, 146v/9, 147r/1, 147r/2, 147r/3, 147r/4, 147r/10,
147r/11,
147r/12, 147v/2, 147v/4, 147v/5, 147v/9, 147v/10, 148r/1, 148r/2, 148r/3,
148r/4,
148r/5, 148r/10, 148v/1, 148v/3, 148v/4, 148v/8, 148v/10, 149r/2, 149r/4,
149r/5,
149r/6, 149r/8, 149v/5, 149v/6, 150r/3, 150r/4, 150r/6, 150r/8, 150r/9, 150v/2,

150v/3, 150v/4, 150v/5, 150v/9, 150v/10, 151r/2, 151r/12, 151r/14, 151v/3,
151v/8,
151v/10, 152r/2, 152r/3, 152r/4, 152r/5, 152r/10, 152r/11, 152v/1, 152v/7,
152v/9,
152v/10, 152v/11, 153r/4, 153r/7, 153r/8, 153r/10, 153v/3, 153v/4, 153v/5,
153v/7,
153v/8, 153v/9, 154r/1, 154r/2, 154r/3, 154r/5, 154r/11, 154v/1, 154v/5, 154v/6,
154v/9, 155r/2, 155r/3, 155r/4, 155r/5, 155r/6, 155v/2, 155v/5, 155v/6, 155v/8,
156r/2, 156r/4, 156r/8, 156r/9, 156r/10, 156r/11, 156v/2, 156v/3, 156v/4,
156v/6,
156v/7, 157r/3, 157r/4, 157r/5, 157r/9, 157r/13, 157r/14, 157v/1, 157v/2,
157v/10,
157v/11, 158r/6, 158r/7, 158r/12, 158r/13, 158v/1, 158v/2, 158v/10, 159r/10,
159v/1,
159v/6, 159v/7, 159v/8, 159v/9, 160r/2, 160r/3, 160r/4, 160r/6, 160r/7, 160r/8,
160r/9, 160r/10, 160r/12, 160v/2, 160v/5, 160v/6, 160v/7, 160v/9, 160v/10,
160v/11,
161r/2, 161r/3, 161r/4, 161r/5, 161r/7, 161r/12, 161r/13, 161v/2, 161v/3, 161v/4,
161v/8, 161v/9, 162r/5, 162r/6, 162r/7, 162v/2, 162v/9, 162v/13, 163r/3, 163r/9,
163r/12, 163r/16, 163v/1, 163v/2, 163v/5, 163v/6, 163v/9, 163v/12, 164r/2,
164r/3,
164r/5, 164r/6, 164r/7, 164r/8, 164r/9, 164v/4, 164v/6, 165r/2, 165r/3, 165r/6,
165r/7, 165r/8, 165r/9, 165r/10, 165v/1, 165v/5, 165v/10, 165v/12, 166r/8,
166v/6,
166v/7, 167r/1, 167r/5, 167r/7, 167r/10, 167r/11, 167v/7, 167v/9, 167v/12,
168r/3,

168r/5, 168r/7, 168r/8, 168r/9, 168r/10, 168v/2, 168v/3, 168v/4, 168v/7,
168v/11,
169r/3, 169r/7, 169r/9, 169v/2, 169v/6, 169v/7, 169v/8, 169v/10, 169v/11,
170r/1,
170r/2, 170r/4, 170r/5, 170r/6, 170r/8, 170r/9, 170r/10, 170v/3, 170v/5, 170v/6,
170v/8, 171r/3, 171r/4, 171r/5, 171r/6, 171r/8, 171v/3, 172r/4, 172r/6, 172r/10,
172v/1, 172v/2, 172v/3, 172v/5, 172v/6, 172v/8, 173r/7, 173r/9, 173v/3, 173v/5,
173v/8, 174r/8, 174r/10, 174v/2, 174v/6, 175r/5, 175r/6, 175r/9, 175v/3, 175v/4,
175v/5, 175v/6, 175v/7, 175v/8, 175v/9, 175v/10, 175v/11, 176r/4, 176r/7,
176r/8,
176r/12, 176r/13, 176v/3, 176v/8, 177r/5, 177v/4, 177v/7, 177v/8, 178r/4,
178r/11,
178v/6, 178v/8, 179r/3, 179r/10, 179v/4, 179v/8, 179v/9, 179v/12, 180r/6,
180v/3,
181r/1, 181r/3, 181r/10, 181r/12, 181v/8, 181v/9, 181v/10, 182r/5, 182r/9,
182r/11,
182v/8, 183r/3, 183r/4, 183r/5, 183r/6, 183r/8, 183r/11, 183v/2, 183v/3, 183v/4,
183v/6, 183v/7, 183v/10, 183v/11, 184r/2, 184r/3, 184r/5, 184r/6, 184r/7,
184v/2,
184v/4, 184v/6, 184v/9, 185r/2, 185r/4, 185r/6, 185r/9, 185v/2, 185v/3, 185v/5,
185v/6, 185v/8, 185v/9, 185v/10, 185v/11, 186r/1, 186r/2, 186r/4, 186r/6,
186r/8,
186r/12, 186v/1, 186v/2, 186v/5, 186v/6, 186v/7, 186v/10, 187r/2, 187r/3,
187r/5,
187r/6, 187r/7, 187r/8, 187r/9, 187v/8, 187v/9, 187v/12, 187v/13, 187v/14,
188r/2,

188r/5, 188r/7, 188r/8, 188r/9, 188r/10, 188r/11, 188v/1, 188v/2, 188v/4,
188v/5,
188v/7, 188v/8, 188v/9, 188v/11, 189r/2, 189r/3, 189r/6, 189r/7, 189r/8,
189r/11,
189v/1, 189v/3, 189v/6, 189v/8, 189v/9, 190r/2, 190r/3, 190r/4, 190r/5, 190r/6,
190r/7, 190r/8, 190r/11, 190v/2, 190v/3, 190v/5, 192r/5, 192r/7, 192v/1, 192v/2,
192v/4, 192v/5, 192v/8, 193r/1, 193r/3, 193r/4, 193r/7, 193v/1, 193v/2, 193v/4,
193v/7, 193v/9, 194r/4, 194r/5, 194r/7, 194r/8, 194v/2, 194v/7, 195r/2, 195r/5,
195r/8, 195r/9, 195v/2, 195v/3, 195v/5, 196r/2, 196r/4, 196r/6, 196r/7, 196r/8,
196v/3, 196v/4, 196v/8, 197r/2, 197r/4, 197r/6, 197r/7, 197v/2, 197v/4, 197v/5,
197v/8, 198r/3, 198r/6, 198r/7, 198r/9, 198v/2, 198v/3, 198v/5, 198v/7, 198v/8,
199r/1, 199r/2, 199r/4, 199r/5, 199v/1, 199v/2, 199v/3, 199v/4, 199v/7, 199v/9,
200r/2, 200r/3, 200r/5, 200r/6, 200r/8, 200r/10, 200r/11, 200v/2, 200v/3, 200v/5,
200v/6, 200v/8, 39^{bis}r/2, 39^{bis}r/5, 39^{bis}r/9, 39^{bis}v/2, 39^{bis}v/5, 39^{bis}v/7, 39^{bis}v/8

dacar : saray, tapınak

d. 069v/4, 070v/1, 105r/7

d.+ da 168r/5

d.+ ında 017r/5

dağı : daha fazlası, ayrıca, buna ek olarak

d. 054r/9, 057r/5, 063v/4, 130v/8, 136v/2, 138r/6, 172v/2, 172v/9, 176r/4,

177r/10, 179r/8, 179r/12, 180v/3, 181v/9

dağın : daha

d. 006v/1, 011v/3, 040r/9, 043v/10, 120v/3, 130r/8, 152v/9, 154r/9, 156r/4,

158r/10, 164v/2, 176v/9, 179r/4, 192v/4, 197r/6

daragusel bol- : endişelenmek, kafası karışmak, şaşırmaq

d. -gan119r/3

d. -ganımnıñ 123r/8

d. -ganıñnı 092v/5

dayma : daima

d. 035r/4, 064r/8

degänäkli : dikenli

d. 105r/4

dek : dek, kadar

d. 179r/11

dekret : karar, tespit

d. 176r/4

delir - : delirmek

d.- gänlärniñ 086r/2

Dēr : Rab, Efendi, Kutsal Baba

D. 001r/1, 002r/5, 007v/1, 013v/3, 028r/3, 029r/4, 029v/10, 046r/1, 059r/5,

39^{bis}r/10

dev : dev

d.+ lărdăn 110r/3

Dırtad : Agopa Masha'nın oğlu

D.+ nıñ 192r/6

din : din

d. 168r/2, 168v/7, 169r/7

d.+ imniñ 104v/5

d.+ in 150v/9

d.+ iniñ 169r/3

dinça : kadar

d. 126r/5

dinsiz : dinsiz

d. 133v/7, 185v/3

d.+ lărdăn 026r/10

d.+ lărgä 021v/10

d.+ lărniñ 136v/8

dinsizlik : dinsizlik

d. 084v/7

d.+ im 094r/8

d.+ imni 118v/7, 121v/2, 133v/3, 188v/10

d.+ kä 100v/2, 105v/2

d.+ ni etiyirmen 106v/5

diḡrā : kadar

d. 015r/3, 027r/12, 061v/4, 065v/12, 096r/5, 148v/7, 161v/8

Diramajr : Tanrı'nın Annesi

D. 072r/8

dirä : kadar

d. 155r/7, 172v/4, 188r/5

divar : duvar

d.+ ları 024r/5

diyin : deḡin, kadar

d. 005v/3

Dn : (**dearn**) Tanrı'm

D. 077v/4

dolaş - : dolaşmak

d.- ıp 001v/7

d.- kan 046v/11

dost : dost

d. 145v/8

d. ettim 124r/7

d.+ larga 172v/3

d.+ ları 083v/5

d.+ larımni 004v/2

d.+ uma 146r/5

d.+ umnu 147r/4

d.+ umuzdur 159v/5

dovlätli : varlıklı, müreffeh

d. 193r/3

dövlätli : bkz. dovlätli

d.+ niñ 199v/9

dufan : tufan

d. 025r/2

d.+ ından 116v/7

duşnamlıh : bkz. duşmanlıh

d. 093v/6

duşman : düşman

d. 007v/8, 128r/10

d.+ dan 093v/9, 185v/9, 199v/4

d.+ ga 125r/2

d.+ ı 095r/6, 107v/1, 135v/4, 140v/7

d.+ imdan 139r/7

d.+ imnı 104v/3, 104v/4

d.+ imnıñ 199r/7

d.+ in 135v/4, 138r/3

d.+ ina 110r/5, 120r/4, 126v/5

d.+ indan 094r/5, 099v/3, 104r/3, 109v/4

d.+ inıñ 103v/5, 115r/6, 116v/2, 140r/7

d.+ ıñnı 116v/1

d.+ ıñnıñ 114r/6

d.+ larga 172v/2

d.+ larıma 099r/3

d.+ larımızdan 020v/1, 020v/8

d.+ larımıznı 020v/3

d.+ larımıznıñ 014v/5

d.+ larımını 009r/4

d.+ larınıñ 063r/2

d.+ nı 095r/6, 100r/4, 120v/2

d.+ nıñ 099v/5, 102r/4, 114v/7, 141v/4, 147v/4, 151r/9, 152r/1, 153r/6, 179v/14,
198r/6

duşmanlıh : düşmanlık

d. 046v/3

d.+ ta 002r/1

düftär : defter

d.+ indän 175r/6

dügöl : değıl

d. 005v/3, 005v/5, 005v/6, 042r/6, 055r/7, 055r/8, 097v/4, 144v/11, 172r/8,
172v/7, 181v/10
d.+ men 037r/8

dünyâ : dünya

d. 070r/5, 117r/5, 157v/3, 177r/9, 177v/11
d.+ da 010v/8, 060r/4, 085r/6, 089v/2, 113r/4, 122v/5, 130v/6, 131r/13, 152r/10,
165r/5
d.+ dan 050r/6, 050r/7, 050v/1, 071v/3, 075r/5, 084v/2, 089r/5, 131r/8, 136v/7,
165r/11, 171v/3, 180r/2, 185r/9
d.+ gâ 045r/5, 084v/5, 085r/3, 172v/5, 176r/9
d.+ ni 073r/9, 131r/14, 171r/7
d.+ niñ 016v/9, 028v/8, 032v/3, 035v/9, 044v/9, 062v/4, 069v/5, 070r/3, 071v/7,
074r/5, 074v/5, 075r/6, 076v/2, 104r/4, 130r/9, 136r/4, 146v/4, 171r/2, 179r/11,
179v/3, 186v/5, 189r/4

dünyâ : bkz. dünyâ

d.+ niñ 145v/12

düşman : bkz. duşman

d.+ dan 077v/6, 188v/2
d.+ larımdan 008v/7

Dzağgazart : Palmiye Pazarı, Dallar Bayramı (*Hz. İsa'nın Kudüs'e girişi bayramı*)

D.+ nıñdır 078v/2

dzınohk‘ : anne baba, ebevyn

d.+ larımdan 096r/4

dznoğk‘ : bkz. dzınohk‘

d.+ larımız 129v/1

Dznunt : İsâ Mesih’in doğuş bayramı.

D. 077r/3

dä : de *bağlaç*

d. 002v/6, 005v/7, 053r/6, 133v/3, 138v/7, 139v/1, 144v/1, 148v/5, 164r/7,
168v/2, 168v/3,

172r/2, 172r/3, 172r/10, 173r/4, 176v/9, 178r/7, 178v/2, 179v/10, 179v/13,
180r/3,

180r/5, 180r/7, 180r/8, 180r/9, 180r/10, 180v/1, 180v/5, 180v/9, 182r/2, 185v/5,
192v/8, 197r/5, 198v/4, 199r/2, 199r/6, 200r/2

därman : derman, çare, çözüm

d. 182r/5

d.+ ım 119r/6

dästur : destur, müsaade, izin

d. 046r/8

däzgah : tezgâh (el işi tezgâhı), atölye

d.+ ı 082r/2

e - : imek yardımcı fiili

e.- di 001r/8, 023v/11, 043r/5, 043r/6, 043r/7, 090v/7, 091r/3, 131r/11, 132v/7,
134v/5, 135v/5, 136v/1, 137r/3, 141r/3, 146v/3, 155v/7, 160r/8, 164r/2, 164r/3,
164r/8, 164r/9, 168v/2, 168v/3, 168v/4, 168v/5, 174v/5, 192r/5, 192v/1,
192v/2, 192v/5, 193r/3, 193r/4, 193r/5, 193v/7, 194v/6, 194v/7, 195r/3, 195r/8,
195v/1, 195v/9, 196r/2, 196r/6, 196v/1, 196v/2, 197v/7
e.- diḡ 021r/10, 023v/11, 164r/4, 164r/7
e.- dik 164r/5
e.- dilär 001v/7, 001v/9, 020r/12
e.- dilär 080r/5, 099v/6, 099v/7, 152r/2, 153v/2, 193v/8
e.- di-lär 136r/2
e.- dilär 091r/4
e.- dim 003r/6, 054r/2, 060v/11, 061r/3, 144v/10, 146v/3, 146v/9
e.- diṅ 069v/5, 070r/7, 091r/1, 130r/8, 146v/2, 146v/3
e.- dir 135r/5

eēlini : Tanrı'm!

e. 112v/8

Egealk's : ?

E. 028r/12, 039v/3

Egiaj : ?

E. 175v/8

egri : eğri

e. 165v/10, 194v/6, 198v/8

egär : eğer, şayet

e. **001r/3, 023v/9, 023v/11**, 128r/3, 131r/13, 140v/4, 142v/5, 147v/5, 147v/8,
151v/2, 161v/6, 165r/7,
166v/2, 173r/10, 176v/7, 176v/11, 177r/4, 177r/9, 177v/2, 177v/4, 178v/9,
179r/5,
179r/7, 179r/10, 181r/12, 181r/14, 181v/4, 182r/7, 182r/9, 182r/11, 182v/4,
182v/9,
197r/3

eilıhsız : ?

e. 103v/7

eki : iki

e. 010r/9, 026r/9, 155r/5, 192r/5, 195r/4

ekiköñüllük : belirsizlik, kararsızlık, tereddüt

k.- tñn 010r/9

ekinçi : ikinci

e. 131r/4, 131r/5, 131r/13, 155r/7, 161v/7, 168r/1, 186r/3

e.+ dñ 172r/8

eksi : ikisi

e. 192v/8

eksiklik : eksiklik

e. 052r/1

eksiksiz : eksiksiz, tam

e. 104v/1

eksil - : eksilmek, azalmak

e.- di 008r/8

e.- diḡ 015v/2

e.- gäninä 060v/10

e.- ir 166r/12

e.- irlär 153v/5

e.- mägäy 052r/3

e.- mäs 069r/6

eksit - : eksiltmek, azaltmak

e. 100v/5, 121v/2

e.- mä 101v/4

el : el (uzuv), millet, halk

e.+ gä 106r/7

e.+ ni 197r/3

elçi : elçi

e. 082r/4

e.+ ɣniɣ 169v/12

Eli : Tanrı'm

e. 193v/2, 194r/6

E. 086v/8

elt - : iletmek, ulaştırmak

e. 100r/3, 103v/5

e.- ip 098r/2, 155v/3, 196r/8

e.- iyir 126v/6, 141v/2

e.- iyirsen 159r/5, 159v/2

e.- iyirsen 142r/5

e.- käy 149v/1

e.- käysen 159v/5

e.- kinçä 147r/4

e.- ti 196r/4, 196r/8

e.- är 151r/3

e.- ärmen 146r/3, 152v/7, 159r/8, 161r/3

e.- ärsen 152v/4

emgäkli : zahmetli

e.+ men 004r/5

emgän - : çalışmak, uğraşmak

e.- di 196r/2

e.- iyirmen 123v/5

e.- gänlär 095r/1

e.- gänlärğä 39^{bis}r/1

emgäk : emek, çaba

e.+ indän 196r/3

e.+ iñdän 155v/1

emin : emin

e. 032r/2

e. etüçi 089v/2

eminlik : eminlik, güven

e. 011r/4, 031r/11, 033r/1, 034r/3, 034r/9, 035v/8, 045v/10, 046r/8, 062r/3,

062v/3, 062v/5, 063r/1, 063r/5, 153r/1, 179v/4

e. etüçilärni 062v/6

e.+ i 035v/9, 054r/9, 057r/5, 179v/3, 179v/6

e.+ iñni 039r/9

e.+ iñni ber 050v/1

e.+ kä 021v/7

e.+ ni 052v/4

e.+ niñ 011r/6, 021v/2, 062v/3, 063r/6

en : omuz

e. +iñ 086v/3

en - : inmek

e.- ärlär 002v/4, 008v/2

e.- di 028v/4, 042v/5

e.- diŋ 080v/1

e.- ip 042r/2, 044v/5, 048r/9

e.+ gänlär 038r/5

e.- mäh̃i 035v/3

e.- mäh̃i 064v/9

e.- ärlär 152v/8

Epraetoh : Yahudi

E.+ larnıŋ 086r/7

er : erkek

e. 051v/7

e.+ lärin 101r/4

eri - : erimek

e.- yir 150v/3

erin : dudak

e.+ imni 118v/6

e.+ lärimni 001r/3, 023v/9

e.+ läri 057v/5

e.+ lärim 123v/4

e.+ lārimā 059v/4

e.+ lāriṅ 052r/9, 067v/11, 089v/17

erin - : üşenmek, erinmek

e.- mā 104r/4

e.- māhsiz 094v/3, 098v/2

erinçäklik : üşengeçlik

e. 103v/8

e.+ im 102r/5, 178r/7

e.+ imni 107r/1

e.+ imä 106r/1

e.+ tән 096v/2

erk : irade, arzu

e. berdiṅ 093v/5

e.+ i 039v/9

e.+ im 112r/7, 122r/6

e.+ imdän 189r/6

e.+ imizni 159v/2

e.+ imni 125r/1

e.+ in 005r/10, 007r/6, 152r/1

e.+ in etkänlärni 159r/1

e.+ inä 010v/7

e.+ inä 059v/11

e.+ iṅ 008v/9, 024r/4, 048v/5, 140r/3, 173v/11, 185v/2

e.+ iḡni 033v/4

e.+ iḡni etkänlär 097v/3

e.+ iḡni etmägä 119v/8

erkin : özgür, bağımsız

e. etiyirmen 189r/6

e. etkin 180r/11

erkli : özgür, serbest

e. 002v/6, 072r/4, 075v/4

erksiz : iradesiz

e. 072r/4, 075v/4

Ermenilik : Ermenilik

E.+ niḡ 141r/7

E.+ niḡ 041r/1

Errortut'ıun : Teslis

E.+ ga 043v/6, 170v/10

ertä : sabah, sonra

e. 053v/11, 127r/6, 140v/5

e.+ gä 127r/5

e.+ gi 004r/1, 008v/3, 031r/8, 066v/7

e.+ niḡ 031v/2

ertälän - : sabah erken kalkmak

e.- gän 031r/7

ertäräk : erkenden

e. 012v/3

Erusağēm : Yerusalem, Kudüs

E.+ dir 166v/3

E.+ niñ 014r/3

es : akıl, hafıza, zihin

e. 013v/3, 042r/5, 054r/8, 116r/3, 162r/5, 164v/6

e.+ im 094r/6, 110v/5, 121r/4, 123v/4, 126v/3

e.+ imizni saħlagay 028v/6

e.+ imni 073r/9, 098r/3, 099r/1, 100v/6, 101v/7, 109v/1, 118v/4, 121r/3, 125v/3

e.+ imniñ 121r/6

e.+ imä 094v/3, 102v/7, 116r/2

e.+ indän 141r/4, 181v/10

e.+ inä 167v/4, 168r/7

es² : ve yine [ew e(w)s]

e. 043v/9, 053v/8

esćuk‘ : ?

e. 043v/4

eski : eski

e. 040v/5, 099v/5, 100r/4, 120v/2, 125r/1, 128r/10, 141v/4, 147v/4, 151r/9,
151v/12, 153r/6, 198r/6

eski duşman: şeytan

e. 128r/10

e. +ga 125r/1

e. +nı 100r/4, 120v/2

e. +nıñ 099v/5, 141v/4, 147v/4, 151r/9, 151v/12, 153r/6, 198r/6

essiz : akılsız, pervasız, çılgın

e. 097r/3

esä : ise

e. 142v/6, 145r/5, 161r/11, 166v/2, 168r/9

eşik : kapı

e. 059v/3

e.+ i 087v/9, 152r/2, 152r/3, 154r/7, 192v/7

e.+ in 030v/3, 094v/6, 094v/7, 112v/3, 177r/2, 186v/6

e.+ indän 153r/4

e.+ inä 145r/9, 161r/12

e.+ iñ 179v/1

e.+ lärin 080r/3

e.+ niñ 094v/7

et - : etmek

e. 140v/10, 165r/4, 39^{bis}v/9

arzani e. 111v/1, 120v/4, 183v/3, 185v/10, 188r/4

avaz e. 128r/3

azad e. 079v/3, 080v/4, 088v/1, 109v/7, 123r/6,

barabar e. 096r/5

belgili e. 101r/4, 127v/8

bısagel e. 108v/2

boş e. 111r/4, 118r/5, 131r/8

çnçel e. 165r/10

ev e. 174v/5

fârâh e. 054v/10

fârâhlik e. 112r/2

hakimlik e. 109v/4

hapanel e. 109r/2

horhusuz e. 093v/8

keri e. 107r/, 101r/5

mıhitarel e. 108r/3

pomazat e. 118r/2

pıjšşgel e. 097r/4, 105v/3, 109r/4, 127r/7, 128v/4

pızışşgel e. 103r/7

pjšşgel e. 099r/6

sağt e. 119v/7

tas e. 093v/1, 120v/5

tasel e. 101r/6, 113r/6

tiri e. 105r/7

toğru e. 088v/5
ülüşlü e. 111r/7, 140r/1, 108v/3
yağşı e. 024r/4
yoğ e. 165r/10
biyik e.- är 025v/3
eyälik e.- är 007r/1
yarlıgamağnı e.- är 005r/7
e.- ärlär 006v/7
sk‘ançelik‘iğni e.- ärsen 003v/2
e.- ärsiz 007r/3, 025r/2
e.- iğiz 176r/3
algış e.- iğiz 153r/1
e.- ip 176r/4
e.-iyir 099r/2
câht e.- ip 163v/6
gümän e.- ip 012v/13
heç e.- ip 163r/9
kün toğuşuna e.- ip 170v/9
yasır e.- ip 099r/2, 101v/6
pareğos e.- iyih 029v/6
e.- iyim 127r/2
calatlığ e.- iyir 126v/5
tas e.- iyir 098r/2
ğulluğ e.- iyirlär 045v/4
ğuluğ e.- iyirlär 195v/9
uzıvat e.- iyirlär 181v/8

dinsizlikni e.- iyirmen 106v/5

erkin e.- iyirmen 189r/6

hõltõa e.- iyirmen 123v/2

imänç e.- iyirmen 121v/6

keri e.- iyirsen 004r/3

körümsüz e.- iyirsen 175r/2

obicat e.- iyirsen 122r/7

huluh e.- kân 015r/2

e.- käy 003v/3, 034r/10

arzani e.- kay 129r/9

arzani e.- käy 030v/8

tas e.- käysen 009r/4

yoh e.- käysen 009r/5

e.- kin 016r/10, 052v/3, 056v/4, 180r/11

aruv e.- kin 022r/8

arzani e.- kin 029r/8, 030r/6, 031v/2, 032v/12, 062r/4, 180v/9

erkin e.- kin 180r/11

hurbannı e.- kin 180v/4

işitövlü e.- kin 008v/3, 023r/1

biylik e.- kân 131r/6, 134r/7

boş e.- kân 087v/11

sorov e.- kânin 085v/9

erkiñni e.- kânlär 097v/3

huluh e.- kânlär 046v/4

huluh e.- kânlärindän 099v/4

erkin e.- kânlärni 159r/1

e.- kânmen 125r/1
töräsizlik e.- kânniñ 060r/9
e.- käy 044r/3, 044v/1, 149v/5, 149v/6
arzani e.- käy 069r/2, 072r/7, 075v/7, 198r/7
holthā e.- käy 161v/3
keri e.- käy 135v/2
sağış e.- käy 168r/8
yügünç e.- käy 168v/7
uruş e.- käymen 107v/3
arzani e.- käysen 188v/7, 190v/4
azad e.- käysen 185v/6
toğru e.- käysen 180r/8
tözümlük e.- käysen 126r/5
yeñüçi e.- käysen 179v/13
e.- mā 008v/9, 020v/3, 026v/4, 033v/4
huluḥ e.- mā 020v/9
keri e.- mā 013r/10, 015r/4
oḥşaş e.- mā 030v/9
tas e.- mā 038r/2
uyatlı e.- mā 016r/9
e.- mādiḥ 014r/9
e.- māgin 038r/5
körümsüz e.- māgin 033v/1
heç e.- māstir 024r/3
e.- mā 131r/14, 132v/1, 143r/5, 197r/5
batal e.- mā 057v/8

hara e.- mä 194v/4
haruv e.- mä 092v/2
holtħa e.- mä 127v/6
huluħ e.- mä 100v/2
nemä e.- mä 144v/6
tas e.- mä 052v/8, 129r/2
töra e.- mä 196v/4
uyatlı e.- mä 189v/6
zrgel e.- mä 096r/3
tas e.- mädiñ 133r/2
erkiñni e.- mägä 119v/8
ħabul e.- mägä 182v/3
töra e.- mägä 130v/1
törämizni e.- mägä 132r/6
miħit‘arel e.- mägän 124v/5
e.- mägäy 163v/6
zulum e.- mägäy 065v/7
e.- mägäymen 105v/2
yaħşı e.- mäħi 39^{bis}r/7
körümsüz e.- mäs 148v/3, 150r/8
opustit e.- mäs 135r/3
biylik e.- mäsinlär 112r/8
algış e.- sä 151v/2
tum e.- sä 147v/6
biylik e.- särsen 140v/3
e.- ti 005v/5, 019v/6, 019v/7, 020r/8, 065r/11

aḥ e.- ti 194r/5

aṣaḥ e.- ti 007v/8

birgāmā e.- ti 019v/4

k‘arozel e.- ti 042v/5

keri e.- ti 135v/3

oḥṣaṣ e.- ti 158v/10

sk‘anḡelik‘ e.- ti 197r/6

tiri e.- ti 195v/5

yıraḥ e.- ti 006r/2

ḥolṡa e.- tilār 192v/9

saḡiṣ e.- tilār 057v/8

e.- tim 037v/4

çırım e.- tim 001v/4

dost e. -tim 124r/7

ḥapanel e.- tim 124v/2

iṣanḡ e.- tim 008v/8, 033v/3

tas e.- tim 095v/7

yazılıḥ e.- tim 022r/13, 033r/9

e.- tim 022v/2

e.- tiṡ 014v/3, 014v/4, 036r/6, 055r/9, 113r/4

arzani e.- tiṡ 031r/10, 114v/2, 169v/1, 180v/11, 181r/12

avaz e.- tiṡ 080v/2

obecat e.- tiṡ 138v/5, 139v/6

obicat e.- tiṡ 186r/4

sahmanel e.- tiṡ 182v/9

sansız e.- tiṡ 085r/1

sk'ançelik e.- tiŋ 138r/6
tamaşalıh e.- tiŋ 137v/6
tiri e.- tiŋ 138r/4, 199v/9
yaḥşı e.- tiŋ 199r/1
yıraḥ e.- tiŋ 003r/4, 004v/2
e.- üçü 152r/2
tiri e.- üçü 172r/4
yaḥşı e.- üçü 184v/9
padşah e.- üçüsi 183r/3
algış e.- är 146v/3
câht e.- är 143r/4
ḥulaḥ e.- är 054r/1
sk'ançelik' e.- är 192v/1
teŋ e.- är 151v/4
toĝru e.- är 195r/3
törä e.- är 194v/6
uyatlı e.- är 149r/2
uyatlı e.- är- 149r/6
e.- ärbiz 192r/1
ḥolṭḥa e.- ärlär 165r/9
töräsizlikni e.- ärlär 059v/7
uruş e.- ärlär 159r/10
ḥolṭḥa e.- ärmen 073v/1
teŋ e.- ärmen 146r/3
sk'ançelik' e.- ärsen 055v/3
tas e.- ärsen 189v/5

yargu e.- ärsen 059r/1

et'ē : ?

e. 001r/1

etil - : yapılmak, yaratılmak

e.- mägän 041v/8, 042v/3, 043r/8

etüçi : yapan, üreten, iş yapan

e. 039r/7

emin e. 089v/2

yaḥşı e. 077v/3, 079r/4, 113v/7, 188v/1

e.+ läri 007r/6

sadağa e.+ lärgä 166v/6

eminlik e.+ läрни 062v/6

ḥadır e.+ sen 187v/13

etüçilik : yaratıcılık, üretim, faaliyet

e.+ iḡni 038r/8

evet : evet

e. 001r/10, 006v/3, 023v/12, 028v/8, 037r/5, 043r/5, 043r/11, 043v/5, 052r/3,

082r/2, 173v/4, 174v/5, 178r/8, 180v/7, 186v/1, 189v/7, 194v/3, 198v/3

Ew bkz. es²

e. 054r/11, 057r/7, 065r/4, 066v/3

E. 054r/8, 057r/4

ews bkz. es²

e. 043v/9, 057r/4

ey : ey! (seslenme)

e. 066r/3, 066r/4, 066r/7, 070r/3, 078r/1, 081v/7, 083r/4, 129v/7, 135r/2,
137r/6, 141r/10, 167r/9

eyâlik : mevki, güç, egemenlik sahibi olma

e. etâr 007r/1

Eyâ : Efendi, Bey, Tanrı

E.+ m 075r/8, 075v/3, 141r/10

E.+ miz 010r/4, 011v/5, 035v/1, 035v/4, 062r/6, 063v/6, 064v/7, 065r/1, 072r/3,
082v/3, 141v/9, 142r/1, 167r/13

E.+ mizdân 011r/5, 011r/7, 011r/9, 011v/2, 043v/10, 051r/9, 051v/9, 063r/5,
063r/7, 063r/9, 063v/2, 065r/11, 148v/3

E.+ mizgâ 058r/3

E.+ mizniñ 006v/3, 009v/6, 017v/3, 017v/8, 017v/10, 018v/10, 021r/2, 021r/6,
024v/6, 025r/11, 027r/10, 027r/11, 027v/1, 030r/11, 034r/2, 038v/13, 047r/10, 051v/5,
052r/6, 052v/5, 052v/7, 060v/8, 062v/2, 071r/6, 072r/3, 39^{bis}r/5

E.+ mizniñdir 002r/3

E.+ ğniñ 141v/8, 155r/1

E.+ sinâ 071v/8, 074r/5, 074v/6, 075r/6, 076v/3

ezil - : ezilmek

e.- gän 119r/5

färâhlık : ferahlık

f. 030r/10

färâhlik : bkz. färâhlık

f. 027r/2, 027v/11

f.+ iğni 023r/2

fayda : fayda, yarar

f.+ sin 093v/2

f.+ mnı 127v/9

fikir : fikir

f.+ dä 178r/11

f.+ i 019v/8

f.+ im 188r/6, 189r/5

f.+ imni 187v/3, 187v/8, 188r/3

friştä : melek

f. 142r/6, 142r/13, 142v/3, 142v/13, 143v/11, 144r/3, 144r/9, 145v/6, 146r/8,
147r/9,

148r/8, 149r/3, 149r/10, 149v/8, 150r/5, 150v/7, 151r/2, 151r/6, 151r/13, 151v/7,

152r/8, 152v/6, 156r/7, 157r/2, 157r/8, 157r/12, 157v/6, 158r/4, 158r/11, 158v/7,

159r/7, 161r/10, 162r/3, 162r/11, 162v/7, 162v/15, 163r/8, 163r/14, 163v/8,
164r/1,
164v/1, 165r/1, 165v/4, 165v/9, 166r/3, 166r/10, 166v/1, 166v/11, 196r/5, 196r/7
f.+ gâ 142r/3, 142r/10
f.+ lær 012v/5, 025r/7, 045r/6, 045r/10, 045v/3, 047r/5, 111v/6, 114r/2, 138r/9,
150v/1, 159v/9,
160v/9, 195v/9
f.+ lärgä 151r/7
f.+ läri 007r/2, 017v/8, 024r/15, 038v/1, 050r/2
f.+ läрни 071r/8, 075r/1
f.+ läрниң 010r/4, 044v/5, 045v/9, 051v/5, 062r/5, 067r/4, 067r/9, 068v/2,
083v/4, 115v/6, 130v/4,
146v/7, 151r/10, 154r/11, 155v/8, 158r/9, 158r/13, 160v/6, 183v/9
f.+ ni 011r/6
f.+ niң 141r/2
f.+ ъни 093v/3, 118v/5, 134r/1, 135v/2, 141r/11
f.+ ъниң 141v/5
f.+ si 197v/4
f.+ sin 063r/6, 141v/10
f.+ siң 039r/9

färâh : sevinç, neşe

f. 051r/6, 093r/3, 126r/1
f. bolgay 055v/6
f. boluñuz 044v/8
f. et 054v/10

fârâhlan - : sevinmek, neşelenmek

f.- gaymen 108v/7, 182v/1

f.- ır 145v/11

f.- ırlar 154v/2

f.- ma 155v/7

fârâhlat - : memnun etmek, neşe, zevk uyandırmak

f. 095r/8, 105r/3

fârâhlik : bkz. fârâhlık

f. 181r/10

f. et 112r/2

f.+ i 067r/3

f.+ inä 155r/1

f.+ kä 108v/6

f.+ tä 069r/6, 156r/1

Gajeap'a : *Lat* Caiaphas, İsa'nın ölüm kararına başkanlık eden yahudi başrahip

G.+ nıñ 085v/8

Gana : Kana, İsa'nın ilk mucizeyi yarattığı şehirdir.

g. 137v/7

ganok : balkon, duvar, sundurma

g.+ ta 079r/2, 080v/2

ganonk' : kanun, kural

g.+ ta 080v/2

g.+ undan 169r/4

ganteġ : lamba, kandil

g.- lăriġa 013r/4

gant'eġ : bkz. ganteġ

g. 069r/4

gark : düzen, sıra

g.+ mıñ 168v/11

gartacı : ?

g. 059r/5

gat'oġigē : Katolik

g. 028v/1

Getron : Kedron, (İncil'de) Kudüs'ün doğu surunun üstünden geçtiği derin vadi

G. 193r/4, 193r/6

G.+ nuñ 200r/1

Gıġerigos : din adamı

g.+ larnıñ 040v/4

gırcıdat - : gırcıdatmak

g.- ıyır 100r/6

Gibrianos : Cyprianus, Kartaca Episkoposu

G. 129v/6

Giragos : Ermeni Gregoryen

G. 167v/2

gojs : bâkire

g. 035r/4, 038v/12, 042r/3, 064r/8, 066r/3, 066r/4, 066r/7, 069r/1, 069v/3,

070r/4, 071v/6, 077r/6, 081v/1, 085r/4, 091v/7, 137r/9

g.+ lar 025r/10, 069r/6

g.+ larga 013r/3, 013r/6

g.+ larnıñ 067r/5

g.+ nu 136v/8

g.+ tan 032v/3

Gostantinos : Konstantin

G.+ nuñda 192r/7

göl : göl

g. 078r/2

gujs : bkz. gojs

g. 038v/12, 042r/3

gırk‘ : bkz. gark

g.+ ta 037v/4

gusank‘ : Bakire, rahibe

g.+ larıñ 097r/3

g.+ larnıñ 089v/2, 097r/1, 184r/6

gölâf : gül

g. 087r/1

gümân : pişmanlık

g. etip 012v/13

günâş : güneş

g. 017v/10, 021r/7, 024v/3, 065v/7, 069v/9, 142v/8, 147r/2, 153r/3, 154r/10,

178v/9

g.+ ni 066v/7

g.+ niñ 027r/13, 068v/5, 069r/5

g.+ tăn 156r/4

gälâci : konuşma, söz

g.+ lăriñni 181r/5

habul : kabul

h. etmägä 182v/3

h. kördün 140v/9

haçak'lan - : dağlanmak

h.- dılar 003r/7

haç - : kaçmak

h.- ipmen 124r/4

h.- ma 143r/5

h.- maḥım 061r/4

Haç : haç

h. 068r/9, 073r/8, 073v/3, 084v/1, 086v/4, 090v/7, 091r/2, 112v/6, 158r/1

h. 073v/2, 074r/3, 074v/3, 075r/7, 076r/1, 076r/4

h. çıharıp 193r/1

h.+ ıñ 039r/8

h.+ ıña 082r/8

h.+ ıñnıñ 172r/9

h.+ ka 082r/5, 150r/9, 152v/11

h.+ nı 071r/5, 086v/2

h.+ nıñ 063v/1, 153v/5, 169r/9

h.+ nıñ 011r/10

h.+ nıñdır 081v/6

h.+ tan 073r/6

haçan : ne zaman

h. 003v/4, 022r/1, 024r/7, 028v/7, 039r/11, 043r/6, 068r/9, 068v/5, 081r/5,

082r/6, 090v/7, 091r/1, 094r/3, 107v/2, 141v/2, 142r/4, 142r/7, 142r/11,

142v/14,

143r/2, 144r/7, 145v/10, 146r/4, 150v/9, 152v/4, 154v/1, 155r/7, 156r/4, 158v/9,
159r/5, 162r/12, 168v/7, 169r/7, 177r/1, 177r/2, 177r/5, 177r/9, 177v/5, 177v/7,
177v/10, 178v/3, 178v/5, 179r/3, 179r/12, 183r/9, 193r/6, 195r/8

ḥaçır - : kaçırmak

ḥ.- dı 197r/3

ḥ.- ırsen 120v/2

ḥaçlan - : çarmıha gerilmek

ḥ.- dı 042r/7, 045r/3

ḥ.- dıñ 034v/6, 041r/5, 064r/2, 140r/5

ḥada - : çivilemek, çarmıha çivilemek

ḥ. 098r/7

ḥ.- ganların 086v/5

ḥadaḥ : çivi

ḥ. 086v/5

ḥ.- lar 112v/6

ḥadal - : çivilenmek

ḥ.- gan 109v/4

ḥadar : kadar

ḥ. 005v/10, 091v/7, 112v/4, 139r/6, 149r/9, 149r/11, 149v/9, 181v/6

hadir : hazır

h. 118r/7

h.+ dir 178r/8

h.+ men 139v/3

ḥadir : bkz. hadir

ḥ. etüçisen 187v/13

ḥ.+ men 139r/5

ḥ.+ sen 188v/10, 189v/6

hadirlä - : hazırlamak

h. 108v/2

h.- di 006v/8

h.- dilär 057v/3

h.- gäysen 165r/7

h.- mä 021r/2

h.- ңыз 013r/4

h.- psen 021v/8

h.- ptir 166v/5

hadirlän - : hazırlanmak

h.- ipsen 132r/5

ḥağāğut‘ean : güven, huzur

ḥ. 035v/7, 057r/4, 152v/8

ḡaḡut‘ean : bkz. ḡaḡaḡut‘ean

ḡ. 054r/8

ḡah - : kakmak, vurmak

ḡ.- armen 112v/2

ḡ.- ıñız 138v/6, 186v/9

ḡ.- ıp 095r/6

ḡ.- ıyırmen 139r/4, 179r/13

ḡ.- sa 095r/4

Hajr : Baba, Ata

H. 047v/2, 048v/3, 049r/7

hajrabad : patrik, piskopos

h. 192r/4

h.+ niḡ 129v/6, 192r/2

hakim : hekim, doktor

h. 003v/3, 179r/4

hakimlik : hekimlik

h. 174r/2

h. et 109v/4

h.+ in 179r/3

h al - : kalmak

h .- d  134r/4

h .- d m 124r/8

bor lu h .- d rma 139v/8

h .- gan n 011r/4

h .- ganlar 165r/6, 165r/7

h .- ganlarn  164v/11, 165r/2

h .-  r 006v/3, 149r/9, 149r/11

h .-  rmen 144v/4

h .-  y rmen 124r/2

h .- maga 010v/6

h .- magaymen 097r/3

h .- mas n 123r/4

h alabal h : kalabal k

h .+ lar ndan 179v/4

h ald r - : kald rmak

h .-  p 161r/11

h al n : kal n

h . 153v/8

h .+ l h  060r/4

h al n h aran u : kapkaranlık

h .+ dur h . 160r/3, 161r/4

h al nlan - : yoğunlaşmak, kalınlaşmak, çoğalmak

h .- ganın 118r/5

h almaz : dizginlenmez

h .- nı 159v/3

hali : şimdi

h. 009r/7, 014v/3, 014v/9, 015v/2, 016r/7, 019r/6, 021v/6, 024r/9, 028r/2,
030r/7, 031v/9, 032v/4, 033v/12, 037v/6, 040r/4, 043v/7, 046v/4, 049r/9,
053v/4,
054r/7, 054v/2, 056v/8, 057r/8, 061v/6, 065r/5, 066r/2, 089r/2, 095r/6, 129v/3,
139r/1, 142r/1, 144v/10, 146v/4, 155v/1, 156r/1, 169v/4, 169v/10, 170v/3,
170v/6,
174v/5, 176v/6, 176v/11, 177v/4, 178v/2, 179r/13, 180v/9, 39^{bis}r/4
H. 013r/14
h.+ gi 034r/4

hamarcag : cesur, kararlı

h. 174v/5

hamar aglıh  :  zg rl k, cesaret

h. 179v/2

h amaş - : kamaşmak

h .- ıyır 153r/9

hamış : kamış

h. 099v/6

h.+ lar 086r/8

Hamparci : ?

H. 065r/7

han : hükümdar, efendi

h. 012v/9, 091r/8

H. 111v/5

h.+ dan 023v/6

h.+ ı 046r/2, 092r/2, 113v/4, 150r/9, 176r/11

h.+ ım 118v/1

H.+ ımız 163r/15

h.+ ımnı 139r/5, 148v/5

h.+ ın 049v/6, 062v/2

h.+ ının 047v/5, 048v/1

h.+ ın 040r/10, 048r/5, 113r/6, 176r/10, 176r/12, 177v/11

h.+ ın 050v/4, 087r/1, 174r/3, 181v/8

h.+ ın 048r/4, 112v/7, 175r/5, 175r/9, 180r/6, 181r/1

h.+ ları 025r/8

h.+ ların 026r/11

h.+ larını 062v/6

h.+ nın 012r/3, 014v/7, 036r/1, 070r/4, 070v/2, 072r/9, 145r/2

H.+ nın 074v/6

ḥanat : kanat

ḥ.+ ı 102v/4

ḥ.+ ıñnıñ 094r/2

ḥ.+ ları 130v/3

ḥanathı : kanatlı

ḥ. 025r/7, 156r/10

ḥaniçä : hanım sultan

ḥ. 067v/3, 068v/8

ḥanlıḥ : hanlık, beylik

ḥ. 049r/2

ḥ.+ ı 006v/9

ḥ.+ ına 042v/2

ḥ.+ ıñ 039r/12, 048v/5

ḥ.+ ıña 179r/10

ḥ.+ ıñda 180r/9

ḥ.+ ka 043r/4, 082r/5, 145r/6, 145v/8

hanuz : henüz

h. 179r/11

ḥap - : kapmak

ḥ. 121r/8

hpanel et- : engellemek, durdurmak, ihanet etmek

h. 109r/2

h. -tim 124v/2

hapsa - : yakalamak

h.- dılar 004v/1

h.- p 001v/7

har : kar

h. 018r/7, 018r/8, 025r/2

h.+ dan 022v/11

h.+ nı 116v/7

hara : kara

h. etmä 194v/4

h.+ dan 194r/4

haraḥçı : hırsız

h.+ nı 180r/8, 183r/9

haraḥuş : şah kartal

h. 147v/3, 157r/3

h.+ nuḥ 005r/5, 159v/7

haramġu : karanlık

h. 018r/10, 120r/2, 144r/4

h̡.+ ga 105v/6

h̡.+ nu 143r/10

h̡aramġulan - : kararmak

h̡.- gannı 186r/10

h̡aramġulat - : karartmak

h̡.- tım 144r/13

h̡aramġulu : karanlık, kasvetli

h̡. 142v/9

h̡aramġuluġ : karanlık, kasvet

h̡.+ ka 002v/10

h̡.+ larnıġ 153r/2

h̡.+ ta 003v/6, 007v/9, 021r/10, 141v/4

h̡.+ tan 034r/4

h̡.+ umuznu 021r/8

h̡arang̡u : bkz. h̡aramġu

h̡. 093r/9, 160v/5

h̡.+ sun 142r/9

h̡aranġulan - : bkz. h̡aramġulan-

h̡.- gannı 112r/4

h̡.- ipmen 110v/6

h.- ır 160r/7

h.- ıyır 126v/3

haraᅇguluᅇ : bkz. haramᅇguluᅇ

h. 153v/8

harar - : kararmak

h.- dı 160r/8

haravaᅇ : hizmetçi, köle

h.+ ınıᅇ 019v/1

h.+ ınıᅇ 056v/3

harçılᅇa - : gıcırdamak

h.- maᅇ 161v/10

hardaᅇ : kardeş

h.+ larımdan 124r/5

harᅇa - : lanet etmek, azarlamak

h.- dı 194r/3, 194v/8

h.- yır 043r/11

harᅇıᅇ : beddua, lanet, küfür

h.+ ın 066v/3

h.+ nı 089r/5

hargışlı : lanetliler

h.- lar 102r/8

h.+ lar 151v/11

harın : karın

h.+ ı 102r/3, 122v/3

h.+ imda 023r/7

h.+ imdan 121r/2

harib : yabancı, garip, yoksul, aforoz edilmiş

h.+ ni 161v/2

harsız : hırsız

h. 182r/10

harsızlıh : hırsızlık

h.+ ları 194r/3

harşı : karşı

h. 012r/8, 046v/8, 097r/2, 099r/3, 100v/6, 105r/6, 105r/7, 110r/4, 110r/5,

110v/6, 114v/8, 133r/8, 139r/4, 139v/3, 171r/1, 179r/12, 197v/1

h. turıyırlar 189v/5

harşılan - : karşı çıkmak, direnmek

h.- dı 022r/2

ħarşılıħ : itiraz, karşı olma durumu, muhalefet

ħ.+ ka 026r/10

ħart : yaşlı insan

ħ. 135v/8

ħ.+ lar 025r/10, 078v/3

ħ.+ larga 190r/11

ħ.+ nıñ 021v/4, 077v/5

ħartaymaħsız : yaşlanmadan, yaşlanmaksızın

ħ.- maħsız 152v/1

ħaruv : cevap, intikam, ceza

ħ. etmä 092v/2

Hasealk's : ?

H. 061v/8

hasil : hasıl, sonuç, netice

h. 089r/7, 114v/4

h.+ gä keltirdi 194v/3

h.+ gä keltirgäy 194v/1

hasrät : hasret, özlem

h. bolganlarını 019v/10

h.+ tirlär 176v/8

ḥasta : hasta

ḥ. 103r/6, 109r/4, 127r/7, 143v/7

ḥ.+ dan 124v/5

ḥastalı : hastalığı, rahatsızlığı olan, hastalık sahibi

ḥ. 137r/4

ḥastalıḥ : hastalık

ḥ. 104v/6, 136v/1

ḥ.+ ıma 110r/7

ḥ.+ ıḡnı 004v/10

ḥ.+ ın 099r/5

ḥ.+ ından 115r/4, 136v/5

ḥ.+ nı 097r/4

ḥaş : kaş

ḥ.+ ı 155r/5

ḥaşlan - : haşlanmak, yanmak

ḥ.- ganmen 119r/5

ḥat : kat, katman

ḥ. 158r/13

ḥ.+ ma 081v/3

ḥ.+ tır 158r/3

ḥatıştır - : karıştırmak, eklemek

ḥ. 103v/6

ḥatun : kadın, karı, eş

ḥ.+ ga 186v/6

ḥ.+ larnıḡ 115r/3

ḥ.+ u 022r/2

ḥ.+ un 143v/2

Hawad : iman

H. 152v/8

Hawadamk' : İnanç itirafı (Tanrı'nın Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'tan oluştuğunun itirafı)

H. 041r/10

hawadov : imanlı

h. 043v/9

ḥaya : kaya, uçurum

ḥ.+ ga 060r/1

haybat : övgü, yüceltme, şan, görkem, zafer

h. 009r/7, 019r/6, 021v/10, 024r/9, 026r/6, 026v/4, 029r/9, 031v/9, 032r/1,

033v/11, 038v/2, 040r/3, 045r/6, 045v/10, 047r/6, 049r/3, 050v/5, 053v/4,

054v/1,

056v/8, 057r/2, 057r/8, 061v/6, 065r/5, 066r/1, 071r/3, 074v/7, 079r/4, 079v/5,
087r/4, 087v/6, 117r/7, 129r/5, 129v/3, 138r/9, 158v/11, 170v/6, 171v/4, 183r/5,
185r/7, 187r/9, 188r/5, 190v/5, 197r/9, 200v/8

H. 028r/1, 054r/6

h.+ ı 027v/3, 028v/4, 042r/10, 152r/7, 155v/1

h.+ im 001r/10, 012v/3

h.+ in 098r/4, 142r/8

h.+ ina 030v/10, 049r/5, 067r/12, 162v/11, 190v/3

h.+ indan 158v/8

h.+ inıñ 084r/4

h.+ ın 032r/6, 047r/9, 138v/4, 156v/3, 172v/5, 183r/10, 184r/2

h.+ ına 128r/4

h.+ ından 122r/3

h.+ ınıñ 017r/4

h.+ ka 070r/7, 162r/6, 163r/3

h.+ larbiz 031r/9, 032r/5

h.+ larnıñ 183v/5, 184v/7

h.+ nı 012v/10, 013r/12, 082v/4, 164r/5

h.+ nıñ 078r/7, 082v/6, 083v/5

h.+ tan 162r/6

h.+ tandır 032v/8

haybatla - : yüceltmek

h.- ma 030r/6, 183v/3

h.- rbiz 062r/2

h.- sınlar 055v/1

h.- yih 033v/14, 043v/5

h.- yırlar 173r/2

h.- yırmen 130r/2

haybatlan - : yüceltmek

h.- dı 074r/7

h.- gan 013v/6, 183r/4, 187r/8

h.- gay 155v/5

h.- ipsen 016v/9

h. -ır 154r/10

haybatlavuçı : yücelten, öven

h. 010r/4

haybatlı : yüce, şanlı, saygıdeğer

h. 017r/5, 035r/4, 036r/10, 036r/13, 048r/8, 064r/8, 069v/7, 069v/8, 070r/3,
070r/4, 070r/5, 070r/6, 070r/9, 071r/2, 071r/3, 071r/5, 071r/7, 071v/2, 071v/6,
072r/8, 072r/9, 072v/8, 073r/1, 073r/7, 073v/2, 074r/3, 074r/5, 074v/6, 074v/7,
075r/4, 075r/6, 075v/9, 079v/7, 145r/1, 153r/3, 153r/8, 158v/5, 159r/3, 167r/9,
167r/12, 183r/3, 183r/4, 183v/7, 183v/10, 184v/1, 184v/4, 184v/9, 186r/2,

187r/3,

188v/8, 199v/2

h. bolsun 016v/3

h.+ dır 033r/4, 142v/8, 154r/1, 156r/4

h.+ lar 076v/3

h.+ yım 055v/9

haybatlıh : yüceltme, övgüye değerlik

h.+ ıñ 070v/1, 074v/3

h.+ ıña 072v/3, 074v/2, 076r/5

h.+ ıñızga 077r/1

hayda : nerede

h. 067r/10, 115v/7, 141r/5, 141r/6, 141v/2, 142r/5, 144v/10, 145r/5, 151r/3,

159r/5, 159v/2, 160v/10, 161v/9, 179r/4, 192v/5

haydan : nereden

h. 065r/9

haygu : kaygı, endişe

h.+ lardan 145v/11

h.+ ların 080v/3

h.+ larından 155v/2

h.+ sundan 146v/4

haygur - : kaygılanmak, endişelenmek

h. haygururlar 163v/13

h.- magay 165r/8

h.- ur 164r/2

h.- urlar 164v/10, 165r/3

haygu h.- urlar 163v/13

ḣaynaş - : kaynamak, oynamak, hareket etmek

ḣ.- kanlar 018v/3

ḣaysı : hangi, hangisi

ḣ. 009v/2, 010r/2, 010v/10, 014v/3, 016v/5, 018v/4, 020v/6, 021r/7, 021r/9,

021v/8, 024v/10, 027v/4, 028v/4, 029r/1, 030v/2, 031r/10, 031v/3, 032v/2,

034v/2,

037v/2, 039v/9, 040r/9, 041v/8, 042r/1, 042r/4, 042v/4, 046r/6, 046v/6, 047v/3,

048r/2, 048r/8, 050r/5, 050r/9, 051v/8, 053v/6, 062r/2, 069v/5, 070r/5, 070r/6,

070v/4, 071r/3, 071v/2, 073r/8, 073v/6, 075r/4, 078v/6, 082r/7, 084r/10, 085r/1,

087r/6, 087v/13, 091v/5, 092v/2, 092v/8, 093r/3, 095v/2, 095v/6, 096r/3, 096r/6,

097r/4, 098r/2, 099v/7, 100r/5, 102r/4, 103r/4, 103v/1, 106r/2, 107v/4, 111r/3,

112v/5, 113r/1, 113r/4, 117r/5, 118v/1, 122v/4, 124r/3, 130r/8, 130v/1, 130v/3,

130v/6, 130v/8, 131r/2, 131r/16, 132r/1, 132r/3, 132r/4, 132r/5, 132v/2, 132v/7,

133r/2, 133r/3, 133r/5, 133r/7, 133v/6, 134r/7, 134v/2, 134v/4, 134v/6, 135r/1,

135r/5, 135v/2, 135v/4, 135v/8, 136r/8, 136v/5, 137r/2, 137r/6, 137r/9, 137v/2,

137v/6, 137v/7, 138r/7, 138v/3, 140r/5, 140v/5, 140v/9, 143r/9, 147r/7, 148v/10,

149r/4, 151v/10, 153v/3, 157v/8, 161r/5, 164r/5, 166v/3, 166v/10, 169r/10,

171r/8,

171v/1, 172r/6, 174v/8, 175r/1, 175r/4, 175r/8, 176r/9, 177r/11, 177v/8, 179v/3,

181r/11, 181v/2, 181v/4, 181v/6, 182r/2, 182r/10, 182v/6, 182v/9, 186r/4,

186v/7,

193v/8, 197v/6, 197v/9, 39^{bis}v/2, 39^{bis}v/3

ḣ.+ dır 150r/12, 156v/9, 163r/6

ḣ.+ lar 175r/3

ḣ.+ lardan 178v/6

h.+ ları 006v/6, 020r/11, 043r/5, 044v/6, 052r/3, 053v/2, 129r/1, 172r/5, 172v/8,
181v/1, 181v/7
h.+ ların 180r/3, 180v/2
h.+ n 002v/8, 166v/5, 167v/8, 167v/9, 174r/7, 174r/11, 174v/4
h.+ na 179r/8
h.+ nın 042v/1, 071r/6, 074r/6, 074r/7, 074v/6

hayt - : geri dönmek

h.- arlar 154v/6
h.- ip 128v/1, 147r/12, 159r/4, 195v/2
h.- kan 127v/1
h.- kay 147v/10, 148r/2, 148r/10, 163v/5, 166r/2, 166r/9
h.- kaylar 023v/5, 122v/1
h.- kaymen 075r/8, 094r/8
h.- magay 163r/10, 163r/12
h.- maḥın 39^{bis}v/4
h.- maḥlıḥ 133r/4

haytar - : geri döndürmek, çevirmek

h. 023r/4, 096r/7, 099v/2, 112r/6, 190r/4
keri h. 161r/1
h.- dılar 100r/6, 194r/7
h.- dın 199r/1
h.- gay 071v/8, 075r/7
h.- gaysen 178v/2, 199r/3
h.- ıyırsen 004r/4

yüzünü ħ.- magın 008r/10

ħaytaruċı : geri dönen

ħ. 087v/10

ħ.+ sen 198v/8

ħayufsun - : acımak, merhamet etmek, pişman olmak

ħ.- ursen 036r/18, 170r/9, 39^{bis}v/3

ħayvan : hayvan

ħ. 025r/6

ħ.+ lar 018v/6

ħazġan - : kazanmak

ħ.- ganı 058v/2

ħ.- ma 044r/9

ħazna : hazine, ambar, erzak

ħ. 166r/11

heç : hiç

ħ. 002r/1, 024r/1, 024v/10, 052r/1, 058r/8, 058v/1, 061r/5, 067r/10, 132v/2,

144v/3, 144v/6, 144v/8, 153v/9, 154r/2

ħ. etip 163r/9

ħ. etmästir 024r/3

ħ.+ kä 172v/2

heç nemä : hiçbir şey

h. 143r/5

hesaplan - : sayılmak, hesaplanmak, dikkate alınmak

h.- dım 002v/3

hesepsiz : sayısız, ölçülemez, sayılamayan

h. 091v/8, 109v/1, 127v/3

hetman : (*Alm. Hauptmann*) askerî lider, komutan

h.+ lar 179v/12

hıdı : hardal

h.+ nıñ 149r/11, 150v/4

hıçır - : ağlamak, çığlık atmak, bağırmak, haykırmak

h.- dı 133v/1

h.- ganıma 127r/4

h.- ganıñ 112v/8

hıçır - : ağlamak, feryat etmek

h.- ıp 117v/3

hılıç : kılıç

h. 026r/9, 143r/2, 143r/9

h.+ ımdan 143r/7

hıllm : iş, eylem, yapılanlar, suç

h.+ larımınñ 179v/5

hılln - : yapmak, etmek, eylemek, gerçekleştirmek

h.- dım 144v/3

h.- gan 029r/6

h.- ganım 126v/2

h.- ganıma 121v/7

h.- ganımızdan 035r/10

h.- ganımızga 164r/9

h.- ganımın 108r/2

h.- ganlar 161r/4

h.- ganlarımınñ 179v/4

yaman h.- ganlarınñ 052v/7

h.- gaymen 071v/9, 075v/1

h.- ıpmen 087v/14

h.- ma 189r/5

h.- madılar 037r/3

h.- mañ 167r/2, 168r/2

h.- mañlar 146v/1

h.- mañtan 094v/1

yaman h.- mañtan 010r/7

hırh : kırk

h. 141r/7, 141r/8

hırıĝ : kenar, kıyı, yan, sınır, kış (gemi)

h.+ ına 015v/1

hıs - : sıkmak, bastırmak

h.- mahıı 089v/16

hıstıruçı : düşman

h.+ larım 001r/6

hış : kış

h. 192v/2

hışım : öfke, şiddet

h.+ ın 39^{bis}r/7

h.+ nı 037v/4

hıyas : karşılaştırma, sapkınlık, yanılğı

h.+ tan 010r/7

hıyım : azap, ızdırıp, eziyet, işkence

h. 091r/2, 113r/1, 126v/6, 127r/1, 150v/3, 150v/10, 159r/8, 160r/2, 160r/4

h. alıp 071v/2, 075r/4

h.+ dan 088v/4, 088v/6, 110r/1, 166r/4

h.+ ga 123r/4

h.+ ı 091v/5, 160v/8

h.+ ın 142r/9

h̡.+ ından 087v/4, 099v/4, 137r/2

h̡.+ ın 099v/6

h̡.+ ına 083r/6

h̡.+ lar 002v/2

h̡.+ ları 172r/9

h̡.+ ların 098r/5

h̡.+ nı 079r/7, 091v/7, 151v/10, 163v/2, 164r/10

h̡ıyna - : işkence etmek, eziyet etmek

h̡.- gan 090v/5

h̡.- ıy 091r/4

h̡.- rlar 016v/5

h̡ıynal - : acı çekmek

h̡.- dı 042r/6

h̡.- dın 140r/5

h̡.- dınız 078r/1

h̡.- gan 083r/4, 099r/7, 130r/7

h̡.- gaymen 108v/5

h̡.- ıp 139r/5

h̡.- ıy 099v/6, 137r/3

h̡.- maḥ 146r/12

h̡ız : kız

h̡. 193v/8, 194r/4

h̡.+ ından 135v/3

h.+ larının 194v/3

hızar - : kızarmak

h.- maḥı 162v/9

hızhardaş : kız kardeş

h.+ ının 192r/5

hızıl : kızıl, kırmızı

h. 086r/9

hızılbaş : kızılbaş (İran’da Safeviler (1502-1736) döneminde Şah İsmail’den (1487-1524) başlayarak ana askeri gücü oluşturan Türk göçebelerine verilen ad)

h. 196v/7

h.+ nın 197r/2

hızmätkâr : hizmetkâr

h.+ ları 007r/5

hillâlih : aldatma, düzenbazlık, kurnazlık, kalleşlik

h.+ ni 052v/1

h.+ nın 052v/1

him : temel

h.+ lârı 044v/9

hiwnär : bkz. hünär

h. 098v/6

hnazantlıh : itaat, uysallık

h.+ ıñ 140r/6

hoca : zengin, müreffeh, koca

h.+ lar 052r/2

h.+ lardan 179r/9

h.+ larnı 019v/11

hocalatuçı : zenginleştirici

h.+ sen 179r/7

hoki : ruh

h. 152v/8

Hokoj : Kutsal Ruh

H. 080r/8

hol : el, kol

h. 026v/2, 174v/6

h. sal 128r/3

h. salma 139r/8

h.+ larımıznı 012r/7

ḥ.+ larımnı 003v/1, 008r/6, 008v/6

ḥ.+ larımnıñ 059v/2

ḥ.+ larına 026r/9

ḥ.+ larıñ 067v/9, 189r/9

ḥ.+ larıñnı 085v/6

ḥ.+ u 065v/5, 149r/9

ḥ.+ uma 107v/2, 143r/2, 143r/9, 147r/1

ḥ.+ umdan 126v/2

ḥ.+ umnu 119v/5

ḥ.+ umuzdan 048r/9

ḥ.+ umuznu 010r/8, 062r/1

ḥ.+ una 014v/5, 014v/7, 020r/10, 147v/4, 153v/2

ḥ.+ undan 020v/2, 057v/6, 103v/5, 136r/3, 136v/8, 145v/1, 153r/2, 185v/4

ḥ.+ ununa 149r/8

ḥ.+ uñ 007v/6, 116r/9, 122r/5, 125r/4,

ḥ.+ uña 105r/7, 144r/8

ḥ.+ uñadır 131r/2

ḥ.+ uñamen 128r/6

ḥ.+ uñdan 002v/8, 092v/2

ḥ.+ uñnu 009r/6, 103r/6

ḥ.+ uñnuñ 008r/5, 033v/1

ḥol - : istemek

ḥ. 063r/7, 069r/2, 089v/9, 091v/3

ḥ.- ar 143v/4

ḥ.- arbız 016r/8, 047v/5, 048r/5, 048v/1, 079v/8

h.- arlar 052r/3

h.- armen 033r/7, 037v/7, 037v/11, 038v/5, 069v/2, 087v/12, 091v/3, 100r/2,
109r/7,

112r/9, 113v/9, 114r/7, 117v/2, 125r/3, 132v/5, 133v/3, 137v/4, 137v/5, 138v/8,

161r/7, 178v/1, 188r/2, 189r/4, 198r/2, 199r/8

h.- du 141r/8

h.- dular 194r/8

h.- dum 051r/9, 060v/7

h.- ganlarga 172r/7

h.- gay 148r/5, 148v/1

boşatlıh h.- gay 163r/2

h.- gın 078r/7

h.- ıyih 010r/9

h.- ıyih 028v/2, 030v/7, 034r/8, 043v/10, 063r/5, 063v/3

h.- ıyırmen 093r/4, 139r/2, 178r/7, 187r/4

h.- ıyırsen 142r/2

h.- ma 195v/2

h.- mah 039v/7

boşatlıh h.- mah 162v/13

h.- mıyırsız 139v/2

h.- sa 095r/3

h.- sam 128r/2, 128r/3

h.- sağız 138v/7, 139v/2

h.- uñuz 011r/5, 011r/7, 011r/9, 011v/2, 138v/6, 186v/9

h.- uptur 195r/6

h̡olt̡ha : istek, dua

h̡. 021v/13, 035v/8, 069r/8, 073r/6, 077r/2, 084r/7, 087v/7, 089r/3, 092r/6,
111v/4, 113v/1, 114r/4, 116r/7, 117v/1, 129v/5, 171r/1, 187v/1

h̡. etiyirmen 123v/2

h̡. etkäy 161v/3

h̡. etmä 127v/6

h̡. ettilär 192v/9

h̡. etärlär 165r/9

h̡. etärmen 073v/1

h̡.+ dan 102v/5

h̡.+ larıma 176v/3

h̡.+ larına 134r/2

h̡.+ m 073v/3

h̡.+ ma 002r/10, 007v/3, 055r/3, 125r/4

h̡.+ mız 044r/7

h̡.+ mıznı 029v/11, 032v/4, 035r/5, 039r/5, 064v/1

h̡.+ mıznıñ 035v/2, 064v/8

h̡.+ mnı 109r/8, 135r/6, 177r/7

h̡.+ nı 077r/5, 078r/7

h̡.+ nıñ 084r/2

h̡.+ ıñıznı 098v/3

h̡.+ sı 077r/5, 077v/5, 079v/4, 169v/12

h̡.+ sın 044r/4

h̡.+ sına 135r/4, 135v/7, 136r/6, 136v/2, 140v/8

h̡.+ sından 161v/5

holyazov : kayıt, yazı, defter

h.+ umnu 091v/9

Honarh : itaatkâr, alçakgönüllü, uysal

H. 054v/3

honarhlh : itaat, alçakgönüllülük

h. ber 104v/1

h.+ ıñnı 173v/10

hqr : önemsiz, aşağılık, kötü

h. 054r/5

horan : minber, yargıç koltuğu, sunak

h. 053v/7

horh - : korkmak

h.- ar 143r/2, 154r/4

h.- arbız 016r/8

h.- ıyır 159v/7

h.- ıyırmen 121v/5, 122v/2, 180v/7

h.- kanlarga 083v/7

h.- kanları 051v/6

h.- kanlarına 006r/5, 019v/6

h.- kanlarının 006v/4

h.- kanlarının 005v/8

ḥ.- kaymen 096v/6

ḥ.- ma 055v/7

ḥ.- malı 115r/5

ḥ.- man 154r/2

ḥ.- mandır 001v/6

ḥ.- mas 153v/9, 154r/2

ḥ.- masnı 159v/4

ḥ.- uñuz 051v/9

ḥ.- up 036r/11, 195r/2

ḥorḥu : korku

ḥ. 009v/8, 078v/4, 098r/6, 125v/1, 154r/3

ḥ.+ dan 020v/7

ḥ.+ nungdan 114v/6

ḥ.+ η 004r/7, 096r/7, 098r/7, 104r/3

ḥ.+ ηa 099r/4

ḥ.+ ηdan 123r/3

ḥ.+ su 106v/2, 132r/5, 167r/1

ḥ.+ sun 052r/6, 094v/3, 194v/4

ḥ.+ sundan 114v/6, 145r/2, 153v/6, 160r/4

ḥorḥuçı : korkak

ḥ.+ larına 052r/1

ḥorḥulu : korkunç

ḥ. 036r/9, 036r/11, 045v/8, 062v/7, 078r/3, 080r/1, 081v/4, 083v/1, 094v/7,

096v/4, 098r/4, 102r/7, 109v/6, 113r/5, 122v/2, 137v/3, 138v/1, 143r/1, 143r/2,
143r/7, 143r/8, 144v/12, 154r/5, 156r/11, 181r/3, 182r/7, 187r/7

ħorhurt : gizem, sır

ħ.+ nu 173r/7

ħorħusuz : korkusuz

ħ. 101v/5, 107r/6

ħ. et 093v/8

ħorħut - : korkutmak

ħ. 100v/5

ħosdovanel : günahlarını itiraf etmek, tövbe etmek, günah çıkarmak

ħ. 169r/5

ħ. bol 149v/10

ħ. bolgay 148r/2, 148r/10, 149v/5, 149v/6

ħ. bolma 150r/3, 169v/4, 169v/8

ħ. bolmadı 151v/8

ħ. bolmagay 147v/9, 147v/11

ħ. bolmas 149r/5

ħ. bolup 010v/2, 166r/8

ħ. boluptur 150v/8, 168r/8

ħosdovanut‘iun : günah çıkarma

ħ. 039v/3, 040r/1, 168r/3

h̡.+ dur 153v/3

h̡.+ ga 039v/4, 167v/4, 169v/3

h̡.+ nu 163r/9, 167v/6

h̡.+ nuṅ 031r/8, 149r/8

hostovanut‘iwn : bkz. ḥosdovanut‘iun

h̡.+ dan 169r/10

ḥoṣluḥ : hoşluk

h̡.+ unuṅ 034r/9

ḥoy - : koymak, bırakmak, terk etmek

h̡. 091v/4, 103r/4, 103r/6, 125r/7, 140r/2

ḥulaḥ h̡. 007v/3, 055r/3, 058r/3

h̡.- du 196r/7

nıṣan h̡.- du 024v/9

h̡.- dular 002v/10, 058r/2

maṣḥara h̡.- dular 003r/5

h̡.- duṅ 037r/5

ḥulaḥ h̡.- duṅ 132v/6

h̡.- gın 059v/3

h̡.- ıyıḥ 039v/6

h̡.- ıyır 127r/1

h̡.- ma 112r/7, 128r/7, 189r/4

ḥulaḥ h̡.- ma 131r/9, 132v/4

h̡.- maḍıṅ 037r/2

h̡.- maga 133r/1

h̡.- masbiz 159v/5

h̡.- saḡ 177v/5

h̡oy : koyun

h̡.+ larıḡ 016r/2

h̡oyul - : koyulmak, yerleştirilmek

h̡.- gan 091v/2

h̡oyun : koyun

h̡.+ larıḡa 047v/6, 048r/6

h̡oyun² : koyun, kucak, göğüs

h̡.+ undan 085r/4

h̡ozu : kuzu

h̡.+ lar 016r/3

h̡.+ larıḡnıḡ 103v/6

h̡.+ su 032v/1, 050r/5, 084r/9, 171r/10, 185r/8

h̡örmät : hürmet, saygı

h. 031v/9, 033v/11

h.+ inä 009v/5

h. almas 166r/5

h.+ i 154v/5

h.+ in 142r/8

h.+ inä 164v/8

h.+ in 155r/6

h.+ lärinä 152r/4

hörmätli : saygıdeğer, saygın

h. 161v/3

hörmätlä - : hürmet etmek, saygı göstermek, onurlandırmak

h.- p 145v/8

h.- rmen 147r/3

hrad : dolu yağışı

h. 025r/2

h.+ nıñ 117r/1

Hrakel : (*Lat. Raguhel, İbranice Reuel*) Tanrı'nın güvendiği arkadaş, Raguel

H.+ niñ 135v/3

hreşdagabed : baş melek

h. 137v/1, 167r/5, 167r/7

h.+ lärniñ 160v/6

h.+ lăr 045v/2

h.+ lărni 071r/9, 075r/2

h.+ lärniñ 154r/11

H.+ niñdir 083v/3

hreşdagac : melek, elçi, haberci

h. 044v/4

hreştagajin : melek gibi

H. 045r/9

huçah : kucak

h.+ ıa 089v/15

hudrät : güç, kudret

h.+ im 097r/6

h.+ in 097v/6

hudrätli : kudretli

h. 085v/8

hudrätsiz : kudretsiz

h.+ ni 117v/4

hul : kul

h. 124r/4

h.+ ga 124v/3

h.+ ları 018v/10

h.+ larını 053v/1

h.+ larına 015r/1

h.+ larını 016v/6, 39^{bis}v/6

h. + larıñnıñ 079r/2

h. + u 197v/3

h. + um 141v/7, 155r/1

h. + un 020r/2, 054r/3

h. + una 020r/10

h. + uñ 007v/6, 009r/6, 015r/7, 084v/3, 087v/12, 096r/6, 117v/2

h. + uña 038v/10, 056v/3, 104r/5, 105r/7, 131r/11, 161r/7

h. + uñdan 073v/8, 092v/2

h. + uñnu 021v/6, 070v/2, 070v/8, 072v/1, 072v/7, 074r/2, 074v/4, 076r/2,
076r/9,

076v/5, 114v/2, 115r/8, 116r/8, 169v/2, 188v/5, 199r/2

h. + uñnuñ 044r/2, 054v/10

h. + uñä 171r/8

hulaç : kulaç

h. 147r/3

hulah : kulak

h. 166v/4

h. etär 054r/1

h. hoy 007v/3, 055r/3, 058r/3

h. hoyduñ 132v/6

h. hoyma 131r/9, 132v/4

h. + ıma 126r/1

h. + ımñı 119v/4, 188r/3

h. + ımñıñ 058r/5

h.+ ıñ 002r/10

h.+ ıñnı 054v/5, 131r/9

h.+ ları 052v/5

h.+ larıñ 068r/6

hulahsız : sağır

h.+ larga 137v/8

hulluh : kulluk

h. etiyirlär 045v/4

h.+ nuñ 044r/2

huluh : bkz. hulluh

h. 105v/2

h. etiyirlär 195v/9

h. etkän 015r/2

h. etkänlär 046v/4

h. etkänlərindän 099v/4

h. etmä 020v/9

h. etmä 100v/2

h.+ ka 126v/5, 162r/4

h.+ un 162r/5

h.+ uñda 132v/2

huluḫçı : hizmetçi, köle

h.+ ga 124v/3

h̡um : kum

h̡.+ nu 015v/1

h̡.+ u 037r/6

h̡ur - : kurmak, inşa etmek

h̡.- upmen 110v/6

h̡urban : kurban

h̡. 015v/6, 016r/2, 024r/2, 059v/2

h̡. bolduḡ 048r/2

h̡. bolgan 049v/2, 173r/5

h̡. bolmaḡıḡnıḡ 175v/12

h̡. sunar 023v/11

h̡.+ ga 023v/12

h̡.+ ımız 016r/4

h̡.+ ın 040v/6, 040v/7

h̡.+ ına 024r/6, 140v/9

h̡.+ larını 015v/7

h̡.+ nı 024r/7

h̡.+ nı etkin 180v/4

h̡.+ nıḡ 180v/4

h̡urḡah : kuruluk, kuraklık

h̡. 018r/6

hurhağ : bkz. hurgah

h. 018r/6

hurt : kurt, solucan

h.+ larga 144v/5

hurt‘ : bkz. hurt

h.+ nu 151r/9

huru - : kurumak

h.- du 194r/4

h.- gan 194v/2

h.- gannı 131r/4

h.- ma 069r/3

h.- magan 067r/1

huru : kuru

h.+ da 138r/5

hurul - : kurulmak, kurulu, hazır vaziyette olmak

h.- ıyır 066r/5

hurun : gece, gece vakti

keçäniñ h.+ nuñ 062r/4

hurut - : kurutmak

h.- ma 198v/2

h.- tuḡ 198v/2

huş : kuş

h.+ lar 025r/7

h.+ ları 018v/4

huthar - : kurtarmak

h. 001v/8, 008v/7, 016v/2, 023v/6, 029r/8, 035r/7, 035r/10, 049r/1, 057v/1,
057v/7, 084r/6,

087v/4, 088v/3, 088v/5, 102r/3, 109v/6, 120v/4, 132v/1, 136r/4, 136v/4, 136v/7,
137r/4, 139r/7, 140v/5, 185v/8, 189r/7, 189v/1

h.- dı 028v/5, 051r/10, 051v/4, 053r/1

h.- dıḡ 056r/2, 133r/1, 134r/2, 136r/2, 136r/7, 136v/7, 185r/2, 185v/3

h.- gan 048r/5

h.- gay 064v/4, 199v/5

h.- gaysen 185r/3, 185v/5

h.- ḡuluḡnu 054v/7

h.- ır 005r/2, 053r/5, 053r/9, 054r/3, 147v/5

h.- ırmen 163v/10

h.- ma 039v/10

h.- maga 132v/8, 161v/4

h.- maḡı 002r/3

h.- maḡıḡnı 033r/11

hutharıl - : kurtarılmak

h.- ganlar 012v/9

h.- maḥ 020v/1, 046r/2, 172r/4

h.- maḥı 001r/9, 074r/9, 172v/1

h.- maḥım 184v/6

h.- maḥımız 042r/2, 137v/2

h.- maḥımıznıñ 058r/5, 39^{bis}v/1

h.- maḥımnnıñ 002r/7, 023v/6

h.- maḥına 083r/1, 171v/2

h.- maḥıñnı 021v/7

h.- maḥka 026r/5

h.- maḥlıḥtır 176r/13

h.- maḥnı 020r/8, 020v/7, 021r/4

h.- maḥnıñ 020r/9, 023v/1

hutharuçı : kurtarıcı, kurtaran

h. 078v/3, 171r/2

h.+ ga 012v/10

h.+ m 019r/10, 184r/11, 184v/9, 188r/9, 189r/11

h.+ mız 137r/8

h.+ mızdan 030v/7, 044r/1

h.+ mızga 071r/1

h.+ mıznnı 028v/3

h.+ mıznnıñ 030v/2

h.+ nnı 173v/7

h.+ nnıñ 081v/2

h̡.+ sı 186v/4, 189r/3, 200r/6

h̡utul - : kurtulmak

h̡.- gaymen 171r/9

h̡.- ma 161r/8, 178r/3

h̡.- ma bolgaymen 104r/3

h̡.- ur 166r/4

h̡uv - : kovmak

h̡.- du 007v/8

h̡uvala - : kovalamak

h̡.- ganlardan 061r/9

h̡uvalat - : kovalatmak

h̡.- tı 005v/8

h̡uvat : güç, kuvvet

h̡. 049r/2, 083v/1, 140v/4

h̡. ber 109v/2

h̡. bergin 056v/3

h̡.+ ı 007r/3, 034v/2, 058r/5, 125r/7, 193r/2, 193r/9, 194v/2

h̡.+ ım 182v/6, 184v/6

h̡.+ ın 011r/10, 063v/1, 097v/5, 100r/4, 114v/8

h̡.+ ına 114v/8

h̡.+ ında 026v/9, 026v/10

h.+ ın 039r/7, 087v/15, 131r/3, 179v/10

h.+ ının 036r/12, 132r/2

h.+ ları 016v/7

h.+ larının 019v/9

h.+ nı 019v/7

huvatlan - : güçlenmek, kuvvetlenmek

h.- dılar 061v/1

h.- ıyır 118v/2

huvatlat - : güçlendirmek, kuvvetlendirmek

h. 099r/4, 113v/6, 117v/4, 187v/12

huvathı : kuvvetli

h. 064r/2, 064r/4, 064r/6, 087v/10, 090v/8, 091r/5, 107r/6, 107v/2, 116v/4,

116v/7, 116v/8, 134r/3, 138v/3, 184v/12, 185r/9, 185r/11, 186v/4, 187r/7,

188v/11,

198r/3, 200r/10

h.+ lar 046r/3, 172v/8

h.+ lardan 089r/7

h.+ ları 007r/5, 017v/10, 024v/2, 050r/2, 185v/2

h.+ larından 046v/11

h.+ larının 045r/8, 046r/4, 045v/6, 047r/8, 056r/4, 173r/3, 184r/2

h.+ sen 129r/3, 187v/12

huyu : kuyu

h.+ lardan 116v/6

huzu : bkz. hozu

h.+ su 050r/7, 050r/9

hünär : hüner, yetenek, marifet

h. 098v/6

här : her

h. 015v/3, 022r/11, 028r/2, 032v/10, 040v/9, 044r/7, 046v/3, 051r/3, 079r/5,
085r/7, 090v/3, 118r/7, 118v/2, 119v/7, 126r/7, 143r/6, 157r/4, 158v/1, 178r/8, 183r/1,
184r/3, 197r/3, 197r/4

här dayım : her daim

h. 164v/4

här kez : daima

h. 009r/8, 013r/14, 024r/10, 030r/7, 031v/9, 033v/12, 040r/4, 043v/7, 049r/9,
050v/6, 053v/5, 054r/7, 054v/2, 056v/9, 057r/9,
061v/7, 065r/6, 066r/2, 089r/2, 098r/7, 129v/3, 133r/5, 155v/5, 156r/2, 156v/7,
165r/2, 169r/5, 172r/10, 181v/7, 183v/10

ınan - : inanmak

1.- ırbiz 041r/11, 041v/4, 042v/3, 042v/7

1.- ırmen 199v/6

incit - : ezmek, incitmek, gücenmek

1.- 1yır 123v/1

incıtuçı : suçlu, zalim

1.+ ların 009r/5

Ingal : ?

I. 029v/10

int : içinde, üzerinde, üzerine

1. 077v/4

Isg : ?

I. 043v/4

Israjel : İsrail (Yakup)

I.+ ni 020r/2

I.+ niñ 065v/4

Israjel : bkz. Israjel

I.+ ni 185v/3

I.+ niñ 021v/11

Israjyēl : bkz. Israjel

I. 018v/8, 025v/10

I.+ niñ 015r/7, 020r/7, 025v/4

İsrayēl : bkz. Israjel

I.+ niḡ 005r/10

iç : iç, iç taraf

i.+ inä 012r/6, 028v/5

i.+ indän 134r/3, 138r/4

i.+ inä 078r/2, 097r/5, 103r/2, 108r/6, 112r/4, 119r/6, 128r/8, 132r/1, 132r/2,
132v/7,

134v/4, 136v/1, 145v/11, 189r/7, 199v/8, 200r/3

iç - : içmek

i.- kâni 091r/5

i.- kâniḡni 086v/6

i.- kânlärgä 176r/8

i.- kây 148v/5

i.- mä 155r/2

i.- ti 141r/8

ant i.- ti 020v/6

i.- är 162v/1

içir - : içirmek

i. 093r/3, 093r/5, 113v/4, 187v/9, 198v/1

i.- mähî 105r/3

içki : içki, sarhoş edici içecek

i. 118v/3

i.+ si 093r/3

ıçkări : ıçeri

i.+ gi 142v/6

igi : iyi

i. 199r/3

i.+ dir 147r/7, 147r/10

i.+ gä 200v/5

igilik : iyilik

i.+ in 005r/5

i.+ indän 050v/3

i.+ tä 005r/4

igit : genç

i. 029r/9

i.+ kä 133v/5

i.+ lăr 078r/1

i.+ lărgä 190r/11

i.+ ni 028v/5

igitlik : gençlik

i.+ in 005r/5

i.+ tä 005r/4

igla - : ağlamak

i.- p 093r/4

igrän - : iğrenmek, tiksirmek, bıkmak

i.- mä 119v/1

i.- mägäysen 070v/7, 073v/8

i.- mässen 174v/8

igränçi : aşağılık, iğrenç

i. 115r/4, 119v/6

i.+ ni 112r/5

igränçilik : rezillik, iğrençlik, pislik

i.+ indän 174v/8

igränçilän - : rezil olmak, aşağılanmak

i.- ipmen 110v/4

igrändir - : iğrendirmek, tiksinti uyandırmak

i.- ipmen 070v/5, 073v/7

ij : kobra

i.+ niñ 093v/5

ilgäri : ileri, önce, ilk

i. 030v/3, 085v/3, 148r/6, 162v/8, 169r/10

i.+ gi 008r/4, 089v/9, 095v/2, 111r/6, 129v/1

i.- gisin 087v/14

ilgärtin : önce, önceden

i. 087v/13, 129r/8, 175r/8

i. bolıyırsen 130v/8

imānç : iman

i. etiyirmen 121v/6

inam : inanç

i. 010r/9, 011r/5, 011r/7, 011r/9, 011v/1, 030v/7, 039v/5, 043v/10, 044r/9,
046v/8, 063r/5, 063r/7, 063r/9, 063v/2, 170r/4, 170r/6, 173v/5, 175r/3, 180r/2,
180r/8

i.+ ga 104v/3

i. + ım 107r/7

i.+ ımız 011v/3, 063v/4

i.+ ın 150v/2

i.+ nıñ 170v/10

inamlı : inançlı, imanlı

i. 141v/7, 154v/10

i. boldu 045r/5

inan - : inanmak

i.- dı 193v/1

i.- dılar 082r/5, 193v/2

i.- ganı 199r/5

i.- ganlarnıñ 074v/1

i.- ırmen 072v/5, 074v/2, 076r/6, 178r/8, 180r/9

i.- ıyırmen 171r/5

i.- ıyırmen 176r/9

i.- mas 193r/4

i.- maslar 131r/11

inčkä : ince, narin

i.+ dir 160r/12

ini : genç, küçük erkek kardeş, çocuk, daha küçük olan

i. 174r/8

iñ : ?

i. + ni 085r/3

iñir : akşam, alaca karanlık

i.+ ni 063r/4

ip : ip, iplik

i. 086r/4

i.+ lăr 057v/10

ip‘arcuns : Ermenice bir ölçü birimi [p‘arç]

’. 031v/11

irin : irin, cerahat

i.+ in 121r/7

i.+ lărimdän 119v/2

irinli : irinli, cerahatli

i. 117v/6

is : koku, aroma

i.+ li 117v/8

isi : sıcak

i. 013r/4, 018r/4, 093r/5, 104r/5, 162v/9

isilik : sıcaklık

i.+ in 099r/6

iş : iş, etkinlik, çalışma

i.+ i 122v/4, 163r/13, 163v/7

i.+ in 150r/7

i.+ in 055r/8

i.+ in 008r/5

i.+ lări 007r/7, 017v/3

i.+ lărin 012r/3

i.+ lăriŋ 013v/8

i.+ lărni 167r/12

i.+ niŋ 044r/9

işan - : inanmak

i.- ipmen 190r/7

i.- ır 054r/2

i.- ırmen 072v/5, 076r/6, 108r/2, 108r/3, 120r/7

i.- maḥ 107r/7

işanç : inanç

i. bolduŋ 033r/6

i. ettim 008v/8, 033v/3

i.+ ım 189r/11, 198v/5, 200r/11

işit - : işitmek, duymak

i. 007v/3, 007v/5, 008r/8, 022r/7, 030r/4, 054v/5, 059r/7, 095v/6, 113v/7,

131r/9, 134v/3, 135r/4,

135v/7, 136r/6, 140v/8, 161r/7, 183r/6, 183r/12, 185r/5, 186r/8, 190r/7, 197v/4,

200r/6, 200v/1

i.- iŋiz 052r/5

i.- ip 007r/3

i.- iptir 166v/4

i.- ır 154v/8

i.- irsen 125r/4

i.- käy 044r/3

i.- käybiz 081v/4

i.- käylär 051r/5, 060r/2, 151v/10

i.- mä 080v/4, 126r/1, 133v/5, 188r/4

i.- mädim 125r/2

i.- mählih 137v/9

i.- mähtir 165v/11

i.- mähtän 119v/5

i.- mäslär 143v/5

i.- mäsäm 128r/3

i.- mäsän 177r/10

i.- ti 001v/3, 051r/9, 051v/3, 052v/9, 053v/10, 129r/7, 149v/10

i.- tim 181r/3, 181r/6

i.- tiñ 055r/6, 068r/7, 131r/10, 133v/5, 134v/3, 135r/4, 135v/7, 136r/6, 140v/8

işitövlü : işitilebilir, yüksek sesle söylenen

i. 027r/4

i. bolmañ 035r/13, 064v/7

i. etkin 008v/3, 023r/1

işkil : şüphe, işkil

i.+ dän 113v/8

işkilli : şüpheli, işkillenilen

i. bolmagaymen 101v/2

işsiz : işsiz, aylak

i. 096r/2

it : köpek

i.+ ni 159v/3, 160v/11

iti : kılıç

i. 153v/4

i.+ dän 116v/3

itilä - : kılıçla vurmak, delmek

i.- dilär 057v/4

itä ber- : itmek, itivermek, tekmelemek

i. mā 128v/2

iz : iz, belirti

i.+ niñ 057v/4

izdöv : arama, takip

i. 103r/9

izdä - : aramak, istemek, talep etmek, rica etmek

i. 052v/3, 102v/8

i.- dilär 056r/4, 150v/2

i.- mägäysen 101v/3

i.- p 103r/3

i.- yirlär 135r/3

i.- yirmen 139r/2

izdävüçi : arayan

i. 061r/5

Jagop : 1. Yakup Peygamber, 2. Agop (Aziz)

J. 175v/5, 192r/2, 192r/4, 192r/7, 193v/4, 194r/1, 194r/3, 194r/5, 194v/8,
195v/5, 195v/8, 195v/10, 196r/9, 197r/6, 197v/3, 197v/9, 198r/3, 198v/1,
198v/6,

199v/7, 200r/9

J.+ ka 037r/3, 192v/5, 193v/6, 195v/1, 195v/9, 197v/1

J.+ nu 195r/5

J.+ nuş 036r/4, 130r/5, 192r/3, 193r/8, 194r/6, 195r/10, 196r/7, 197r/1

J.+ tan 193v/3, 195r/6, 195v/2

jamənajn : hepsi, tümü

j. 051r/2

jaṛaṣ : ?

j.+ nıñdır 077v/4

jarut'iun : kıyamət

j. 164r/8

J. 164r/13, 164v/2

j.+ u 165v/3

Jaşadagsız : günahsız

J.+ lar 163v/9

je : ?

j. 131r/8, 140r/2, 178r/2

jerebya : tay, eşek

j. 078v/5

Jesu : İsa Peygamber

J. 175v/7

Jisus : İsa Peygamber

J. 113v/7, 128r/6, 184v/10

Jisus Krisdos : İsa Mesih

J. 188r/8, 188v/4, 189r/2

Jisus K'risdos : bkz. Jisus Krisdos

J. 011r/2, 029r/2, 031r/3, 031v/4, 032r/9, 032v/7, 049r/5, 084r/9, 137v/5,
169v/10, 175v/10, 176v/5, 183v/1, 185r/5, 186r/2, 188r/3

J.+ ka 041v/4, 187v/2

J.+ nu 028v/4, 137r/8

J.+ nuñ nuñ 009v/6, 030v/2, 034r/2, 062v/2, 198r/2, 199r/4

J.+ tan 030v/7, 044r/1

jişadag : günah

j. 161r/11

j. + i bolmagay 163v/6

j.+ ların 052v/8

jişadaglıh : günah

j.+ ıma 176r/3

jişadagsız : günahsız

j. 165v/1

Jişescük‘ : İsim olarak geçiyor. Anlamı verilmemiş.

J. 011v/9

Joğa : ?

J. 029r/4

joğovurt : halk, insanlar

j. 012v/11, 025v/5

j.+ ka 083v/1, 152v/11

j.+ ka 026r/10

j.+ lar 045r/6

j.+ nu 062v/8

j.+ nuñ 021v/9

j.+ un 034v/1

j.+ una 020r/8, 021r/4, 026r/4, 027v/10

j.+ unuŋ 025v/3

j.+ uŋ 040r/3

j.+ uŋa 021v/10

j.+ uŋnuŋ 002r/3

jolner : ?

j.+ lār 179v/12

Jortanan : Ürdün Nehri

J.+ da 077r/8, 085r/8

J.+ ga 042v/5

jortor : öğüt, ikna, öneri

j. 107r/7

Jovanēs : Yuhanna. Hz. İsa'nın 12 havarisinden biri, İncil'in yazarı.

J. 157v/8, 169v/12, 176r/10

J.+ ni 090v/6

J.+ tән 085r/9

Jovhannēs : bkz. Jovanēs

J. 084r/8

Jownan : Yunus Peygamber

J. 132v/6

Juta : (Yahuda) Hz. İsa'ya ihanet eden havarisi.

J.+ dan 085v/3

K'ahana : papaz

k. 028r/3, 028r/6, 029r/5, 029v/11, 031v/7, 054r/6, 054r/12, 064v/4, 145r/8,
147v/5, 161v/3, 162r/4, 162r/9, 162r/12, 167v/8, 168v/11, 184v/4

k.+ dan 148r/5

k.+ lar 018v/9

k.+ larda 179v/8

k.+ larga 152v/10

k.+ larının 040v/3, 085v/4, 174v/3

k.+ nın 148r/5, 167v/7, 168v/9

k'aç : cesur, yiğit, savaşçı

k. 107r/6

K'ahanajabed : yüksek rahip, piskopos

K.+ lâr 179v/8

Kalelia : Celile (Bir bir bölge adı)

K.+ da 137v/7

kalust : geliş, varış, iniş

k.+ nındır 080r/8

kancanag : tabut

k.+ m̃a 103r/4

Kapriel : Cebrail

K. 167r/5

K'apriel : bkz. Kapriel

K. 156r/11

K'aprijel : bkz. Kapriel

K.+ ni 071r/9

Kapriyēl : bkz. Kapriel

K. 137v/1

K.+ ni 075r/2

Kar̃n : (Tanrı'nın günahları boynuna alan) kuzusu

K. 050r/4

Kar̃neçi : Ermenistan'da bir yer adı.

K.+ niñ 084r/8

k'arozel : ilân, duyuru

k. etti 042v/5

k'arp : engerek, Mısır kobrası

k.+ nıñ 093v/6

kazan : bkz. kazank'

k. 025r/6, 181r/8

k.+ lar 018v/6

kazank' : vahşi hayvan, canavar

k.+ tan 102r/4

keç - : geçmek

k.- iptirlär 071v/2, 075r/4

k.- känlär 031r/7

k.- kinçä 060v/3

k.- kändä 194r/1

k.- känlär 180r/2

k.- mäs 024v/10

k.- mişlär 165v/8

k.- mişlärimizniñ 048v/2

k.- är 160r/11, 160v/2

k.- ärlär 160r/4

keçä : gece

k. 002r/8, 012r/1, 012r/7, 018r/10, 039r/10, 094r/5, 115v/4, 121r/4, 140v/5,
141r/8, 168v/1, 178v/10

k.+ dä 065v/8

k.+ dän 053v/11

k.+ gi 053v/6, 059v/2, 117r/3

k.+ gä 114r/4, 127r/6

k.+ mizni 034r/3, 063r/4

k.+ ni 031r/11, 114v/4

k.+ niñ 009v/10, 011r/4, 031r/7, 062r/4, 114v/2

keçhurun : gece

k.+ nuñ 061v/9

keçir - : geçirmek

k.- di 141r/4

k.- diñ 013v/7

k.- gän 124v/6, 124v/7

k.- gäy 147v/9, 39^{bis}r/6

k.- gäymen 153r/2

k.- gäysen 093r/4

k.- mä 031v/1, 034r/10

k.- mägä 011r/4

k.- mägä 062r/3

keçmiş : merhum

k.+ lärimizniñ 188v/6

keçövlü : geçici, kısa ömürlü

k. 087v/12

keçövlük : geçicilik

k.+ tən 146r/3

keçövsüz : dayanıklı, bozulmaz, sürekli, ebedi

k. 111v/2

keçövsüzlük : değişmezlik, ölümsüzlük

k.+ kä 146r/3

keērovpe : melekler hiyerarşisinde önemli bir melek

k.+ lərdən 174r/9

kefinlik : kefen üretimine dair

k.+ kä 195r/6

kefinlä - : kefene sarmak, kefenlemek

k.- gäy 195r/7

kel - : gelmek, varmak, ulaşmak

k. 001v/8, 013r/12, 103r/6, 141v/7, 154v/9

vaz k. 052v/3

k.- di 039v/9, 141v/10, 168r/5, 192v/5, 195v/1, 196v/8

rast k.- di 193v/6

k.- dilär 150v/1

k.- diŋ 047r/10

k.- gäninä 012v/13

k.- gänlär 028v/1, 039v/4

k.- gän 078v/3, 082r/4, 085r/3

alnımızga k.- gän 063r/4

k.- gäni 141v/5

k.- gänin 097v/6

k.- gäninä 155r/7, 158v/10, 161v/7, 164r/10, 166v/2, 196v/4

k.- gäniñ 101v/2

k.- gäniñdä 131r/14

k.- gäniñä 186r/3

k.- gänlärdən 089r/8

k.- gäy 065r/10, 065r/11, 073v/3, 164r/3

k.- gäylär 154v/4, 159v/8

k.- gäymen 094v/8

k.- iñiz 045r/6, 052r/5, 095r/1, 165v/11, 186r/6, 39^{bis}r/4

k.- ip 009v/5, 039r/9, 040r/2, 176v/6, 195r/6, 195v/5

k.- ipbiz 016r/7

k.- ir 117r/5, 151r/2, 153r/7

k.- irlär 160v/9

k.- iyir 102r/4, 136v/6

k.- iyirlär 159r/10

k.- misärlär 163v/1

k.- mä 102r/2, 121v/5, 134v/2, 169v/3

k.- mägä 132r/6

k.- mähindän 117r/1

k.- mähniñ 090v/2

k.- mähsen 130v/1

k.- mäki 162v/9

k.- mälidir 042r/10

k.- säñ 039r/12

k.- sin 048v/5

k.- sinlär 055r/9

k.- sä 107v/2

k.- säñ 183r/9

k.- sär 196v/4

k.- särsen 047r/10

kelin : gelin

k.+ lär 012v/13

k.+ lärnñ 068v/4

keltir - : getirmek

k. 107v/6

k.- di 193r/8

hasilgä k.- di 194v/3

k.- diñ 014r/1, 137v/8

k.- gän 073r/7, 114v/4, 152v/10

k.- gäy 118v/5, 168r/7

hasilgä k.- gäy 194v/1

k.- ip 161v/2

k.- irlär 155r/4

k.- iyirsen 160v/10

k.- mä 098r/1, 123r/4

k.- mägä 010r/3

k.- mäh 167v/4

keltirüçi : getiren

k. 080v/5

kemi : gemi

k.+ ni 196v/5

k.+ si 196v/2

k.+ sin 196v/1

kendi : kendi

k. 041v/6, 041v/8, 042r/7, 112r/7, 143v/10, 153v/9, 164r/6, 166v/7, 168v/5,
172r/10, 176v/2, 178r/3, 178r/11, 179v/4, 180v/7, 181v/5, 193r/7, 194r/5

k.+ dir 039v/8

k.+ lärinä 003r/5

k.+ läriniñ 025v/12, 026r/7, 026r/8

k.+ lärindä 174v/2

k.+ läriniñ 056r/5, 057v/2, 057v/4, 057v/5, 058v/3

k.+ mä 033v/3

k.+ mdä 182v/3

k.+ miñ 147v/8

k.+ mniñ 178r/11

k.+ mä 124r/7, 200r/8

k.+ n 022r/2, 169r/8, 193r/8, 193v/5, 194r/7, 195v/5, 196r/4

k.+ nä 039v/10

k.+ ndän 161r/11

k.+ niñ 001r/9, 001v/3, 005r/9, 005r/10, 005v/8, 005v/9, 006r/5, 006r/6, 006r/9,
006v/4, 006v/8, 010r/2, 011r/1, 019v/1, 019v/7, 020r/2, 020r/3, 020r/8, 020r/10,
020v/5, 021r/5, 025v/3, 025v/10, 026r/4, 027v/10, 029r/2, 029v/8, 030v/9,

030v/10,

031r/3, 034r/7, 034v/1, 034v/3, 044v/1, 049v/4, 049v/6, 050v/10, 051v/6,

052r/8,

053v/1, 054r/3, 058v/8, 062v/7, 065v/6, 092r/1, 132r/7, 141v/8, 141v/9, 142r/8,

142r/9, 147v/2, 148r/3, 148r/9, 148r/11, 148v/1, 150r/7, 157r/4, 158v/1,

158v/10,

163r/1, 165r/8, 185v/3, 198r/7, 199v/1, 39^{bis}r/8

k.+ nä 181v/6

k.+ ñ 132r/7

k.+ ñni 172v/1

kensi : bkz. kendi

k. 100v/1

k.+ lärin 134r/3

k.+ läriñ 136r/3

k.+ n 132v/7, 134v/5, 135v/5, 136r/7, 193r/2

k.+ niñ 072r/7, 075v/7

k.+ nä 082r/4, 134v/5, 134v/6

k.+ nä küçetmä 136r/2

k.+ ñ 138v/5, 140v/3

keñ : geniş

k. 097v/7, 157v/7

k.+ dir 154r/8

kerap : tekne, şalopa

k. 196r/8

k.+ ından 196r/6

k.+ ınıñ 100v/5

k.+ ka 101r/2

kerezman : mezar, mezarlık

k.+ da 003v/4

k.+ ga 091v/1, 147r/4, 152v/7

k.+ larda 002v/7

keri : geri

k. 096r/4, 103v/2, 120r/4, 124v/4

k. boldum 124r/6

k. bolma 113v/7, 113v/9

k. et 101r/5, 107r/1

k. etiyirsen 004r/3

k. etkäy 135v/2

k. etmä 013r/10, 015r/4

k. etti 135v/3

k. ħaytar 161r/1

k. ketäriñiz 141v/6

k. tüştülär 002v/9

keri sal- : ortadan kaldırmak, bir kenara bırakmak, kovmak

k. 093r/6, 097v/5, 107r/1, 109v/5, 121r/8

k. -ma 125r/4

kērovpē : bkz. keērovpē

k.+ lārniṅ 130v/4

k'erovpē : bkz. keērovpē

k.+ lārdā 017r/9

k.+ lār 156r/10

k.+ lārni 071v/1, 075r/3

k'ērovpē : bkz. keērovpē

k.+ lār 182r/9

kertmä : mızrak

k.+ niṅ 112v/7

keräk : gerek, lazım

k. 161v/6, 164v/5, 164v/6, 167v/5, 168r/1

k.+ lārin 172r/7

k.+ lārniṅ 174v/9

keräkli : gerekli

k. 167r/12

keräksiz : gereksiz

k. 152r/4, 168r/4

kes - : kesmek

k. 097v/5, 114v/8

kes-kenetä : aniden, birden

k. 141r/4

kesäk : parça, bölüm, kısım

k.+ i 194v/7

ket - : gitmek

k.- inijiz 102r/8, 151v/11

k.- ipmen 124r/4

k.- iyir 126v/2

k.- iyirmen 117v/5

k.- mä 193v/7

k.- säm 094r/3

k.- ti 194r/5

saçılıp k.- tilär 197r/4

ketär - : çıkarmak, ortadan kaldırmak

k.- gäy 118v/6

keri k.- iniz 141v/6

k.- mägäylär 194v/5

kez : defa, kere

k. 149v/11, 166r/8, 168v/7, 169r/7

ki : ki

k. 001r/6, 001r/8, 001v/7, 001v/9, 002v/4, 002v/7, 002v/8, 006r/8, 006v/6,
007r/3, 008v/2, 009v/2, 010r/2, 010v/4, 011r/1, 014r/2, 014v/2, 014v/3, 015r/1,
015v/2, 016r/5, 016v/5, 016v/8, 017r/9, 017v/8, 018v/4, 019r/12, 020r/7,
020r/11,
020v/6, 021r/7, 021r/9, 021v/7, 021v/8, 022r/1, 024v/5, 024v/6, 024v/10, 025r/2,
025v/5, 027v/5, 027v/12, 028r/3, 028v/4, 028v/7, 029r/1, 029v/6, 030v/2,
030v/8,
031r/1, 031r/10, 031v/3, 032v/2, 032v/5, 033v/8, 034r/3, 034r/8, 034v/2, 034v/6,
034v/8, 035r/1, 036r/6, 036r/8, 036r/11, 037r/3, 037r/6, 037v/2, 039r/9, 039v/9,
040r/2, 040r/9, 041r/4, 041r/6, 041r/8, 041v/9, 042r/1, 042r/4, 042r/5, 042v/2,
042v/4, 042v/5, 043r/5, 043v/5, 044r/3, 044r/10, 044v/6, 045r/1, 046r/6, 046v/6,
046v/8, 047r/10, 047v/3, 048r/2, 048r/8, 048v/4, 048v/8, 049v/9, 050r/5, 050r/7,
050r/9, 050v/5, 050v/10, 051v/7, 051v/8, 052r/3, 052r/7, 053r/2, 053r/7, 053v/2,
053v/6, 054r/3, 054r/10, 054v/9, 055r/2, 055r/9, 057r/6, 058r/8, 058v/1, 058v/5,
059r/1, 059v/4, 059v/7, 060r/4, 060r/8, 060v/11, 062r/2, 062r/7, 062v/4, 064r/2,
064r/4, 064r/6, 065r/10, 065r/11, 066r/8, 066v/2, 066v/3, 066v/5, 066v/7,
066v/11,

067r/1, 067v/5, 067v/7, 067v/9, 067v/11, 067v/13, 068r/2, 068r/4, 068r/6,
068r/8,
068v/2, 068v/3, 069r/2, 069v/5, 069v/6, 070r/5, 070r/6, 070r/8, 070v/4, 071r/3,
071r/6, 071v/2, 071v/8, 072v/5, 073r/8, 073v/1, 073v/2, 073v/6, 074r/6, 074r/7,
074v/6, 074v/8, 075r/4, 075r/7, 075r/8, 077r/8, 078r/1, 078r/3, 078r/7, 078v/4,
078v/6, 079r/1, 079r/7, 080r/3, 080r/4, 080v/1, 080v/2, 080v/4, 080v/7, 081r/6,
081v/2, 081v/4, 082r/2, 082r/5, 082r/7, 082v/7, 083r/4, 083v/4, 084r/10, 085r/1,
086v/2, 087r/7, 087v/13, 088v/8, 089v/5, 089v/6, 089v/7, 090v/7, 091r/3,
091r/4,
091v/5, 092r/3, 092v/2, 092v/8, 093r/4, 093v/3, 093v/5, 094r/4, 094v/7, 094v/8,
095r/3, 095r/5, 095v/2, 095v/6, 096r/3, 096v/3, 096v/5, 097r/2, 097r/5, 097v/2,
097v/7, 098r/2, 098r/6, 098v/2, 098v/5, 099r/6, 099v/6, 099v/7, 100r/5, 101r/5,
101r/8, 101v/3, 101v/6, 102r/4, 102r/8, 102v/5, 103r/4, 103v/2, 104r/3, 104r/6,
104v/1, 104v/3, 105r/8, 105v/1, 105v/6, 106r/2, 107r/6, 107v/3, 107v/4, 108v/4,
110r/6, 110v/4, 110v/8, 111r/3, 111v/5, 112r/7, 112v/5, 113r/2, 113r/4, 113r/7,
114r/2, 114v/1, 115r/5, 115v/7, 117r/5, 118r/7, 118v/1, 118v/5, 119r/3, 121r/4,
122r/6, 122v/1, 122v/4, 123r/8, 124r/3, 126r/2, 126r/4, 126r/6, 127r/2, 127v/7,
127v/9, 128r/4, 129r/2, 130r/8, 130r/9, 130v/1, 130v/3, 130v/6, 130v/8, 131r/3,
131r/10, 131r/13, 132r/5, 132v/2, 132v/7, 133r/2, 133r/3, 133r/5, 133r/7, 133v/6,
134r/7, 134v/2, 134v/4, 134v/6, 135r/1, 135r/2, 135r/3, 135r/5, 135r/6, 135v/2,
135v/4, 135v/8, 136r/8, 136v/5, 137r/2, 137r/6, 137r/9, 137v/2, 137v/6, 137v/7,
138r/7, 138v/3, 138v/6, 138v/7, 138v/8, 139r/2, 139r/4, 139v/1, 139v/2, 139v/4,
139v/6, 140r/5, 140v/5, 140v/9, 141r/4, 141r/11, 141v/10, 142v/4, 142v/5,
143r/9,
144r/12, 144v/2, 144v/7, 144v/9, 145r/7, 146v/2, 147r/10, 147v/3, 147v/4,
147v/8,

148r/9, 148v/2, 148v/4, 149r/4, 149v/1, 149v/5, 149v/11, 150r/2, 150r/6, 150v/1,
 150v/8, 151r/2, 151v/8, 151v/10, 152r/4, 152r/9, 153r/1, 153r/9, 153v/3, 154v/9,
 155v/4, 157v/8, 158v/8, 158v/9, 159r/10, 159v/5, 159v/8, 160r/7, 160v/2,
 160v/8,
 161r/4, 161r/5, 161r/12, 161v/2, 161v/8, 161v/9, 162r/9, 162r/12, 162v/5,
 162v/10,
 163r/9, 163r/12, 164r/3, 164r/4, 164r/5, 164r/8, 164r/9, 164v/10, 165r/4, 165v/8,
 165v/11, 166r/2, 166r/5, 166r/11, 166v/2, 166v/3, 166v/5, 167r/12, 167v/6,
 167v/8,
 167v/9, 168r/4, 168r/7, 168r/8, 168r/9, 168v/5, 169r/5, 169r/10, 169r/12, 169v/6,
 170r/3, 170v/1, 171r/8, 171v/2, 172r/5, 172r/6, 172r/8, 172v/3, 172v/7, 172v/9,
 173r/2, 173r/4, 173r/10, 174r/1, 174r/3, 174r/5, 174r/7, 174r/9, 174v/1, 174v/4,
 174v/8, 175r/1, 175r/3, 175r/4, 175r/8, 176r/4, 176r/5, 176r/9, 176r/11, 176v/7,
 176v/11, 177r/1, 177r/3, 177r/7, 177r/8, 177r/9, 177v/2, 177v/4, 177v/7, 178r/5,
 178r/8, 178v/2, 178v/6, 178v/8, 178v/9, 179r/3, 179r/5, 179r/7, 179r/10, 179v/2,
 179v/3, 180r/3, 180r/12, 180v/2, 180v/4, 180v/6, 180v/7, 180v/11, 181r/3,
 181r/5,
 181r/7, 181r/9, 181r/14, 181v/1, 181v/3, 181v/4, 181v/6, 181v/7, 181v/9, 182r/2,
 182r/5, 182r/7, 182r/11, 182v/9, 183v/9, 185r/1, 185r/9, 185v/1, 186r/3, 186r/4,
 186v/7, 186v/9, 187v/12, 188r/6, 190r/6, 192v/5, 193r/6, 193r/8, 193v/8, 194r/4,
 194r/8, 194v/4, 194v/8, 195r/2, 195r/6, 195r/7, 195r/9, 195v/1, 195v/2, 195v/8,
 196r/1, 196v/1, 196v/4, 196v/5, 197v/6, 197v/9, 198r/5, 199v/2, 200v/2, 39^{bis}r/6,
 39^{bis}v/2, 39^{bis}v/3, 39^{bis}v/10

kibik : gibi

k. 068v/5, 069v/9, 077v/2, 091r/1

kiçaynakün : perşembe

k.+ nüñdir 078v/7

kiçi : küçük

k. 149r/4, 159v/7

kim : kim

k. 004v/10, 005r/2, 005r/4, 053r/7, 089v/5, 095r/3, 148v/4, 163r/9, 163r/12,

177r/4, 178r/2, 179r/6

k.+ dir 027v/4, 045r/3, 052r/7, 129v/8

k.+ esä 055r/7, 055r/8

k.+ lär 001v/9, 033v/8

k.+ lär 046v/8, 053r/2, 058r/8, 059v/6, 082r/5, 135r/3, 170v/1, 176r/5, 181v/3,

189v/5, 190r/8

kimesä : kimse, biri

k. 061r/3, 111v/5, 143v/6, 147r/11, 147v/8

k.+ gä 150r/2, 196v/6

kimsä : bkz. kimesä

k. 106r/5, 134v/2, 162v/16, 177r/4, 180r/12

k.+ dän 119r/7

k.+ gä 126r/6

k.+ lär 131r/6

k.+ lärniñ 085v/6

k.+ ni 088v/7

kir - : girmek

k. 141v/8, 155r/1

k.- dim 120r/3

k.- diŋ 067r/10

k.- gän 096r/6

k.- gäni 160v/1

k.- gäniŋni 065v/11

k.- gäy 044r/7, 196r/2

k.- gäymen 108v/6

k.- ir 160v/2

k.- mägin 007v/5

k.- mä 069r/5, 154r/7, 196v/1

k.- mägä 196r/3

k.- mähimizni 063r/1

k.- mäs 067r/10

k.- sin 002r/9

kir : kir

k.

k.+ i 106r/7

kirli : kirli, pis

k. 115r/5

k.+ ni 187r/5

kirlän - : kirlenmek, pislenmek

k.- mähtän 096v/1

kişi : kişi

k.+ dän 057v/1

kiy - : giymek, bürünmek

tenni k.- diñ 077r/8

k.- giy 164r/4

kiydir - : giydirmek

k. 095r/8, 104v/5

k.- gäy 161v/1

kiyiniş : elbise, kıyafet

k. 192v/2

k.+ in 104v/5

kiyöv : damat

k. 184r/9

k.+ gä 097r/2

k.+ nün 013r/1, 069r/5

klä - : dilemek, istemek, niyet etmek

k.- di 195v/10

k.- dilär 195r/4

k.- gäni 180r/12

k.- gäy 150r/3

k.- gäysen 182r/3

k.- mädi 194v/3

k.- mähi 029v/6

k.- mäszen 39^{bis}v/4

k.- p 195r/5

k.- r 052r/7, 196v/1

k.- sä 154r/7, 167v/3, 178r/8

k.- säñ 023v/11

k.- yir 098v/7, 107v/4, 136r/2, 140v/6

k.- yirlär 129r/2

k.- yirmen 127v/6

k.- yirszen 180v/3

klävüçi : isteyen, talep eden, arzulayan

k.+ mä 146r/5

Kolkot'a : Golgota. Kudüs'te Hz. İsa'nın çarmıha gerildiği bir yer.

K.+ da 112v/5

konciliyum : konsey

k.+ da 195v/7

köçür - : taşımak, (dilden dile) çevirmek

k.- iyirlär 154v/2

k.- sälär 160v/8

k.- ürlär 159r/11

kök : gök

k. 005v/7, 024v/6, 070r/5, 138v/3, 156v/3, 157v/7, 158r/3, 158r/6, 177r/10,
182r/11, 184r/2

k.+ kä 042r/9, 045r/5, 087r/4, 096r/5, 140v/2, 152v/5, 153r/4, 154r/7, 160v/2,
167r/6, 172v/4, 183r/8, 197v/3

k.+ lär 017v/6

k.+ läri 024v/5

k.+ lär 044v/8, 047r/8, 174r/8, 174v/1

k.+ nü 036r/6, 040r/9, 041v/2, 065r/12, 151v/3

k.+ nünj 015r/9, 017v/1, 017v/9, 018r/2, 018v/4, 024v/5, 038v/2, 046v/11,
115v/5,
158r/9, 183r/4

k.+ tä 006v/8, 024r/13, 025v/2, 027v/5

k.+ tädir 027v/2

k.+ tagi 010v/9, 187v/11

k.+ tägi 012r/3, 029v/6, 032r/8, 038v/1, 039r/2, 067v/3, 068v/3, 068v/4, 068v/6,
069v/6, 089r/7

k.+ tä 041v/9, 048v/4, 048v/6, 049v/10, 081r/2, 140v/4, 166r/11, 167v/8,
167v/10

k.+ tägi 010r/3, 043r/4, 046r/3, 047v/3, 082r/6, 097r/2, 111v/1, 111v/5, 129v/7,
145r/6, 152v/1, 166v/3, 172v/8, 175v/11, 197v/4

k.+ tägilär 112r/2

k.+ tägilärgä 040r/11

k.+ tägilärniñ 044v/5, 182r/2

k.+ täñ 042r/2, 044v/5, 048r/8, 080v/1

k.+ täsen 138r/7

köküs : göğüs

k.+ ündän 113v/5

k.+ üñnün 086v/9

k.+ üñä 089v/16

kölgä : gölge

k. 058r/6

k.+ η 179v/10

k.+ sinä 003r/1, 021v/1

kölgäsiz : gölgesiz

k. 083v/7

kömül - : gömülmek

k.- dü 045r/4

k.- düñ 034v/8, 041r/7, 064r/4

k.- gän 103r/3

k.- gäniñni 087r/3

könü : doğru, adil, dürüst, güvenilir

k. 011r/1, 011v/3, 029r/2, 031r/3, 031v/4, 031v/7, 041v/7, 056v/2, 063v/4,

069v/2, 130v/3, 131r/10, 139v/5, 162r/4, 171r/10, 173r/8, 181v/2, 183v/6,
185r/6,
187v/3, 187v/6
k.+ dän 106r/6, 195r/10, 195v/4

könülük : doğruluk

k. 013v/7, 014r/4, 042r/6, 059r/2, 169v/8
k.+ nü 022v/7
k.+ ü 010r/1
k.+ ünä 034r/6
k.+ üñ 007v/4
k.+ üñnü 003v/5
k.+ üñä 055v/6

könüsündän : gerçekten

k.+ sündän 142r/14

könüsüz : adaletsiz

k. 057r/12

köñül : gönül

k. 034r/9, 147v/6, 166v/5, 193v/1
k.+ üñ 083r/7

köñüllük - : bkz. ekiköñüllük

k.- tän 010r/9

köp : çok, çok sayıda

k. 053r/4, 062v/4, 075r/8, 079r/3, 098v/6, 113r/1, 122r/7, 123r/2, 127r/5,
138r/6, 144v/3, 144v/7, 155v/1, 155v/2, 156r/9, 159r/8, 160r/4, 166r/8, 166r/11,
186r/13, 192v/1, 196r/2, 197r/6, 197v/5

K. 160v/2

k. boldular 001r/6

k.+ lär 001r/7, 001r/8

k.+ lärgä 038v/7

k.+ tür 166r/5

köplüh : çokluk

k.+ ü 044v/5

k.+ ünä 022r/5

k.+ ündä 026v/11

k.+ ündän 037r/9

k.+ üñä 016v/2

köpyarlıgamañ : çok merhamet, rahmet

k. +ıñ 038r/9, 170v/4

köpyarlıgovaçı : engin merhametli, çok esirgeyen, bağışlayan

k. 005v/2, 036r/18, 055r/1, 056v/1, 087v/2, 170r/9, 170v/4, 184v/8, 186v/1,
39^{bis}v/2

köpyazılı : günahı çok (kimse)

k. 070v/7, 074r/2, 074v/4, 076r/9, 087v/12, 120v/6

k.+ ga 029v/3, 038v/11, 185r/5, 186v/3, 200r/7

k.+ nı 183r/9

kör - : görmek

k.- dü 158r/5, 193r/6, 195r/9

k.- dülär 021v/7

k.- dülär 081r/5, 181v/1, 192v/7, 192v/8

k.- düñ 068r/4

ħabul k.- düñ 140v/9

k.- gän 083r/8, 085v/3

k.- gäniñ 091r/6

k.- gäy 196v/2, 196v/5

k.- gäylär 056v/5

k.- gäymen 098r/6, 186r/3

k.- iy 091r/1

k.- iyir 027v/5, 061r/3, 142r/15, 153v/2, 153v/4

k.- iyirbiz 033v/6

k.- iyirlär 153r/7, 153r/9

k.- iyirmen 106v/3

k.- iyirsen 130v/9

k.- mä 037r/8

k.- mä 052r/8, 143v/6, 163r/15

k.- mähindän 143r/3

k.- mähtä 143r/1

k.- mäs 148v/5

k.- sä 143r/2, 145v/10

k.- sālār 154v/1

k.- ünüz 049v/9

k.- üñüz 046v/10, 051v/7, 143v/4

k.- üp 124r/5, 134r/4, 173r/6, 195r/1, 195v/8

k.- üptür 166v/4

k.- är 143r/8, 143r/9, 143v/2

k.- ärlär 153v/6

körä : göre, rağmen, dolayı

k. 005v/5, 005v/6, 010v/7, 014r/2, 016v/1, 016v/2, 021v/6, 022r/4, 022r/5,
026v/4, 038r/2, 040r/11, 040v/6, 084v/9, 085v/1, 090v/7, 095r/3, 097v/3,
098v/2, 099v/6, 101v/5, 109r/3, 113r/1, 117r/5, 122r/1, 122v/6, 128v/7, 131r/16,
132v/2, 133r/3, 133r/8, 134r/2, 134v/5, 135r/2, 136v/2, 136v/5, 139r/1, 140r/1, 140v/9,
152r/4, 169v/4, 173r/9, 176r/11, 177v/10, 182r/3, 183r/7, 184v/5, 186r/8, 187r/4,
188r/11 189r/8, 189v/4

köräl - : nefret etmek

k.- mägänlarım 056v/5

k.- mägänlärimizdän 020v/2

k.- mäs 053r/8

körgüz - : göstermek, sergilemek, işaret etmek, ifşa etmek

k. 033r/10, 038r/8, 095v/3, 105r/6, 108v/1

yol k. 008v/5, 190r/5

k.- dü 005r/9

yol k.- dü 034r/4

k.- dün 022v/8, 175r/9

yol k.- gäy 008v/11

yol k.- gin 055v/5

k.- gäysen 190v/3

k.- iyirmen 106r/7

k.- mägä 127v/8

k.- mäh 089v/10

körgüzüçi : gösteren, sergileyen, ifşa eden

yol k. 015v/5

körk : güzellik, çekicilik, ihtişam

k.+ ü 036r/13

k.+ ün 036r/6

k.+ üsen 068v/3

körklü : ihtişamlı, göz alıcı

k. 119r/2, 119v/4, 160v/4

körkäyt - : güzelleştirmek, süslemek

k. 095v/4, 096r/7

k.- kän 155r/5

k.- käymen 155r/8

k.- sār 158v/11

k.- tiñ 040r/9, 080v/4

körül - : görülmek

k.- dü 172v/5

körüm : görünüm, görünüş

k.+ dür 182r/5

k.+ ündan 145r/2

k.+ ünä 181r/1

körümlü : göze çarpan, bariz, dikkat çekici

k. 173v/5, 185v/9, 188v/2, 199v/3

körümsüz : görünmez, görülmeyen

k. 046r/3, 173v/5, 179v/13, 185v/9, 188v/2, 199v/3

k. etiyirsen 175r/2

k. etmägin 033v/1

k. etmäs 148v/3, 150r/8

k.+ dür 156r/8

körün - : görünmek

k.- dü 021r/7, 044v/10, 046r/6

k.- düñ 021v/10, 140v/2

k.- gän 093v/8, 114v/6

k.- gänlär 041v/9

k.- gänläрни 041v/2

k.- ıyırmen 106r/6

k.- mägänläрни 022v/7

k.- mäs 006v/1

k.- mägän 093v/8, 114v/7

k.- mägänlär 041v/10

k.- mägänlärni 041v/3

k.- sār 164r/13

k.- ür 144r/2, 145r/1, 149r/4

k.- ürmen 142v/14, 145v/7

körüş - : görüşmek, tanışmak, bir araya gelmek

k.- mähkâ 046r/8

k.- ürlär 146v/9, 152v/9, 154v/5

köşk : köşk

k.+ üñdä 012r/5

kötür - : yukarı kaldırmak, yükseltmek

k. 087v/14, 102v/4, 109v/5

k.- dü 091v/6

k.- düm 003r/8, 008r/6, 008v/6, 054v/11, 065r/9

k.- düñ 032v/3, 050r/9, 079v/2, 084v/1, 086v/3, 087r/7, 089r/5, 112v/5, 185r/9

k.- iyih 010r/8, 012r/7, 047r/1

k.- iyirlär 174r/8, 174v/3

k.- iyirsen 050r/5, 050r/7, 171v/3

k.- mäslär 174r/7

k.- mäsän 179r/8

k.- üp 046v/4, 061v/10

kötürül - : yükselmek, yücelmek

k.- gäni 059v/1

k.- gänin 059r/10

köz : göz

k. 137v/8, 153r/9, 166v/4

k. salıp 047r/1

k.+ dän 072v/1, 074r/1, 076r/3, 076v/5, 092v/5

k.+ dän salmagay 084v/7

k.+ lärim 003r/6, 021v/7

k.+ läri 052v/5, 143r/7, 165r/2

k.+ lärim 126v/4

k.+ lärimdirlär 060r/6

k.+ lärimni 054v/11, 065r/9

k.+ lärimä 125v/6

k.+ lärin 135v/6, 143v/1, 143v/2

k.+ läriñ 068r/4

k.+ nüñ 094r/1

k.+ ü 164v/2

k.+ üm 096v/5, 098r/7

k.+ ümdän 104r/7, 118r/4

k.+ ümnü 104r/1, 119v/4

k.+ ümnüñ 110v/7, 110v/8, 119r/2

k.+ ün 127r/7, 143r/4

közât - : gözetmek, korumak, kollamak, gözlemlemek, izlemek

k. 011r/6

k.- in 065v/2

közatüçi : gözeten, koruyan, kollayan, izleyen

k. 059v/3, 063r/6, 063v/2, 179v/10

k. bolgay 093v/3

k.+ m 185v/11

közlü : gözlü

k. 156r/10

közsüz : gözsüz

k.+ lärgä 137v/8

krıncâ : kuyu

k.+ nı 198v/2, 198v/4

Krikor : Aziz Grigor

K. 043v/3, 141r/3, 141r/7, 142r/3, 142r/10, 142v/1, 142v/11, 143v/9, 144r/1,

144r/6, 145v/4, 146r/6, 147r/6, 147v/7, 148v/9, 149r/7, 149v/4, 150r/1, 150r/11,

151r/4, 151r/11, 151v/5, 152r/6, 152v/3, 156r/3, 156v/8, 157r/6, 157r/10,

157v/4,

158r/2, 158r/8, 158v/4, 159r/2, 159r/4, 161r/6, 161v/11, 162r/8, 162v/4,

162v/12,

163r/5, 163r/11, 163v/4, 163v/11, 164r/12, 164v/9, 165v/2, 165v/7, 166r/1,
166r/7,
166r/13, 166v/9, 167r/5, 167r/11, 192r/4
K.+ dan 141r/1

krinicâ : bkz. kırınıcâ

k. 193v/7

k'risdân : Hristiyan

k. boldular 193v/2

K'risdos : Mesih

K. 028r/10, 039r/4, 040r/10, 041r/4, 041r/6, 041r/8, 046r/5, 046r/6, 049v/1,
049v/2, 084v/6, 087v/8, 149v/7, 164r/3, 164r/6, 165r/10, 165v/11, 166r/5,
166v/2,
166v/6, 167v/1, 167v/10, 171r/2, 184v/3, 184v/11
K.+ ka 152r/10, 200v/6
K.+ nu 046v/10, 145r/10, 163r/15, 167r/4
K.+ nuḡ 031v/8, 035r/5, 064v/1, 067v/5, 069v/3, 073r/8, 073v/4, 073v/10,
076r/2,
089r/4, 113v/2, 113v/3, 113v/4, 113v/6, 153r/9, 161v/7, 163v/2, 164r/10,
196v/3, 200r/5
K.+ tan 084r/7, 087v/7, 113v/1

k'ristân : bk. k'risdân

k. 192r/5

k.+ lar 129v/2

k.+ larga 070r/8, 167v/3, 169r/5

k'ristânlik : Hristiyanlık

k.+ in 150v/9

k.+ inä 166v/7

k.+ niñ 157v/8

küç : güç

k. 099v/4, 159v/9, 160r/10

küçet - : güçlendirmek

kensinä k.- mä 136r/2

küçlü : güçlü

k. 011r/10, 034v/6, 034v/8, 034v/10, 041r/4, 041r/6, 041r/8, 063v/1, 073r/7,

160r/10

k.+ dür 156v/3

küçsüzlük : güçsüzlük

k.+ ümüzgä 009v/3

küflän - : küflenmek, bozulmak

k.- mähtän 034r/5

küfür : küfür, gevezelik

k. 119r/4

k.+ ümnü 107r/3

kül : kül, toz

k. 144v/10

kültkü : maskara, gülünecek şey

k. 099r/2, 124r/8

k. bolduğ 015r/1

kümbed : kubbe, tonoz

k. 157v/10

k.+ niñ 157v/11

kün : gün, gündüz

k. 018r/10, 027r/13, 068v/5, 115v/3, 115v/4, 118v/2, 126r/7, 141r/3, 141r/8,
148r/6, 153r/4, 166r/2, 168r/7, 193v/2

k.+ dä 042r/8, 048v/6, 078r/3, 080r/1, 081v/4, 083v/2, 087r/3

k.+ dän 168r/10

k.+ läri 006r/9

k.+ lärindä 020v/10, 038r/10

k.+ lărni 008r/4

k.+ lărimni 144r/12

k.+ lărin 052r/7, 147v/8, 148r/9

k.+ nü 033r/1, 168r/7

k.+ ü 077r/3

k.+ ümä 114r/1

k.+ ün 168v/2

k.+ ünä 055r/5, 058r/6, 068v/6, 082r/4, 163v/2

kün batışı : batı

k.+ ndan 006r/1

kündälik : gündelik

048v/6

kün toĝuşu : doğu

k. 005v/10

k.+ na etip 170v/9

kündüz : gündüz

k. 002r/7, 003r/8, 039r/10, 065v/7, 094r/5, 121r/4, 168v/2

k.+ gi 117r/2

k.+ nü 062r/3

k.+ nüĝ 034r/9, 114v/4

künlü : belirli bir güne ilişkin, belirli bir günde olan

k. 165r/4

künlük : belirli sayıda günlük süre

k. 166v/3

künüzün : gündüz, gündüz vakti

k. 054v/9, 057v/3, 124v/5

küstün - : iç çekmek, ağıt yakmak, inlemek, şikayet etmek

k.- gäy 148r/4

k.- iyir 200v/3

k.- mäh 150r/7

k.- mähimä 190r/2

k.- mähinä 200v/2

k.- mähniñ 084r/3

k.- üp 159v/1

k.- ür 151r/1

küsänçlik : özlem, arzu, şehvet, tutku

k.+ inä 058r/7

kütüçi : çoban

k.+ sen 200v/5

küvür - : çevirmek, yol göstermek

k. 088v/6, 095r/8

küydür - : ateşe vermek, yakmak

k.- mästir 174r/5

küydürüçi : yakıcı

k. 160r/9

küyä : güve

k. 166r/12

leği : acı, safra

l. 093r/6, 112v/6

l.+ ni 086v/7, 091r/5

leğilan - : bozulmak, ekşimek, acılaşımak

l.- gan 092r/7, 105r/2

Lîcak' : ?

L. 050v/2

loja : yatak

l.+ dan 109v/6

lseli : ?

l. 035r/12, 064v/6

ludz hoy- : kefareti ödetmek

l. -madıñ 037r/2,

ludz tart- : tövbe etmek

l. -kanların 38r/7, 039v/11

l. -madım 144v/4

l. -maḥka 042v/8

lur : ?

l. 007v/1

Lusaworiç : “Aydınlatıcı” anlamına gelen ve Aziz Gregor için kullanılan bir sıfat.

L. 141r/3, 141r/7, 167r/12

L.+ kâ 167r/7

L.+ niḡ 043v/3, 192r/4

L.+ niḡdir 078r/5

Lusaworiç : bkz. Lusaworiç

L.+ niḡ 169r/3

maḡtanç : övgü

m. 089r/6

maḡta - : övmek, methetmek

m.- gaymen 092r/4, 113r/7, 114r/2

m.- maḡ 111v/2, 164v/4

m.- maḡından 105v/6

m.- maḡtan 106r/4

m.- ḡız 027r/1

m.- rbiz 032r/4

m.- rlar 146r/9

m.- yır 157r/4

maḥtan - : övünmek

m.- gay 051r/5

maḥtovlu : övülmüş, övülmeye değer

m. 070r/3, 070r/9, 072r/8, 073r/1, 073v/2, 074r/3, 074v/3, 075r/7, 075v/9,

078r/6

m.+ lar 076v/4

mak'sawor : gümrük memuru, görevli memur

m.+ nı 088v/5

mal : mal, mülk

m.+ ın 095v/7

Manasē : Yusuf ve Asenat'ın büyük oğlu

M. 036r/1

maḥase : bkz. Manasē

m.+ niḡ 135v/1

mardiros : şehit

m.+ larnıḡ 067r/5, 130r/8

Mariam : Meryem

M. 035r/5, 038v/13, 064v/1, 068v/8, 071v/7, 073r/2

M.+ dan 042r/3, 137r/9

Mariyam : bkz. Mariam

M. 066r/3, 066r/4, 066r/8, 068v/1, 069v/3, 070r/4

M.+ dan 085r/4

markarē : peygamber

m. 015v/5, 020r/12, 021r/1, 022r/2, 133r/7, 134v/6

m.+ gä 132v/6, 134v/3

m.+ lārniḡ 040v/2, 066v/9, 130r/7, 156v/6

m.+ niḡ 050v/9, 053v/6, 174v/5

markarēlik : peygamberlik

m.+ tā 042v/4

Marmin : ?

M. 046r/1

Maruk‘ē : 3. yüzyılın sonu 4. yüzyılın başında Suriye ve Mezopotamya’da Hristiyanlığın vaizi.

M. 192v/4

maṣḥara : maskara, alay konusu

m. ḥoydular 003r/5

Masis : Nuh Dağı

M. 196r/1

maşa : maşa, pense

m. 174v/4

materiyalný : malzeme

m. 174r/8, 175v/10

Medzaćuscē : ?

M. 019r/7

meġa : tövbe

m. 037v/9, 096r/5, 120r/1, 183r/8, 188r/10

m.+ ga 168r/5

mek‘ : ?

m. 043v/4

Melk‘iseēteg : Doğruluğun Kralı, Adil Kral

M.+ niŋ 184v/5

Melk‘iseteg : bkz. Melk‘iseēteg

M. 175v/4

men : ben

m. 001v/2, 001v/4, 001v/6, 002v/4, 004r/1, 004r/5, 008v/4, 009r/6, 012v/3,
022r/10, 029v/2, 033r/7, 033r/9, 037r/5, 037v/1, 037v/10, 038r/10, 053v/10,
054v/6,
060v/3, 060v/6, 060v/7, 061r/8, 070v/2, 070v/7, 071v/5, 072v/7, 072v/9, 073v/8,
074r/2, 074v/4, 076r/2, 076r/9, 076v/5, 087r/6, 089v/4, 091v/5, 092r/3, 092r/7,
092v/5, 092v/7, 095r/2, 095v/6, 102v/3, 102v/8, 103r/9, 106r/2, 107v/5, 107v/7,
108r/5, 109v/3, 111r/2, 111r/5, 112r/3, 112r/5, 112r/6, 113r/2, 113r/5, 115r/7,
116r/8, 117v/2, 117v/4, 119r/1, 120r/3, 122r/2, 122v/2, 122v/4, 124r/3, 126r/5,
127r/1, 127r/4, 127r/5, 127v/1, 127v/2, 129r/8, 130r/2, 133v/3, 135r/2, 138v/8,
139r/1, 139v/2, 139v/4, 143v/12, 144v/8, 146v/3, 146v/5, 148v/5, 176v/2,
176v/9,
178r/3, 178r/9, 180r/9, 180v/7, 182r/8, 182r/10, 182r/12, 182v/2, 186r/9,
186r/10,
186v/3, 186v/5, 187r/3, 187r/5, 187v/9, 197v/4, 199r/2, 199v/7, 199v/8, 200r/2
m.+ dä 003r/2, 004r/7, 008r/2, 008r/3, 008r/8, 023r/6
m.+ dân 003r/4, 004r/4, 004v/2, 008v/1, 022r/10, 023r/5, 023r/9, 037v/10
m.+ dä 105r/8, 121v/1, 182r/13
m.+ dân 060r/7, 060v/10, 061r/4, 061v/1, 070v/6, 073v/7, 101r/5, 101v/3,
102r/8,
106v/1, 106v/6, 113v/8, 113v/10, 122r/2, 128v/3, 135v/2, 139v/2, 151v/11,
165v/12,
169v/6, 170r/3, 186r/6
m.+ i 001v/7, 001v/8, 002v/10, 003r/5, 004r/8, 004v/1, 007v/9, 008v/7, 009r/1,
022r/7, 022r/9, 022v/6, 022v/11, 023r/8, 023v/2, 038r/2, 038r/5, 038r/9, 038v/8,

051r/10, 056v/7, 057r/12, 057v/1, 057v/6, 057v/7, 058r/7, 058r/9, 059v/9,
 060r/8,
 061r/4, 061r/9, 071v/8, 073v/9, 074r/1, 075r/7, 084v/8, 087v/3, 087v/15, 088v/2,
 088v/3, 088v/5, 088v/6, 093v/8, 094r/1, 094r/3, 094r/4, 094v/1, 096r/3, 096r/6,
 096r/7, 096v/4, 098r/2, 098v/5, 099r/4, 099v/2, 100r/3, 100v/1, 102r/3, 102r/6,
 103r/3, 103v/5, 103v/6, 103v/7, 105r/7, 105v/3, 105v/6, 106r/4, 107r/1, 107r/5,
 107v/4, 108r/3, 108v/3, 109v/3, 109v/6, 110r/4, 111r/4, 111r/7, 112r/7, 113r/6,
 113v/2, 113v/3, 113v/4, 113v/5, 113v/6, 113v/8, 114v/5, 114v/7, 118r/2, 118r/7,
 120v/4, 123r/4, 123r/5, 123r/6, 123v/1, 126v/3, 127v/4, 128r/3, 128r/4, 128r/8,
 128r/9, 128v/1, 128v/2, 128v/7, 129r/4, 131r/8, 131r/13, 132r/4, 132v/1, 132v/8,
 136r/4, 136v/4, 136v/7, 137r/4, 139r/7, 139v/8, 140r/1, 140v/5, 140v/6, 142r/1,
 143r/2, 143r/8, 143v/4, 143v/6, 144v/1, 144v/8, 145v/10, 146v/8, 152r/5,
 159r/11,
 165v/1, 178r/2, 178v/3, 179r/5, 179r/11, 179v/10, 179v/13, 180r/3, 180r/5,
 180r/8,
 180r/10, 180v/1, 180v/8, 180v/9, 181r/1, 181r/12, 183r/8, 185r/3, 185r/4,
 185v/7,
 185v/9, 186r/11, 186r/12, 186r/13, 187r/5, 187v/9, 188r/4, 188v/2, 188v/4,
 189r/4,
 189r/9, 189v/4, 189v/6, 190r/4, 197v/5
 m.+ im 001r/3, 001r/4, 001r/6, 001r/8, 001r/11, 001v/1, 001v/2, 001v/9, 002r/7,
 002r/9, 002v/1, 002v/2, 002v/3, 003r/3, 003r/4, 003r/7, 003v/1, 004r/2, 004r/3,
 004r/6, 004r/9, 004v/2, 004v/3, 004v/6, 004v/7, 004v/8, 007r/8, 007v/3, 007v/4,
 007v/8, 007v/9, 008r/2, 008r/3, 008r/6, 008r/7, 008r/9, 008v/6, 008v/7, 008v/10,
 009r/3, 009r/4, 009r/5, 012v/3, 019r/9, 019r/10, 021v/7, 022r/6, 022r/8, 022r/10,

022r/11, 022v/6, 023r/2, 023r/4, 023r/5, 023r/7, 023v/7, 023v/9, 023v/10,
029v/1,
033r/8, 033v/3, 033v/5, 036r/5, 037r/6, 037r/7, 037r/9, 037v/5, 037v/7, 037v/9,
038r/3, 038r/5, 038r/11, 038v/6, 051r/4, 051r/5, 051r/7, 051r/10, 052r/5, 054r/2,
054v/7, 054v/8, 054v/11, 055r/3, 055r/4, 055r/5, 055v/7, 055v/8, 055v/9, 056r/1,
056r/2, 056r/3, 056r/4, 056r/6, 056v/5, 057v/8, 058r/1, 058r/3, 058r/4, 058r/5,
058r/6, 058r/8, 059r/8, 059r/9, 059v/2, 059v/3, 059v/4, 059v/11, 060r/2, 060r/6,
060v/6, 060v/7, 060v/8, 060v/9, 060v/10, 061r/5, 061r/7, 061r/8, 061v/2, 065r/9,
070v/8, 071v/8, 072r/2, 072r/3, 072r/5, 072r/6, 072r/7, 073v/3, 073v/4, 073v/6,
074r/4, 075r/7, 075v/2, 075v/3, 075v/5, 075v/6, 075v/7, 076v/1, 081r/3, 087v/3,
089v/6, 089v/9, 091v/3, 091v/8, 092r/8, 092v/4, 093v/4, 094v/3, 097v/6, 101r/8,
102v/7, 104v/3, 105r/5, 106r/5, 108r/6, 112r/8, 112v/5, 115v/7, 116r/2, 117v/6,
118r/4, 127v/9, 128r/6, 128v/5, 129v/7, 131r/16, 132r/7, 132v/2, 133v/2, 133v/3,
135v/5, 137v/5, 138v/7, 139r/7, 140r/2, 140r/3, 140r/4, 143r/7, 144v/7, 146r/10,
146v/3, 146v/5, 147r/1, 148v/4, 148v/5, 148v/7, 155r/7, 169v/5, 169v/7, 169v/8,
169v/9, 170r/5, 170r/7, 170v/3, 171r/7, 172r/1, 172r/3, 176r/3, 178r/7, 179v/7,
180r/7, 182v/5, 182v/10, 183r/12, 183v/2, 184r/11, 184v/6, 184v/7, 184v/10,
185r/3,
185r/4, 185v/7, 185v/8, 186r/1, 187r/2, 187v/3, 187v/5, 187v/7, 187v/8, 187v/9,
187v/12, 188r/1, 188r/2, 188r/3, 188r/4, 188r/8, 188r/9, 188r/10, 188v/3, 188v/9,
188v/10, 189r/2, 189r/3, 189r/5, 189r/7, 189r/11, 189v/1, 189v/2, 189v/7,
189v/8,
190r/2, 190r/3, 190r/4, 190v/3, 197v/9, 198v/2, 198v/4, 198v/6, 199r/7, 200r/6,
200v/1, 200v/2
m.+ im 001r/7
m.+ imdir 001v/5, 022r/11

m.+ imsen 001r/10

maṇa : bana

001v/3, 001v/8, 007v/5, 008r/8, 008v/3, 008v/5, 008v/8, 008v/9, 008v/11,
019v/2, 022r/4, 022r/7, 022v/9, 023r/1, 023r/10, 029v/3, 033r/5, 033r/7, 033v/4,
036r/5, 037v/2, 038r/2, 038r/4, 038r/8, 038v/5, 038v/7, 038v/10, 038v/11,
051r/9,
052r/5, 053v/10, 054v/5, 054v/9, 055r/6, 055v/5, 056v/2, 056v/4, 056v/6,
057v/9,
057v/10, 058r/2, 059r/7, 060r/8, 061r/2, 065r/10, 065r/11, 070v/2, 070v/8,
074r/3,
075v/3, 076v/1, 084v/5, 084v/8, 087v/2, 087v/4, 092v/2, 094r/4, 094v/6, 095r/1,
095r/8, 097r/8, 104r/5, 104r/8, 104v/1, 104v/2, 104v/5, 108r/2, 108r/8, 108v/2,
109v/5, 110r/4, 110r/5, 110v/1, 110v/2, 110v/3, 112v/3, 113v/7, 114r/1, 118r/3,
120r/6, 122v/6, 123r/2, 123r/3, 123r/8, 127r/3, 127r/5, 127r/6, 127v/9, 128r/2,
128r/7, 128v/1, 128v/6, 129r/7, 131r/9, 131r/15, 132v/4, 133r/4, 133v/5, 134v/3,
135r/4, 135v/7, 136r/6, 139r/4, 139r/6, 139r/8, 140v/8, 141r/10, 141v/1, 143v/5,
144r/12, 144v/2, 144v/7, 144v/11, 150v/6, 161r/7, 161r/9, 169v/4, 169v/8,
170v/3,
177v/8, 178v/6, 179v/4, 180v/5, 182r/6, 182v/7, 183r/6, 183r/12, 185r/5, 185v/8,
187r/6, 188r/6, 188r/11, 189v/5, 190r/4, 190r/7, 190r/8, 190v/2, 197v/4, 200r/6

mēṇç : ?

m. 046r/5

meñi : sonsuz

m. 030r/7, 032v/11, 075v/8, 105v/6, 151v/9, 155r/3, 164r/10, 169v/2

meñi meñilik : “sonsuz” anlamına gelen pekiştirme

m. 006v/3, 009r/8, 024v/9, 028r/2, 031v/10, 033v/12, 038v/2, 040r/5, 043v/7,
049r/3, 049r/9, 053v/5, 054r/7, 054v/2, 056v/9, 057r/9, 061v/7, 065r/6, 066r/2,
069r/7, 087v/6, 089r/2, 092r/5, 111v/3, 113r/8, 114r/2, 116r/6, 117r/7, 129r/5,
129v/3, 159r/3, 162v/2, 164r/6, 167v/1, 170v/7, 171v/4, 183v/4, 184r/4, 185r/7,
185v/5, 187r/10, 189r/1, 189v/9, 190v/6, 197r/9, 200v/8

meñilik : sonsuzluk

m. 005v/4, 010v/9, 013r/11, 013v/6, 016v/4, 017r/3, 017v/2, 017v/4, 017v/7,
017v/9, 020r/5, 020r/11, 028r/11, 029r/8, 030r/7, 032v/11, 033r/4, 033r/12,
038r/4,
043r/2, 043r/4, 055v/2, 055v/9, 087r/3, 087r/4, 087r/6, 087v/8, 092r/3, 093r/2,
095v/1, 102v/2, 108v/6, 120v/5, 121v/1, 126r/1, 133r/1, 137v/3, 140v/3,
145v/10,

146r/1, 152r/11, 171r/9, 184r/10, 186r/7, 188v/6

m.+ kä 027r/12

m.+ kä 065v/12, 188r/5

m.+ niñ 039v/9, 044v/9

m.+ tñn 008r/1

m.+ tñn 043v/5, 190r/6

meñär - : ele geçirmek, sahiplenmek, miras almak

m.- iñiz 186r/7

m.- mă 093r/2

meñărüçi : mirasçı

m. boldular 151v/9

mer : bizim

m. 046r/5, 048v/3

mereloç : merhumun anısına verilen sadaka

m. 162v/5, 162v/8

mezi : sınır

m. 035r/9

mgirdel : vaftiz

m. bolduñ 077r/8

mgrdel : bkz. mgirdel

m. bolganıñnı 085r/8

Mgrdiç : Baptist

M. 157v/9

mgrdut'iun : vaftiz

m.+ nu 150v/2

Mıdzpın : Nusaybin (Mardin/Türkiye)

M. 196v/8, 192v/3

mıgrdut‘iun : bkz. mgrdut‘iun

m.+ ga 042v/8

mıhitarel : rahatlık, teselli

m. et 108r/3

Mısır : Mısır (ülke)

M. 131r/10

M.+ dan 175v/6

M.+ ga 090v/2

M.+ nıı 099v/3

miadzin : biricik, tek, yalnız

m. bol 198r/4

miajn : yalnızca bir, tek, benzeri olmayan

M. 049r/4

miçnortluḡ : aracılık, arabuluculuk

m.+ u 175r/4, 180r/5

miḡit‘arel : bkz. mıhitarel

m. etmägän 124v/5

Mik‘ajeġl : Mikail (dört büyük melekten biri)

M.+ ni 075r/2

Mik‘ajel : bkz. Mik‘ajeġl

M. 156r/11

M.+ ni 071r/9

miġlār miġi : binlerce

m. 04t5v/2

Misajel : *Lat.* Azaria. Mişael. Keldanilerin dilini öğrenmekle görevlendirilen gençlerden biri.

M.+ ni 133v/8

Misayġl : bkz. Misajel

M. 019r/4

miskin : zavallı, muhtaç, yoksul, dilenci

m.+ men 054v/6

miskinlik : yoksulluk, sefalet

m.+ imni 179r/8

m.+ tăn 003r/7

m.+ tăn 058v/5

miskinflän - : fakirleşmek, sefil olmak

m.- dilär 052r/2

Movsēs : Musa Peygamber

M. 175v/6

M.+ kä 005r/9, 131r/11

M.+ niņ 176r/4

möhürlä - : mühürlemek, mühür basmak

m. 098v/1

m.- diņ 036r/9

m.- p 169r/8

mu : bkz. bu

m.+ nda 046r/7

m.+ ndan 065v/12

muft : karşılıksız, bedava, bedelsiz, boşuna

m. 177r/2, 179r/3

muṇay - : üzölmek, gücenmek

m.- dım 004r/6

muḡra - : bağırmak, şikayet etmek, (hayvanlar) böğürmek, kükremek

m.- yır 140v/6

murdar : murdar, pis

m. 123r/1

m.+ ga 182r/8

murdarlıh : murdarlık, pislik, iğrençlik

m. 106v/1

m.+ ımnı 107r/3

m.+ ka 120r/3

must : sadaka, bağış

m.+ undan 124r/7

muşhullan - : üzölmek, kederlenmek

m.- dı 008r/3

m.- dılar 189v/2

m.- gan 098r/3

muşhullat - : özmek, acı çektiirmek, kederlendirmek

m.- tı 004r/8

muşhulluh : keder, üzüntü

m.+ tan 039r/10

m.+ u 015v/10

müdara : her şeye hükmeden

m. 189v/3

müftünä : boşa (gitmek), zayi (olmak)

m. bolmasın 112v/4

müñüz : boynuz

m. 020r/9

m.+ ün 025v/3

na : *Erm. edat* ve, ve sonra, ama

n. 068r/10, 068v/5, 071r/8, 162r/6, 169v/4, 176v/2, 177v/4, 177v/5, 179r/8,
182v/5

nabojm : dini bir yüceltme ifadesi, “hazreti”

n. 129v/5

Napøkøðonosør : Yeni Babil İmparatoruluğunu kurucusudur. MÖ 605–562 arasında hüküm sürmüştür.

N. 134r/5

Napøk‘øtonosor : bkz. Napøkøðonosør

N. 133v/6

Nat’an : İbranice İncil'e göre İsrailoğulları'nın ilk peygamberlerinden biri

N. 022r/2

Nazarēt‘ : (Nasıra) İsa'nın dünyaya geldiği yer

N.+ kä 090v/2

ne : ne

n. 005v/10, 013r/10, 014r/2, 014v/1, 014v/3, 015v/2, 015v/6, 015v/7, 024v/6,
027v/11, 037r/6, 040r/9, 042r/5, 043v/5, 053r/6, 065v/3, 065v/7, 093v/5, 115r/5,
122v/4, 123v/3, 127r/2, 127v/7, 127v/9, 130r/8, 130v/8, 132v/3, 138v/7, 139v/1,
141r/4, 141r/8, 141v/3, 142r/2, 142r/11, 142v/2, 142v/4, 142v/12, 144r/2,
144r/7,
145r/3, 145v/5, 145v/7, 146r/7, 147r/1, 147r/3, 147r/10, 147v/3, 149r/9, 149r/12,
149v/1, 149v/9, 150r/4, 151v/6, 152r/7, 152v/4, 153v/9, 157r/7, 160r/7, 163r/13,
163v/12, 164r/13, 165r/4, 166r/11, 166r/12, 166r/14, 166v/4, 167v/3, 168r/7,
172v/3,
173v/3, 176r/4, 176v/9, 177v/5, 178r/4, 178v/8, 179r/1, 180v/4, 181v/6, 181v/9,
182r/7, 182r/12, 182v/2, 39^{bis}v/9
n.+ dir 141v/3, 151r/5, 151r/12, 157r/11, 157v/5, 162r/9, 162v/5, 162v/13,
163r/12,
163v/7, 165v/8, 166r/2, 166r/9
n.+ ni 173r/3

neçik : nasıl, gibi

n. 002v/5, 002v/7, 004r/9, 005r/5, 005v/7, 006r/4, 006r/9, 006r/10, 008r/1,
008r/7, 010v/4, 015r/9, 015v/1, 016r/2, 016r/3, 020r/4, 020r/10, 022v/3, 027v/4,
040v/7, 045r/3, 048v/5, 048v/8, 055r/8, 059r/9, 060r/4, 065v/3, 069r/3, 069r/5,
084v/5, 085r/7, 088v/4, 088v/5, 089v/5, 089v/14, 090v/1, 090v/8, 094r/1,
094v/8,
096r/6, 096v/7, 097r/3, 097r/8, 099v/6, 124r/4, 127v/8, 131r/10, 133r/1, 133r/7,
133v/5, 134v/3, 135r/4, 135v/3, 135v/5, 135v/7, 136r/6, 136v/7, 138r/4, 139v/6,

140v/8, 142r/15, 142v/8, 146r/5, 147r/11, 149r/11, 150v/4, 153r/3, 154r/10,
155v/7,
157v/7, 159r/10, 159v/7, 161v/12, 162v/2, 167v/10, 168r/4, 168v/10, 169r/2,
171r/4,
176v/6, 177r/8, 178v/4, 178v/5, 180r/8, 181r/8, 183r/9, 186v/1, 186v/6, 188r/11,
190r/10, 194v/9, 197v/5, 198v/2, 198v/3, 198v/8, 199r/5, 199v/8, 199v/9
N. 132v/6

neçä : kaç, ne kadar

n. 158r/3, 168r/9

nedän : neden, niye, niçin

n. 173r/2

neğinçä : ne zaman, her ne zaman, ne kadar

n. 177v/2

negä : neden, niye, niçin

n. 061v/4, 126r/5

nek : neden, niçin

n. 004r/3, 156r/5

nemä : şey

n. 036r/11, 041v/9, 052r/1, 122r/7, 129r/3, 161r/11, 167v/4, 195r/6, 197r/5

n.+ ni 019v/4

n. etmä 144v/6

n.+ dän 058r/9, 115r/7

n.+ lărdän 175v/11

nışan : nişan, sembol, iz, alamet

n. 056v/4

n. 081v/7

n. hoydu 024v/9

n.+ ı 169r/9

n.+ ın 153v/4

n.+ ları 172v/6

nışanla - : işaretlemek, belirtmek

n. 096v/5

ni ... ni ... : “ne ... ne de” *bağlaç*

n. 154r/4

Nigia : İznik, Türkiye

N.+ nı 195v/7

nim : önce

n. 139v/2

Ninowē : Asur Krallığının başkenti Ninova

N. 133r/2

niyät : niyet, istek

n.+ in 006v/6

n.+ iḡni 015r/4

Noj : Nuh Peygamber

N. 175v/3

N.+ nuḡ 040v/7

Noj nahabed : Nuh Ata

N.+ niḡ 196v/1, 196v/2

Noj naḡabed : bkz. Noj nahabed

N.+ niḡ 196r/6

nṣanag : alamet, sembol

n.+ dır 162v/8

o : bkz. ol , “o” zamiri,

o. 176v/5

obecacsâ bol- : söz vermek, üstlenmek

o. -duḡ 139r/8

obecat : söz, vaat

o. ettiḡ 138v/5, 139v/6

obicat : bkz. obecat

o. etiyirsen 122r/7

o. ettiñ 186r/4

oğlan : çocuk, oğul

o. 021r/1, 193v/4

o.+ lar 025r/10, 027r/9, 078v/3, 180r/13, 193v/8

o.+ ları 012v/5, 012v/7, 018v/7, 025v/11, 139v/4

o.+ larım 052r/5

o.+ ların 143v/2

o.+ larına 005r/10, 006v/5

o.+ larında 025v/4

o.+ larından 006v/5, 027v/12

o.+ larının 006r/4, 114r/6, 141r/5, 175r/2

o.+ larını 027v/11

o.+ larının 194r/4

o.+ nı 089v/14, 090v/1

oğlanlıñ : çocukluk

o.+ ı 089v/12

Oğormadzkit'adz : merhametli, hayırsever

O. 031v/6

oğraş : kavga, dövüş, çatışma, savaş, mücadele

o. 107r/5

o.+ nın 058r/6

oğul : oğul, İsa

o. 041v/4, 043r/6, 079r/7, 083r/8, 138r/7, 161r/12, 168r/4, 193r/4

o. 033v/12, 040r/4, 043v/7, 049r/8, 054v/1, 057r/8, 065r/5, 079r/1, 092r/4,
111v/3, 113r/8, 116r/5, 129v/3, 164v/7, 168v/8, 169r/8, 171r/6

o. boldum 120r/5

o. bolgaymen 120v/5

o.+ da 138r/8

o.+ ga 190v/5

o.+ ga 009r/7, 013r/14, 019r/6, 024r/9, 028r/1, 049r/9, 053v/4, 054r/6, 056v/8,
061v/6, 066r/1, 187r/9

o.+ nu 183v/4

o.+ u 032r/9, 032v/2, 039r/4, 044v/7, 048r/2, 089r/2, 089r/4, 137v/6, 149v/5,
166r/8, 166r/14, 184v/3, 187v/5, 187v/13, 192r/5, 198r/3

o.+ um 081r/3

o.+ un 028v/2, 043r/8, 044v/7, 056v/3, 149r/2, 193r/7, 193r/9, 200r/1

o.+ una 039v/6, 066v/2, 089r/6, 133r/6, 139v/7, 149r/4, 198r/4

o.+ unın 148v/6

o.+ unun 163r/6, 176r/11

o.+ un 081v/2, 090v/4, 091v/6

o.+ una 035r/6, 064v/2, 072v/8, 091v/6

o.+ unđan 069r/2

o.+ unnu 047v/3, 089v/9, 091r/2, 137r/7

o.+ unun 067v/2, 068r/9, 068v/7, 071r/7, 090v/6, 091r/6, 091v/4

oğullıḡ : oğulluk, evlatlık

o. 175r/6

o.+ umnu 096r/4

oğur : hırsız

o.+ u 166r/12

oğur²

bir oğurdan : hep birlikte, toplu olarak

bir o.+ dan 051r/8, 078r/4

oğurla - : çalmak

o.- maḡtan 119v/5

o.- r 166r/12

oḡ : ok, kurşun

o.+ undan 098v/5

ohlanlıḡ : bkz. oğlanlıḡ

o.+ imdan 004r/5

oḡsa - : benzemek

o.- r 151v/1

o.- rbiz 145v/1

o.- sarmen 008v/1

oḥṣas : benzer

o.+ ı 198r/1

oḥṣaṣ : bkz. **oḥṣas**

o. 013r/2, 013r/6, 040v/5, 055r/7, 100r/5, 100v/4, 100v/5, 101r/2, 123v/6

o. etmä 030v/9

o. etti 158v/10

o.+ m 010r/3, 168v/5

oḥṣaṣlı : benzeyen, karşılık gelen, uygun

o. 182r/4

oḥnagan : yardımcı, yoldaş, suç ortağı

o. 074r/4, 074v/5, 076v/2

oḥnaganlıḥ : takviye, yardım, destek, koruma, şefaath

o.- m 075v/4, 076r/3, 076r/6

o.- mız 076v/6

ol : o

o. 005v/7, 006r/2, 006r/5, 006r/7, 006r/10, 024r/6, 024v/7, 028v/5, 032v/8,

036r/15, 039v/8, 041v/8, 042r/10, 044r/8, 045r/5, 070r/7, 070v/1, 071r/2, 074r/5,

074v/3, 074v/7, 082r/6, 082r/7, 086v/2, 091r/1, 112v/4, 131r/15, 131r/16,

133r/4, 134r/3,

136r/4, 136v/2, 137r/4, 139r/6, 142r/7, 142r/8, 147v/2, 147v/3, 148v/5, 149r/5,

149r/11, 149v/2, 150r/4, 150r/6, 150r/12, 150v/8, 150v/10, 152v/8, 154v/8,
155r/8,

161r/8, 161v/3, 161v/4, 161v/6, 162r/13, 163v/7, 164r/5, 165r/5, 165r/6, 165r/8,
165r/9, 165v/10, 166r/2, 166r/9, 166r/11, 167r/2, 168r/7, 168r/10, 168v/5,
171r/4,

180r/13, 181v/4, 183r/9, 185r/2, 185v/5, 186r/3, 186v/6, 187r/3, 193r/3, 193r/6,
193r/8, 193v/7, 193v/8, 194r/3, 194r/6, 194v/2, 194v/6, 194v/8, 195r/1, 195r/7,
195v/1, 196r/3, 196r/5, 196r/6, 196r/8, 196v/1, 196v/2, 196v/5, 197v/5, 198v/2,
198v/4, 198v/8, 199r/2, 199r/6, 199v/8, 199v/9

o.+ dur 149r/5, 163r/10

a. 132v/3, 143r/5, 182v/8

a.+ lar 002v/4, 002v/8, 088v/8, 143v/5, 163r/15, 165r/4, 173r/9, 173r/10, 180r/4,
181v/1

a.+ larda 165r/5, 176r/8, 177r/8

a.+ lardadır 165r/2

a.+ lardan 052r/3, 053r/6, 152r/2, 160r/2, 173r/4

a.+ larga 008v/2, 015r/8, 026v/4, 052v/9, 053r/2, 133r/4, 165r/6, 190r/8, 190r/9,
39^{bis}v/7

a.+ larnı 024v/9, 027v/9, 051v/6, 053r/1, 053r/5, 058v/3, 058v/5, 069r/2, 135r/3,
161v/8, 165r/4, 165r/6, 165r/11, 189v/6

a.+ larnıñ 001v/6, 016v/6, 016v/7, 025r/8, 026r/9, 026r/11, 026v/2, 036r/4,
036r/6,

052v/6, 052v/8, 053r/1, 053r/6, 058v/1, 058v/2, 058v/4, 059v/8, 060r/2, 060r/5,
068v/4, 080v/3, 133r/2, 134r/2, 137r/2, 141v/3, 152r/3, 152r/4, 153v/1, 158v/1,
172r/7, 176r/5, 190r/9, 194r/3

a.+ nda 006v/1, 067r/10, 080r/5, 101r/5, 103r/4, 148v/6, 157r/9, 196v/3,
a.+ ndan 009v/10, 010r/10, 034r/3, 034r/8, 039v/7, 137v/2, 140v/5, 141v/9,
146v/9,
151r/1, 155v/3, 157r/13, 157v/2, 160r/10, 160v/3, 167r/4, 168v/9, 177r/5,
180v/8,
194r/8, 197r/7
a.+ ndan 194r/2
a.+ ni 006v/7, 017v/4, 017v/7, 017v/9, 024r/13, 024r/15, 024v/2, 024v/3, 024v/5,
026v/10, 026v/12, 026v/14, 027r/2, 027r/3, 050r/2, 051r/1, 135r/3, 143v/5,
146r/2,
151r/2, 151r/3, 151v/10, 154v/2, 161r/1, 163v/9, 166r/12, 180v/3, 188r/2
a.+ niη 004v/7, 004v/9, 006v/2, 006v/5, 006v/6, 006v/7, 006v/9, 007r/2, 007r/3,
007r/4, 007r/5, 007r/6, 007r/7, 007r/8, 009v/9, 010r/1, 010v/7, 019v/5, 020r/5,
020v/10, 024v/1, 024v/2, 025r/3, 025v/1, 026r/2, 026v/5, 026v/8, 026v/9,
026v/10,
026v/11, 027v/3, 028r/11, 028v/9, 044r/8, 047v/5, 048v/1, 050r/2, 050r/3,
051r/4,
051r/8, 051v/9, 052r/1, 052v/4, 052v/6, 059v/11, 060v/2, 060v/9, 066r/4,
066v/3,
068r/10, 069r/3, 089v/5, 089v/10, 089v/12, 097v/6, 098v/4, 100r/4, 114v/7,
114v/8,
140v/9, 143r/6, 143v/8, 145v/2, 150r/8, 151v/8, 151v/9, 152r/9, 153v/6, 157v/8,
158r/6, 159r/1, 159r/3, 160v/8, 163r/13, 172v/4, 187v/10, 192v/10, 196r/3,
196r/9,
39^{bis}v/5
a.+ niga 022v/2

a.+ nıñ 021r/3, 043r/5

a.+ nıñdır 180r/11

a.+ nıñkilär 163v/1

a.+ ñar 020v/9, 045r/7, 053v/3, 134v/5, 135r/2, 136v/2, 141v/10, 143r/1, 145v/7,
146r/5, 149v/11, 155r/2, 155r/4, 160v/5, 165v/12

oleyok : kilisede kullanılan yağ, aromatik yağ

o.+ u 059v/10

oltur - : oturmak

o.- du 042r/9, 046r/7

o.- duñ 078v/5, 079r/2, 140v/2

o.- gan 046v/10

o.- mañnı 082v/6

o.- up 021r/9

o.- upsen 017r/9, 032v/5, 130v/3, 174r/9

o.- uptur 156v/4

o.- upturlar 156v/5

olturğuç : koltuk, sandalye

o. 156v/4

o.+ ı 067r/7

o.+ nuñ 155v/8

o.+ u 157r/1

o.+ un 006v/8, 019v/9

o.+ una 082v/5, 154v/7, 156r/5, 161r/2

o.+ unuñ 156v/5

o.+ uñ 182r/11

o.+ uñnuñ 017r/7

olturguz - : oturtmak

o.- du 007v/9

o.- ur 027v/9

on : on (10)

o. 136v/3, 155r/4, 174v/3, 192v/8, 197r/8, 197v/6

oñ : sağ, sağ el

o. 032v/5, 042r/9, 065v/5, 115v/3, 140v/2, 153v/2

o.+ umdan 061r/3

oñ - : düzelmek, iflah olmak, haklı olmak

o.- magay 058v/7

oñalmahlık : iyileşme, iyilik

o. 187r/6

oñalt - : iyileştirmek, tedavi etmek

o. 033r/7, 186r/13

o.- ır 004v/10

o.- maşsız 097r/4

oḡaltuḡı : şıfacı, hekim

o. 179r/3

oḡlu soḡlu : sağ ve sol

o. 101v/1

oprah : çarşaf, yatak çarşafı

o.+ ların 193v/8

opran - : yıpranmak, zayıflamak, harap olmak

o.- iptırlar 053r/2

o.- ıyır 150v/3

o.- magay 053r/6

opustit et- : terk etmek

o. -mäs 135r/3

or : hendek, çukur

o. 045r/2

orēnk' : kanun, kural, töre, ayin, Eski Ahit

o.+ iḡä 132v/3

o.+ kä 015v/6

o.+ tä 042v/4

orenksiz : yasa dışı, kuralsız

o.+ gä 127r/5

örinag : örnek, model

q.+ ın 173r/8, 175r/8

q.+ lar 175v/2

q.+ larnı 175v/9

q.+ nıñ 173v/9

Orkerakojn : ?

O. 040r/6

orman : orman

o.+ lar 025r/5

Ort : Polonya'da tarihi bir para birimi

O. 048r/1

orta : orta, ara

o.+ mızda 173r/6

Ortanan : bkz. Jortanan

O.+ da 157v/10

oruç : oruç

o. 104v/6, 147r/7, 151r/5

oruç tut- : oruç tutmak

o. -maḥ146r/11

o. -tu 141r/8

oruç saḥla- : oruç tutmak

o. -ganı 151r/10

o.+ nu saḥlaganga 151r/7

oruç saḥlan- : oruç tutmak

o. -nganga 147r/10

orun : yer, konum

o. 165r/7, 166r/5

o.+ una 161r/3

osan - : sıkılmak, usanmak, cesaretini kaybetmek

o.- dı 008r/2

Osanna : (Tanrı'm) kurtar, yardım et

O. 047v/1

osondzonıy : mahkum

o. 176v/6

oṣta : işte, burada

o. 139v/3, 141v/11

ot : ateş

o. 018r/4, 025r/2, 119v/1, 131r/14, 143r/1, 149v/1, 157r/9

o.+ ka 102v/2, 113r/5, 151v/11, 161v/9

o.+ nu 151r/8

o.+ nuñ 029r/7, 058v/5, 118v/6, 134r/3

o.+ tan 029r/8, 077v/7, 079v/3, 083r/1, 111r/5, 116v/3, 123r/6, 163r/2, 171r/9,
185v/6

o.+ tur 142v/4, 154r/5, 160r/9

o.+ u 066v/5, 174r/5

otlu : ateşli, göksel, ruhanî

o. 109v/7, 117r/2, 133v/6, 143r/8, 158r/7, 163v/2

o.+ lar 078v/4

o.+ men 143v/7

otuj : yani, böyle

O. 187r/3

otuzyaşlı : genç adam, gençlik

o.+ lar 025r/10

ovad : yiyecek

o. 197r/2

ovē : ?

o. 045r/2

ovod : bkz. ovad

o. 197r/2

oyah : uyanık, ayık

o. 116r/3

oyahlıh : uyanıklık

o. 116r/2

oyan - : uyanmak

o. 013r/10

o.- dım 001v/4

o.- ganlar 009v/1

o.- mırız 012v/9

o.- ırız 012v/2, 012v/3, 012v/5, 012v/7, 012v/11, 012v/13, 013r/2, 013r/4,

013r/6,

013r/8

o.- ırmen 012v/3

oyanmahsızlıh : uyanmama, uykuda kalma

o. +tan 115r/7

oyarı buyarı : oraya buraya

o. 123v/4, 143r/5

oyat - : uyandırmak

o. 118r/7

o.- ma 195r/9, 195v/3

öç sahlâ- : kin tutmak

ö. -magan 039r/4

ö.+ nü sahlâr 005v/4

öçäş - : azarlamak, tehdit etmek, korkutmak

ö.- mägîn 038r/4

ö.- mähiñ 004r/7

ö.- mähtän 010r/9

öçäslän - : kızmak, öfkelenmek

ö.- ir 005v/3

öçäşli : kızgın, öfkeli

ö.+ dir 036r/14

öçäştir - : kızdırmak, öfkelenlendirmek

ö.- dim 037v/3

ög - : övmek, methetmek

ö.- ärbiz 032v/10

ö.- gän 184v/4

ö.- iyirbiz 047v/8

ö.- iyirlär 183v/10

ö.- mä 029r/9

ö.- mähniñ 173v/2

ö.- üp 156v/2

ögövlü : övülen, saygı duyulan, şanlı

ö. 017r/2, 017r/6, 017r/8, 017r/10, 017v/2, 033r/4, 071v/6, 072v/10, 183r/5,

183v/7, 185r/8, 187r/8

ö.+ lär 076v/4

ögün - : övünmek

ö.- gäylär 026r/6

ögüt : ögüt, nasihat, tavsiye

ö. berüçi 198r/4

ö. berüçisen 198v/7

ö.+ ü 167v/2

ö.+ ümdän 120r/1

ö.+ üñ 107v/6

ö.+ üñdän 122r/3

ö.+ üñnü 108v/4, 124v/2

ö.+ üñä 125r/2

ögütlä - : ögütlemek, tembihlemek

ö.- gäy 059v/9

ö.- mädñ 123r/2

ögüvlük : övgü dolu konuşma, hediye

ö.+ ü 066v/9

ögüz : öküz

ö. 024r/8, 157r/3

öktäm : kibirli

ö.+ lär 023v/5

ö.+ läрни 019v/8

ö. 094r/6

ö.+ lär 057v/9

öktämlik : kibir

ö.+ imdän 105v/3

ö.+ tir 168r/3

öl - : ölmek

ö.- dü 151v/8, 193v/4

ö.- düң 067r/12

ö.- gän 084v/7

ö.- gänni 112r/4, 180r/3, 186r/12, 199v/8, 200r/2

ö.- gäy 163r/12, 163v/5

ö.- gäymen 108v/5

ö.- sām 179r/5

ö.- üp 195r/5, 195r/8

ö.- üptür 195r/10, 195v/3

ölçövsüz : ölçüsüz, sayılamayacak kadar

ö. 036r/15, 178v/3

ö.+ dir 178v/7

ö.+ dür 180v/6

ölçül - : ölçülmek, hesaplanmak

ö.- mägän 083v/1

öldür - : öldürmek

ö. 121v/2

ö.- dülär 152r/9

ö.- iyir 126v/2

ö.- ür 151r/9

ölü : ölü

ö.+ dän 195v/6

ö.+ gä 147r/10

ö.+ lär 002v/6

ö.+ lärgä 003v/2

ö.+ lär 162r/12, 162v/5

ö.+ lärgä 130v/2, 176v/3

ö.+ lärin 165r/8

ö.+ lärni 042v/1, 138r/4, 183r/10

ö.+ lärniñ 043r/2

ö.+ nü 008r/1, 186r/13

ö.+ nün 147r/7, 151v/6, 162r/1, 162r/9, 162r/13, 162v/8

ö.+ sü 162v/14

ö.+ sünün 163r/1

ölüdän tur- : yeniden doğmak, dirilmek, ölümden dönmek

ö. -du 45r/4

ö. -duñ 035r/1, 041r/9, 064r/6, 080r/3, 140r/7

ö. -ganiña 179r/5

ölüm : ölüm, vefat

ö. 113v/10, 147v/10, 148r/2, 148r/10, 152r/3

ö.+ dän 034r/5

ö.+ dän 132v/8, 136r/7, 137v/3, 141r/6, 193v/4

ö.+ gä 047v/4, 083v/6

ö.+ nü 148v/5

ö.+ nün 003r/1, 021v/1, 030v/4, 082r/2

ö.+ ü 053r/7, 152r/7

ö.+ ümä 107v/4

ö.+ ün 152r/9, 39^{bis}v/4

ö.+ ün 108v/6

ö.+ ünün 173r/8

ölümlü : ölümlü, fani, ölümü hak eden

ö. 029r/6

ö.+ lär 161r/3

ölümsüz : ölümsüz, daima yaşayacak, etkisi devam edecek olan

ö. 028r/10, 034v/6, 034v/8, 035r/1, 041r/4, 041r/6, 041r/8, 042v/2, 064r/2,

064r/4, 064r/6, 068r/2, 088v/3, 134v/1, 155r/2, 157v/9, 164r/6, 173r/4, 181r/13,

183r/3, 183v/5, 183v/9, 184r/9, 184v/7, 185r/8

ö. bolur 155r/3, 162v/2

ölümsüzlük : ölümsüzlük

ö.+ kâ 092r/3

öp - : öpmek

ö.- ärbiz 031r/6, 032r/5

ö.- mäh 033v/11

ö.- mäh 043v/6

ö.- mähin 089v/17

ö.- sünlär 055r/10

ö.- tün 067v/11

ö.- üñüz 013r/8

ö.- ärbiz 082r/8

ö.- ärmen 171r/2

öpkä : öfke

ö. 086r/1, 095v/3, 105v/4

öpkäl - : bkz. öpkälä-

ö.- irlär 153v/5

öpkälä - : hastalanmak, fenalaşmak

ö.- rlär 153v/5

öpüş - : öpüşmek, birbirini bulmak

ö.- mähkä 046v/1

ör : tümsek, tepe

ö.+ lăr 018r/14

ösiyät : vasiyet

ö.+ ni 020v/4

östür - : büyütmek, yetiştirmek

ö. 121v/2

ötmäk : ekmek

ö. 162v/5, 162v/8

ö.- i 048r/3

ö.- imizni 048v/6

ö.- in 048r/3

ö.- inä 181r/12

ö.- niñ 162v/9

ötläş : aracılığıyla, sayesinde

ö. 048r/9

ötünç : ödünç, borç

ö.+ nü 166r/14

ö.+ ün 166v/3

övr : ev

ö.+ dä 027v/11

ö.+ dä 077r/6

ö.+ dägi 193v/2

ö.+ nūḡ 126r/4

ö.+ ü 069v/5, 194v/7

ö.+ ümnü 115v/2

ö.+ ümä 115v/6

ö.+ ünä 020r/9

ö.+ ündä 161v/2

ö.+ ünä 113r/7, 147v/2, 166r/6

ö.+ üḡ 146v/9

ö.+ üḡdän 103v/3

ö.+ üḡä 090v/6

övrät - : öğretmek

ö. 008v/9, 033r/5, 033v/4

ö.- iyim 052r/6

ö.- känlärinä 099v/5

ö.- käymen 023v/4

ö.- käysen 167r/10

övrän - : öğrenmek

ö.- ip 173r/4

ö.- mähni 157r/14

övrätüçi : öğretici, öğretmen

ö.+ sen 200v/5

övün - : cesaretlendirilmek, teselli edilmek

ö.- mähkâ 009v/3

ö.- mä 145r/5

ö.- ürlär 145v/3

övündür - : teselli etmek, cesaretlendirmek, teşvik etmek

ö. 39^{bis}v/6

ö.- düñ 056v/6

övündürüçi : teselli eden, teşvik eden

ö.+ si 067r/5

öz : öz, kendi

ö.+ dän 039r/8

özän : nehir

ö.+ lär 018v/1

özgä : farklı, başka

ö. 043r/8, 043r/10, 072v/6, 076r/7, 155v/7, 159v/9, 168v/3, 168v/6, 177r/3,

178r/4

ö.+ läri 177v/9

ö.+ niñ 150v/8

padişah : padişah, sultan

p.+ ı 196v/7

padşah : bkz. padişah

p. 028r/10, 032r/8, 044v/6, 074v/7, 117r/7, 133v/7, 134r/5, 184r/10, 185r/1,
195v/8

p. etüçisi 183r/3

p.+ ı 086r/4, 134r/6, 183v/5, 184v/1, 184v/7

p.+ ım 185v/10

p.+ ın 028r/7

p.+ lar 066v/11, 179v/12

p.+ larının 028r/8, 086r/4, 134r/6, 184v/1, 192r/6

p.+ nın 068v/6, 100r/1, 136r/7, 177r/4

padşah : bkz. padişah

p.+ nı 046v/10

padşahlık : padişahlık, hükümdarlık

p. 017r/7, 046v/8

p.+ larında 025v/11

paşılı : gayretli

p. 175v/8

paşil : gayret, kıskançlık

p. 124v/3

pajag : bardak, kadeh

p.+ m̃a 181r/13

pambas : küfür, iftira, alay

p.+ tan 106v/6, 119v/3

pambasçı : iftiracı

p.+ nı 159v/4

Papelon : Babil

P. 133v/5

P.+ nı̃ 135v/8

p'arawon : firavun

p.+ nu 185v/1

p.+ nũ 185v/4

p'aṛawon : bkz. p'arawon

p. 100r/1

p.+ ga 100r/5

p'aṛawor : kıymetli, değerli, saygıdeğer

p. 043v/4

P'aṛaworeal : yüceltilmiş, övülmüş, saygın

P. 035r/3

P‘aṛaworesćuk‘ : ?

P. 033v/13

pareēḥos : bkz. pareḥos

p. 198r/4, 200r/8

p. bol 199r/8

pareēḥos : bkz. pareḥos

p. bolgaysen 180r/7

pareḥos : şefaatchi

p. 066v/3, 066v/6, 066v/8, 066v/10, 067r/2, 067r/4, 067r/6, 067r/8, 067r/11,

067v/2, 067v/4, 067v/6, 067v/8, 067v/10, 067v/11, 068r/1, 068r/3, 068r/4,

068r/7,

068r/9, 068v/7, 200v/3

p. bol 038v/13, 066v/1, 071v/7, 072v/8, 074r/4, 081v/3, 089v/6, 089v/12, 200v/5

p. bolgan 089v/3

p. bolgaysen 070v/9, 071v/4, 074v/5, 075r/6

p. bolunuz 039r/2, 076v/2, 078r/2, 082v/6, 084r/3

p. bolur 082r/6

p. etiyih 029v/6

p.+ sen 083r/8

pareḥosel : şefaath

p. bolıyrlar 177r/10

pareḡosluḡ : bkz. pareḡosluḡ

p.+ u 169v/10

pareḡosluḡ : şefaāt, koruma, himaye

p.+ ka 200v/3

p.+ u 030r/2, 035v/2, 040v/8, 064v/8, 076r/7

p.+ uḡ 072v/2, 072v/5, 073r/3, 076v/6

p.+ uḡa 073r/4, 176v/9

p.+ uḡuz 072r/4

pareḡosluḡka al- : gözetmek, ilgilenmek

p. -gaysen 075r/1

p. -ip 113r/3

p. -irmen 087v/1

p‘aṛk‘ : ?

p. 054r/11, 057r/7, 065r/4

P. 031v/11, 033v/10, 054r/5, 057r/1

p‘aseċi : (p‘ariaseċi) Ferisi

p.+ lärninḡ 085v/2

paster : çoban

p. 200r/10

pastır : bkz. paster

p. 087v/10, 198r/3

Pazmut‘iunk‘ : bolluk, çokluk, kalabalık

P. 044v/4

peç : fırın, soba

p.+ kâ 133v/6

peçera : mağara

p. 132r/1

peşä : meslek, zanaat, beceri

p.+ niṇ 157r/14

pıjšgel bol- : iyileşmek

p. -maga 119r/6

pıjšgel et- : iyileştirmek

p. 097r/4, 105v/3, 109r/4, 127r/7, 128v/4

P‘ırgel : kurtulma, serbest kalma

P. 064v/3

pızışgel et- : bkz. pıjšgel et-

p. 03r/7

pinti : kirli, dağınık

p. 107r/3

pintilik : kir, düzensizlik

p.+ in 121r/6

pintilän - : kirlenmek, dağılmak, rezil olmak

p.- gän 111r/6

pjšgel et- : bkz. pijjšgel et-

p. 099r/6

podnojok : tabure

p.+ udur 182r/11

Pogorşen'a : bozulma, gerileme, çürüme, çarpıklık

P.+ sından 060r/9

pogorşen'e : bkz. Pogorşen'a

p. 058r/1

pomazat et- : kilisede kutsal yağ sürmek

p. 118r/2

p'orcnk' : talihsizlik

p.+ indan 110r/3

p'orcut'enē : ayartma

p. 035r/9

poşman : pişman

p. bolgay 053r/8

p. bolmadılar 152r/5

p. bolmagaylar 053v/2

poşmanlıh : pişmanlık

p. 037r/5, 040r/2, 148r/6, 168r/3

p.+ ka 39^{bis}v/7

p.+ nıñ 39^{bis}r/3

poşomanlıh : bkz. poşmanlıh

p.+ nıñ 039v/4

potomoksuz : mirasçısı, soyundan gelen olmayan

p. 135r/5

potop : sel

p.+ tan 196v/3

priçınca : sebep

p. 083v/5

pristav : koruma

p. bol 110r/2

rast : uygun, elverişli

r. keldi 193v/6

ricer : şövalye, savaşçı, kahraman

r.+ lări 185v/3

ricır : bkz. rıcer

r. 185r/11

rıka : nehir

r. 178v/4

rısvay : rezil rüsva

r. 095r/6

rosa : gül

r. 029r/5

r.+ nı 162v/2

saç - : dağıtmak, saçmak, yaymak

s. 127r/6

s.- ıyım 060v/8

s.- kay 147r/12

s.- kın 033v/8

s.- ma 021r/9

saç : saç

s.+ ından 086r/2

s.+ ların 194r/4

s.+ larını 194v/3

saçıl - : dağılmak, yayılmak, saçılmak

s.- gaylar 060r/5

s.- ıp kettilər 197r/4

s.- maında 178v/9

saçov : ekim, ekme

s. 147r/12

sadağa : sadaka

s. 147r/8, 147r/11, 147v/2

s. bergäy 161r/12, 165v/8

s. bermäh 146r/11

s. etüçilärgä 166v/6

sağay - : iyileşmek

s.- gan 193v/3

s.- gaylar 39^{bis}v/10

s.- maga 097v/2

sağayt - : iyileştirmek

s. 093v/2, 099r/5, 109r/4, 186r/12, 189v/1

s.- kay 193r/8

s.- tı 193r/9

s.- tılar 193r/1, 193r/7

s.- tıñ 200r/2

s.- yazıhlı 198r/9

sağın - : özlemek

s.- madılar 056r/5

sağış : düşünme, fikir yürütme

s. 104r/2, 116r/3, 123r/1

s. etkäy 168r/8

s. ettilär 057v/8

s.+ ım 094v/4

s.+ ımdan 094v/2, 096v/4, 098v/6

s.+ ımnı 093r/9, 118v/7, 121r/2

s.+ ın 170r/3

s.+ ında 079v/8

s.+ ından 114v/5, 115r/2

s.+ ları 058v/1

s.+ larından 115r/3

s.+ nıñ 115r/5

s.+ tan 119v/6

sağışla - : düşünmek, tahayyül etmek

s. 097r/1

s.- dılar 057v/2, 058r/8

s.- dım 008r/5

s.- gay 168r/10

sağlam : sert, sağlam, dayanıklı

s. 122r/2

sağlıh : sağlık

s. 118r/3, 136v/3, 138r/2

s.+ ın 121v/4, 192v/5

s.+ nıñ 118r/2

sağmos : mezmur

s. 026r/2, 026v/13, 125v/5, 154v/4

S. 123v/3

S.+ udur 050v/9, 053v/6

sağsız : sağlıksız, hasta

s.+ larga 138r/1

sağt : kap, çanak

s. et 119v/7

Sahag : İshak Peygamber

S. 015r/6, 175v/4

S.+ ga 037r/3

S.+ nın 036r/3, 130r/4

sahat : saat, vakit, zaman

s. 022r/12, 024r/6, 051r/3, 073r/9, 118r/7, 142r/7, 152v/8, 154v/8, 162r/13,
193r/9

s.+ imnı 144v/9

s.+ ına 031v/2, 044r/2, 061v/9, 062r/4

s.+ ından 009v/10

s.+ nı 086v/2, 137v/4

sahın - : sakınmak, dikkat etmek

s.- mağ 042r/6

sahışla - : bkz. sağışla-

s.- dım 008r/4

sahla - : saklamak, korumak

s. 033r/2, 039r/8, 040v/9, 054v/7, 057v/6, 060r/8, 077v/6, 093v/9, 094v/1,
098v/5, 099v/4, 101v/5, 105v/5, 110r/2, 111r/5, 113v/3, 113v/8, 114v/5, 115r/7, 116r/8,
120v/3, 121r/2, 123r/6, 125v/2, 125v/3, 125v/4, 129r/3, 132r/4, 185v/9, 188v/1,
188v/2

s.- dı 034r/3

oruç s.- ganı 151r/10

s.- gan 151r/7

oruçnu s.- ganga 151r/7

s.- gay 034r/11, 039r/10, 063r/1, 065v/5, 065v/9, 065v/11, 082v/7, 094r/4,
148r/10,

198r/7, 199v/4

esimizni s.- gay 028v/6

s.- gaysen 185v/5

s.- ma 028v/8

s.- madıh 014r/8, 014r/9

s.- maga 094v/4

s.- magan 086r/1, 095v/3

öç s.- magan 039r/4

s.- mahtan 105v/4

s.- r 051v/6, 053r/5

öçnü s.- r 005v/4

s.- rlar 006v/6

s.- yır 001v/7

sağlan - : tutmak

oruç s.- ganga 147r/10

sağlavuçı : koruyucu

s. 093v/4, 110r/2, 120v/3

s.+ sı 065v/3

s.+ siz 083v/6

sahmanel et- : sınır koymak, karar vermek

s. -tiŋ 182v/9

saht : ihtiyatlı, dikkatli, ayık

s. 119v/7, 121r/4

s. bolmaŋnı 097r/1

sahtlıŋ : ihtiyat, tedbir

s. 010v/7, 116r/2

s.+ nıŋ 171r/8

sajaw

s.+ ka 078r/2

sal - : atmak, izin vermek, (kol) uzatmak

s. 095v/2

hol s. 128r/3

keri s. 093r/6, 097v/5, 107r/1, 109v/5, 121r/8

s.- dılar 057v/10

s.- dıŋ 185v/1

s.- gan 134v/4

s.- gaysen 149r/12

avaz s.- ıp 086v/8

köz s.- ıp 047r/1

s.- ıyır 126v/6

s.- ma 092v/5, 094r/3, 140v/6, 189r/9

hol s.- ma 139r/8

keri s.- ma 125r/4

s.- magay 145r/11, 169v/7

közdän s.- magay 084v/7

s.- magaysen 072v/1, 073v/10, 076r/2, 076v/5

s.- magın 023r/8

s.- maḥ 114r/5

sala : köy, mezra

s. 193v/7

s.+ da 150r/3, 193v/7

s.+ nıḡ 194r/6

saldır - : atmaya zorlamak, attırmak, atmak

s.- dı 133v/6

Samuël : İsrailoğullarına gönderilmiş İsmail Peygamber

S. 175v/7

san : şeref, şan, itibar

s. 146r/10, 146v/2, 164r/2, 164r/8, 167r/2

s. aldılar 181v/2

s. berdi 181v/5

s. bergäylär 019v/2

sanlı : şerefli, saygın, saygı duyulan

s. 106r/1, 165v/10

s.+ dır 051v/7, 181v/6

s.+ lar 173r/5

sanlıh : saygınlık

s.+ ka 181v/6

s.+ nı 181v/3

sansız : sayısız, sayılamayan, sonsuz

s. 088v/2, 092r/9, 100v/4, 101v/4, 102v/3, 105r/2, 119r/4, 128v/7

s. ettiğ 085r/1

Sara : İbrahim Peygamber'in üvey kız kardeşi.

S.+ dan 135v/3

S.+ nın 135r/5

sargardanlıh : belirsizlik, kararsızlık, kafa karışıklığı

s. 182v/8

Sargawak : papaz

s. 083r/5

S. 028r/13, 029v/5, 030r/10, 031r/6, 035r/13, 054r/9, 061v/9, 062v/1, 064v/7

sargawark : bkz. Sargawak

s.+ lar 179v/8

sargawark‘ : bkz. Sargawak

s.+ larıñ 040v/4

sarıñça : çekirge

s. 197r/2

s.159r/10

sarna - : okumak, ilahi okumak, söylemek

s.- dı 051v/3

s.- dılar 052v/9, 078v/4

s.- dım 001v/2, 002r/8, 053v/10, 055r/5, 059r/7, 060v/6

s.- ganıma 059r/8

s.- gaylar 026r/3

s.- p 046r/3

s.- r 162r/9

s.- rlar 055r/2, 170v/1, 172r/5

s.- sa 162r/12

s.- ylıñ 045r/7

s.- yırbiz 173r/4

sarnal - : okunmak

s.- ıyır 040r/7

sartın : taraf, yan

s. 115v/3, 115v/4, 115v/5

sasgärlik : bkz. sazgärlik

s.+ iḡni 101r/7

sası - : çürümek, bozulmak, pis kokmak

s.- rmen 144v/4

sasıl - : kokuşmak, irinlenmek

s.- gan 119v/1

satama : şans, kaza, tuzak

s.+ dan 060r/8

satamalı : tuzaklı

s. 116v/6

satıl - : satılmak

s.- gan 099v/3

satun : satın almak

s. alganbiz 150r/9

s. alıpmen 113r/6

saz : melodi, müzik

s. 040r/7

sazgärli : uygun, uzlaşmacı

s. 093v/3

sazgärlık : anlaşma, karşılıklı anlayış, uyum

s.+ inñi 101r/7

sazgärlät - : sakinleştirmek, uysallaştırmak

s. 100v/3

Sdep‘anos : Aziz Stefan. İlk Hıristiyan şehidi.

S.+ nuñ 170r/2

Sebuğ : Günümüzde Erzincan’da bulunan bir dağ adı

S. 141r/4

sefil : fakir, zavallı, sefil

s. 123v/7

seğan : sunak

s.+ ına 046v/9, 177r/4

s.+ ıña 024r/7

s.+ nıñ 174r/10

sekin : sakin

s. 145v/9

s.+ läрни 026r/5

s.+ lār 051r/6

sekinlik : sakinlik, sükunet

s.+ iğä 016r/10

sekret : sır, kutsallık

s.- ni 173r/7

sekreta : bkz. sekret

s.+ sına 175v/12

Selovam : Şiloah Havuzu

S. 097r/6

semiz : semiz, şişman, besili

s. 016r/3

sen : sen

s. 001r/10, 001v/9, 002v/8, 014v/1, 017r/1, 021r/1, 022v/7, 023v/12, 032v/6,

032v/7, 036r/17, 037r/2, 045r/7, 048v/4, 054v/12, 055v/3, 056r/6, 056v/6,

060v/10,

066v/7, 066v/9, 066v/11, 067r/3, 067r/5, 067r/7, 067r/9, 067r/12, 067v/3,

089r/5,

114v/5, 122r/4, 125r/3, 125r/4, 127r/3, 128r/7, 128v/1, 130v/6, 131r/6, 132r/7,

133r/5, 133v/9, 136r/2, 138v/5, 139r/8, 139v/5, 140r/4, 140v/3, 143v/10, 145r/6,

146v/3, 165r/6, 170r/8, 170v/4, 175v/9, 176r/8, 179r/7, 180v/5, 182v/2, 186v/1,

187r/6, 188v/1, 190r/10, 198v/3, 198v/5, 198v/7, 200r/2, 39^{bis}v/5

s.+ dän 014r/6, 014v/2, 015v/8, 016r/8, 031r/10, 032r/6, 037v/11, 038v/5

s.+ dändir 033v/5

s.+ dä 176r/8

s.+ dädir 200r/10

s.+ dän 047v/5, 047v/8, 048r/5, 048v/1, 069v/2, 070v/5, 070v/6, 073v/1, 073v/7,
073v/9, 089r/5, 089v/5, 091v/3, 111v/7, 113v/9, 114r/7, 117v/3, 119r/7, 121v/6,
123v/2, 127v/6, 127v/9, 128r/2, 128v/6, 139r/2, 169r/12, 170r/6, 171r/6, 177r/7,
178r/9, 178v/1, 180v/11, 181v/2, 181v/9, 187r/4, 188r/2, 189r/4, 198r/2

s.+ i 005r/3, 008v/8, 012r/4, 029r/9, 030r/6, 031r/9, 032r/4, 032r/5, 032r/6,
032v/10, 033v/3, 033v/9, 035v/10, 038r/10, 038r/12, 045v/9, 047r/5, 047v/7,
047v/8,

056r/5, 062r/2, 065v/5, 065v/9, 070v/5, 073v/7, 079v/8, 082r/3, 082r/4, 089r/1,
111v/2, 114r/2, 125r/3, 130r/2, 137v/5, 144v/1, 155r/8, 172v/3, 173r/6, 173v/4,
173v/7, 174r/1, 174r/3, 174r/5, 174r/7, 174r/9, 174r/11, 174v/4, 174v/8, 175r/1,
175r/4, 175r/8, 181v/4, 183v/10, 200r/8, 200v/3, 200v/4

s.+ in 013v/6

s.+ in 001r/4, 002r/4, 002r/8, 002r/9, 002r/10, 002v/8, 003r/2, 003r/3, 003v/2,
003v/5, 003v/7, 004r/4, 004r/7, 004v/10, 005r/1, 005r/2, 005r/5, 005r/6, 007v/4,
007v/5, 007v/6, 007v/7, 008r/5, 008v/1, 008v/4, 008v/9, 008v/11, 009r/1,
009r/3,

009r/6, 012r/1, 012r/6, 013r/12, 013v/8, 013v/9, 014r/7, 015r/1, 015r/4, 015r/5,
015r/6, 015r/7, 015v/7, 016r/5, 016r/6, 016r/7, 016r/9, 016v/1, 016v/2, 016v/3,
016v/4, 016v/6, 017r/2, 017r/4, 017r/6, 017r/7, 017v/2, 021v/6, 021v/8, 021v/11,
022r/5, 022v/2, 022v/3, 022v/8, 023r/4, 023r/8, 023r/9, 023v/2, 023v/4, 023v/8,

023v/10, 024r/4, 024r/8, 029r/6, 030r/3, 030r/4, 031v/3, 031v/4, 032r/6,
032v/11,
033r/4, 033r/5, 033r/10, 033r/11, 033v/1, 033v/4, 033v/6, 033v/8, 035r/6,
036r/9,
036r/10, 036r/14, 036r/16, 037r/9, 037v/4, 037v/7, 038r/8, 038r/9, 039r/8,
039r/9,
039r/11, 039v/1, 040r/2, 040r/4, 040r/10, 040v/5, 040v/8, 045v/2, 045v/3,
047r/4,
047r/6, 047r/9, 047v/3, 047v/9, 048r/4, 048r/5, 048v/4, 048v/5, 050v/3, 050v/4,
050v/7, 052r/9, 052r/10, 054v/5, 054v/8, 054v/10, 055r/8, 055r/10, 055v/2,
055v/5,
055v/6, 055v/7, 055v/9, 056r/2, 056v/3, 056v/4, 059r/3, 059r/4, 059r/10, 061v/3,
064v/2, 065v/1, 065v/2, 065v/10, 065v/11, 066r/5, 066v/1, 067v/7, 067v/9,
067v/11,
067v/13, 068r/2, 068r/4, 068r/6, 068r/8, 068v/7, 069r/2, 069v/1, 069v/7, 069v/8,
071r/1, 071r/3, 071v/4, 072v/1, 072v/5, 072v/8, 073r/3, 073r/4, 073v/3, 074r/6,
074r/8, 074v/2, 074v/8, 075v/3, 076r/3, 076r/5, 076r/6, 077r/4, 083r/7, 084v/4,
084v/8, 087v/5, 088v/7, 089v/10, 091r/3, 094v/5, 096r/5, 096v/3, 097v/4,
099r/4,
101r/1, 104r/5, 108v/4, 108v/5, 108v/6, 110r/7, 114r/7, 116r/8, 117v/5, 119v/8,
122r/5, 124v/2, 129v/8, 131r/2, 131r/11, 132r/2, 132v/2, 132v/5, 133r/4, 133v/1,
134r/1, 135r/7, 137r/2, 137r/7, 137v/4, 138r/9, 138v/4, 139r/5, 140r/1, 140r/2,
140r/6, 144r/8, 146r/10, 146v/5, 146v/8, 146v/9, 150v/5, 155r/1, 155r/6, 155v/1,
155v/2, 156v/3, 170r/6, 170v/4, 171r/8, 171r/9, 172r/10, 172v/3, 172v/5, 172v/6,
173r/4, 173v/10, 173v/11, 174r/1, 174r/3, 174r/5, 174v/10, 175r/5, 176r/10,
176r/12,

176v/7, 176v/8, 177v/3, 177v/7, 177v/10, 178r/1, 178v/3, 178v/4, 178v/5,
178v/7,
179r/10, 179v/10, 179v/11, 180r/6, 180r/7, 180r/10, 180r/11, 180v/2, 180v/6,
180v/10,
181r/2, 181r/5, 181r/7, 181r/13, 181v/7, 182r/12, 182v/6, 183r/7, 183r/8,
183r/10,
184r/3, 184r/4, 184r/8, 184v/5, 185v/2, 186r/4, 186v/7, 187r/9, 188r/5, 188r/11,
188v/5, 188v/7, 188v/8, 188v/9, 189r/8, 189r/9, 189r/10, 189v/4, 189v/8, 190r/8,
190v/4, 199r/8, 199v/6, 200r/3, 39^{bis}v/6, 39^{bis}v/7, 39^{bis}v/8, 39^{bis}v/9
s.+ inđir 038v/2, 049r/2, 079r/4, 079v/4, 182r/11
s.+ inđki 178r/8
s.+ sen 008v/9, 016v/8, 033v/4, 038r/7, 058r/3, 061r/6, 072v/2, 073r/3, 076r/4,
087v/5, 087v/9, 087v/10, 087v/11, 089r/6, 114v/4, 120r/6, 120r/7, 120v/3,
123r/7, 128r/6,
130v/3, 134r/6, 134r/7, 136r/5, 171r/10, 183v/5, 183v/6, 183v/7, 183v/8, 183v/9,
184r/5, 184r/7, 184r/9, 184r/10, 184r/11, 184v/1, 184v/3, 184v/4, 184v/6,
184v/8,
184v/9, 184v/11, 184v/12, 185r/6, 185r/8, 185r/11, 189r/3, 189r/12, 189v/3,
197v/8,
197v/9, 199r/4, 200r/5, 200r/8, 200r/10

saṇa 003r/8, 003v/3, 004r/1, 004r/2, 008r/6, 008r/7, 008v/4, 008v/5, 012r/5,
012r/8, 016r/6, 022r/13, 022v/4, 023v/5, 029r/10, 031r/6, 032r/2, 032r/5, 033r/9,
037r/4, 039r/5, 040r/3, 045v/4, 047r/6, 049r/2, 054v/9, 054v/10, 055r/2, 055r/5,
055r/7, 055v/8, 057r/2, 057r/3, 059r/7, 059r/8, 060r/6, 061r/6, 061v/4, 063v/6,
065v/7, 069v/6, 074v/2, 082r/3, 087r/9, 087v/6, 094r/8, 100v/6, 101v/5, 107r/7,

108r/2, 108r/3, 117r/6, 117r/7, 120r/1, 120r/7, 120v/5, 121v/5, 122v/2, 127v/7,
127v/8, 128r/4, 128v/4, 128v/5, 129r/2, 130r/2, 131r/11, 133r/8, 135r/1, 139v/3,
140v/4, 142r/1, 146r/10, 146v/2, 170v/2, 170v/5, 171r/2, 171v/4, 172r/5, 173r/1,
175r/3, 178r/5, 181r/11, 185r/7, 187r/9, 187v/10, 188r/5, 188r/10, 189r/5,
189v/9,
190r/7, 190v/5, 200v/2, 200v/8
s.+ dır 129r/5

serovpē : Tanrı'nın tahtının önünde duran yüksek mertebeli bir melek

s. 174v/4
s.+ lār 046v/6
s.+ lārni 071r/9, 075r/3

sērovpē : bkz. serovpē

s.+ lār 182r/9
s.+ lārniḡ 130v/4

serovpēk' : bkz. serovpē

s.+ lār 156r/10
s.+ lārgā 151v/4

ses - : bkz. sez-

s.- mādīm 144v/9

seskān - : titremek, sarsılmak, heyecanlanmak

s.- dilār 078v/4, 081r/4

s.- ip 096v/5, 173r/2

s.- iyirmen 111r/4, 121v/7, 182r/2

s.- mähkä 065v/1

seskänövlü : baş döndürücü, sarsıcı

s. 098r/4

sez - : hissetmek, tahmin etmek

s.- mädim 144v/9

s.- män 123v/3

s.- är 142r/7, 162r/1

sezik : duygu, his

s.+ imni 188r/1

sezikli : hassas, dokunaklı, çarpıcı

s. 066v/7, 173v/9, 175v/1, 175v/10

seziklik : duygu, duyarlık

s.+ im 123v/5

s.+ tädir 142r/11, 142r/14

seziksizlik : duygusuzluk, duyarsızlık

s.+ tä 142r/12

sıfat : sıfat, nitelik, özellik

s. 157r/3

s.+ ı 172r/2, 172r/3

s.+ ımın 148v/8

s.+ ın 170v/9

s.+ ına 030v/9, 145v/1, 147r/2

s.+ ından 150v/5

sıfatlı : belirli bir niteliği taşıyan

s. 142v/4, 143r/1, 156v/4

sığın - : sığınmak, yerleşmek, yaşamak

s.- mahını 176r/8

sıhta - : istemek, ısrar etmek

s.- gay 148r/3

s.- mah 145r/4

s.- r 150v/4, 150v/10

s.- rlar 160v/7

sıhtovlu : alçakgönüllü, itaatkâr

s. 066r/6

sımarla - : emanet etmek, teslim etmek

s.- dı 167r/7, 197r/7

s.- dın 014v/1

s.- gan 103v/2

s.- ganın 028v/9

s.- ganına 090v/7

s.- ptır 164r/5

s.- ylı 011v/6, 063v/6

sın - : kırılmak

s.- gaylar 016v/7

sına - : sınamak, imtihan etmek

s.- ganlarına 085v/1

s.- maından 198r/6, 199v/3

s.- maıtan 035r/7, 035r/10, 064v/4, 082v/7, 084r/6, 152r/11

sınamaılı : imtihan

s. +ka 049r/1

sındır - : kırmak

s. 108r/7

s.- ır 151r/8

sındırğala - : parçalamak

s. 097v/5

s.- dı 080r/3

sıngalan - : parçalara ayrılmak, ufalanmak

s.- ıptır 103v/3

sıngan tur- : uzaklaşmak, soğumak

s.- gan turupmen 110v/5

sınıh : kırık

s. 39^{bis}r/5

sıgar : ortak, yoldaş

s.+ ı 195v/1

s.+ ım 146v/2

s.+ ıma 124v/3

s.+ ın 195r/7, 195r/8, 195v/3

s.+ ıñ 146v/2

s.+ ıñmen 146v/8

s.+ men 125r/2

sır : sır

s.+ ın 010v/2

s.+ ıñnı 048r/8

Sırput'iun : saflık, masumiyet, iffet

S. 045v/7

sırtmah : tuzak, kapan

s.- 057v/9, 057v/10, 061r/2

s. +ına 060v/2

Simēon : Yakup Peygamber'in ikinci oğlu.

S.+ nuṇ 021v/4

Sion : Siyon. Yahudilerin Kudus'e verdiği ad.

S.+ ga 024r/4

S.+ nuṇ 012v/5, 012v/7, 025v/11, 198r/3

sirkä : sirke

s. 091r/6, 112v/7

sit : ağ, örgü, alet

s.+ indän 101v/6, 116v/2, 120v/4

siz : siz

s. 076v/7, 139v/2

s.+ Gä 052r/6, 082v/4, 084r/2, 138v/7, 138v/8, 186v/9, 186v/10

s.+ inṇ 015r/9, 051v/2

s.+ ni 095r/2

s.+ niṇ 071v/2, 075r/4, 076v/5, 076v/7

sk'ançelik : mucize, keramet

s. ettiṇ 138r/6

sk'ançelik' : bkz. sk'ançelik

s. etti 197r/6

s. etär 192v/1

s. etärsen 055v/3

s.+ indän 199r/8

s.+ iñ 016v/3, 200r/4

s.+ iñni 003v/6

s.+ iñni etärsen 003v/2

s.+ iñä 199v/6

skançelik : bkz. sk'ançelik

s.+ ni 134r/4

sklep : kubbe

s. 154r/9

slava : söylenti, söz, şöhet, nam, itibar

s.+ mnı 105v/7

s.+ sı 082v/3

Soğomon : Süleyman Peygamber

S. 175v/8

sohun - : dövmek, vurmak, çalmak

s.- ıyırmen 123v/6

sohur : kör

s. 135v/6

sonġu : son, sonuncu, sonuç, bitiş

s.+ ga 005v/3

s.+ mnu 128r/7

songu : bkz. sonġu

s.+ ngnu 107v/3

soŋ : son

s. 115v/3, 148v/6

sonġu : bkz. songu

s. 042v/2, 102r/7

s.+ ga 015r/3

s.+ larınıŋ 058v/2

sonra : sonra

s. 010r/6, 019v/2, 027r/11, 028r/4, 050v/11, 065v/12, 117r/6, 141r/6, 141v/9,
146v/9, 151r/1, 155v/3, 161r/11, 163v/6, 167r/4, 168v/9, 170v/8, 172r/9, 175v/6,
178r/1, 192v/7, 193r/9, 193v/3, 193v/6, 194r/5, 195r/1, 196r/3, 196v/3, 197r/7

sor - : (soru) sormak, aramak, istemek

s.- ma 192v/6

s.- maħı 141r/2

sora - : sormak, sorgulamak

s. 103r/6

sorov et- : sorgulamak

s. -känin 085v/9

sövar - : serinletmek, soğutmak, sakinleştirmek

s. 121r/6

sovuḥ : soğuk

s.+ lar 018r/6

s.+ tur 154r/3, 160r/6

soyul - : katledilmek, kurban edilmek, kesilmek

s.- duḡ 084r/10

sön - : sönmek

s.- mägän 077v/6, 079v/3

söndür - : söndürmek

s. 029r/7

s.- ür 151r/8

sönövsüz : sönmez

s. 082v/8, 102v/2, 111r/4, 123r/6, 151r/8, 151v/11, 161v/9, 185v/6

söv - : sevmek

s.- düḡ 022v/7

s.- gäymen 108v/4

s.- iy 135v/5

s.- är 052r/7, 192v/1

söväk : kemik

s.+ lärim 004v/6, 023r/2

s.+ läri 060r/5

s.+ lärim 103v/3, 189v/2

s.+ lärin 053r/5

sövüçi : seven

s. 009v/2, 010v/6, 054r/4, 087v/5, 091v/6, 095r/7, 114r/8, 120r/6, 123r/7,
170r/8, 184v/11, 186v/2, 187r/4, 188v/1

s.+ lärgä 172v/3

sövük : sevgi

s. 046v/3, 094v/7, 107r/7, 125v/2, 164v/3, 170r/4

s.+ lärinä 011r/1

s.+ tăn 110v/6

s.+ üñ 039r/11, 093r/5, 098v/1, 108v/3

s.+ üñdän 120r/3

s.+ üñnü 104r/6, 108r/6

s.+ üñnüñ 099r/6

sövüklü : sevgili, canım

s. 081r/3, 132r/2, 133v/2, 137r/7

s.+ lärinä 029r/2, 031r/2

s.+ läriṅä 031v/3

s.+ läriṅä 186r/4

s.+ läriṅ 088v/7

s.+ sü 197v/2, 199r/4, 200r/5

sövüklük : sevgi, aşk, sevme

s.+ üṅ 015r/6, 39^{bis}v/8

sövüksüz : sevgisiz

s.+ nü 159v/3

sövün - : sevinmek, mutlu olmak

s.- gän 027v/12

s.- gänlär 030r/10

s.- gäy 019r/9, 023v/7, 025v/10

s.- gäylär 023r/2, 025v/11, 026r/6

s.- iyirmen 106v/2

s.- mägä 155v/8

s.- sünlär 044v/8

s.- ür 145v/11

s.- ürlär 154v/1

sövünçlü : hoş, sevindiri

s. 030r/10, 100r/3

söväünçlük : sevinç, neşe, kutlama

s. 026v/14, 080v/5

s. berdi 137r/9

s.+ i 067r/3

s.+ ün 023r/10

s.+ ünä 141v/8

s.+ üñ 39^{bis}v/8

s.+ üñnü 023r/1

s.+ üñnün 036r/15

söväündür - : sevindirmek, mutlu etmek, memnun etmek

s.- dññ 111v/6

s.- gäymen 088v/8, 116r/5

söz : söz

s. 012r/2, 027r/3, 035v/11, 044r/9, 079r/1, 079r/7, 089v/6

s.+ dän 011v/3, 011v/8

s.+ dän 063v/4, 094v/1, 119v/3

s.+ lär 059v/5, 060r/2, 077r/5, 078r/6

s.+ läriñä 187r/3

s.+ läрни 119v/5, 186v/8

s.+ nü 081v/1, 186r/5

s.+ ü 010v/5, 036r/8, 171r/3, 172r/2, 172r/3, 175v/9, 185r/6, 189r/2

s.+ ün 007r/3, 025r/3, 050v/10, 181v/4

s.+ ündän 181r/7

s.+ üñä 021v/6

s.+ üñdä 022v/3

s.+ üñä 186r/8

sözlä - : konuşmak

s.- di 020r/4, 020r/11, 042v/4

s.- diñ 067v/13

s.- gäymen 146v/6

s.- mägäylär 052r/10

s.- yirmen 106v/4

sözlövüçi : konuşan, konuşucu

s.+ dir 142r/14, 144r/8

sözlü : konuşkan

s. 047v/6, 048r/6

sözsüz : sözsüz, konuşmayan

s. 082r/6

spijarn'a : yemek, erzak, kiler, yemek dolabı

s.+ s1 120v/1

spulnıy : ortak, paylaşılan

s. 177r/6

Stepanos : bkz. Sdep‘anos

S. 083r/4

S.+ nuḡdır 083r/3

steška : yol, iz, patika

s.+ larımnı 060v/11

s.+ larımnıḡ 058r/1

stolica : başkent

s.+ sın 040v/9

suç : suç

s.+ umnu 088v/4

suçlu : suçlu

s. 047v/4

suḡlan - : kıskançlıkla bakmak, dilemek, arzu etmek

s.- dım 120r/3

s.- ıyır 118v/1, 118v/2

s.- maḡtan 104v/6, 115r/4

suḡlanç : çekim, arzu, şehvet

s.+ ı 068v/4, 068v/8

s.+ ımını 107r/2, 109r/3, 118r/9

s.+ ın 121v/3

s.+ ina 099r/2, 103v/7

s.+ ından 028v/8, 098v/4

s.+ ıñnı 005r/4

sultan : sultan

s. 069v/7

sumênê : vicdan

s. 088v/2

sun - : sunmak, vermek

hurban s.- ar 023v/11

s.- gaybiz 173v/4

s.- gaylar 040r/3

s.- gaymen 181r/11

s.- gın 035r/5, 064v/1

s.- ıyrbiz 040v/5

s.- ıyırlar 177v/4

s.- ma 015v/7, 029r/10, 062r/6

sunda - : ?

s.- yırbiz 031r/8

surp : aziz, yüce

s. 021v/4, 030r/2, 035v/3, 047r/7, 049r/4, 049r/7, 064v/9, 066r/7, 067v/5,

069r/8, 069v/1, 070r/4, 070v/3, 070v/6, 071r/5, 072r/8, 072v/3, 072v/7, 073r/2,

073r/6, 073r/7, 073v/2, 074r/3, 074v/3, 075r/7, 076r/1, 076r/4, 076r/7, 081v/7,
083r/4, 085r/4, 085r/9, 089r/3, 091v/7, 094v/8, 095r/3, 126r/2, 126r/3, 141r/3,
142v/1, 142v/11, 143v/9, 144r/1, 144r/6, 145v/4, 146r/6, 147r/6, 147v/7, 148v/9,
149r/7, 149v/4, 150r/1, 150r/11, 151r/4, 151r/11, 151v/5, 152r/6, 152v/3,
152v/11,
153v/5, 156r/3, 156v/8, 157r/6, 157r/10, 157v/4, 157v/8, 158r/1, 158r/2, 158r/8,
158v/4, 159r/2, 159r/4, 161r/6, 161v/11, 162r/8, 162v/4, 162v/12, 163r/5,
163r/11,
163v/4, 163v/11, 164r/12, 164v/9, 165v/2, 165v/7, 166r/1, 166r/7, 166r/13,
166v/9,
167r/5, 167r/7, 167r/11, 169r/3, 169r/4, 169r/9, 169v/11, 169v/12, 170r/1,
170v/10,
173v/2, 176r/10, 179v/9, 192r/2, 192r/3, 192r/4, 192r/7, 192v/5, 193r/7, 193v/3,
193v/4, 193v/6, 194r/1, 194r/2, 194r/5, 194r/6, 194v/8, 195r/5, 195r/6, 195r/10,
195v/1, 195v/2, 195v/4, 195v/8, 195v/9, 195v/10, 196r/7, 196r/9, 197r/1, 197r/6,
197v/1, 197v/3, 197v/9, 198r/3, 198v/1, 198v/6, 199v/2, 199v/7, 200r/9, 200v/6
S. 029v/4, 029v/5, 034v/5, 041r/3, 043v/3, 047r/7, 064r/1, 081v/6, 083r/3,
090v/6, 141r/1, 141r/7, 142r/3, 142r/10

susa - : susamak

s.- gan 198v/1

s.- ganiḡnı 086v/6

s.- ptır 008r/7

susamah : susuzluk

s.- 112v/6

s. +ımnı 093r/4

s.- +ıñ 091r/5

suv : su

s. 004r/10, 091r/1, 157v/2, 157v/8, 178v/5, 194r/4

s.+ da 018v/4

s.+ dan 137v/8, 155r/3

s.+ lar 017v/8

s.+ nu 194r/3, 194r/8, 194v/2

s.+ nuñ 157v/10

s.+ u 100v/4, 113v/5

s.+ una 097r/6

s.+ uñ 117v/7

suvar - : sulamak, su vermek

s. 121r/5

süngü : mızrak

s.+ ñnü 107v/2

sür - : sürmek, kovmak, sürüklemek

s.- gin 169v/6, 170r/3

s.- iyir 099r/2

s.- mägä 118r/8

s.- mäsin 101v/6

s.- särsen 179r/12

s.- üp 097v/7

sürt - : ovmak, silmek, temizlemek

s. 093r/6, 105r/2, 111r/6, 112r/4, 121r/7

s.- kin 079r/3

sürül - : sürülmek, uzaklaştırılmak, kovulmak

s.- gän 181r/8

s.- iyirmen 126v/4

sürät : yüz, çehre, görünüm

s. 182r/10

s.+ inä 158v/10

süt : süt

s.+ ün 089v/14

s.+ ünüz 067v/7

säbäp : sebep

s. bol 110r/5

s. boldu 168v/5

s. bolgan 082r/2

s.+ in 059v/6

säbäplä - : sebep olmak

s.- mä 059v/6

Şaburh : Pers Kralı II. Şapur. Romalıların müttefiki olduğunu düşündüğü için
hristiyanlara zulm etmiştir.

Ş. 196v/7

şafarlıh : yöneticilik, memurluk

ş.+ nı 101v/3

şāgavat : şefkat, af, mağfiret, günahların bağışlanması

ş. 005r/3, 157v/1, 164r/13, 164v/3, 165v/5

ş.+ ı 035v/4, 064v/10, 186v/10

ş.+ ıñ 047r/3, 115v/1, 178v/6

ş.+ ıña 189v/4

ş.+ ıñdan 188v/9

ş.+ ıñnıñ 022r/5

şāgavatlan - : acımak, merhamet etmek, şefkat göstermek

ş. 029v/2, 077v/2

ş.- dı 006r/4, 006r/5

ş.- gay 078r/3

ş.- ıp 029v/7, 078v/5

şāgavatlı : merhametli, acıyan, şefkatli

ş. 005v/1, 021r/6, 031v/7, 038v/10, 079v/3, 113v/9, 116r/8, 132r/7, 184r/7,

187r/7

ş. bol 082r/7

ş.+ men 148v/7

ş.+ sen 036r/17, 056r/6

şagavatsız : merhametsiz, acımayan

ş.+ nı 159v/3, 160v/11

şahat : tanık, şahit

ş. 091v/7, 145r/7

şahavat : bkz. şagavat

ş.+ ı 073v/4

ş.+ ıñnı 095v/3

şahavatlı : bkz. şagavatlı

ş. 145r/10

şanlı : şanlı

ş. 089r/7

şapatkün : cumartesi günü

ş.+ nünđir 079v/6

şapla : şaplak, tokat

ş.+ nı 086r/2

şaragan : ilahi, kilise ilahileri kitabı

ş. 040r/7

şaştır - : şaşırtmak, yoldan çıkartmak

ş.- ma 128r/9

şaştır - : bkz. şastır-

ş.- ma 128r/8

şaytan : şeytan

ş. 107v/3

ş.+ lar 153v/2

ş.+ larını 159r/9

ş.+ nı 169v/6

ş.+ nı 097v/5, 098v/5, 101v/6, 120v/4

şenlik : bakımlı arazi, yer

ş.+ larnı 115r/2

şırt'uns : ?

ş. 001r/1

şışlâ - : şışte pişirmek

ş.- r 160r/9

şnorhk' : merhamet, iyilik, bağışlama

ş.+ u 185r/6, 187r/2

ş.+ uından 176v/10

şnork : bkz. şnorhk

ş.+ larıḡnı 125r/6

ş.+ nu 157v/1

ş.+ un 070r/9, 104v/7

ş.+ uḡ 103r/3, 105r/4

ş.+ uḡa 110r/8

ş.+ uḡlarını 125r/6

ş.+ uḡnu 105r/6, 190r/7

şuşan : zambak

ş. 066v/11

Şuşan : İsa'nın takipçilerinden biri, Susanna

Ş.+ nıḡ 135v/7

şükür : şükür

ş. 187r/9, 189v/9, 190v/5

ş. berirmen 114r/7

ş. beriyirmen 130r/2

şükürlü : minnettar

ş. 012r/9, 027r/5

ş. bolıyılḡ 009v/10

ş. bolup 034r/2

ş.+ biz 031r/10, 032r/6

ş.+ men 169r/12, 180v/11, 181r/3, 181r/7, 181r/9

ş.+ men 181r/5

şükürlük : şükran, minnettarlık

ş. 029r/9, 030r/6, 040r/3, 116r/5, 125v/5, 173v/3, 183v/3

ş.+ nü 062r/6, 181r/11

şükürlä - : teşekkür etmek, şükretmek

ş.- sinlär 059r/3

şükürlän - : minnettarlık duymak

ş.- gäymen 061v/2

ş.- iyirbiz 047v/8

ş.- iyirmen 117r/6

ş.- mä 180v/9

şähär : şehir

ş.+ dä 193r/3, 194v/6

ş.+ gä 197r/4

ş.+ indä 133v/6, 192v/3

ş.+ iniñ 196v/8

ş.+ inä 014r/3, 131r/10

şähärli : şehirli

ş.+ lärni 133r/2

tabağa : katman, tabaka

t.+ da 153r/6, 153v/8, 154r/3, 154r/5, 154r/7, 154r/9, 154r/11, 154v/2, 154v/4,

154v/7, 155v/4, 159r/9, 160r/3, 160r/6, 160r/9, 160r/12, 160v/4, 160v/6, 160v/9,

161r/2

t.+ dan 160r/6

t.+ dırlar 158r/12

tac : taç

t. 028v/9, 069r/4, 083r/5

t.+ ı 066v/9, 067r/5, 089v/2

t.+ ından 068v/4

t.+ lar 005r/3

taclan - : taçlanmak, krallık için kutsanmak

t.- ganga 078r/2

tacla - : taçlandırmak, kutsamak

t.- dı 082r/3

tağ : dağ

t. 132r/1, 196v/2

t.+ ga 124r/4, 132r/3, 141r/4, 196r/3, 196r/8, 196v/1

t.+ ma 080v/7, 196r/2

t.+ ından 001v/3

t.+ lar 018r/14, 025r/4

t.+ larga 065r/9, 150r/6, 182v/5

t.+ larının 116v/7

t.+ nın 196r/4, 196r/5

tağıt - : dağıtmak, saçmak

t.- tı 019v/8

tağılđa - : kapıyı çalmak, vurmak

t.- ırlar 159v/1

tahimlät - : yumuşatmak, sakinleştirmek, uzmanlaştırmak

t. 117v/8

tahta : tahta

t. 196r/6

t.+ nı 196r/9

t.+ sin 196r/7

talaş - : tartışmak, kavga etmek

t.- ırlar 159r/11

tamamla - : tamamlamak, yerine getirmek

t.- dıñ 175v/9

tamaşa : hayret, şaşkınlık, gösteri

t. 079v/7

tamaşalan - : hayret etmek

t.- ıp 172v/7

tamaşalı : harika, hayret verici, heybetli

t. 137v/1

tamaşalıh : parlak, mükemmel, müthiş

t.+ ından 104r/4

tamaşalıh et- : mucizeler göstermek

t. -tiñ 137v/6

tamçı : damla

t. 178v/6

tamğaçı : gümrük memuru, görevli memur

t. 168r/5

tampa - : bkz. tap-, (tapmagaylar)

t.- gaylar 181v/3

tamuḥ : cehennem

t. 152r/3

t.+ ka 060r/5

t.+ nu 185r/1

t.+ nuñ 030v/3, 080r/3, 087v/4, 111r/3, 188v/3

t.+ ta 002v/3

t.+ tan 056r/2

tan - : inkar etmek, reddetmek, vazgeçmek

t.- dı 150v/9

t.- dım 096r/5

tanı - : tanımak, bilmek

t.- dım 059r/1

t.- dıñ 060v/11

t.- gaylar 016v/8

t.- madı 061r/4

t.- maslar 106r/5

t.- rlar 033v/8

t.- sarlar 003v/6

tanıñ : tanık, şahit

t. 083r/4

t.+ ıñnıñ 170r/2

t.+ larıñnıñ 030r/4

t.+ ta 083r/5

tanıñlan - : tanık olunmak

t.- dı 148v/4

tanıñlıñ : tanıklık, şahitlik

t. berdi 081r/2

t. beriyir 142v/5

tanış : tanış, tanıdık

t.+ larımın 003r/4

Taniyēl : Danyal Peygamber

T. 134v/3, 135r/2

tañ : tan, şafak

t. 081r/5

tañla - : seçmek

t.- dı 010r/2

t.- dılar 081r/5

t.- gan 197v/2

t.- ma 072v/8, 158r/12

tañlan - : seçilmek

t.- ganlarına 059v/8

t.- ıp 069v/5

tap - : bulmak

t. 103r/3, 111v/8, 186r/11

t.- kaybiz 014v/2

t.- kaymen 072r/1, 075v/2, 139r/3, 179r/4

t.- kaysen 200r/3

t.- ma 015v/8, 176v/3, 178r/4

t.- madılar 150v/2

t.- tılar 168r/6

t.- tıñ 172r/9

Tap‘or : Tabor Dağı

T. 080v/7

tapuñ : bkz. tamuñ

t.+ nuñ 080r/4

tapul - : bulunmak, ortaya çıkarılmak

t.- gaybiz 016r/5

t.- gaymen 178r/6

t.- madı 061r/5

t.- ur 095r/4

t.- magay 150r/4

tapun - : tapınmak, ibadet etmek

t.- ganlarga 166v/8

t.- gannı 108r/3

t.- ıyılğ 012r/4

t.- ıyım 055v/8

t.- ıyırbiz 042v/8

t.- ıyırmen 171r/5

t.- madılar 152r/5

t.- mañ 003v/3, 025v/1

t.- mañın 169r/4, 170v/10

t.- urbiz 032r/4

t.- urlar 069r/3

tar : dar

t. 160r/12

t.+ dır 154r/7

tarbiat : bkz. tarbiyat

t.+ ı 149v/2

tarbiyat : terbiye, eğitim

t.+ ımızın 174r/6

t.+ ın 066r/8

t.+ ımdan 041v/8

t.+ ımdan 179r/7

tarlıq : darlık, sıkıntı, zor durum

t. 160v/2

t.+ ıma 190r/3

t.+ ımda 185v/8

t.+ ımdan 051r/10

t.+ ımnı 060v/9

t.+ ımnıq 055r/5

t.+ ında 190r/9

t.+ ımdan 051r/10

t.+ ları 053r/4

t.+ larımızdan 035r/7

t.+ larından 051v/4, 052v/10

t.+ tan 009r/2, 145v/12

tarın : acı, yakıcı, ekşi

t. 086v/7, 109v/6

tart - : çekmek, sürüklemek

t.+ kanların 038r/7, 039v/11

t.- madım 144v/4

t.- maḥka 042v/8

tartḥala - : sürüklemek, çekiştirmek

t.- ganların 086r/2

tartıl - : çekilmek

t.- sarlar 082r/7

tas bol- : yok olmak

t. 113r/2, 120v/1

t. -du 061r/4

t. -gannı 087r/6, 103r/1, 111v/8

t. -maḥım 126r/6

t. -maḥımnı 107r/2

t. -maḥka 058v/8

t. -upmen 110v/4

tas et- : yok etmek

t. 093v/1, 120v/5

t. -iyir 098r/2

t. -käysen 009r/4

t. -mä 038r/2

t. -mä 052v/8, 129r/2

t. -mädiñ 133r/2

t. -tim 095v/7

t. -ärsen 189v/5

tasa ħusa : büyük kaygı, keder, üzüntü, pişmanlık

t. 090v/4

tasel bol- : yanında yer almak, bir olmak

t. - gaymen 108v/7

tasel et- : yanında yer vermek, bir tutmak

t. 101r/6, 113r/6

taspol - : yok olmak

t.- ganmen 037v/1

t.- gannı 186r/11, 200r/3

t.- ıymen 189r/7

t.- magay 180r/12

t.- maḡta 003v/5

taş : taş

t. 194v/7, 194v/9

t.+ larga 150r/6

t.+ ları 174v/2

t.+ larnıñ 116v/8

t.+ nı 194v/8, 195r/2, 199r/6

t.+ nıñ 123v/7

taşlan - : dövülmek, taşlanmak

t.- madım 181r/7

tatarça : Tatarca, Tatar Türkçesi

t. 001r/1, 002r/5, 004v/4, 007v/1, 009r/9, 011v/9, 013v/3, 019r/7, 028r/5,
028r/12, 029r/4, 029v/4, 029v/10, 030r/9, 031r/5, 031v/6, 031v/11, 033v/10,
033v/13,

034v/5, 035r/3, 035r/9, 035r/12, 035v/7, 039v/3, 040r/6, 041r/3, 041r/10,

043v/4,

043v/9, 044v/4, 045r/2, 045r/9, 045v/7, 046r/1, 046r/5, 047r/7, 047v/2, 048r/1,

048r/7, 048v/3, 049r/4, 049r/7, 049v/1, 050r/4, 050v/2, 053v/8, 054r/5, 054r/8,

054r/11, 054v/3, 057r/1, 057r/4, 057r/7, 057r/10, 059r/5, 060v/4, 061v/8, 062r/8,

064r/1, 064v/3, 064v/6, 065r/4, 065r/7, 39^{bis}r/10

tatlı : tatlı, lezzetli, hoş

t. 027r/3, 037v/7, 054v/12, 126r/1

t.+ dır 028r/10, 049v/9, 051v/7

tatlılan - : hoşgörülü, yumuşak, nazik davranmak

t.- gaylar 060r/2

tatlılığ : tatlılık, nezaket, dostluk, sevgi

t. 092r/7, 177r/8

t.+ ıñnıñ 173v/11

Tawit‘ : Davut Peygamber

T. 050v/9, 053v/6, 133r/7, 175v/7

T.+ niñ 020r/10, 021v/13

tärba : saray

t.+ sina 069r/5

t.+ sınıñ 068v/3

tbir : okuyucu, katip, sekreter

t.+ lär 179v/9

tebä : tepe

t.+ si 157v/5, 157v/9, 158r/5

Tegdemper : aralık ayı

t.+ niñ 197r/8

T.+ niñindä 192r/1

T'eggi : Azize Thekla. Havari Pavlus'un M.S. 1. yüzyılda Konya'da yaşamış öğrencisi.

T. 136v/8

tegänäk : diken

t.+ in 121r/8

t.+ tän 086v/1

tek : yalnız, tek, bir

t. 072v/7, 076r/9, 098v/3, 119r/7, 120v/3, 123v/4, 134r/7, 139r/6, 143v/6,
152v/8, 154v/8, 173r/6, 173v/2, 177v/4, 181v/1

tek yalgız : sadece, yalnızca

t. 143v/6, 173r/6, 177v/4

temir : demir

t. 104v/5

t.+ dän 026v/3

t.+ niñ 037v/2

temyan : kekik

t. 015v/6, 040v/5, 040v/6, 059r/9

ten : beden, vücut

t. 030v/9, 042r/2, 042r/4, 042r/10, 045r/5, 083r/2, 144r/10, 144v/2, 145r/4,
145r/5, 145v/3, 145v/10, 146r/9, 146v/6, 152r/11, 152v/9, 161v/8, 174v/9

t. aldı 089v/5
t. alğanıñnı 085r/4
t.+ dä 142r/15, 155v/7
t.+ dän 142r/11, 144r/7
t.+ gä 144r/7, 144v/2, 146r/7, 146r/10, 146v/2
t.+ i 046r/2, 091v/2, 099v/2, 113v/3, 162r/13
t.+ im 115v/7, 143v/7, 146r/10
t.+ imdän 189v/7
t.+ imizni 164r/4
t.+ imni 098r/6, 098v/1, 099r/5, 105r/4, 125r/7, 148v/4, 182v/10, 187v/5
t.+ imniñ 120v/6, 121v/3, 136v/4, 189r/6, 197v/8
t.+ imä 072r/6, 075v/6, 104r/7, 109r/3
t.+ in 049v/4
t.+ iñ 067r/9, 067r/12, 155r/8, 176r/12
t.+ iñni 050v/3, 174r/1, 181v/7
t.+ iñniñ 175r/4, 175r/9, 180r/6, 181r/1
t.+ lärgä 043r/3
t.+ ni 147r/3
t.+ ni kiydiñ 077r/8
t.+ niñ 143r/8, 143v/1, 147r/2

t'ēng : ?

t. 079r/1

tēngri : tanrı

t. 079r/1

tenli : bedensel, dünyevi, maddi

t. 197v/3

tensiz : maddi, dünyevi olmayan

t. 083v/4, 173r/5

t.+ lârniñ 174v/2, 177v/2

teñ : eşit, benzer, denk

t. 077v/3, 079r/1

t. bolur 151r/8

t. etär 151v/4

t. etärmen 146r/3

teñiz : deniz

t. 018v/1, 132v/6, 138r/4

t.+ dä 116v/5

t.+ gä 149r/12, 185v/2

t.+ ni 036r/8

t.+ niñ 015v/1, 037r/6, 100v/5, 178v/4, 178v/8

Teñri : Tanrı

T. 002r/7, 009r/4, 009v/2, 010v/6, 011r/2, 013v/5, 016v/8, 017r/1, 022r/4,
023r/6, 023v/6, 024r/3, 029r/2, 029v/1, 029v/2, 031r/3, 031v/4, 032r/8, 032v/1,
032v/8, 033r/3, 034v/6, 034v/8, 034v/10, 037r/2, 038v/10, 041r/4, 041r/6,

041r/8,

041v/6, 041v/7, 045v/1, 046r/7, 056r/3, 056r/5, 057r/3, 064r/2, 064r/4, 064r/6,

067v/5, 067v/13, 069v/8, 077r/4, 077v/2, 080v/1, 087v/9, 095r/7, 108v/3,
116r/8,
120r/7, 125r/3, 129r/8, 129v/7, 129v/8, 130v/1, 130v/3, 135r/1, 135r/3, 137r/6,
138v/3, 139v/6, 140v/8, 141r/10, 146v/8, 147v/5, 148r/7, 148v/3, 148v/7,
150r/8,
156r/8, 158v/9, 165r/3, 165r/7, 169r/2, 171r/6, 176r/11, 183v/5, 184v/8, 187r/4,
187v/3, 188v/1, 189v/3, 39^{bis}v/1
T.+ dân 041v/5, 041v/6, 041v/7, 083v/7, 092r/6, 111v/4, 114r/4, 116r/7, 117v/1,
129v/5, 141r/9, 149v/10, 151v/10, 159v/4, 161r/5, 163r/2, 164v/5, 165r/9,
168r/6, 192v/9,
195r/2, 196v/5
T.+ gä 010v/3, 011v/6, 024r/2, 032r/1, 035v/2, 038v/14
T.+ gä 041r/11, 041v/5, 043r/3, 045v/10, 053v/10, 062r/6, 063v/6, 064v/7,
077r/2,
082v/7, 089v/6, 146v/5, 156r/5, 164v/10, 168v/10, 193r/4, 193v/1, 193v/2,
197r/7,
197r/9, 199r/9
t.+ lărdăn 055r/7
t.+ lărniŋ 028r/9
T.+ m 001v/8, 008v/10, 019r/10, 033v/5, 038v/8, 054v/8, 055v/8, 056r/6, 058r/3,
084r/9, 084v/4, 092r/8, 106v/6, 111r/5, 111r/7, 169r/12, 170r/8, 172r/1, 172r/3,
185r/4, 185v/10, 187v/8, 188r/2, 189r/2, 190r/6
T.+ miz 011v/7, 027v/4, 029v/8, 031r/6, 032r/3, 034v/3, 035v/5, 045r/3, 047v/8,
062r/2,
062v/5, 063v/7, 065r/2
T.+ mizgä 035r/6

T.+ mizgä 064v/2

T.+ mizniñ 031v/8, 069v/4

T.+ mä 054r/2

T.+ ni 010r/4, 026r/8, 026v/8, 034r/1, 038v/12, 062v/1, 067v/7, 067v/9, 067v/11,

068r/4, 081v/7, 089v/1, 111v/6, 155v/7, 156v/2, 156v/7, 157r/4, 158v/3, 164v/4

T.+ niñ 028v/3, 032v/1, 035v/4, 039r/2, 039r/4, 039v/6, 043r/9, 044v/7, 048r/2,

048r/8, 049r/6, 050r/5, 050r/7, 050r/9, 065r/1, 066r/8, 067r/7, 067r/11, 068r/6,

069v/4,

069v/5, 071v/7, 073r/2, 082v/3, 084r/9, 106v/2, 132r/5, 137v/6, 148r/4, 150r/7,

151r/1, 151r/14, 154v/8, 156v/1, 156v/5, 157r/1, 157r/11, 157v/5, 157v/9,

158r/5,

158v/8, 161r/3, 161v/5, 162r/5, 162v/11, 165r/3, 165v/6, 166v/12, 167r/11,

167v/7,

167v/9, 167v/10, 171r/3, 171v/1, 181v/4, 184v/3, 187v/5, 187v/6, 187v/14,

190v/1,

192v/2, 193r/2, 193r/9, 194v/2, 194v/4, 195v/5, 197v/2, 198r/5, 199r/5

T.+ sen 055v/4, 170v/5

T.+ si 020r/7, 036r/3, 038r/7, 039v/9, 044v/9, 130r/4, 130r/6, 130r/7

T.+ sin 028r/9

T.+ sindä 001r/9

Teñrilik : Tanrılık, İlahlık

t. 084v/9, 087r/2, 110r/8, 113r/3, 117v/7

T. 034v/1, 066v/5, 067v/3, 155r/9, 156v/4, 157r/7, 171r/3, 181r/5

t.+ i 074r/6

T.+ i 071r/7, 074v/8

T.+ inä 069r/3

t.+ in 134v/2, 137v/7

t.+ inin 174r/5

t.+ inä 114r/8

T.+ kä 013v/2

T.+ kä 043v/6, 046v/6

T.+ ni 083r/7

T.+ nin 067v/1, 149r/2

T.+ tän 154v/9

teprän - : kımıldamak, hareket etmek, titremek

t.- gän 179v/6

t.- gänimni 106r/6

t.- iyir 123v/4

t.- mä bolmas 197v/7

teprät - : kımıldatmak, hareket ettirmek, titretmek

t.- ip 143v/3

t.- iyir 118r/5

ter : ter

t.+ läri 091r/7

teräk : ağaç

t.+ lär 025r/4

teränlik : derinlik, çöküntü, uçurum

t.+ lăr 024v/11

t.+ lărni 036r/9

t.+ i 178v/8

t.+ indä 102v/4

t.+ indän 180r/4

t.+ inä 112r/1

tergä - : incelemek, araştırmak

t.- mähşizdir 036r/15

tergövsüz : aranamaz, kontrol edilemez, bilinemez

t. 186v/4, 187r/7

terän : derin

t. 134v/4

t.+ dir 160v/5

t.+ indän 188v/3

t.+ inä 107v/5

teşkir - : değiştirmek, dönüştürmek

t.- di 050v/10

t.- diñ 066v/3

teşkiril - : değiştirilmek, dönüştürölmek

t.- diğ 081r/2, 081v/2

t.- ir 162r/6

t.- mälidirlär 043r/9

t.- särlär 165r/5

tev : dev

t.+ lärdän 110r/3

tez : tez, çabuk, hızlı

t. 094v/4

t.+ indän 008r/7

t.+ indän 193r/7, 194r/6, 195v/1

tezlän - : hızlanmak, acele etmek

t.- gan 124v/3

tıbir : bkz. tbir

t.+ lärneę 040v/4

tın - : sakinleşmek, sakin olmak, dinmek

t. 155v/1

t.- dı 069v/7, 071r/7, 137v/1

t.- gan 136r/5

t.- gay 105r/8

t.- gaymen 101r/2, 101r/5, 116r/3

t.- gın 146v/4

t.- ıyır 027v/5, 116r/1, 134v/1

t.- ıyırlar 141r/6

t.- ıyırsen 174r/10

tındır- : dindirmek, sakinleştirmek

t. 048v/2

t.- gay 161v/2

t.- gaysen 188v/6

t.- imen 155v/3

t.- ırmen 095r/2

tınç : sakin, sessiz, dingin, huzurlu

t. 101r/2, 101r/4, 103v/2, 108v/1

tınçlıh : barış, huzur, sükunet

t. 039v/12, 128v/6, 165v/5

t.+ ına 103v/6, 165v/6

t.+ ından 009v/1

t.+ ında 188v/7

t.+ ka 145v/9, 146r/1, 156r/1

t.+ larına 088v/7

t.+ larında 026r/7

t.+ nı 093r/2

t.+ ta 133r/1, 152r/12, 165v/5

tınçsız : huzursuz, rahatsız

t. 110r/7

tınçsızlıq : huzursuzluk, kaygı

t.+ ımın 120v/6

t.+ ın 120v/7

tınıq : ruh, can

t.+ ı 131r/2

t.+ ına 148v/7

t.+ ları 019r/1

tınsızlıq : cansız, nefessiz

t.+ ım 093v/1

t.+ ın 093v/1

tıy - : engellemek, tıkamak, durdurmak

t. 096v/4, 097v/6, 119v/3

tıyğısız : durmadan, aralıksız, daima

t. 046r/4, 079r/5, 079v/5, 082v/7, 083r/6, 083v/1, 083v/4, 173r/2, 184r/3

tıyıl - : durdurulmak, güçsüzleşmek, sakinleşmek

t.- dılar 060r/1

t.- ıpmen 110v/7

t.- magan 156v/7

tıyıldır - : dizginlemek, durdurmak, bastırmak

t. 052r/9

tib : dip

t.+ dägi 002v/10

t.+ dägi 056r/2

t.+ inä 038r/6

t.+ indä 196r/4

t.+ inä 057v/5, 091r/2, 094r/2, 106v/2, 125v/1, 125v/2, 127r/1, 179v/10, 196r/8

tibsizlik : dipsizlik

t.+ kä 017r/10

tik - : dikmek

t. 094v/3, 121v/1

til : dil

t. 138r/2, 164v/7

t.+ i 143r/3, 143v/5, 153v/1

t.+ im 023v/7

t.+ imni 119v/3, 187v/12

t.+ indän 150v/8

t.+ iniñ 181v/5

t.+ iñ 067v/13

t.+ iñni 052r/9

t.+ lărimiz 012r/2

t.+ lărin 057v/4

t.+ lărniḡ 157r/14

tilçi : etkili, hoş konuşan

t. 058v/7

tilsiz : dilsiz, konuşamayan

t.+ lărgä 138r/2

tinçliḡ : bkz. tınçlıḡ

t. 037v/2

tirgiz - : diriltmek

t. 031r/4, 031v/5, 038r/9, 038v/8, 056v/3, 061r/9, 063r/3, 065r/2, 112r/3,
128v/7, 186r/8, 186r/12, 186v/5, 187r/4, 188v/9, 189v/4, 199v/7

t.- diḡ 199v/8

t.- gäy 011r/2, 029r/3, 029v/7, 029v/9, 034v/4, 035v/5

t.- gäysen 009r/1

t.- gäy 044v/3, 045r/1, 054r/10, 057r/6, 062r/7, 195v/2, 39^{bis}r/8

t.- ir 027v/7, 053r/3, 054r/3

t.- üçi 085r/3

tirgizüçi : dirilten

t. 086v/3

tiri : diri, canlı

t. 023v/12, 028r/11, 087v/8, 137v/6, 152r/10, 172r/4, 195v/1

t. et 105r/7

t. etti 195v/5

t. ettiñ 138r/4, 199v/9

t. etüçi 172r/4

t.+ lăr 007v/7

t.+ lărgä 130v/2, 176v/4

t.+ lărni 042v/1, 069r/3, 183r/11

t.+ lărniñ 061r/7

t.+ niñ 131r/2

tiril - : dirilmek

t.- gäniñni 087r/3

t.- mä 058v/6

tirlik : hayat, yaşam

t. 029r/1, 039r/7, 054r/2, 084v/6, 087r/3, 087v/8, 152v/10, 179r/3, 181r/12

t.+ i 126r/4, 172v/1, 182v/10

t.+ im 002v/3

t.+ imizniñ 020v/10

t.+ imni 007v/9

t.+ imniñ 038r/10

t.+ in 39^{bis}v/5

t.+ inä 030v/5

t.+ inä 081v/8, 162v/2

t.+ iṇdā 188v/7

t.+ iṇni 005r/2

t.+ iṇniṇ 186v/7

t.+ kā 034r/5

t.+ kā 043r/4, 083v/6, 102v/7, 103v/8, 162v/10, 174r/2

t.+ lāri 176r/6

t.+ ni 052r/7, 121v/1, 186r/7

t.+ niṇ 033v/5, 048r/3, 104v/7, 187v/11

t.+ tāt 120r/2

tiṣ : diṣ

t.+ lārin 002r/1

t.+ lār 161v/9

t.+ lārin 100r/6

titrövlü : titreyen

t. 181r/3

titrä - : titremek

t.- mā 182v/4

t.- mägän 107r/5

t.- māḥ 009v/8, 081r/4, 125v/2, 125v/3, 156r/12, 173v/4

t.- māḥindän 116v/7, 117r/3

t.- mäs 153v/9

t.- p 096v/5, 182r/2

t.- r 036r/11, 143r/3, 154r/4, 160r/4, 160r/10

t.- yir 159v/7

t.- yirmen 111r/3, 123r/3

titrät - : titretmek

t. 098r/6

tiyiş - : temas etmek, yaklaşmak

t.- ti 002v/3

tiyişli : namuslu, uygun, layık

t.+ dir 150r/6, 167v/3, 169r/5, 169r/11

tiyäsidir : gereklidir, gerekir

t.+ dir 183r/2

tiz : diz

t.+ i 162v/13, 170v/8

t.+ in 037v/6

T'öbiaş : Tobias, Tobyas

T.+ nıñ 135r/4, 135v/6

toğ - : doğmak

t.- du 042r/3, 069v/8, 071r/3, 074v/7, 089r/5, 089v/7

t.- gan 032r/9, 039v/6, 041v/5, 041v/7, 044v/6, 079r/7, 089v/9, 137r/8, 150r/10

t.- ganga 041v/5

t.- ganı 067v/5

t.- maḥıñ 077r/4

toğdur - : doğurmak

t.- duñ 066r/8

toğru : doğru, dürüst, gerçek

t. 008v/12, 014r/1, 014v/4, 022v/3, 023r/7, 084v/6, 087v/8, 094v/7, 096v/3,

102r/2, 108r/8, 108v/5, 125v/4, 146r/11, 169r/3, 176r/12, 177r/7, 177v/10,

181v/6,

182v/9, 183v/6, 193r/4, 199r/1, 199r/4

t. bolsun 059r/9

t. et 088v/5

t. etkäysen 180r/8

t. etär 195r/3

t.+ dur 013v/8, 013v/9, 013v/10

t.+ ga 154v/4

t.+ lar 037r/2, 052v/9, 059r/3, 059r/4

t.+ larga 141v/7

t.+ larnıñ 019r/1, 024r/6, 036r/4, 052v/5, 103r/7, 163v/12

t.+ nu 053r/8

t.+ nun 142v/8

t.+ nuñ 142r/7, 153r/3, 153r/8, 154v/6, 154v/8, 155r/3, 164r/2

t.+ sen 013v/8, 055r/1

toğrulan - : aklanmak, düzelmek

t.- mas 007v/6

toğrulat - : düzeltmek, doğrultmak

t. 188r/1

toğruluğ : doğruluk

t. 005r/7, 014r/4, 020v/9

t.+ ka 096v/1

t.+ nu 044r/9, 106v/4

t.+ u 006v/4

t.+ uñ 007v/5, 009r/2

t.+ uñdan 023v/7

t.+ uñnu 003v/7, 033r/5, 121v/2

toğul - : dünyaya gelmek

t.- duñ 067r/2

toğur - : doğurmak

t.- du 022v/5, 181v/5

t.- duñ 067r/2, 067v/6

t.- gan 038v/12

toğuruçı : doğuran

t. 081r/9

t.+ ɣnıñ 030r/3

toğuş : doğuş

t.+ nuş 153r/4

t.+ u 068v/6, 115v/3

t.+ undan 027r/13

tohta - : istikrarlı, sağlam, güvenilir olmak; güçlenmek

t.- dı 003r/2

t.- maş 161v/6

tohtal - : güçlenmek

t.- dı 004r/7

t.- dılar 024v/7

t.- gan 107r/5, 151v/2, 158r/13

t.- maş 017r/11, 035v/9

tohtat - : güçlendirmek, pekiştirmek, ortaya çıkarmak, meydana getirmek

t. 023r/6, 023v/2, 099r/6, 101r/6, 179v/6

t.- tım 178r/11

tohur - : bkz. toğur-

t.- duş 067v/5

tohuz : dokuz

t. 158r/12, 158r/13, 174v/2

tol - : dolmak

t.- du 002v/2

t.- duḡ 050v/3

t.- duḡ 068r/2

toldur - : doldurmak

t. 105r/4, 125r/7

t.- du 019v/10, 157v/9

t.- dum 144r/12

t.- duḡ 045r/10, 080v/3, 181r/9, 198v/3

t.- gaysen 198v/5

t.- ıyırsen 182v/2

t.- ma 104r/2

t.- ur 005r/4

tolḡun : heyecan, dalga

t.+ nıḡ 100v/3

t.+ nu 123r/8

t.+ u 123r/8

tolḡunlan - : heyecanlanmak

t.- ıyır 110v/9

tolu : dolu

t. 095v/4, 144r/4, 151v/2, 153r/8, 160v/11

t.+ dur 138v/4, 142v/10, 156v/3, 184r/2

t.+ durlar 047r/8

t.+ men 106r/3, 106r/7, 106v/1, 119r/3, 188r/7

toluluḡ : doluluk, bolluk

t.+ undan 178v/4

ton : elbise

t. 069r/4

t.+ nu 086r/9, 095v/2

t.+ un 095r/8

t.+ uñ 155r/6

toñuz : domuz

t.+ lar 096r/1

toprah : toprak

t. 099v/7

topraḡ : bkz. toprah

t. 072v/4, 073r/4, 076r/5, 077r/1, 194v/9

t.+ biz 006r/8

t.+ nıñ 060r/4

t.+ tagilärgä 174v/6

t.+ tan 089r/7, 116v/3, 146r/2, 174r/6

totharlıh : azap, ıstırap, keder, umutsuzluk

t.+ 1mızdan 064v/5

toy - : doymak

t.- gay 111v/2

t.- gaymen 104r/6

t.- maga 118v/3, 126r/6

t.- upmen 122v/7

toy : düğün, bayram

t. 113r/7

t.+ ga 145v/8

t.+ nuş 095r/8

toydur - : doyurmak

t. 093r/5

toymaḥlıh : tokluk, doyum, doyma

t. +nı 121r/2

toyumsuz : doyumsuz, açgözlü, obur

t. 124r/8

toyun - : doymak

t.- ma 177r/6

toz : toz

t.+ nu 149v/1

tozdur - : dağıtmak, saçmak, toza çevirmek, yok etmek

t. 109r/5

t.- ma 015r/4

tök - : dökmek

t. 105r/2

t.- kân 090v/8

t.- mä 139r/6

t.- mähniñ 149v/2

t.- tün 068r/8

yaş t.- üp 094r/7

tökül - : dökülmek

t.- gâni 112v/8

t.- gânin 100v/3

t.- mähî 048r/4, 048r/9

t.- mähinâ 047v/5

tölä - : ödemek, telafi etmek

t.- di 005v/6

t.- särsen 061v/4

tölv : ödeme, tazminat

t. 026r/10

t. bolmagay 164r/9

törä : töre, kanun, yasa

t. 014r/1, 086r/5, 091r/3, 131r/14

t. etmä 196v/4

t. etmägä 130v/1

t. etär 194v/6

T.+ dä 176r/3

t.+ gä 040v/5

t.+ mizni etmägä 132r/6

t.+ mni 132v/1, 144v/9

t.+ n 123r/4

t.+ ni 102r/7, 195r/2

t.+ ŋ 013v/9, 133r/5

t.+ ŋniŋ 135r/7

töräçi : yargıç

t. 146v/5, 194v/6, 195r/1

t.+ läri 025r/9

t.+ niŋ 194v/7

t.+ si 136r/1

töräsiz : kanunsuz, töresiz, yoz

t.+ lär 056r/3

t.+ lärgä 014v/6, 023v/4

t.+ niñ 014v/7

töräsizlän - : kurallara uymamak, günaha girmek

t.- diñ 014r/6

töräsizlik : bozulma, ahlaksızlık, adaletsizlik

t. 022v/5

t. etkänniñ 060r/9

t.+ imä 038r/2

t.+ imdän 022r/7

t.+ imizgä 005v/6

t.+ imizni 006r/2

t.+ imni 022r/5, 022r/10, 023r/5, 133v/4

t.+ imniñ 037r/9

t.+ lärim 037r/7, 037v/9

t.+ ni 057v/2

t.+ ni etärlär 059v/7

törä küñü : yargılanma günü, mahşer günü

t. 098r/4

t.+ nä 097r/6

t.+ ndän 096v/6

t.+ nüñ 094v/3

t.+ ɣnũ 096v/4

töş : göğüs

t.+ lăriɣni 089v/11

töşak : yatak, döşek

t.+ im 097r/5

töşäk : bkz. töşak

t.+ imni 097v/2

t.+ iɣni 103r/7

töv - : dövmek, vurmak

t.- gänlärin 086r/8

töz - : dayanmak, katlanmak, sabretmek

t.- düm 178r/5

t.- düɣ 123r/2

t.- mä 144r/11, 160r/10

t.- mägä 143r/6

t.- mähkä 097r/6

tözümlük : sabır, dayanıklılık

t. 125r/8

t. ber 104r/7, 104v/2

t. etkäysen 126r/5

t.+ kä 096v/3

t.+ ü bolgay 091v/8

t.+ üñ 085r/2

t.+ üñ bolsun 117v/4

tözümsüz : sabırsız, dayanılmaz

t. 088v/6, 098r/5

tözümsüzlük : sabırsızlık, kendini tutamama

t.+ nü 107r/2

t.+ tñn 096v/2

t.+ üm 102r/5, 110r/6

tum : cemaat, kutsal ayin

t. 040r/7, 077r/2, 084r/7, 113v/1, 145r/9, 147r/8, 147v/3, 150r/3, 161v/3

t. etsä 147v/6

t.+ ga 171r/1

t.+ nu 148r/5, 148v/2

t.+ nuñ 161v/5, 162r/2

tuman : sis, pus

t. 160r/3

t.+ dır 142v/9, 144r/4, 153v/8

t.+ nı 143r/9

tur - : ayakta durmak, kalkmak

t. 089v/9, 089v/12, 149v/9

t.- ar 192v/5

t.- du 042r/8, 042v/6, 045r/4

t.- dular 001r/7, 056r/3

t.- duŋ 035r/1, 041r/9, 064r/6, 080r/3, 140r/7

alnına t.- duŋ 140r/4

t.- gan 068r/9

t.- ganına 030v/8, 031v/8

t.- ganından 030r/11

ölüdän t.- ganıŋa 179r/5

t.- ganıŋnı 085v/8

t.- gay 182v/6

t.- gaylar 059r/3

t.- ıyılıŋ 009v/8

ħarşı t.- ıyırlar 189v/5

t.- ma 182r/12

t.- maħ 146r/12

t.- maħın 043r/2

t.- maħıŋ 089v/15

t.- sa 162r/4

t.- sar 196v/3

t.- up 012r/4, 091r/3, 138r/9, 160v/10

t.- upmen 095v/7, 147r/2, 148v/6

sıngan t.- upmen 110v/5

uyatlı t.- upmen 095r/7

t.- upsiz 046v/8

t.- uptur 157v/10, 159v/6

t.- upturlar 128v/8, 145r/3, 152v/1, 156r/9, 158r/13

turguz - : kaldırmak, ayağa kaldırmak, durdurmak

t. 102v/3, 107r/5, 109v/3, 110r/4, 112r/3, 197v/5

t.- du 020r/9, 024v/9, 193v/4

t.- dum 037v/4

t.- duŋ 197v/6

t.- gan 082r/2

t.- ganların 086r/5

t.- gay 179r/6

t.- gaysen 180v/1

t.- gın 080r/6

t.- maga 161v/5

t.- sarsen 180v/2

t.- up 003v/3

t.- ur 027v/11, 147v/5

turuçı : ayakta duran, yaşayan, ikamet eden

t.+ mnı 179r/12

tuş : karşılaşmak, rastlaşmak, denk gelmek

t. bolmasam 179r/10

tut - : tutmak, ele geçirmek, alıkoymak

t. 103v/5, 108r/5, 111r/2

t.- ıyırmen 200r/9, 200v/4

t.- kanından 037v/1

t.- kanlar 084r/4

t.- kaymen 182v/3

t.- maga 102r/5

oruç t.- maḥ 146r/11

t.- maḥtan 105v/4

t.- sa 179r/11

oruç t.- tu 141r/8

tutuḡı : tutan, içeren

t. 011r/2, 033v/14, 171r/7

t.+ ga 011v/6, 041v/1

tutul - : tutulmak, yakalanmak, büyülenmek, baḡlı kalmak

t.- ganıḡnı 085v/5

t.- maslar 174v/2

tutun - : tutunmak, kavramak, baḡlı kalmak

t.- up 013r/7

tutuş : yakalama, tutma, davranış, tutum

t. 010v/7

tuvar : duvar

t.+ larnıñ 016r/2

tuz : tuz

t.+ u 117v/7

tügäl : hepsi, bütün, her

t. 016r/5, 042v/3, 070r/2, 118r/2, 131r/11, 166v/8, 170r/4, 171r/3, 176r/12

tügälik : bütünlük, tamlık, eksiksizlik

t. 042r/3

T.+ in 077v/1

t.+ kä 046v/2

tügällä - : tamamlamak, yerine getirmek, bitirmek

t.- diñ 077v/1

t.- gäy 162r/5

t.- gäymen 098v/2

t.- r 146v/3

t.- yirsen 048r/9

tügällä - : bitmek, tamamlanmak, ifa edilmek

t.- di 074r/6, 074v/8

t.- mägäylär 058v/2

tügällävüçi : tamamlayan, yerine getiren

t.+ ni 159v/2, 173v/8

tügöl : bkz. dügül

t. 016r/6

tükür - : tükürmek

t.- gänlärin 086r/7

tümän : bin

t. 001v/6

t.+ lăr tümäni 045v/3

t. tümän 016r/3

türlü : çeşit, tarz

t. 005v/7, 006r/2, 006r/5, 006r/10, 014v/1, 016r/4, 027v/12, 043r/10, 072v/6,
076r/8, 079r/3, 091v/5, 093v/5, 098v/6, 100v/6, 101v/6, 101v/7, 113r/1, 115v/1,
116r/9, 117r/4, 127v/7, 133r/4, 136r/4, 136v/2, 137r/4, 138r/6, 142r/8, 142v/4,
142v/12, 144r/2, 144v/12, 145v/5, 145v/7, 147r/2, 147r/4, 147v/3, 149r/12,

149v/1,

152v/4, 153v/6, 157v/1, 162r/6, 165r/4, 165r/5, 165r/6, 167v/4, 171r/4, 176v/9,
177v/5, 179r/1, 182r/8, 182r/12, 182v/2, 185r/3, 185v/5, 194r/2, 197r/6, 198v/4,
199r/2, 199r/6, 200r/2, 39^{bis}v/10

t.+ dir 142r/11, 142v/2

t.+ dür 141v/3, 147r/11, 147v/2, 147v/3, 149v/2, 151v/6, 152r/7, 157r/7

t. türlü 137r/2, 141v/4, 175r/1, 175v/2

tüş - : düşmek

t. 132r/3

t.- iyih 39^{bis}r/5

t.- iyirmen 126v/1, 176v/6

t.- kân 094v/2, 124v/4, 176v/9, 178r/9

t.- kâni 091r/8

t.- käy 148r/4

t.- mä 094r/6

t.- mäh 168r/1

t.- mähindän 116v/8

t.- sünlär 060v/2

keri t.- tülär 002v/9

t.- tülär 081r/5

t.- tüm 103r/5, 120r/4

t.- üp 066r/5, 170v/9

t.- üpmen 096r/4, 103v/2

t.- ärmen 084v/3, 089v/4, 109r/7

tüş : düş, rüya

t.+ kä 123v/6

t.+ lărdän 115r/6

tüşün - : düşünmek

t.- gänin 124v/5

tüşür - : düşürmek

t.- gäysen 058v/4

tütün : tütün

t. 182v/5

tüvül - : dövülmek

t.- gän 111r/7

tüz - : dizmek, düzenlemek

t.- är 165v/10

tüzät - : düzeltmek

t.- mä 021v/2

t‘vagan : takvim, tarih

T. 189v/11

tämüz : temiz

t. 121r/4

tämüzlä - : temizlemek

t. 088v/2, 113v/5

tärüzü : terazi, tartı

t.+ Gä 177v/5

u : “ve” bağlacı

u. 069v/7, 071v/2, 072r/4, 072r/8, 073r/1, 073r/7, 075v/4, 093v/8, 094r/5,
121r/4, 138v/3, 140v/5, 152r/11, 156v/2, 156v/3, 162r/4, 162r/5, 162v/5, 162v/8,
164v/4, 164v/6, 166v/6, 166v/10, 168r/5, 177r/10, 192v/2

uç - : uçmak

u.- ar 018v/4, 025r/6

u.- arlar 018v/4

u.- kay 147v/3

uç : uç, kıyı, kenar

u. 167v/4

u.+ una 058v/2

uçhun : kıvılcım

u.+ ların 058v/4

u.+ un 118v/5

uçınok : eylem, davranış

u.+ larım 178r/3

u.+ uma 132v/1

uçmağ : cennet

u.+ ına 075v/8, 129v/1, 155v/5

u.+ ıña 087v/5, 183r/9

u.+ ında 188v/5

u.+ ka 111v/1, 152v/2

u.+ nı 151v/3, 186r/7

u.+ nıñ 070r/8, 155v/4, 155v/6

u.+mahtan 163r/3

uçsuz : uçsuz, ucu olmayan

u. 079v/5

udayı : sürekli, her zaman, daima

u. 170v/6

ufal - : ufalmak, parçalanmak, küçülmek

u.- dı 194v/9, 195r/2

ufat - : ufaltmak, parçalamak

u.- kaysen 199r/6

u.- tıñ 199r/5

uht : ibadet

u. +u 179v/9

ula - : eklemek, birleştirmek

u.- gay 058v/8

ulu : ulu, yüce

u. 011r/10, 018v/3, 019v/4, 022r/4, 030r/10, 031r/2, 031v/8, 032r/6, 036r/13,

040v/2, 044r/8, 052r/2, 062v/7, 063v/1, 070r/4, 070v/2, 071r/6, 072r/4, 072r/9,
073r/8, 073v/4, 073v/9, 074v/6, 075r/9, 076r/1, 078v/7, 079r/6, 079v/6, 079v/8,
080v/3, 081r/4, 081r/5, 082r/3, 083r/4, 096r/7, 112v/8, 119v/7, 121v/6, 130r/1,
138v/1, 148v/10, 160r/2, 160v/2, 163r/3, 170r/6, 173v/11, 178v/4, 183r/6,
188r/11,

188v/9, 189r/7, 189r/8, 192r/4, 194v/7, 196r/3, 196v/8, 199r/6, 200r/3

u. boldu 056r/1, 150v/9

u.+ dur 172v/4, 180v/3

u.+ sen 045v/8, 055v/3

ulukün : özel gün, bayram, büyük gün

u. 084r/4, 168v/3

u.+ dā 079v/7, 081r/7

u.+ gā 078v/6

u.+ nū 084r/5

u.+ ün 192r/1

ululat - : yüceltmek

u.- ıñız 051r/7

u.- kay 019r/9

ululuḡ : ululuk

u.+ u 178v/8

u.+ una 182r/3

u.+ unuḡ 026v/11, 114v/8

u.+ uḡnuḡ 023v/2

ulus : ulus, millet

u.+ larnı 083v/6

u.+ una 081v/3

umsa : umut

u. 030v/4, 152r/10, 170r/3, 172r/4, 181r/9, 182v/3

u.+ m 061r/6, 188r/8, 189r/11, 198v/5, 200v/1

u.+ mızını 039v/5

u.+ sı 039v/11

u.+ sısen 038r/7

umsa - : ummak, sığınmak

u.- ganıma 101v/4

umsan - : umut bağlamak

u.- dım 008v/4, 060r/7

u.- ganlarga 016r/6

u.- ipmen 128v/4

u.- ıptırlar 039r/5, 053v/3

u.- ır 051v/8

u.- ırlar 175r/3

u.- sa 095r/4

umsasız : umutsuz

u. 122r/6, 151v/8

unagan : (Derunagan) Tanrısıl

u. 046r/1

unut - : unutmak

u.- ma 086v/6, 086v/8, 087r/1

u.- magan 086r/9

u.- magın 004v/8

unuttur - : unutturmak

u.- ıyır 102r/6

u.- magay 169v/6

unutul - : unutulmak

u.- gan 003v/7, 098r/3

u.- ıyırlar 172v/8

ur - : vurmak

u.- duŋ 001v/9

yüzünä u.- gan 086r/1

u.- ganların 086r/5

u.- ma 058r/9

Urijaş : Batşeba'nın karısı

U.+ nıŋ 022r/2

urluḡ : tohum

u.+ inıḡ 149r/11

u.+ u 150v/4

uruḡ kök : akrabalar, kabile, soy

u.+ ümä 124v/4

u.+ umuzdan kökümüzden 145r/7

urun - : dövme, vurmak, incitmek

u.- maḡ 090v/4, 148v/1

u.- up 123v/5

u.- upmen 094r/7

uruş : savaş, kavga

u. etkäymen 107v/3

u. etärlär 159r/10

u.+ ka 057v/3

u.+ ların 063r/2

u.+ larınıḡ 062v/8

u.+ u 141v/4

uruş - : savaşmak

u.- ma bolgaymen 107v/1

uruşçı : savaşçı

u. 107v/3, 110r/5

us : akıl

u.+ nuḡ 157r/14

uslu : akıllı

u. 144r/8

usluluḡ : akıllılık, zekâ

u.+ undan 099v/4

utru : karşı, aykırı

u. 141v/5, 154v/4, 159r/9, 160v/9, 175r/7

u.+ suna 068r/8, 068v/6, 148r/4, 151r/1, 154r/2, 155v/4, 156r/9

uvat - : bkz. ufat-

u.- kay 063r/2

u.- kaysen 002r/2

u.- tı 030v/3

u.- tıḡ 093v/6

uyal - : utanmak

u.- gaylar 056v/5, 153v/3, 189v/4

u.- ip 194v/4

u.- madılar 194r/2

u.- magaylar 051v/2

u.- maḥsız 169v/5

u.- masnı 159v/4

uyat : utanma

u. 016r/6

u.+ ı 167r/1

u.+ ım 121v/6

u.+ nı 169v/7

uyathı : utanç verici, utançlı

u. 015r/1, 095v/7, 134r/4, 163v/1

u. bolgaylar 016v/5, 016v/6

u. etmä 016r/9

u. etmä 189v/6

u. etär 149r/2, 149r/6

u. turupmen 095r/7

uzattır - : uzatmak

u.- gay 092r/2

uzıvat et- : kullanmak

u. -iyirlär 181v/8

uzun : uzun

u. 165r/4

uzunesli : sabırlı

u. 005v/1, 036r/17, 056r/7, 086r/7, 092v/6, 170r/9, 186v/1, 39^{bis}v/2

uzunluğ : uzunluk

u.+ un 031r/7, 034r/8

üç : üç (3)

ü. 028v/5, 029r/9, 133v/5, 135v/8, 148r/5, 168v/7

üçün : için

ü. 001r/8, 004v/3, 009r/1, 010r/1, 011v/4, 013r/10, 014r/5, 015r/4, 015r/6,
015r/7, 015v/4, 016v/3, 021r/6, 022r/3, 032r/7, 034v/7, 034v/9, 035r/2, 035r/13,
035v/8, 035v/9, 035v/10, 037r/2, 037r/5, 039r/1, 039r/3, 041r/5, 041r/7, 042r/1,
042r/2, 043r/5, 045r/4, 047v/4, 048r/4, 048r/10, 054r/9, 057r/5, 058r/8, 062v/3,
062v/4, 062v/7, 063v/5, 064r/3, 064r/5, 064v/7, 066r/4, 066v/1, 067v/5, 067v/7,
067v/9, 067v/11, 067v/13, 068r/2, 068r/4, 068r/6, 068r/8, 068r/10, 070v/1,
071r/2,
071v/5, 072v/9, 074r/5, 074r/9, 074v/3, 076v/3, 077r/8, 079v/2, 084r/4, 087r/7,
089v/3, 089v/6, 089v/9, 089v/13, 089v/14, 089v/15, 089v/16, 089v/17, 090v/1,
090v/2,
090v/5, 090v/6, 090v/8, 091r/2, 091r/4, 091r/5, 091r/6, 091r/7, 091r/8, 091v/2,
091v/4, 091v/5, 092v/1, 098r/4, 101v/2, 108v/6, 111v/5, 112v/5, 113r/2, 114r/5,
122v/1, 133v/2, 140r/4, 146v/5, 146v/6, 151v/8, 151v/9, 152r/9, 158r/6, 160v/8,
161v/4, 162v/6, 162v/14, 163r/1, 165v/8, 172v/1, 172v/4, 178r/7, 180r/7,
189v/8,
192v/10, 194r/3, 196r/9

üçünçü : üçüncü

ü. 042r/8, 168r/7

üfrä - : üflemek

ü.- r 006v/1

üläştürüçi : üleştirici, paylaştırıcı,

ü.+ sin 028r/9

ülüş : pay, hisse

ü. 080r/6, 177v/8

ü. bolurmen 144v/5

ü.+ üm 061r/7

ülüşlü : ortak, pay sahibi

ü. bolıyrlar 181v/3

ü. bolmagaymen 059v/7

ü. et 108v/3, 111r/7, 140r/1

üläş - : paylaşmak

ü.- iyirlär 162v/5

üläşin - : aralarında paylaştırılmak, miras bırakılmak

ü.- ir 157v/3

ü.- iyir 049v/2

ü.- iyirsen 048r/3, 171v/2

ü.- iyirsen 174v/6

ündövüçi : elçi

ü. 145v/7, 145v/8

ü.+ m 144v/12

ü.+ simen 143v/8

ündä - : seslenmek, çağırmaq

ü. 108r/1, 121v/4, 128r/2

ü.- diñ 080v/4

ü.- mägä 145v/9

ü.- mäh 175v/11

ü.- yir 200v/3

ü.- yirlär 190r/9

ündäl - : seslenilmek, çağırılmak

ü.- gän 095v/1

ü.- gin 021r/2

ündälgän : çağırılan, davetli, isimli, ismiyle bilinen

ü. 95v/1

üsnä : üstüne

ü. 002r/3, 005v/8, 006r/4, 006v/4, 017r/7, 017r/11, 017v/8, 019r/12, 029v/2,

034v/2, 036r/14, 037r/1 044v/10, 052v/5, 052v/6, 052v/7, 066r/5, 068r/9,

077v/1, 078v/5, 086v/3,

089v/10, 091r/2, 091v/6, 092r/7, 094r/8, 102r/3, 114r/6, 119v/4, 122v/3, 125r/7,

127v/2, 128v/2, 130v/4, 131r/7, 134r/2, 138r/4, 138v/8, 148v/8, 152r/3, 152v/9,

156v/4, 157v/2, 157v/3, 157v/5, 157v/8, 157v/9, 157v/10, 157v/11, 158r/5,

158v/1,

162v/13, 168r/2, 170r/10, 170v/8, 170v/9, 179v/13, 193r/1, 196r/3, 196v/2

ü.+ dir 158r/9

üst : üst

ü.+ lärinä 058v/4, 143v/3

ü.+ ü 121r/5

ü.+ ümä 001r/7, 003r/3, 022v/10

ü.+ ümdän 087v/14, 104v/4

ü.+ ümüzgä 014r/1, 014r/2, 014r/5, 014v/4, 035v/3

ü.+ ümüzgä 044r/6, 044v/2, 049v/6, 064v/9

ü.+ ümä 056r/1, 056r/3, 073v/4, 092v/4, 095v/2, 097v/6, 100r/5, 102r/4, 103r/6,
103v/3, 107v/2, 110r/2, 118v/2, 122v/7, 126v/6, 128v/8, 132r/3, 140r/2, 169v/7

ü.+ ümä bolsun 140r/3

ü.+ ünä 016v/9, 021r/9

ü.+ ündä 086v/4

ü.+ ündän 196r/5

ü.+ ünä 058v/7, 071r/6, 084v/1, 089v/5, 090v/7, 093v/6, 109r/7, 112r/8, 112v/6,
113r/4, 117r/5, 147r/3, 162r/10, 162r/13

ü.+ üñä 074r/7, 074r/8, 074v/8, 087r/7, 129v/8

vaht : vakit

v. 014v/9, 028r/2, 032v/10, 040v/9, 044r/7, 079r/5, 184r/3

v.+ larda 175v/2

v.+ nı 178r/4

v.+ ta 082r/7, 165r/9, 166r/14, 167v/3

v.+ tır 168r/9

vartabed : bilge, keşiş

v.+ lăr 040v/2

v.+ lărniņ 184r/5

v.+ niņ 167v/2

Vartēvar : (Vartavar Yortusu) İsa Mesih'in Tapor dağında görünüm değiştirip ışığa bürünmesine ithafen Ermeniler tarafından günümüzde hâlâ kutlanmakta olan bir bayram

V.+ niņdır 080v/6

vay : ünlem ay

v. 110v/1, 110v/2, 110v/3, 123r/8, 144r/11, 144v/2, 144v/7, 188r/6

vaz : vazgeçmek, caymak

v. kel 052v/3

venec : taç, çelenk

v.+ ni 086v/1

vernadun : İncil'de yemek odası

v.+ da 175v/10

vs : ?

V. 035r/12, 035v/7

ya : veya, ya da

y. 003v/3, 003v/5, 003v/7, 004r/3, 043r/6, 043r/8, 043r/9, 043r/10, 132r/1,
132r/3, 132r/4, 133r/7, 141r/5, 141r/6, 141v/2, 141v/3, 145r/9, 145v/8, 148r/6,
149r/12, 149v/1, 150r/3, 162r/1, 162v/14, 163r/1, 163r/13, 165v/3, 172r/5,
173v/3,
180v/8, 181r/11

yağ : yağ, merhem

y. 013r/4

y. +ıñ 118r/1

yağış : yağış

y. 018r/6

yağla - : yağlamak

y.- magay 059v/10

yağmur : yağmur

y. 117r/1

y.+ dan 116v/4

y.+ lar 018r/2

yağmurlu : yağmurlu

y. 134r/3

yaḥom : yani, veya, ve ayrıca

y. 043r/9

yaḥşı : iyi, güzel, hoş

y. 008v/11, 010v/5, 012r/2, 029r/5, 038r/8, 077r/7, 081v/4, 101v/7, 105r/5,
105v/7, 110v/7, 115v/1, 115v/2, 117v/8, 118v/3, 126v/2, 128r/1, 141v/7, 145v/9,
146r/5, 146v/1, 146v/6, 147r/12, 154v/9, 161v/2, 162r/4, 164v/3, 167r/2, 176v/5,
178r/10, 190v/3, 198r/3, 198r/4, 198v/7, 199r/5, 200r/10, 200v/5

y. et 024r/4

y. etmäḥi 39^{bis}r/7

y. ettiḡ 199r/1

y. etüçi 077v/3, 079r/4, 113v/7, 184v/9, 188v/1

y.+ dır 028r/11, 166v/10

y.+ ga 190r/5, 198v/8

y.+ larnıḡ 120v/1

y.+ nı 014v/2

y.+ sın 044r/10

yaḥşılıḡ : iyilik

y. 019v/11, 052r/4, 072r/2, 146v/7, 198v/5

y.+ ı 034v/2

y.+ imnı 109r/5

y.+ ıḡa 176v/8

y.+ ka 127v/4, 145v/10

y.+ larnı 028r/9

y.+ nı 052v/3, 071v/9, 075v/1, 106v/1, 146v/4

y.+ ta 052r/8

y.+ tan 056v/4, 110v/5

yal : iş, hizmet

y.+ ga 096r/6

yalanaç : çıplak, soyunmuş

y. 095r/5, 095v/5

yalanaçla - : soymak, elbiselerini çıkarmak

y.- dı 095r/5

y.- dım 095v/2

y.- nınız 098v/3

yalañaç : bkz. yalanaç

y.+ nı 161r/13

yalañaçlan - : soyunmak

y.- ıpmen 122r/4

yalbar - : yalvarmak

y.- ganımıznı 010v/4

y.- ganımıznıñ 044r/4

y.- ganımnıñ 055r/4

y.- ınız 011v/4

y.- ıp 037v/11, 038v/5, 047r/1, 117v/2, 198r/2, 199r/8

y.- ır 143v/4

y.- ırlar 165r/3, 165r/9

y.- ırmı 112v/1

y.- ıyık 034r/8, 035v/10, 043v/10, 054r/10, 057r/5, 062v/1, 063v/5

y.- ıyırmen 171r/6

y.- mağ 091v/4

y.- mağı 079v/3

y.- mağın 084r/2

y.- mağları 030r/3

yalğan : yalan

y. 106r/4, 106r/6, 195r/7

y.+ dırlar 139v/5

y.+ nı 106v/4

yalgız : yalnız

y. 016v/8, 022r/13, 025v/1, 028v/2, 032r/9, 032v/6, 032v/7, 033v/5, 039v/5,

041v/5,

042v/7, 044v/6, 049r/5, 055v/4, 060v/2, 062v/3, 066v/1, 068r/9, 068v/7, 069v/7,

079r/7, 089r/4, 094r/3, 143v/7, 161r/12, 172r/8, 172v/7, 173r/6, 173v/2, 173v/4,

177v/4, 178r/9, 181v/10

y.+ ıñ 083r/8, 134r/7

y.+ ıña 071r/1, 071v/4

y.+ ıñsen 131r/6

yalgızlıq : yalnızlık

y.+ nı 192r/7

yalın : alev

y.+ nı 029r/7

y.+ nın 028v/5

yaltan - : yabancılaşmak

y.- ıpmen 073v/7

y.- ıptırlar 161r/5

yaman : kötü

y. 035r/10, 057r/12, 057v/6, 059v/4, 070v/4, 085v/6, 087v/4, 092v/4, 096v/4,
100r/4, 101v/3, 102r/3, 103r/2, 107r/3, 108r/1, 109r/2, 110r/3, 113v/8, 114v/5,
114v/8, 115r/2, 117r/3, 118v/7, 119v/4, 119v/5, 119v/6, 120v/4, 122r/1, 122v/8,
124r/4, 126r/5, 128r/9, 132v/8, 136r/4, 136v/5, 138r/1, 141v/6, 151v/6, 152r/4,
161r/4, 163r/6, 163r/10, 169v/7, 183v/2, 185r/3, 185v/7, 189r/6, 189v/8, 190r/4,
198r/5, 199r/3, 199v/4, 39^{bis}v/5

y. hılınanların 052v/7

y. hılınmahtan 010r/7

y.+ dan 049r/1, 052v/3, 065v/9, 198v/7

y.+ dır 053r/7, 182v/7

y.+ ga 182v/7

y.+ lar 188r/7

y.+ ların 114v/9

y.+ nı 022v/2, 037v/3, 086v/2, 092v/6, 198v/9

y.+ nıñ 014v/7, 170r/3, 180r/5

yamanla - : kötölemek, suçlamak, kınamak, kötülük isnad etmek, küfretmek

y.- ganlarına 085r/10

y.- mahtan 105v/5

yamanlıñ : kötülük

y. 123r/3, 142v/10, 147v/9, 160r/8, 160v/12

y.+ ı 036r/18, 058v/8

y.+ ım 127v/3

y.+ imdan 087v/3

y.+ ımın 038r/4, 109r/5, 135v/2

y.+ ka 101v/7

y.+ lar 144r/4, 144v/3

y.+ ları 038r/6, 170r/10

y.+ larımdan 180v/7

y.+ larını 39^{bis}v/3

y.+ tan 052r/9

yan - : yanmak

y.- ar 069r/4, 077v/6, 079v/3, 082v/8

y.- dıñ 066v/5

y.- ıp 013r/2

yan : yan, taraf

y.+ ga 197r/4

y.+ ına 032v/5, 042r/9, 140v/2

y.+ ları 194r/1

yänäçi

y. 030v/5

yandır - : yakmak

y. 096v/7

yänir - : bkz. yäjir-

y.- gäy 005r/5

yanlı : yanlı

y. 026r/9

yañıl - : yanılmak, hata yapmak, sapmak, günaha girmek

y.- dım 128v/5

y.- magay 059v/4

yäñi : yeni

y. 012r/6, 012v/11, 025v/8

yäjir - : yenilenmek

y.- mähkä 030v/5

y  irt - : yenilemek

y. 023r/7

y  irt  ci : yenileyen, canlandıran

y.+ g   012v/11

yap - : kapatmak,   rtmek

y. 094v/6, 106r/4, 132r/4

y.- ıyır 123v/1

y.- ıyırlar 182r/9

y.- kay 058v/3

y.- ma  nı 082v/5

yazılı   y.- tı 111r/1

y.- tı   036r/9

y.- up 173v/3

yapra  lan - : yapraklanmak

y.- ıp 097v/4

yapu   : gizli, sır

y. 098v/5

y.+ lar 010v/3

y.+ larnı 022v/8

yapulu : kapalı,   rt  l  

y.+ dur 152r/2

yar : yer, yön

y.+ ı 046v/3, 159r/11, 197r/3

yara : yara

y.+ larıma 119r/8

y.+ larımın 121r/7

y.+ ların 092v/8, 198r/9

y.+ sın 086v/9, 112v/7

yaralı : yaralı

y. 109r/4, 117v/6

y.+ lar 002v/7

y.+ nı 186r/13

yaraş - : yakışmak

y.- ır 031v/8

yarat - : yaratmak

y.- ıpsen 128v/1

y.- kanı 067r/11

y.- kanıya 105r/6

y.- kanlar 028r/6

y.- kanlarıbiz 145v/2

y.- kanlarımnın 148v/8

y.- kanların 008r/5, 029v/7, 039v/10

y.- kanlarıya 177v/8

y.- kanlarıñnıñ 184r/7

y.- kanlarıñ 028r/7

y.- tı 158v/9

y.- tıñ 172r/8

yaratıl - : yaratılmak

y.- ganı 130r/9

y.- ganımıznı 006r/7

y.- ganından 069v/6

y.- ganlarıñdanmen 150v/5

y.- gannı 125r/5

y.- ıpmen 092v/3, 122r/5

y.- magan 066r/8, 156r/9

yaratuçı : yaratıcı, Tanrı

y. 158v/2, 183r/4

y.+ m 184v/6, 185v/10, 186r/1

y.+ mızga 145r/6

y.+ mıznıñ 39^{bis}r/6

Y.+ nıñ 067r/7

y.+ sın 028r/6

y.+ sına 041v/2

y.+ sında 025v/10

yargu : yargı, hesap sorma

y. 014v/4, 026v/4, 163v/2

y. etärsen 059r/1

y.+ da 022v/4

y.+ ga 007v/6, 043r/2, 149r/2, 149r/6

yargü künü : hesap günü, hesaba çekilme zamanı

y.+ nä 163v/3

yarguçı : yargıç

y. 183v/6

y.+ ları 060r/1

y.+ nı 198v/8

yargula - : yargılamak, hesap sormak

y.- ma 042v/1, 183r/10

yarıh : ışık, ışıklı, aydınlık

y. 013r/2, 018r/10, 021v/10, 024v/4, 041v/7, 066v/6, 066v/7, 067v/3, 081r/2,
081v/8, 087v/8, 095v/4, 098v/4, 105v/7, 115v/4, 125v/3, 127r/6, 142v/4, 153r/8,
154r/1, 154r/10, 162r/6, 183v/6, 183v/7

y.+ ı 033v/6, 068v/5, 069r/5, 074r/7, 110v/8, 119r/2, 153v/10

y.+ indandır 158v/9

y.+ ını 178v/9

y.+ ını 094r/1

y.+ ını 093r/8, 101r/7

y.+ ka 034r/5, 110v/6

y.+ lar 018r/3

y.+ nı 021r/9, 033v/6, 049v/8, 051v/1, 158r/6

y.+ nın 012v/7, 012v/8, 087v/9, 094v/6

Y.+ nın 183v/8

y.+ tan 041v/7, 156r/11

y.+ tandır 158v/5

y.+ tır 154r/9, 156r/8, 157r/9, 157r/13, 157v/7

yarıhlan - : aydınlanmak, ışımak

y.- dı 081r/6

y.- gan 081r/6, 081v/8

y.- ınız 098v/4

y.- ır 162r/7

y.- maga 179r/1

y.- masam 178v/9

yarıhlat - : aydınlatmak

y. 093r/8, 096v/7, 109v/1, 112r/4, 135v/5, 186r/10

y.- ıp 101r/5

y.- kay 093r/2

y.- kaysen 073r/9

y.- ma 021r/8

y.- tı 135v/4

y.- tın 073r/8, 135v/6

yarıhlatuçı : aydınlatan

y. 078r/6

yarıqlı : ışıklı, parlak, parlayan

y. 028v/6, 028v/9, 069r/4, 069v/4, 070r/5, 070r/9, 074r/7, 086r/9, 091v/3,
093r/9,

107v/5, 113r/6, 120r/2, 121r/3, 142v/8, 157v/10, 158r/7, 158r/9, 158r/12,
160v/4,

186r/2, 188v/5, 189r/9, 199v/1, 199v/6, 200r/9

y.+ larga 146r/2

y.+ larnı 081v/3

yarıqlı : aydınlık

y.+ ka 102v/7

yarım : yarım

y. 168r/9

yarımkeçä : gece yarısı

y. 115v/5

y.+ dā 012r/4

yarımkün : gün ortası, öğle

y. 115v/4

y.+ dā 054r/1

yarlı : fakir, muhtaç

y. 004r/5, 011v/8, 051v/3, 054v/6, 195r/4

y.+ ga 059r/1, 146r/11

y.+ ga boldum 124v/2

y.+ nı 027v/7, 166v/6, 199v/8

yarlığa - : esirgemek

y. 022r/4, 029v/3, 030r/4, 031r/4, 031v/5, 032v/5, 033r/7, 034v/7, 034v/9,

035r/2, 035v/11, 038v/7, 038v/11, 039v/1, 041r/5, 041r/7, 041r/9, 047v/5,

048r/5,

050r/6, 050r/8, 054v/9, 056v/2, 063r/3, 063v/8, 064r/3, 064r/5, 064r/7, 065r/3,

070v/2, 078v/5, 080r/5, 084v/5, 084v/8, 087v/2, 109r/2, 120r/6, 122r/4, 123r/6,

127r/5, 127r/6, 128v/1, 133r/4, 150v/6, 161r/7, 161r/13, 177v/7, 183r/6, 183v/2,

185r/9, 186r/9, 186v/5, 188r/10, 188v/9, 189r/8, 190r/4, 197v/4, 198r/9, 199v/7

y.- dı 011v/7, 063v/7

y.- dılar 192v/9

y.- dım 124v/2

y.- dın 032v/3, 077v/2, 084v/5, 137r/6, 198v/3

y.- gay 011r/3, 029r/3, 029v/9, 035v/6, 044r/6, 044v/3, 054r/10, 057r/6, 062r/7,

066v/2, 072r/6, 075v/5, 091v/7, 129r/8, 39^{bis}r/9

y.- gay 034v/4

y.- gaysen 127r/3

y.- magan 109v/7

y.- masan 176v/11

y.- masnı 159v/3, 160v/11

y.- r 150r/8

y.- rsen 133r/5, 186v/2

yarlıgamaḥ : merhamet, rahmet

y. 005r/3, 015v/7, 044r/10, 152r/2, 186v/6

y.+ı 006v/3, 010r/2, 028r/11, 036r/15, 059v/9, 064v/10, 186v/10

y.+ın 005v/8, 020r/2

y. +ının 021r/6

y. +ın 009r/3, 056r/1, 092v/8, 095v/4, 115v/2, 172v/4, 180v/6, 39^{bis}v/6

y. +ına 022r/4, 128v/7, 183r/6, 188r/11, 189r/8

y. +ından 037v/7, 180v/8, 180v/9

y. +ın 003v/4, 008v/3, 015r/5, 033r/10, 033r/11, 033v/8, 087v/13, 101v/4,

105r/6,

108r/5

y. +ının 016v/2, 029r/5, 101r/1

y. +ılı 180v/3, 180v/5

y. +nı 019v/6, 020v/3, 087v/9, 111v/7

y. +nı etâr 005r/7

y. +nı 112v/3

yarlıgan - : esirgenmek

y.- gay 029v/7, 155v/6

y.- maḥı 035v/4

yarlıgovsuz : esirgeyici olmayan

y. 124v/4

yarlıgovuḥı : esirgeyen, merhametli

y. 031v/7, 038v/7, 056r/7, 087r/8, 113v/9, 117r/6, 166v/2, 189v/3, 198v/3,

199v/6

y.+ dır 005v/1, 145r/10

y.+ sen 122r/7, 125r/3, 170r/8, 39^{bis}v/2

yartın : yandan, taraftan

y. 115v/3, 143r/6

yasa - : yapmak, düzeltmek, onarmak, iyileştirmek

y.- rsen 131r/4

yas : ağıt, hıçkırık

y. 144v/10

yasal - : inşa edilmek, onarılmak

y.- sın 024r/4

yasır : esir

y. 126v/4

y. boldum 122v/3

y. etip 099r/2, 101v/6

yasırlıh : esaret

y.+ ka 094v/2

yaş : yaş, gözyaşı

y. 013r/8, 090v/1, 117r/2, 117v/3, 117v/5, 122v/6, 127r/5, 149v/2, 162r/5,

168v/10

y. t k p 094r/7

y.+ ı 110v/8

y.+ ı  090v/8

y.+ ı ızını 013r/4

y.+ ları  068r/8

y.+ nı 104r/7, 125v/6

y.+ nı  149r/8

ya art - : ye ertmek

y.- irsen 131r/5

ya ıl : ye il

y. 097v/4

ya ın - : saklanmak, gizlenmek

y.- ma 132r/1

ya ır - : saklamak, gizlemek, ka ırmak

y.- dılar 057v/9

y.- ıldı 061r/2

y.- ıptırlar 060r/8

y.- ır 143r/4

ya ırlı  : gizli, saklı

y.+ tan 099v/2

yaşnamah : şimşek, yıldırım

y. +lar 018r/12

y.- +tan 117r/2

yat - : yatmak

y.- iptır 195r/5

y.- kan 109v/3, 114r/4, 115v/2, 195r/8, 195v/3

yatlan - : yabancılaşmak

y.- ganlar 175r/6

y.- ipmen 070v/5

yayıl - : yayılmak

y.- dı 046v/3

y.- gan 157v/7, 158r/5

y.- iptır 060r/4, 157v/2

yaz - : yazmak

y.- armen 163v/9

y.- dı 167r/11

y.- gaysen 167r/9

y.- gın 165v/1

yaz : yaz mevsimi

y. 192v/1

yazılı : günah, hata, yanlış

y. 022r/13, 022v/5, 029r/6, 037r/3, 039v/5, 084v/3, 084v/7, 091v/9, 092r/7,
092v/7, 095v/3, 097v/4, 099v/3, 100r/2, 102v/3, 103v/3, 106r/3, 108r/7, 109v/3,
111r/2, 111r/5, 111r/7, 111v/8, 112r/3, 112r/4, 115v/7, 119r/1, 119r/4, 119r/6,
121v/4, 124v/6, 128r/8, 144r/12, 144v/3, 144v/7, 149r/4, 149r/9, 149r/11,
162v/16,

180r/3, 186r/13, 187r/5, 188r/7, 189r/4, 199v/8, 200r/3, 39^{bis}r/3

y. ettim 022r/13, 033r/9

y. yaptı 111r/1

y.+ ı 126r/3, 151v/6, 153v/9

y.+ im 102r/5, 102r/6

y.+ imdan 136r/4

y.+ imızga 005v/5

y.+ imnı 101r/5, 109v/5, 109v/6, 122r/3, 124r/5

y.+ imnıñ 100v/4, 121r/7, 127v/4

y.+ in 032v/3, 147v/10, 148r/1, 163v/5

y.+ indan 163r/9, 163r/12, 166r/2, 166r/4

y.+ inıñ 168v/4

y.+ ıñnı 004v/10

y.+ ka 094r/6, 100v/1, 100v/2, 105v/2, 120r/2, 126v/1, 168v/5

y.+ lardan 098v/3, 175r/7, 176r/11

y.+ larga 043r/1, 117r/5

y.+ larım 022r/11, 037r/6, 092v/1, 094r/7, 097r/5, 110v/4, 112r/8, 122v/7,

126v/3, 189r/7

y.+ larıma 070v/4, 072r/2, 072r/5, 073v/6, 075v/2, 075v/5, 091v/8, 100v/4,

109r/8,

109v/1, 122v/6, 131r/16, 136v/5, 137v/5, 139v/8, 170r/7, 171r/7

y.+ larımdan 022r/8, 023r/4, 071v/8, 075r/8, 075r/9, 110r/6, 137r/4, 185r/3,

185v/7

y.+ larımız 014r/5, 015v/3

y.+ larımızdan 199v/4

y.+ larımızga 021r/5, 198r/5

y.+ larımıznı 030r/5, 047r/3, 079r/3

y.+ larımıznıñ 078v/1

y.+ larımın 029v/2, 036r/5, 038v/6, 070v/8, 072r/3, 074r/4, 075v/3, 076v/1,

080r/1, 107r/3

087v/3, 087v/11, 087v/13, 088v/2, 093r/6, 093r/9, 098r/7, 105r/2, 105r/3,

106r/5,

106v/6, 118v/7, 133v/2, 169v/5, 169v/6, 169v/9, 170r/5, 170v/3, 170v/5, 183v/2,

188r/10, 189v/7, 189v/8

y.+ larımınñ 088v/3, 094v/6, 102v/6, 121r/8

y.+ ların 148r/3, 148r/11, 168r/10, 168v/10, 170r/11

y.+ larına 133r/3, 133r/7

y.+ larınñ 092v/9

y.+ larını 175r/1, 185r/9

y.+ larınñ 176v/1, 178r/6

y.+ nı 050r/5, 050r/7, 050r/9, 084v/2, 124r/7, 149v/5, 168r/2, 171v/3

y.+ nıñ 059v/6, 099r/2, 103v/8, 106r/7, 107v/5, 108r/7, 149v/2, 152r/9, 168v/3

y.+ ta 148r/9

y.+ tan 028v/7, 033r/2, 038v/8, 070r/1, 120r/7, 120v/4, 122v/2, 163r/6, 163r/10,

163v/9

y.+ tır 148v/10

yazılılan - : günah işlemek

y.- ganımızdan 172r/9

y.- sağı 149v/9, 149v/11

yazılılı : günahkâr

y. 029v/2, 037r/5, 038v/10, 058v/7, 070v/2, 071v/5, 072v/1, 072v/7, 072v/9,
073v/8, 076r/2, 076v/5, 084v/3, 085r/7, 089v/4, 091v/5, 109r/2, 111v/5, 117v/2,
119v/1, 122r/8, 127v/2, 133r/6, 139v/6, 142r/8, 151v/8, 160r/8, 161v/7, 164r/7,
187r/3, 188v/4

y. bolduğı 014r/7

y.+ dırlar 139v/5

y.+ ga 129r/8, 186r/9, 186v/5, 197v/5

y.+ lar 036r/14, 039r/1, 039r/3, 060v/2, 071r/2, 071v/5, 072v/9, 074r/5, 076v/3,
087r/7, 089v/3, 161v/4, 162v/14

y.+ larga 066v/2, 080r/5, 39^{bis}r/9

y.+ larnıñ 002r/2, 039v/11, 058r/7, 098r/5, 163v/12, 39^{bis}v/4

y.+ nı 038v/8, 113r/5, 127v/1, 169v/2

y.+ nın 053r/7

y.+ nıñ 057v/6, 059v/10, 141v/5, 142r/4, 142v/9, 142v/12, 142v/14, 144r/2,

159r/5,

159r/8, 159v/6, 160r/1, 160r/7, 160v/7, 161r/8

yazılıhsız : günahsız, masum, suçsuz

y. 092r/2, 103r/4

y.+ larnıñ 141v/1

y.+ nıñ 142r/4, 145v/5, 146r/4, 152r/7, 152v/4

yazov : kayıt, yazı, defter

y.+ ga 026v/4

y.+ un 078v/1, 127v/5

ye - : yemek

y. 135r/1

y.- di 141r/8, 149v/11

y.- ğanlärgä 176r/7

y.- gäy 148v/4

y.- mäh 177r/5

y.- mähkä 049v/4

y.- mählihkä 174v/7

y.- mäsä 182v/9

y.- mäsälär 176r/5

yeber - : göndermek, iletmek, ulaştırmak

y. 039r/9, 093r/8, 093v/3, 094r/4, 115v/6, 118v/5, 135v/1, 141r/10, 187v/11

y.- di 020r/1, 051r/1, 141v/11

y.- diñ 003r/3, 014r/2, 014r/4, 014v/3, 089v/7, 133v/9, 134v/5, 137r/6

y.- gän 173v/7

y.- gäy 062v/6

y.- iptir 135r/1

y.- ir 143v/10, 161v/8

y.- mä 113r/5

yeberil - : gönderilmek

y.- gänni 042v/5

yedir - : yedirmek

y.- diñ 067v/7, 089v/7

y.- iyirsen 050v/6

y.- mäh 089v/14

yedirüçi : yediren, besleyen

y.+ sin 089v/7

yedürüçi : bkz. yedirüçi

y.+ lärgä 166v/7

y.+ mizgä 050v/5

yel : yel, rüzgar

y. 006v/1, 025r/2, 149v/1

y.+ dän 116v/3

y.+ lär 018r/4

yemir - : yıkmak

y.- gäysen 058v/5

yemiril- : çökmek, yıkılmak

y.- mähindän 114v/9

yemiş : meyve

y. 025r/4, 030v/3, 070r/8, 105r/5

yemiřlät - : meyve çıkarmak, üretmek

y. 105r/5

yemişsiz : meyvėsiz

y. 124r/2

yeñ - : yenmek, kazanmak

y. 110r/4

y.- mägä 104v/4

yeñüçi : yenen, galip, üstün

y. 022v/3, 039r/7, 073r/7

y. bol 104v/3

y. etkäysen 179v/13

yer : yer, dünya

y. 008r/7, 015v/7, 018r/12, 033v/11, 043v/6, 044v/9, 047r/9, 058v/7, 077v/1,

087v/5, 113r/4, 138v/4, 152v/9, 156v/3, 166r/12, 168v/4, 177r/9, 182r/11,

184r/2,

39^{bis}v/7

y.+ dä 003v/7, 014v/8, 015v/3, 024v/11, 025v/2

y.+ dädır 007r/8

y.+ dän 005v/7, 027v/7

y.+ dä 027v/5, 041v/9, 048v/6, 134v/1, 138r/8, 140v/4, 161v/6, 176v/8, 177r/10

y.+ dägilärniñ 182r/1

y.+ dän 052v/8, 096r/5, 161r/8, 161v/4, 197v/3

y.+ gä 007v/9, 008v/11, 032r/1, 045v/10, 080v/1, 081r/4, 090v/3, 095v/1,
100r/3, 182v/4

y.+ i 006v/2

y.+ imniñ 144v/11

y.+ in 168v/3

y.+ inä 031r/8

y.+ indä 107r/6

y.+ indän 061r/7, 151r/2

y.+ inä 126v/6, 150v/3, 150v/10, 195v/3

y.+ iñni 108v/1

y.+ lärin 141v/1

y.+ ni 013r/8, 031r/6, 032r/5, 036r/6, 041v/2, 055r/9, 065r/12, 082r/8, 171r/2

y.+ niñ 018r/14, 025r/8, 038r/6, 115v/5, 117r/3, 183r/4

y.+ niñ 025r/9

yergä : düzen, kural, kanon

y.+ dän 002r/1

y.+ läriñni 113r/4

y.+ ɳä 084v/9

y.+ sin 162r/2

yergälik : düzen, kural, kanon

y.+ i 045r/10

y.+ inä 184v/5

vergälät - : düzenlemek, organize etmek

y.- tiņ 040r/11

yeriş - : erişmek

y. 111r/2

Yerusağēm : Yerusalem, Kudüs

Y.+ niņ 012r/6

Yērusağēm : bkz. Yerusağēm

Y.+ niņ 024r/5

yet - : yetmek, yetişmek, erişmek, varmak

y.- käy 127v/7

y.- mägä 114v/2, 166v/5

y.- tilär 152v/2

y.- är 163r/4

yetiş - : yetmek, yetişmek, erişmek, büyümek

y.- kändä 063r/4

y.- känimiz 061v/9

y.- mä 031v/1

y.- mä 062r/4

y.- sin 004r/2

yetiz : mükemmellik

y.+ inä 151r/14

yetkinçä : yeterince, yeterli

y.+ dir 178v/6

yetkir - : yetiştirmek, ulaştırmak

y.- ir 151r/10

yetkiz - : bkz. yetkir-

y.- mä 092v/4

yetmiş : yetmiş (70)

y. 149v/11

yetövsüz : yetersiz

y. 114r/8, 156r/8, 157v/7, 173v/10, 39^{bis}v/7

y.+ dür 036r/13

yez : pirinç, bakır

y.+ dän 123v/6

Yēzegia : Yahuda kralı Hizkiya

Y. 136r/6

yığ - : yığmak, biriktirmek, toplamak

y.- iptir 166r/11

y.- lar 150v/4

yıgıl - : toplan-

y.- ganlarga 077v/3, 078r/3

y.- ganlarnıñ 077r/6

y.- ıp 040v/3

y.- ıpbız 078v/6, 081r/7

yığın : topluluk, meclis, toplantı, katedral

y.+ da 083v/2

y.+ ı 083v/4

y.+ ımız 046v/1

y.+ ları 056r/4

y.+ nıñ 068v/6, 082v/4

yığıştır - : toplamak

y.- gay 147r/12

y.- gaymen 177r/11

yıgla - : ağlamak

y.- ganıma 127r/4

y.- gannı 111r/5

y.- gay 144v/10, 148r/3

y.- magay 147v/10, 148r/1

y.- maḥ 090v/4, 132v/4, 145r/4, 148r/11, 161v/9

y.- maḥıñ 091r/3

y.- maḥlığa 106r/1

y.- maḥnıñdır 106r/2

y.- maḥtan 144r/11

y.- p 093r/4, 094r/7, 163v/5, 164r/7

y.- r 150v/10

y.- rlar 144r/10, 160v/7

y.- yıḥ 39^{bis}r/5

yıḡöv : bkz. yıḥöv

y. 192v/7

y.+ läř 174r/8

y.+ ünä 028v/2

yıḥ - : yıkmak, devirmek

y.- ıp 099r/1

yıḥıl - : yıkılmak, devrilmek

y.- ganga 111r/2

y.- gannı 092r/3, 102v/3, 112r/3, 187r/5, 197v/5

y.- ıp 109v/3

y.- saḡ 149v/9

yıḥkün : pazar günü

y. 168v/2

yihöv : kilise

y. 145r/8, 161r/12

y.+ nüñ 179v/6, 179v/9

y.+ ü 043v/2, 062v/4

y.+ ünä 042v/7

y.+ üñnü 040r/10

y.+ üñnün 39^{bis}v/9

y.+ üñä 097v/3

yıl : yıl

y. 168r/9

y.+ ga 136v/3

y.+ larga 062v/4

yılan : yılan

y. 025r/6

yılıhsız : sürü

y. 103v/6

yılıh : yıllık

y. 192v/8, 197v/6

yıltra - : parlamak

y.- sa 068v/5

y.- yırsen 067v/3

yıltrım : yıldırım

y.+ dan 117r/2

yır : şarkı

y. 009v/5, 012v/11

y.+ ı 062r/5

yıraḡ : uzak, ırak

y. etti 006r/2

y. ettiḡ 003r/4, 004v/2

y.+ tın 160v/9, 161r/2

y.+ tır 005v/10

yıraḡlan - : uzaklaşmak

y.- dı 046v/3

y.- gannı 107v/7

y.- ıp 161r/5

y.- ıpmen 070v/6, 122r/3, 124r/6

y.- ır 163r/2

y.- maḡtan 182v/8

y.- sam 128r/2

yıraḡlat - : uzatlaştırmak

y.- magaysen 073v/8

yırla - : (şarkı, ilahi) söylemek

y.- gay 001r/4, 023v/10

y.- p 044v/6

algış yırların y.- yırlar 173r/9

yis : koku

y. 126r/1

Yisus Krisdos : bkz. Jisus Krisdos

Y. 172r/1, 172r/3

yoğar : yukarı

y.+ gi 040v/8, 081v/3

y.+ tın 147v/3

yoğarı : yukarı

y. 027v/5, 047r/1, 154v/2, 158r/10, 159v/8

yoh : yok

y. 043r/6, 043r/7, 097r/6, 122r/2, 148r/7, 149v/7, 158v/6, 158v/8, 161r/9,

164v/11, 196v/5

y. et 165r/10

y. etkäysen 009r/5

y.+ men 122v/5

y.+ tur 001r/9, 006v/1, 014v/9, 015v/5, 037v/2, 042v/2, 052r/1, 110v/7, 110v/8,

119r/1, 119r/6, 120v/2, 122r/6, 123v/5, 128v/6, 143v/7, 164v/2, 182r/5, 196v/6

yoh esä : yoksa, ama, değil, veya

y. 132v/4

yoharı : bkz. yoğarı

y. 070r/4, 174r/10

y.+ dır 181v/9

y.+ gi 174v/1

yoħesä : yoksa, ama, değil, veya

y. 111v/7, 113r/3, 122r/4, 126r/7, 127r/3, 139v/5, 150v/3, 155r/5, 156r/5,
158r/6, 160r/10, 160v/4, 192v/9, 194r/2, 196r/2, 197r/1

yoħsa : yoksa, ama, değil, veya

y. 003v/2, 003v/4, 003v/6, 005v/7, 015r/3, 015v/9, 016r/10, 023r/10, 047r/3,
049r/1, 053r/7, 056r/6, 074r/1, 084v/8, 087v/14, 094r/4, 094r/7, 101v/7, 104r/2,
122v/2, 132r/7, 142r/12, 142v/7, 143v/10, 145r/2, 147r/8, 148r/7, 148v/2,
149v/7,
158r/10, 158v/5, 158v/8, 161r/8, 163r/3, 164v/11, 166r/4, 168v/2, 168v/3,
168v/4,
168v/6, 172r/8, 172v/8, 174v/9, 182r/2, 194v/8, 195v/4, 39^{bis}v/4

yol : yol

y. 060v/11, 084v/6, 087v/8

y. körgüz 008v/5, 190r/5

y. körgüzdü 034r/4

y. körgüzgäy 008v/11

y. körgüzgin 055v/5

y. körgüzüçi 015v/5

y.+ dan 199r/3

y.+ ga 094r/3, 097v/7, 102r/2, 125v/5, 128r/9, 190v/3, 199r/1, 199r/3

y.+ lardan 39^{bis}v/5

y.+ ları 141v/3

y.+ larımdan 190r/5

y.+ larıñ 013v/9

y.+ un 005r/9, 143r/9, 165v/10, 173v/1

y.+ una 021v/2, 194r/5

y.+ uñ 108v/5

y.+ uña 055v/5, 096v/3, 103r/8, 117v/5

y.+ uñnu 023v/4, 108r/8

yolçun : yolcu, seyyah

y. 021r/3

yolduz : yıldız

y.+ lar 024v/4

y.+ ları 018r/2

y.+ ların 015r/9

yollu : uygun, benzer

y. 176v/2

yoluḥ - : karşılaşmak, buluşmak

y.- kaymen 110r/7

y.- masa 150r/2

y.- sa 177r/4

y.- up 179r/5

y.- uptur 168v/1

yöpsün - : kabul etmek, onaylamak

y. 029v/11, 032v/4, 039r/4, 040v/6, 070v/1, 072v/7, 074r/2, 074v/3, 076r/9,

077r/5, 078r/6, 109r/8, 124r/3, 127r/8

y.- gäy 010v/4

y.- gin 083r/6

y.- gän 081v/7, 083r/6

y.- gäy 044r/4, 065v/5

y.- gäybiz 164r/10

y.- gäymen 170r/6

y.- mä 045v/5

y.- mähkä 044r/3

y.- mäs 043r/11

y.- särlär 163v/2

y.- üp 39^{bis}r/2

y.- ür 148r/6, 148v/3, 149v/7

yöpsünövlü : kabul edilen, onaylanan

y. 102v/6, 178r/5

y. bolıyıḥ 015v/10

y. bolsun 016r/4

yöpsünüvlü : bkz. yöpsünövlü

y. bolgay 073v/2

yuban - : yıkanmak

y.- maḥıḡnı 003r/3

y.- maḥka 009v/3

yuhalat - : silmek

y. 118r/4

yuhla - : uyumak

y.- gan 196r/4

y.- ganlarga 030v/3

y.- maḡız 013r/6

y.- mas 065v/3

y.- masın 065v/2

y.- yırlar 002v/7

y.- yırsen 013r/10

yuhöv : bkz. yıḥöv

y.+ nüḡ 035v/10

y.+ üḡnü 045v/2

yuhū : uyku

y. 104r/2, 114r/5

y.+ da 001v/4

y.+ ga 065v/3

y.+ nu 118r/4, 120v/7

y.+ nuḡ 009v/1, 114v/5

y.+ su 196r/4

yuhusuz : uykusuz

y. 097r/2, 151r/8

yut - : yutmak

y.- up 100r/6, 132v/7

yuv - : yıkamak

y. 117v/7, 121r/6

y.- duḡ 079r/3

y.- gın 022r/7, 022v/10

y.- ıyır 193v/8

yuvuḡ : yakın, yakında, akraba, komşu

y. 060r/1, 060r/5, 114r/2, 121v/5, 134v/2

y.+ sen 179r/3

y.+ ta 150r/2

y.+ tagini 147r/4

y.+ tur 025v/5, 053r/2, 155v/5

y.+ turlar 172v/9

yuvuḡla - : yaklaştırmak, birleştirmek

y.- saḡ 182v/5

yuvuḡlan - : yaklaşmak, toplanmak, birleşmek

y. 139r/6

y.- ıḡız 049v/8, 051v/1

y.- ıpbiz 173v/5

y.- ma 182v/7

y.- ma bolmaslar 153r/7

y.- maga bolmaslar 153v/7, 154r/5

yuvuḡlat - : yaklaştırmak, birleştirmek

y.- ır 165v/12

yuvuḡlu : yakın

y. 145v/8

yügün - : eğilmek, baş eğmek

y.- mähliḡ 164v/7

y.- üp 069r/9

y.- ürlär 152v/10

y.- ürmen 146r/4

yügünç : secde

y. 147r/11, 151r/12, 151r/14, 169r/7

y.+ i 150r/9

y. etkäy 168v/7

yügündür - : eğilmek, ibadet etmek

y.- iyirlär 154v/7

y.- мәссиз 156r/5

y.- ürmen 161r/2

yügür - : yürümek

y.- mä 194r/7

yühöv : bkz. yıhöv

y.+ üñä 040r/2

yüklü : yükü olan

y. 084v/3

y.+ läрни 39^{bis}r/2

y.+ lär 095r/2

yüklä - : yüklemek

y.- gän 092v/7

yüklän - : yüklenmek

y.- di 122v/7

yüräk : yürek

y. 023r/6, 024r/2, 062r/5, 139r/9, 151v/2, 39^{bis}r/5

y.+ im 008r/2, 055v/6, 055v/8, 059v/4, 129r/7

y.+ imä 099r/6

y.+ imiz 012r/2, 016r/8, 066r/5, 066r/6

y.+ imizni 039v/6

y.+ imizniñ 010v/2, 044r/5

y.+ imni 093r/2, 093r/8, 105r/3, 119v/6, 121r/3, 123v/1, 125v/2, 135v/5, 181r/10

y.+ imniñ 037v/6, 127r/7, 190r/3

y.+ iña 070r/6

y.+ iña 069v/7

y.+ läri 053r/3

y.+ lärendä 057v/2

y.+ lärendän 194v/5

y.+ läriñ 019v/8

y.+ läрни 39^{bis}r/2

yüräklän - : öfkelenmek, celallenmek

y.- mähniñ 003r/2, 036r/14

y.- mähni 037v/3

yüräkli : yürekli

y.+ lär 019r/3

yürü - : yürümek

y.- dü 045r/1

y.- dün 077v/2, 138r/5
y.- gän 102r/3
y.- gändän 122v/4
y.- gänimni 057v/8
y.- gäninä 100v/6
y.- gäniñni 085r/6
y.- gäymen 097v/3, 112r/7
y.- mä 092r/9, 127v/1
y.- mägä 093v/5
y.- mähliḡ 138r/3
y.+ mähtän 110v/7
y.- mäs 192v/2
y.- iyir 100r/5, 141r/3
y.- yirmen 106v/3

yürüt - : yürütmek

y.- tün 067v/9

yüz : yüz

y. 166v/3
y.+ läri 052v/7, 153v/3
y.+ lärin 173v/2, 182r/9
y.+ läriñiz 051v/2
y.+ ü 168r/2, 170v/8
y.+ üm 072v/3, 073r/4, 076r/4, 076v/7, 089v/4, 109r/7, 128v/2

y.+ ümüz 066r/5

y.+ ün 143r/4

y.+ ündän 091r/6

y.+ ünä 198r/7

y.+ üñdän 023r/8, 036r/11

y.+ üñdän 189r/10

y.+ üñnü 004r/4, 016r/9, 023r/4

y.+ üñnü haytarmagın 008r/10

y.+ üñnün 033v/6, 059r/4

y.+ üñä 186r/2, 188v/8, 190v/4

y.+ üñä urgan 086r/1

yüzlü : yüzlü

y. 135r/6

yüzük : yüzük

y. 153v/2

yänir - : bkz. yeñirt -

y.- mähkä 102v/7

yänä : yine, tekrar, yeniden

y. 146v/1, 149v/6, 178r/7, 194v/2, 198v/4

yänäçi : yine, tekrar, yeniden

y. 087v/7, 092r/6, 095r/2, 126r/3, 127r/3, 131r/4, 194v/6, 195r/4, 196r/8,

196v/7

yäñi : yeni

y. 078v/5, 126r/7

Y. 176r/3

yäñil - : yenilmek

y.- ir 142v/7

yäñilän - : yenilenmek

y.- ir 165v/5

yäñiril - : yenilenmek, canlanmak

y.- isärlär 162v/10

y.- särlär 162v/10

yäñirmäklik : diriliş

y.+ idir 162v/9

yäñirt - : bkz. yeñirt -

y. 121v/3

zabun : hasta

z.+ larnı 027v/7, 39^{bis}r/2

zabunlan - : hastalanmak

z.- gan 023r/3

zabunluḡ : hastalık

z.+ tabiz 015v/3

z.+ um 004v/2

zadasız : kusursuz, hasarsız, zararsız

z. 010v/7, 030r/2, 081v/1, 169v/11, 171r/3

zajit : kayıp, hasar

z. 112v/4

Zak‘aria : Zekeriya Peygamber

Z.+ ga 040v/6

Z.+ nıḡ 024r/11, 025v/6, 026v/6

zaman : zaman, vakit

z. 015v/5, 043r/6, 091r/1, 119v/7, 131r/15, 177r/9, 178r/4, 183r/1

z.+ da 177r/3, 177r/11

z.+ dan 193v/6

z.+ dır 177r/7

z.+ ga 178r/5

z.+ imnı 118r/8

Z.+ in 101r/4

z.+ ina 040r/7, 050v/9, 077r/2, 084r/7, 090v/5, 100r/1, 101r/1, 113v/1, 114r/5,

114v/3, 192r/6

z.+ ında 021v/13, 177r/5, 177r/8, 196r/5

z.+ ında 173r/5

z.+ nı 131r/16, 176v/2, 178v/1, 193v/8, 195v/7, 195v/10, 196v/7

zarbililik : güç kullanma, şiddet, zorbalık

z. 097v/7

zavallı : zavallı

z.+ nı 122v/4

zawag : çabalar, emekler, zorluklar

z.+ larımdan 124r/6

zeli : (Eli) „Aman Tanrı’m!“

z. 112v/8

znehârlık : himaye, hamilik

z.+ kä 076r/4

z.+ tä 073r/3, 076v/7

zenhârlık : bkz. znehârlık

z.+ kä 072v/2

zera : çünkü

z. 001v/9, 002v/2, 006r/7, 007v/6, 008r/8, 008v/4, 008v/5, 008v/8, 008v/9,
009r/6, 028r/10, 030v/10, 032v/6, 033v/4, 037r/5, 038r/7, 039r/5, 039v/8,
044v/9,
049r/2, 051v/9, 054v/5, 054v/10, 054v/12, 056v/6, 061r/8, 061v/1, 087v/5,
106r/4,
113r/5, 118r/5, 119r/1, 120r/1, 121v/5, 122r/2, 122r/5, 122r/6, 122v/7, 123r/7,
123v/2, 125r/2, 128r/8, 128r/9, 128v/1, 128v/4, 128v/8, 134r/6, 136r/5, 139r/7,
140v/3, 143r/5, 143v/5, 143v/7, 144r/8, 145r/10, 145v/1, 145v/11, 146r/10,
146v/8,
148v/2, 148v/3, 148v/6, 149v/10, 150r/8, 151v/12, 152r/3, 153r/7, 153r/8,
153v/9,
156v/5, 157v/1, 158v/9, 168r/2, 170r/8, 170v/4, 171r/10, 172r/8, 173r/10,
176r/12,
176v/7, 176v/11, 177r/4, 177r/7, 177r/9, 177v/2, 178r/3, 178v/7, 178v/9,
179r/13,
180r/9, 180r/11, 181r/14, 181v/4, 182r/7, 183r/2, 188v/10, 189r/5, 189v/2,
189v/6,
196r/9, 196v/2, 196v/5, 198v/7, 199r/4, 200r/5, 200r/8, 39^{bis}v/3
Z. 024v/7

zından : zindan, hapis

z. 108r/6
z.+ dan 061v/2
z.+ ga 127r/1
z.+ indan 180r/5

zırgel : yoksun, mahrum

z. 177r/6

z. boldum 124v/1

z. bolganlarga 005r/7

z. bolmas 163r/3

zıvot : rahim, karın, yaşam

z.+ u 192r/3

zoba : mercanköşk otu

z. 022v/10

zor : güç

z.+ u 073r/8, 073v/4, 073v/9, 076r/1

z.+ un 071r/6

zork'lu : güçlü, kudretli

z. 074v/2

zorlu : kahraman, şövalye

z.+ lar 007r/2

z.+ ları 045v/8

zpahi : sipahi, atlı asker

z. 062v/8

z.+ lărniņ 062v/8

zrgel : bkz. zirgel

z. etmä 096r/3

zulum : zulüm

z. etmägäy 065v/7

z.+ ları 016v/6

z.+ un 030v/4

zürät : soy, nesil

z.+ inä 020r/5

z.+ iniñ 036r/4

z.+ iñizni 015r/8

2-inçi : ikinci

101v/2, 153v/8, 158v/10, 160r/3

3-ünçi : üçüncü

154r/3, 160r/6

4-ünçi : dördüncü

154r/5, 155v/3, 160r/9

5-inçi : beşinci

154r/7, 160r/12

6-inçi : altıncı

154r/9, 160v/4

7-inçi : yedinci

154r/11, 154v/2, 160v/6

8-inçi : sekizinci

154v/4, 160v/9

9-unı : dokuzuncu

154v/7

10-unı : onuncu

155v/3

SONUÇ

Bu çalışmada Ermeni Harfli Kıpçak Türkçesi ile oluşturulmuş bir Dualar Kitabı incelenmiştir. Eserin transkripsiyonu ve günümüz Türkçesine çevirisi yapılmış, gramatiksel dizini oluşturulmuş ve eserde biçimsel inceleme yapılmıştır.

Eserdeki isimler, isim yapım ekleri, isim çekim ekleri; fiiller, fiil yapım ekleri, fiil çekim ekleri, dizin ve metin üzerinden incelenmiştir.

İsimler iki ana başlık altında incelenmiştir. “İsim Yapım Ekleri” ve “İsim Çekim Ekleri”.

“İsim Yapım Ekleri” isimden isim yapım ekleri ve fiilden isim yapım ekleri olarak ayrılmıştır. Tespit edilen isimden isim ekleri şunlardır: +Aç, +An, +Ar, +Aş, +CA, +CAK, +CI, +DAş, +dİz, +GA/hA, +gI, +gi, +II, +IIh, +InçI, +sI, +sIz.

Fiilden isim yapım eki olarak -A, -AnAK, -C, -(I)k/ (I)h, -(O)v, -(I)m, -vUçI ekleri tespit edilmiştir.

“İsim Çekim Ekleri” başlığında durum ekleri, iyelik ekleri ve çokluk eki incelenmektedir. Durum eklerinde yapılan inceleme sonucunda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

İlgi durumu: Metinde ilgi durumunun isimlere +nIş şeklinde; zamirlere +im (menim, bizim), +Iş (seni, sizi), -nı (anı, alarını), + biçiminde geldiği tespit edilmiştir.

Belirtme durumu: İsimlerden sonra, iyelik eklerinden sonra, üçüncü teklik ve çokluk şahıs zamirlerinden sonra +nI biçiminde kullanılmaktadır. Üçüncü teklik ve

çokluk şahıs iyelik ekinden sonra +n biçiminde kullanılmaktadır. Birinci ve ikinci teklik şahıs iyelik ekinden sonra +I biçimi kullanılmaktadır.

Yönelme durumu: +GA ve +KA olmak üzere ötümlü ve ötümsüz biçimde bulunmaktadır. Birinci ve ikinci teklik şahıs zamirlerinde -+ηA biçiminde bulunmaktadır. İyelik eki almış sözcüklerde yönelme durumu +A biçiminde; üçüncü teklik şahıs iyelik eki almış sözcüklerde zamir n'si ile birlikte +nA biçiminde görülmektedir.

Bulunma durumu: Ötümlü ve ötümsüz olarak +dä, +da, +tä, +ta biçimleri bulunmaktadır.

Ayrılma durumu: Ötümlü ve ötümsüz biçimleri bulunmaktadır; +dan, +dän+, +tän, +tan.

Eşitlik durumu: Yalnızca ötümsüz olarak, +ça, +çä biçiminde görülmektedir.

Vasıta durumu: Arkaik bir ek olan -n bu dönemde yalnızca kalıplaşmış olarak görülmektedir. İncelenen metinde vasıta hâlinin bir ekle değil edatla sağlandığı tespit edilmiştir. Diğer metinlerde farklı biçimleri de bulunan edatın metinde yalnızca “bilä” biçimine rastlanmıştır.

İyelik ekleri ünlü uyumuna tâbidir ve kelimenin son sesinin ünsüz olması durumunda yardımcı ünlü almaktadır. İyelik ekleri sırasıyla +(I)m, +(I)η, +(s)I, +(I)mIz, +(I)ηIz, +lArI biçimindedir.

Çokluk eki günümüzdeki gibi +lAr biçiminde kullanılmakta, artlık-önlük uyumuna bağlı olarak eklenmektedir.

“Fiiller” başlığında da yapım ekleri ve çekim ekleri ele alınmıştır. +DA, +GA+, +LA fiilden isim yapım ekleri ve -DIr, -gIz, -Il, -In fiilden fiil yapım ekleri tespit edilmiş ve metinden örneklere yer verilmiştir.

Fiil çekim ekleri olarak şahıs ekleri, zaman ekleri ve kip ekleri ele alınmıştır. İyelik kökenli şahıs ekleri, -m, -η, Ø, -h, -ηIz, -lAr ; zamir kökenli şahıs ekleri -men, -sen, -DIr, -biz, -siz, -DIrlAr olarak tespit edilmiştir. Zamir kökenli şahıs ekleri öğrenilen geçmiş zaman, şimdiki zaman, geniş zaman, gelecek zaman, uzak geçmiş zaman ile birlikte kullanılmakta; iyelik kökenli şahıs ekleri bilinen geçmiş zamanla ve şart kipiyle kullanılmaktadır.

Şimdiki zaman eki -(I)yIr, geniş zaman eki -r, Ir ve -Ar, bilinen geçmiş zaman eki +DI, öğrenilen geçmiş zaman eki -(I)ptIr, gelecek zaman eki ise -GAy, -sAr biçimlerinde görülmektedir.

Şart kipi -sA eki ile yapılmaktadır. Emir-istek kipi kişilere göre sırasıyla- (I)yIm, Ø / -GIn, -sIn, lıh / +Alıh, -InIz, -sInlAr ekleriyle, gereklilik kipi ise +GA tiyäsidir/ tiyişlidir, +mAh keräk, +GAy keräk ekleriyle kurulmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akbulut, E., (2017), **Töre Bitigi (İnceleme- Metin)**, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Argunşah, M., Güner, G., (2015), **Codex Cumanicus**, İstanbul: Kesit Yayınları.
- Banguoğlu, T., (2015), **Türkçenin Grameri**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Chirli, N., (2005), **Ermeni Kıpçakça Dualar Kitabı: Algış Bitiği**, Haarlem: Türkistan ve Azerbaycan Araştırma Merkezi.
- Clauson, S. G., (1972), **An Etymological Dictionary of Pre-thirteenth Century Turkish**, Oxford: Oxford Yayınları.
- Demirci, J., (2003), “Cumhuriyet’in 80. Yılında Türkiye’de Memlûk-Kıpçak Türkçesi Çalışmaları”, **Türkoloji Dergisi**, 16(2), s. 53-63.
- Deny, J., 1(957), **L’armeno-Coman Et Les “Ephemerides” De Kamieniec (1604-1613)**, Wiesbaden: Otto Harrassowitz.
- Eker, S., (2016), **Çağdaş Türk Dili**, Ankara: Grafiker Yayınları.
- Erdal, M., (2004), **A Grammar of Old Turkic**, Boston: Brill.
- Ergin, M., (2009), **Türk Dil Bilgisi**, İstanbul: Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım.
- Gabain, A. V., (1988), **Eski Türkçenin Grameri**, (çev. Mehmet Akalın), Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Garkavets, A. N., Khurshudian, E., (2001), **Armenian-Qypchaq Psalter Written By Deacon Lussing From Lviv**, Almatı: Desht-i Qypchaq.
- Garkavets, A. N., (2002), **Kıpçakskoye Pismennoye Naslediye T. I, Katalog İ Tekstı Pamyatnikov Armyanskim Pis’mom**, Almatı: Desht-i Qypchaq.
- Garkavets, A. N., (2019), **Urumca Sözlük**, (çev. Iryna Logvynenko, Yulia Romanenko), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Garkavets, A. N., (2023), **Kypchakskiy Slovar**, Almatı: Desht-i Qypchaq.
- Kapdan, H. S., (2014), “**Ermeni Harfli Kıpçakça Zebur=Psalter**” Adlı Eser İle **Memlûk Kıpçakçasıyla Yazılmış “İrşâdü’l-Mülûk Ve’s-Selâtîn” Adlı Eserin Şekil Bilgisi Bakımından Karşılaştırılması**, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kasapoğlu Çengel, H., (2012), “Ermeni Harfli Kıpçak Türkçesi”, **Dil Araştırmaları Dergisi**, Bahar, 10, s. 17- 81.

Korkmaz, Z., (2009), **Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kurat, A. N., (1972), **IV.-XVIII. Yüzyıllarda Karadeniz Kuzeyindeki Türk Kavimleri ve Devletleri**, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Lewicki, M., Kohnowa, R., (1957), “Le version turque-kiptchak du Code des lois des Armeniens polonais d’apres le m. No 1916 de la Bibliotheque Ossolineum”, **Rocznik Orientalistyczny**, T. 21, s.153-300.

“Logos”, **İslam Ansiklopedisi**, <https://islamansiklopedisi.org.tr/logos>, erişim 10.04.2024.

“Luka 3:2 Notlar”, **Açıklamalı Kutsal Kitap**, <https://kutsalkitap.info.tr/?q=Luk.3:2>, erişim 12.04.2024.

“Matta 7:7-8”, **Açıklamalı Kutsal Kitap**, <https://kutsalkitap.info.tr/?q=Matta+7%3A+7-8>, erişim 13.04.2024.

“Matta 11:28”, **Açıklamalı Kutsal Kitap**, <https://kutsalkitap.info.tr/?q=matta+11%3A28>, erişim 13.04.2024.

“Matta 23:1-15” **Açıklamalı Kutsal Kitap**, <https://kutsalkitap.info.tr/?q=Matta+23%3A1-15>, erişim 12.04.2024.

“Mezmurlar 69:21”, **Açıklamalı Kutsal Kitap**, <https://kutsalkitap.info.tr/?q=Mez%2069:21>, erişim 12.04.2024.

“Markos 15:23)”, **Açıklamalı Kutsal Kitap**, <https://kutsalkitap.info.tr/?q=markos+15%3A23>, erişim 12.04.2024.

Pamukciyan, K., (2002), **Ermeni Harfli Türkçe Metinler**, İstanbul: Aras Yayıncılık.

Pritsak, O. (1979), “Ermeni Kıpçakçası”, **Târîhî Türk Şiveleri**, (çev. Mehmet Akalın), içinde (s. 131-140), Ankara: Sevinç Matbaası.

Salan, M., (2016), **Codex Cumanicus ve Ermeni Harfli Kıpçak Türkçesinde Fiil Yapımı**, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şahin, Y., (2015), **Ermeni Harfli Bir Kıpçak Metni: “Azizlerin Hayat Hikayeleri” Metin- İnceleme- Dizin**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şenyüz, F., (2017), **Codex Cumanicus ve Ermeni Harfli Kıpçakçada Ekleme Yoluyla İsim Yapımı**, Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Toparlı, R., Vural, H., Karaatlı, R., (2003), **Kıpçak Türkçesi Sözlüğü**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Uras, E., (1987), **Tarihte Ermeniler ve Ermeni Meselesi**, İstanbul: Belge Yayınları.

“Yuhanna 1:1-4”, **Açıklamalı Kutsal Kitap**, <https://kutsalkitap.info.tr/?q=Yu.1:1-4>, erişim 10.04.2024.

“Yuhanna 9:1-8”, **Açıklamalı Kutsal Kitap**, <https://kutsalkitap.info.tr/?q=Yuhanna+9%3A1-8>, erişim 14.04.2024.

“Yuhanna 9:7 Notlar”, **Açıklamalı Kutsal Kitap**, <https://kutsalkitap.info.tr/?q=Yuhanna+9%3A7>, erişim 14.04.2024.

“Yuhanna 11:47-50”, **Açıklamalı Kutsal Kitap**, <https://kutsalkitap.info.tr/?q=Yuhanna+11%3A47-50>, erişim 12.04.2024.

EKLER

Ek 1: Transkripsiyonlu Metin

Bu metin Aleksandr Nikolayeviç Garkavets'in 2002 yılında yayımlanan *Kıpçakskoye Pismennoye Naslediye: Katalog Ĭ Tekstı Pamyatnikov Armyanskim Pis'mom* kataloğundan alınmıştır. Yararlanılan katalog Türk Dil Kurumu Kütüphanesinde Fil/14487 numarada yer almaktadır.

Конгрегация армянских мхитаристов, Вена, № 479

Сборник проповедей вартабеда (богослова) Антона, часть первая

Дата: 1660 г.

Бумага. 216 л. (лл. 1, 144 об., 216 чистые), 15,5 x 20,5 см. Письмо: нотргир.

Содержание: 47 проповедей. Частично скопированы в Варш. 6, где содержится 26 проповедей [Tryjarski 1976b: 647].

Описание: [Dashian 1895: 224, 954; Schütz 1966: 103; Tryjarski 1976b: 647].

Фрагменты

(5v) Xačan ki Movses kördü taneclarni, ki oyniy edilär džuhutlar altun bızov çövräsina, saldî ol tahtalarni, çaysin keltiriy edi Sina tayindan, çaysi edi yazılğan üsnä on buyruğu Teğriniğ. Yüräklänip alarniğ balvoçalstvo üsnä, saldî ol tahtalarni da sındirdi anî ~~skalede~~ irtah tibinä.

Когда Моисей увидел танцы, которые танцевали евреи вокруг золотого тельца, он бросил те скрижали, которые принес с Синайской горы и на которых были написаны те десять Божьих заповедей. Рассердившись на их идолопоклонство, он бросил те скрижали и разбил их о подножие скалы.

(86v) Toz bilä közlärimizni zam'atat etiyir şaytan.

Пылью забрасывает нам глаза сатана.

Конгрегация армянских мхитаристов, Вена, № 480

Сборник проповедей вартабеда Антона, часть вторая

Дата: 1661 г.

Бумага. 239 л. (лл. 1 об., 7, 188 об. 189, 239 чистые), 15,5 x 20,5 см. Письмо: нотргир.

Содержание: 31 проповедь. Частично скопировано в Варш. 6 [Tryjarski 1976b: 647].

Описание: [Dashian 1895: 225, 954-955; Schütz 1966: 103; Tryjarski 1976b: 647].

Фрагменты:

(2r) Sayla seni da [ta] boyuñnu seniğ ulu [olu] pilnost bilä...

Береги себя и душу свою с большой бдительностью...

Eski romajeçilär başlamağında yılñiğ bar edi ulu zviçayları.

У древних римлян существовали великие обычаи, связанные с началом года.

Конгрегация армянских мхитаристов, Вена, № 481

Сборник проповедей вартабеда Антона, часть третья

Дата: 1660-1661 гг.

Бумага. 152 л. (лл. 105 об., 106, 144 об., 146-152 чистые), 16x20,6 см. Письмо: нотргир.

Содержание: 30 проповедей. Частично скопировано в Варш. 6 [Tryjarski 1976b: 647].

Описание: [Dashian 1895: 225, 955; Schütz 1966: 103; Tryjarski 1976b: 647].

Конгрегация армянских мхитаристов, Вена, № 525

Молитвенник

Дата: 1618 г.

Бумага. 203 (1-39, 39bis, 40-202) листа. Лист 191 чистый. Кроме того, в рукописе отсутствуют отдельные листы, которых уже не было во время пагинации. 10x15 см.

Письмо: болоргир.

Описание: [Dashian 1895: 237-238, 996-997].

Полный текст рукописи Вен. 525

(1r) *Dēr, et 'e širt'uns tatarča*
[Псалом 50/51]

¹⁷Biy, egār erinlərimni benim açsañ, ayzim benim yirlagay alıñıñni seniñ.

[Псалом 3: 2-4]

²Biy, ki köp boldular xıstıruçılarım benim, köplär turdular üstümä benim.

³Köplär aytaqlar edi boyum üçün benim, ki yoxtur xutxarılmañı bunıñ Teñrisindä kendiniñ.

⁴Evet sen, Biy, boluşuçım benim, haybatım benim (1v) da biyıklätüçisi başımniñ benim.

⁵Avazım bilä benim men Biygä sarnadım, da işitti maña tayından ari kendiniñ.

⁶Men çirım ettim da yuxuda boldum, oyandım, da Biy boluşuçım benimdir.

⁷Xorçmandır men tümän çerüvündän alarnıñ, ki çöp-çövrä dolaşır çapsap saqlıyır edilär meni.

⁸Kel, Biy, boluş maña da xutxar meni, Teñrim benim, zera sen urduñ barçasın, kimlär ki edilär birgämä (2r) duşmanlıxta heç yergädän, da tişlärin yazıxlarnıñ uvatkaysen.

⁹Eyämizniñdir xutxarmañı, üsnä žoyovurtuñniñ seniñ alıñıñniñ seniñ.

Dēr Asduaqz tatarča
[Псалом 87/88]

²Biy Teñri xutxarılmañımnıñ benim, kündüz da keçä sarnadım da keçä (!) alnıña seniñ.

³Kirsın alıñım benim alnıña seniñ, Biy, aşax-lansın xulaxıñ seniñ xoltxa(2v)ma benim.

⁴Zera toldu xıyınlar bilä dżanım benim, da tirlikim benim tamuxta tiyişti, ⁵da hesepländim men alar bilä, ki enärlär çoyurga.

Boldum men neçik adam başxa boluşluxtan ⁶da ölülär dä erkli,

Neçik yaralılar, ki yuxlıyırklar kerezmanlarda.

Xaysın ki sen aqmadıñ, alar xolunñdan seniñ keri tüşülär.

⁷Xoydular meni çoyurga tibdägi, xaramyulux- (3r)ka da kölgäsinä ölümniñ.

⁸Mendä toxtadı yüräklänmäxiñ seniñ, barça yubanmañıñniñ seniñ yeberdiñ üstümä benim.

⁹Yıraç ettiñ mendän tanışlarımniñ benim, da xoydular meni masxara kendilärinä.

Çıxara berildim da çıxmas edim, ¹⁰közlärım benim çaçaklandılar miskinlikdən.

Çaxırdım Biygä kündüz da kötürdüm saña (3v) xollarımniñ benim.

¹¹Yoxsa mi ölülärgä etärsen sk'ançelik'iniñniñ seniñ, ya hakim turıyuzup, tapunmañ etkäy mi saña?

¹²Yoxsa mi aytsarlar xaçan kerezmanda yarlı-

[Псалом 50/51]

¹⁷Господи! Если откроешь губы мои, уста мои будут петь молитву твою.

[Псалом 3: 2-4]

²Господи! Как умножились угнетатели мои! Многие восстают на меня,

³Многие говорят о душе моей, что нет ему спасения в Боге его.

⁴Но Ты, Господи, помогаешь мне, Ты слава моя, и Ты поднимаешь голову мою...

yamañıñniñ seniñ ya könlükünñniñ seniñ taspolmañta?

¹³Yoxsa mi tanısarlar xaramyuluxta sk'ançelik'iniñniñ seniñ ya toyruluxuñnu seniñ yerdä unutulgan?

(4r) ¹⁴Men saña, Biy, çaxırdım, ertägi alıñım benim yetişsin saña.

¹⁵Nek, Biy, keri etiyirsın dżanımniñ benim ya xaytarıyirsın yüzüñniñ seniñ mendän?

¹⁶Yarlı da emgäklimen men ohlanlıyımñdan benim, biyiktän aşaxlandım da muñaydım.

¹⁷Mendä toxtaldı öçäşmäxiñ seniñ, xorçuñ seniñ muşxullatti meni.

¹⁸Çöp-çövrä boldular çövrämä benim, neçik suv, barçası (4v) çapsadılar meni.

¹⁹Yıraç ettiñ mendän dostlarımniñ benim zabunluxum üçün benim.

Aurıynea, andzn im zDēr tatarča
[Псалом 102/103]

¹Alıñıñla, dżanım benim, Biyni, da barça sövklärım benim atın ari anıñ.

²Alıñıñla, dżanım benim, Biyni da unutmagın barça bergänin anıñ,

³Kim aritir yazıxıñniñ seniñ, oñaltır barça xas- (5r)talıxıñniñ seniñ,

⁴Kim xutxarır buzulmañtan tirlikiniñniñ seniñ, tadžlar seni yarlıyamañ bilä da şayavat bilä,

⁵Kim toldurur igitliktä [=igitliktä] suxlançıñniñ seniñ, yänjirgäy, neçik xaraxuñnuñ, igilikin [=igitlikin] seniñ.

⁶Etär yarlıyamañniñ Biy da toyrulux barça zir-gel bolganlarga.

⁷Körgüzdü Biy yolun kendiniñ Movsēska da oylanlarına İsrayēlniñ erkin kendiniñ.

(5v) ⁸Şayavatlı, yarlıyovuçıdır Biy, uzunesli da köpyarlıyovuçi.

⁹Dügül soñyuga diyin öçäşlänir Biy da dügül meñilik sañlar öcnü.

¹⁰Dügöl yazıxımızga körä bizim etti bizgä da dügül töräsizlikimizgä körä tölädi bizgä.

¹¹Yoğsa, neçik biyiktir kök yerdän, ol türlü dä xuvatlatı Biy yarlıyamañın kendiniñ üsnä xorçkanlarınıñ kendiniñ.

¹²Ne çadar yıraxtır kün (6r) toyuşu kün batışından, ol türlü yıraç etti bizdän töräsizlikimizni bizim.

¹³Neçik şayavatlandı [ata] üsnä oylanlarınıñ kendiniñ, ol türlü şayavatlandı Biy xorçkanlarına kendiniñ.

¹⁴Zera ol bildi yaratılğanımızni bizim da anđı, ki topraxbiz.

¹⁵Adamnıñ, neçik biçän, dir künläri kendiniñ, neçik çiçäki tüzün, ol türlü çiçäklänir.

(6v) ¹⁶Üfrär anda yel — yoxtur, dayın körünmäs yeri anıñ.

¹⁷Evet yarlıyamañı Eyämizniñ xalır meñi meñlik üsnä xorçkanlarınıñ kendiniñ, ¹⁸da toyruluñu anıñ oylanlarından çax oylanlarına,

Xaysılari ki saqlarlar niyätin anıñ, añarlar buyruñun anıñ da etärlär anı.

¹⁹Biy köktä hadirlädi oltıruñuñ kendiniñ, xanlıñ anıñ barçası(7r)na eyälik etär.

²⁰Alyışlanız Biyni, barça frıştäläri anıñ, zorlular xuvatı bilä, ki etärsiz sözün anıñ, iñitip avazına aytuñun anıñ.

²¹Alyışlanız Biyni, barça xuvatlıları anıñ, xizmatkärleri da etüçiläri erkin anıñ.

²²Alyışlanız [Biyni], barça işläri anıñ, barça yerdädir biyiklik anıñ, alyışla, džanim menim, [Biyni].

(7v) *Dër, lur ayot'ic tatarça*
[Исаиом 142/143]

¹Biy, iñit alyışma menim, xulaç xoy xoltçama menim könülükün bilä seniñ.

Iñit maña toyruluñuñ bilä seniñ ²da kirmägin yaryuga xuluñ [xoluñ] bilä seniñ, zera toyrulanmas alniña seniñ barça tirilär.

³Xuvdu duşman boyumnu menim, aşax etti yergä tirlikimni menim da oltıruñdu meni xaramyulu(8r)xta, neçik ölünü meñiliktän.

⁴Osandı mendä džanim menim, da yüräkim menim muşxullandı mendä.

⁵Añdım künläri ilgäriği, sahişladım barça da işiñni seniñ, yaratkanların xoluñnuñ seniñ sayışladım ⁶da kötürdüm saña xollarımni menim.

Džanim menim, neçik yer, susaptır saña, ⁷tezindän iñit maña, Biy, zera eksildi mendä džanim menim.

Xaytarmagin yüzüñnü (8v) seniñ mendän, oçşasarmen alarga, ki enärlär çoyurga.

⁸Iñitövlü etkin maña ertägi alyışimni, yarlıyamañıñni seniñ, zera men saña, Biy, umsandım.

Körgüz maña yol, da bargaymen, zera saña, Biy, kötürdüm xollarımni menim.

⁹Xutçar meni duşmanlarımndan menim, Biy, zera seni iñanç maña ettim.

¹⁰Övrät maña etmä erkiñ seniñ, zera sensen Teñrim menim.

Džaniñ seniñ yaxşı, yol körgüzgäy maña yergä toyrı.

(9r) ¹¹Atıñ üçün seniñ, Biy, tırgızgäy[sen] meni; toyruluñuñ bilä çıxargaysen tarlıxtan džanimni menim; ¹²yarlıyamañıñ bilä seniñ

Tas etkäysen, Teñri, duşmanlarımni menim, yoç etkäysen barça inđituçılariñ boyumnuñ menim, zera men xoluñnu [=xoluñ] seniñmen.

Haybat Ataga da Oyulga da Ari Džanga hali da här kez da meñi meñilik, amēn.

Zart'ucealk' is tatarça

(9v) Oyanganlar barçamiz tınçlıyından yuxunuñ, xaysi ki bayışladı bizgä adam sövüçi Teñri övünmähkä da yubanmaçka küçsüzlükümüzgä bizim,

Da kelip birgä džanlı yır bilä, da hörmätinä barçadan ari atına Eyämizniñ bizim Jisus Krisdosnuñ

Xorçu bilä da titramäh bilä turıyıç alyışka alnına anıñ

Da şükürlü bolıyıç andan keçäniñ sahatından bu (10r) könülükü üçün anıñ.

Xaysi ki tañladı bizni yarlıyamañı bilä kendiniñ

Da bayışladı bizgä keltirmähä oçşaşın köktägi frıştäläriñ haybatlavuçi Eyämiz Teñrini barçamizga bizgä bolgay.

Da biz bundan soñra aritip džanimizni bizim xıyastan da yaman xılınmaçtan,

Kötürıyıç xolumuznu bizim arilikkä, başya öçäşmähätän da eki köñüllüktän, inam bilä xolıyıç an(10v)dan arınmaçni da boşatlıxni aşınganlarimizga bizim, xosdovanel bolup sirin yüräkimizniñ bizim yapuñlar bilüçi Teñrigä,

Neçik ki yöpsüngäy yalbarganimizni bizim alyışi bilä da yaxşı sözü bilä barça arilärniñ.

Bayışlagay bizgä adam sövüçi Teñri xalmaga saxtlıñ bilä da zadasız tutuñ bilä erkinä körä anıñ bu dünyada,

Da arzani bolup meñilik da köktägi çatirlarga, xaysi (11r) ki atadi sövüklärinä kendiniñ köñü Teñri Jisus Krisdos, Biyimiz barçanı tutuçi, tırgızgäy da yarlıyagay.

Xalganın keçäniñ eminlik bilä keçirmähä inam bilä Eyämizdän xoluñuz.

Frıştani eminlikniň közät dżanimizga bizim inam bilä Eyämizdän çoluğuz.

Ariñmayñi da boşatliñni aşınganimizga bizim inam bilä Eyämizdän çoluğuz.

Ari Xaçniñ ulu da küçlü çuvatın boluşluğ- (11v)ka dżanimizni [=dżanimizga] bizim inam bilä Eyämizdän çoluğuz.

Da dayın artıx bir sözdän köñü da ari inamimiz üçün bizim Biyni yalbarıñız.

Dżanimizni bizim da biri birimizni Eyämiz Teñrigä, barçanı tutuçıga, simarlıyıx.

Yarlıyadı bizgä Biy Teñrimiz bizim. Aytıyıx barçamız bir sözdän Biy, yarlı“.

Jışeçuk' tatarça

(12r) Anjıyıx keçä atıñniñ seniñ, Biy.

Axtırsın yüräkimiz bizim söz yaxşı, da tillärimiz bizim aytısın işlärin köktägi çannıñ.

Yarımkeçädä turup, tapuniyıx seni, Biy.

Alışımizni bizim beriyıx saña, Biy, köşkündä seniñ içinä yäñi Yerusayemniñ.

Keçä kötüriyıx çollarımızniñ bizim arilik bilä saña çarşı.

[Псалом 150: 6] ⁶Avaz bilä şükürlü, bar(12v)- çä dżanlar, alıñışlanız Biyni.

[Псалом 55/56: 9; 107/108: 3] ⁹Oyanıñız, haybatım menim, oyanıñız, da men oyanırmen ertäräk, alëluia.

Oyanıñız, birgä frıştälär bilä oylanları Sionnuñ, alë“.

Oyanıñız, oylanları Sionnuñ, yarıxniñ alıñışına Atanıñ-yarıxniñ, alëluia.

Oyanıñız, çutxarılganlar çan bilä, da beriniñ haybatni Xutxaruçıga, alëluia.

Oyanıñız, yäñi çoyovurt, yäñi yır alıp Yäñirtüçigä, alëluia.

Oyanıñız, kelinlär, dżan bilä gümän etip kलगनinä ari (13r) kiyövnüñ, alëluia.

Oyanıñız, yanıp yarıx bilä, oxşaş axıllı ari gojslarga, alëluia.

Oyanıñız, hadirläñiz yay ganteyläriñä isi yaşıñizni, alëluia.

Oyanıñız da yuxlamanız, oxşaş axılsız gojslarga tutunup, alëluia.

Oyanıñız, yerni öpünüz da yaş bilä bunu aytıñız, alë.

Oyan, ne üçün yuxlıyırseñ, Biy, etmä kerı bizni meñilik.

Kel, Biy, boluş bizgä! Beriyıx atıña seniñ haybatni

Halı da här kez Ataga da Oğ(13v)ulga da Ari Dżanga, bir Teñrilikkä, amën.

Awryneal es, Dër Asduağz tatarça

[Даниил 3: 26-45: Молитва Азарии]

²⁶Alıñışisen, Biy Teñri, atalarımızdan bizim, al- yıñışisen [=alıñışlı] haybatlangan atıñ seniñ meñilik.

Könülük bilä keçirdiñ bu barçanı da bizim bilä toyrusen, Biy, ²⁷da barça işläriñ seniñ toyrudur,

Yollarıñ seniñ toyrudur da barça töräñ seniñ toyrudur.

(14r) ²⁸Toyrı törä keltirdiñ üstümüzgä bizim barçaga körä, ne ki yeberdiñ üstümüzgä bizim da şähäriñä ari atalarımızniñ bizim Erusayemniñ.

Toyruluğ bilä da könülük bilä yeberdiñ bunu üstümüzgä bizim yazıylarımız üçün bizim.

²⁹Töräsizläñdiñ, aşıñdiñ, baştağ bolup sendän, yazıçlı bolduğ barçada. ³⁰Da buyruğunıñ seniñ saqlamadıñ,

Saqlamadıñ da etmädiñ, (14v) ne türlü sen simarladıñ bizgä, ki yaxşıñı tapkaybiz biz sendän.

³¹Halı barça, çaysı ki ettiñ da ne ki yeberdiñ üstümüzgä bizim, toyrı yarı bilä ettiñ.

³²Çıxara berdiñ bizni çoluna duşmanlarımızniñ bizim, töräsizlärgä, beklärgä da baştağlarga.

Çoluna çannıñ töräsizniñ da yamannıñ barça yerdä çıxara berdiñ bizni.

³³Da halı yoxtur bizgä vağt açma ayzımizni bizim, (15r) ki uyatlı da kültkü bolduğ çullarıña seniñ çuluğ etkän.

³⁴Yoxsa çıxara bermä bizni soñyuga diñrä atıñ üçün seniñ, tozdurma niyätiniñ seniñ da kerı etmä yarlıyamañniñ seniñ bizdän

³⁵Apraham sövüklüküñ üçün seniñ, da Sahag, çuluğ, da ari Israjyelnıñ üçün seniñ.

³⁶Atadıñ alarga da aytıñ: «Arttırıyım zürätiniñni sizniñ, neçik yolduzların kök(15v)nüñ da neçik çumnu çiriyına teñizniñ».

³⁷Da halı, Biy, eksildiñ biz, ne ki barça dżinslar, da zabunluğtabiz här yerdä bugün yazıylarımız üçün bizim.

³⁸Yoxtur bu zaman buyruğçı, markarë da yol körgüzüçi, ne bütöv çurban, ne temyan örenk'kä, ne yer çurbanlarını sunma alnıña seniñ, yarlıyamağ tapma sendän.

³⁹Yoxsa boyumuz bilä aşaxlanıp, da dżanimizniñ muşxulluğ bilä yöpsünöv(16r)lü bolıyıx biz, neçik bütöv çurban çoylarınıñ da tuvarlarınıñ, da neçik tümän-tümän semiz çozular.

⁴⁰Bu türlü yöpsünövlü bolsun çurbanımız bizim bugün alnıña seniñ, ki tögäl tapulgaybiz artıñdan seniñ da tögül uyat umsanganlarga saña.

⁴¹Hakalı [=Da halı] kelipbiz artıñdan seniñ bar yüräkimiz bilä bizim, çorçarbiz sendän, [çolarbiz yüzünüñ seniñ,] ⁴²uyatlı etmä bizni, Biy.

Yoxsa etkin bizgə sekinli(16v)kiñə körə senin da köplüxünə körə yarlıyamağınin senin, ⁴³xutxar bizni sk'ançelik'in üçün senin, da haybatlı bolsun atin senin meñilik.

⁴⁴Uyatlı bolgaylar barçası, çaysı ki çınarlar çullarınin senin, uyatlı bolgaylar zulumlari alarınin, da barça çuvatları alarınin singaylar.

⁴⁵Da tanigaylar, ki sensen Biy Teñri yalıñ, haybatlanipsen üstünə barça dünyanın.

[Даниил 3: 52-88: Песнь трех отроков]

(17r) ⁵²Alıñşisen sen, Biy Teñri, atalarımizdan bizim, ögövlü da ayruşsu biyiklängän atin senin meñilik.

Da alıñşidır atin ari haybatınin senin.

⁵³Alıñşisen dadžarin, haybatlı arilikin, da senin, ögövlü.

⁵⁵Alıñşisen üsnə padşahlıx olturyuğunun senin, ögövlü.

⁵⁴Alıñşisen, ki olturupsen k'erovpələrdə da bayırsen tıbsızlıkkə, ögövlü.

⁵⁶Alıñşisen toxtalmağın üs(17v)nə köknün, ögövlü da artıxsi biyiklängän atin senin meñilik.

⁵⁷Alıñşaniz, barça işlari Eyämiznin, Biyni, da biyiklätiniz anı meñilik.

[Псалом 148: 1-4, 7-10]

¹Alıñşaniz, köklər, Biyni, alıñşaniz da biyiklätiniz anı meñilik.

²Alıñşaniz, fristälari Eyämiznin, suvlar, ki üsnə köknün, Biyni, alıñşaniz da biyiklätiniz anı meñilik.

³Alıñşaniz, çuvatlılari Eyämiznin, günəş da ay, (18r) Biyni, alıñşaniz.

Alıñşaniz, yolduzları ⁴köknün, yaqmurlar da yarıqlar, Biyni, alıñşaniz.

⁷Alıñşaniz, barça yellər, ot da isi, Biyni, alıñşaniz.

⁸Alıñşaniz, sovuqlar da çurçay [=çurçay], ya-ış da çar, alıñ.

Alıñşaniz, buzlar, da açılqlar; da çar, Biyni alıñşaniz.

Alıñşaniz, kün da kečə, yarıx da çaramyu, Biyni, alıñşaniz.

Alıñşaniz, bulutlar, da yaşnamaylar, da yer, Biyni, alıñ.

⁹Alıñşaniz, taylar da örlər, barça bitişlari yerin, Biyni, alıñ.

(18v) Alıñşaniz, çovraylar, teñiz da özənlər, Biyni, alıñ.

¹⁰Alıñşaniz, ulu balıqlar da barça çaynaşkanlar, çaysı ki suvda, uçarlar [=uçar] çuşları köknün, Biyni, alıñşaniz.

Alıñşaniz Biyni, kazanlar, da hayvanlar, da oylanları adamlarınin, Biyni, alıñ.

Alıñşagay Israjyel Biyni, alıñşaniz.

Alıñşaniz, k'ahanalar, Biyni, alıñşaniz.

Alıñşaniz, çullari Eyämiznin, Biyni, alıñ.

(19r) Alıñşaniz, džanlar da tıñqlari toyrularnin, Biyni.

Alıñşaniz, arilər da aşax yüräklilər, Biyni.

Alıñşaniz, Anania, Azaria da Misayel, Biyni, alıñşaniz da biyiklätiniz.

Haybat Ataga Oçulga da Ari Džanga hali.

Medžacuscə tatarça

[Лука 1: 46-55. Гимн Марии]

⁴⁶Ululatkay boyum benim Biyni, ⁴⁷da sövün-gay džanım benim Teñrim Xutxaruçim bilə me-nim.

⁴⁸Ki baxtı aşaxlıxı üsnə (19v) çaravaşinin ken-dinin, bundan sonra san bergäylər mağa barça dži-nislar.

⁴⁹Etti birgämə ulu-ulu nemäni, da aridir atı anın.

⁵⁰Yarlıyamağın etti džins-džinstan, çorçan-larına kendinin, ⁵¹etti çuvatnı biläki bilə kendinin.

⁵²Tayıttı öktämläri fikiri bilə yüräklärinin da buzdu çuvatlarınin olturyuçun.

Aşaxları biyiklätti, ⁵³hasrät bolganları toldurdu yaşılıx bilə da çodžaları (20r) yeberdi boş.

⁵⁴Abrađi Israjelni, çulun kendinin, anıñ yarlı-yamağın kendinin,

⁵⁵Neçik sözlädi atalarımizga bizim Apraham-ga da zürätinə anın meñilik.

[Лука 1: 68-79. Гимн Захарии]

⁶⁸Alıñşidır Biy Teñrisi Israjyelnin, ki baxtı da etti xutxarılmağın çoyovurtuna kendinin.

⁶⁹Turyuzdu bizgə münüz xutxarılmağın övünä Tawitnin, çoluna [=çuluna] kendinin, ⁷⁰[neçik sözlädi ayızları bilä arilärinin,] çaysıları ki meñilik markarē edilär,

(20v) ⁷¹Xutxarılmağ duşmanlarımizdan bizim da çolundan barça körälmägänlärimizdän bizim;

⁷²Etmä yarlıyamağın duşmanlarımizni [=atalarımizga] bizim da anımağlıx ösiyätini arilikinin kendinin,

⁷³Antni, çaysı ki ant içti atamizga bizim Aprahamga, bermä bizgə ⁷⁴çorçudan başça xutxarılmağın duşmanlarımizdan bizim,

⁷⁵Xuluç etmä anar arilik bilə da toyruluç bilə alnina anın barça künlärindä tirlikimizinin bizim.

(21r) ⁷⁶Da sen, oylan, markarē Biyiktäginin ündälgin; barsarsen alnina Eyämiznin hadirlämä yolun anın,

⁷⁷Bermä bilmäğın xutxarılmağın çoyovurtuna kendinin boşatlıxka barça yazıqlarımizga bizim,

⁷⁸Şayavatlı üçün yarlıyamağınin Eyämiznin

bizim, çaysi ki köründü bizgä günäş biyiklikdən yarıxlatma çaramyuluxumuznu",

⁷⁹Saema yarıxni üstünä bularniñ, çaysi ki ol-turup ediç çaramyulux(21v)ta da kölgäsinä ölüm-nün, tüzätmä ayaxlarimizni bizim yoluna emin-likniñ.

Aytkanı surp Simëonnuñ çartniñ

[Йука 2: 29-32. Пророчество Симеона]

²⁹Hali çeş çuluñnu seniñ, Biy, sözünä körä se-niñ, eminlikkä, ³⁰ki kördülär közlärim menim çut-çarılmañniñ seniñ, ³¹çaysi ki hadirläpsen alnıña barça žoyovurtnuñ,

³²Yarıx köründüñ dinsizlärgä da haybat žoyo-vurtuña seniñ Israjēlniñ.

[Псалом 50/51]

¹Xoltça Tawitniñ ²zamanin(22r)da, çaçan ki Nat'an markarē çaršilandı kendin Urijaşniñ çatu-nu üçün.

³Yarliya maña, Teñri, ulu yarlıyamaña körä, köplüxünä körä şayavatıñniñ seniñ buzgın töräsiz-likimni menim.

⁴Artıxsi iñit maña [=yuvgın meni] töräsizli-kimdän menim da yazıçlarimdan menim aruv et-kin meni.

⁵Töräsizlikimni menim men mendän bilir-men, da yazıçlarim menim alnıma menimdir här sahat.

⁶Şaça yazıç [=yalıız] yazıç ettim, (22v) Biy, da yamannı alnıña seniñ ettim,

Neçik toyru bolgaysen sözündä seniñ da yeñü-çi yaryuda şaça.

⁷Töräsizlik bilä başladı da yazıç bilä toyurdu meni anam menim.

⁸Sen, Biy, könülükni sövdün, körünmägän-lärni da yapuylarnı ağılıñ bilä seniñ körgüzdün maña.

⁹Bürk üstümä zoba bilä, da aruv bolıyım, yuv-gin meni, da artıxsi çardan ağı bolıyım.

(23r) ¹⁰Iñitövlü etkin maña sövünçlüküñnü da färahlikniñ, da sövüngäylär sövklärim menim zabunlangan.

¹¹Xaytar yüzüñnü seniñ yazıçlarimdan me-nim, barça töräsizlikimni menim arıt mendän.

¹²Yüräk aruv toxtat mendä, Teñri, da džanniñ toyru yäñirt çarnımda menim.

¹³Salmagin meni, Biy, yüzüñdän seniñ da Ari Džaniñniñ seniñ çıxarma mendän.

¹⁴Yoxsa ber maña sövünç(23v)lükün çutçarıl-mañniñ da džani bilä ululuxuñnuñ seniñ toxtat me-ni.

¹⁵Övrätkäymen töräsizlärgä yoluñnu seniñ, da öktämlär şaça çaytkaylar.

¹⁶Xutçar meni, Teñri, Teñri, çandan, çutçarıl-mañimniñ menim, da sövüngäy tilim menim toyru-luxuñdan seniñ.

¹⁷Biy, egär erinlärimni menim açsañ, ayzım menim yırlagay alıñiñniñ seniñ.

¹⁸Egär kläsän ediç [=edi], çurban sunar ediç, evet sen tiri çur(24r)bangä heç biyänmädiñ.

¹⁹Xurban Teñrigä džan aşax, yüräk aruv da aşax džanni Teñri heç etmästir.

²⁰Yaxşı et, Biy, erkiñ bilä seniñ Sionga; da ya-salsın divarlari Yerusayemniñ.

²¹Ol sahat biyängäysen çurbanıña toyru-lar-niñ, çaçan ant bilä çurbanniñ çıxarsalar seyanıña seniñ ögüz.

Haybat Ataga da Oğulga da Ari Džanga hali da här kez.

Aytkanı Zak'arianiñ

[Псалом 148]

¹Alıñşlanız Biyni köktä, alıñşlanız anı biyiklik-tä.

²Alıñşlanız anı, friştä(24v)läri anıñ, alıñşlanız anı, barça çuvatlıları anıñ.

³Alıñşlanız anı, günäş da ay, alıñşlanız anı, barça yolduzlar da yarıç.

⁴Alıñşlanız anı, kökläri köknüñ, suvlar, ki bi-yiktir, ne ki kök, ⁵alıñşlanız atın Eyämizniñ.

Zera ol aytı, da boldular, buyurdu, da toxtal-dılar.

⁶Turıuzdu alarnı meni meñilik, nişan çoydu, çaysi ki heç keçmäs.

⁷Alıñşlanız Biyni yerdä, çoyurlar da barça te-rän(25r)liklär,

⁸Ot da hrad, çar da buz, yel da dufan, ki etär-siz sözün anıñ,

⁹Taylar da barça biyiklär, teräklär yemiş be-rüçilär da barça ormanlar,

¹⁰Kazan da barça hayvan, yılan da barça uçar çuşlar, çanatlı friştälär,

¹¹Xanları yerniñ da barça çerüvü alarnıñ, buy-ruçılar da barça töräçiläri yerniñ,

¹²Otuzyaşlılar da gojslar, çartlar da oylanlar, ¹³alıñşlanız atın Eyämizniñ;

(25v) Biyikläñdi atı anıñ yalıız, tapunmaç anar köktä da yerdä.

¹⁴Biyik etär Biy müñüzün žoyovurtunıñ ken-diniñ, alıñi barça arılarnıñ anar, oylanlarında Is-rajyēlniñ, žoyovurt, ki yuvuxtur Biygä.

Aytkanı Zak'arianiñ

[Псалом 149]

¹Alıñşlanız Biyni yäñi alıñş bilä, alıñi anar yi-çövünä arılarnıñ.

²Sövüngäy Israjyēl yaratuçısında kendiniñ,

oılanları Sionnuñ sövüngäylär padşahlıqlarında ken(26r)diläriniñ.

³Alıñıslagaylar atın anıñ alıñı bilä, saymos bilä da alıñı bilä sarnagaylar anar.

⁴Biyänir Biy zoğovurtuna kendiniñ da biyiklätir sekinläriñiñ xutxarılmañka.

⁵Ögüngäylär arılär haybat bilä, da sövüngäylär tınçlıqlarında kendiläriniñ, ⁶da biyiklätkäylär Teprini ayızları bilä kendiläriniñ.

Xilü eki yanlı berdi xollarına alarnıñ ⁷alma tölvö dinsizlärdän xarşılıyka barça zoğovurtka,

⁸Baylama xanların alarnıñ (26v) bay bilä, çerüv başlıların [=başçıların] alarnıñ xol biyovları bilä temirdän,

⁹Etmä alarga yarı yazovga körä. Da haybat budur barça arılärinä anıñ.

Aytkanı Zak'arianıñ [Псалом 150]

¹Alıñıslaniz Teprini arilikindä anıñ, binyatlı xuvatında anıñ.

²Alıñıslaniz anı xuvatında anıñ, alıñıslaniz anı köplüx(ündä ululux)unıñ anıñ.

³Alıñıslaniz avaz bilä alıñı bilä, alıñıslaniz anı saymos bilä da alıñı bilä.

⁴Alıñıslaniz anı sövünçlük (27r) bilä, maytaniz anı färählik bilä.

⁵Alıñıslaniz anı söz bilä tatlı, alıñıslaniz anı avaz bilä işitövlü.

⁶Alıñıslaniz Biyni avaz bilä şükürlü, barça dżanlar, alıñıslaniz Biyni.

Alölüia

[Псалом 112/113]

¹Alıñıslaniz, oılanlar, Biyni da alıñıslaniz atın Eyämizniñ.

²Bolsun ati Eyämizniñ alıñı bilä bundan sonra çağ meñilikkä diñrä.

³Günäşniñ toyuşundan kün batışına ança al(27v)ıñıslıdır atı Eyämizniñ.

⁴Biyiktir barça dżinslardan Biy, da köktädir haybatı anıñ.

⁵Kimdir alay, neçik Biy Teprimiz bizim, xaysi ki yoyarı tınıyır ⁶da aşaxlarıñi köriyir köktä da yerdä;

⁷Tirgizir yarlıñi yerdän da biyiklätir zabunlarıñi çöplüktän;

⁸Olturyuzur alarnı buyruñçı buyruñçılar bilä zoğovurtuna kendiniñ;

⁹Turyuzur oılanlarıñi övdä färählik bilä, ne türlü ki ana, oılanlarıñdan sövüngän?

(28r) Haybat Ataga da Oyulga da Ari Dżanga hali da här vañt meñi meñilik, amän.

216

Alıñı, ki k'ahana aytar Awrhneal, Dēr Asduadżdan [Luke 1: 68-79] *sonra.*

Añ eçek' amarıñ tatarça

K'ahana: Alıñıslaniz, barça yaratkanlar, yaratuçısıñ yaratkanlarıñiñ, Biyin biylärniñ, padşahın padşahlarıñiñ,

Teprisin teprilärniñ, üläştürüçisin barça xarşılıqlarıñiñ, ölümsüz padşah K'risdos, zera tatlıdır, yaxşıdır da meñilik tiri yarlıyamañı anıñ.

Egealk's amēnēk'ean tatarça

Sargawak: (28v) Kelgänlär barçamiz ari gat'oyigē da arakellärniñ yiyövnä, xolıyix yalıñz Oylun Tepriniñ, Biyimizni bizim da Xutxaruçimizni, Biyimiz Jisus K'risdosnu, xaysi ki endi haybatı bilä Atasiniñ içinä yalinnıñ da xutxardı üç igitni ol Araplardan, yariñlı da aruv saxlagay esimizni bizim, ki bolmagay xacan aldangaybiz yazıxtan da suñlançindän dünyanıñ, evet arzani bolgaybiz saxlama simarlaganıñ anıñ, alma tadı yariñlı Atadan (29r) da tirlik boylarimizga bizim, xaysi ki atadiñ sövüklärinä kendiniñ, köñü Teñri Jisus K'risdos, Biy barını tutuçi, tirgizgäy da yarlıyagay.

Joyea, Dēr, zçoy tatarça

K'ahana: Bürkin bizgä, Biy, rosa yaxşı yarlıyamañıñniñ seniñ yazıx xilingan da ölümlü boylarimizga bizim, söndür yalinnı otıñ aşınganıñniñ bizim, xutxar bizni meñilik ottan, arzani etkin üç igit bilä alıñılama seni, ögmä şükürlük da haybat sunma saña, (29v) da aytma: Teñri, arit menim yazıxlarıñimni, Teñri, şayavatlan men yazıxlı üsnä da yarlıya maña, köpyazıxlıga.

Surp Asduadżadzin tatarça

Sargawak: Surp Asduadżadzinıñ da barça arılärni parexos etiyix Ataga köktägi, ki klämäxi bilä yarlıyangay da şayavatlanıp tirgizgäy yaratkanların kendiniñ, barını tutuçi Biy Teprimiz bizim tirgizgäy da yarlıyagay.

İngal, Dēr tatarça

K'ahana: Yöpsün, Biy, xoltxamiz(30r)ni bizim parexosluxu bilä surp Asduadżadzinıñ, zadasız toyuruçıñniñ seniñ, da yalbarmayları bilä barça ari tanıqlarıñniñ seniñ işit bizgä, Biy, da yarlıya, çidovlu bolgın, arit da boşat yazıxlarıñimizni bizim, arzani etkin şükürlük bilä haybatlama seni Atañ bilä da Ari Dżanıñ bilä hali da här kez da meñi meñilik, amen.

Zuardżaçealk's tatarça

Sargawak: Sövüngänlär ulu färählik bilä sövünçlü turganıñdan Eyämizniñ (30v) bizim da Xutxaruçimizniñ Jisus K'risdosnuñ, xaysi ki boldu yemiş ilgäri barça yuxlaganlarga, uvatti eşikin tamuxnuñ, da çeşti zulmun ölümnüñ, da berdi um-

sa binyatlı yānāci yājirmāykā tirlikinā barča adamların.

Xoliyix inam bilä Xutxaručimızdan bizim Jisus K'risdostan, ki arzani etkāy bizni turganına kendiniñ sifatinā oşsaş etmä ten aşaxlıyımizni bizim haybatına kendiniñ, ze(31r)ra ki bunu atadı, ulu da aytovsuz başışın bayışladı sövüklülärinā kendiniñ, könü Teğri Jisus K'risdos Biyimiz bizim, tırgiz da yarlıya.

Ergir bakanem tatarča

Sargawak: Yerni öpārbiz saña, Biy Teğrimiz bizim, kečkānlār uzunluğun kečāniñ da ertālān-gān yerinā xosdovanut'ıunnuñ suniyrbiz ertāgi al-yışimizni bizim, seni, Biy, alıışlarbiz da haybat-larbiz, da sendān, Biy, şükürlübiz, çaysi ki arzani ettiñ kečāni eminlik (31v) bilä kečirmā da yetişmā sahatına ertāniñ, arzani etkin bizni, Biy, aytovsuz Atañ alınına seniñ, çaysi ki atadın sövüklülärinā seniñ, könü Teğri Jisus K'risdos, Biy barini tutuči, tırgiz da yarlıya.

Oyormadzkıtağz tatarča

K'ahana: Yarlıyovuči, şayavatlı da könü ari ulu turganına K'risdosnuñ, Teğrimizniñ bizim, ya-raşır haybat, buyruğ da hörmāt, hali da hər kez meñi meñilik, amen.

P'ark' ip' arcuns tatarča

(32r) Haybat biyiklikkā Teğrigā, da yergā emin, başlıx (=başlıx) adamlarğa, alıış saña biyiklikkā, alıışlısen, Biy Teğrimiz bizim.

Alıışlarbiz seni, Biy, da mağtarbiz seni, tapu-nurbiz, Biy, seni, da yerni öpārbiz saña, haybatlar-biz seni, şükürlübiz, Biy, sendān seniñ ulu hayba-tiñ üçün.

Biy, padşah ari köktāgi, Teğri da Ata barini tutuči, Biy da Oylu Ataniñ yalıız toygan Jisus K'risdos da Ari Džan, (32v) Biy Teğri, çozusu Teğ-riniñ da Oylu Ataniñ, çaysi ki aldın bizimkini ari gojstan, yarlıyağın, kötürdün yazıñın dünyāniñ, da hali yöpsün çoltxamizni bizim.

Ari, ki olturupsen oñ yanına Ataniñ, yarlıya bizgā, zera sen yalıız arisen, yalıız biyiklānipsen, sen yalıız Biyimiz bizim Jisus K'risdos.

Biy da Džan Ari, ol haybattandır Teğri Ata bilā, amēn.

Da hər vaht alıışlarbiz seni, Biy, da öğārbiz ari atıñni seniñ meñi da meñilik.

Arzani et(33r)kin, Biy, künnü bu eminlik bilä da yazıxtan başxa sağla bizni.

Alıışlısen, Biy Teğri atalarimizniñ bizim, ögövlü da haybatlıdır ari atıñ seniñ meñilik.

Alıışlı Biy, övrāt maña toyruşuñnu seniñ.

Biy, išanē bolduñ bizim džins-džinstan.

Men çolarmen, Biy, yarlıya maña da oğalt bo-yumnu menim.

Men yazıx ettim saña.

Körgüz bizgā, Biy, yarlıyamañniñ seniñ da çutxarmañniñ seniñ, ber bizgā yarlıyamañniñ se-niñ meñ(33v)ilik iši çoluğnuñ seniñ körümsüz et-māgin.

Biyim menim, seni išanē kendimā ettim.

Övrāt maña etmä erkiñni seniñ, zera sensen Teğrim menim yalıız, sendāndır, Biy, çovrañniñ tir-likniñ, da yariyi bilä yüzüñniñ seniñ köriyirbiz ya-riñni.

Saçkin yarlıyamañniñ seniñ, kimlār ki tanir-lar seni, Biy.

P'ark' badiw tatarča

Haybat, da hörmāt, da yer öpmāx biyiklikkā Ata Oylu Ari Džanga hali da hər kez meñi meñilik.

P'araworesçuk' tatarča

Haybatlıyix barčani tu(34r)tuči Teğrini, Ata-sin Eyāmizniñ bizim Jisus K'risdosnuñ, şükürlü bolup andan, ki sağladı bizni eminlik bilä kečā-mizni haligi da yol körgüzdü bizgā çaramyuluğtan yarişka, ölümdān tırlıkkā, küflānmāxtān buzul-mayşızlıyşka, biliksizliktan bilmāyşlıyşka, könülükü-nā kendiniñ.

Yalbarıyix da çoliyix andan, ki uzunluğun kündüznüñ eminlik bilä da barča köğül çoluşu-nuñ açılış bilä etkāy kečirmā bizdān (=bizgā), da abrap sağlagay (34v) çoyovurtun kendiniñ Teğrilik çuvati bilä, çaysi ki barçasiniñ üsnā yayşılış bilä kendiniñ buyruğu bardır, barini tutuči Biy Teğri-miz bizim tırgizgāy da yarlıyagay.

Surp Asduadz tatarča

Ari Teğri, ari küçlü, ari ölümsüz, ki çaçlandıñ bizim üçün, yarlıya bizgā.

Ari Teğri, ari küçlü, ari ölümsüz, ki kömüldün bizim üçün, yarlıya bizgā.

Ari Teğri, ari küçlü, (35r) ari ölümsüz, ki tur-duñ ölüdān bizim üçün, yarlıya bizgā.

P'araworeal tatarča

Haybatlı da alıışlı dayma ari gojs Asduadza-dzin Mariam, anası K'risdosnuñ, sungin çoltxa-mizni bizim Oyluğa seniñ da Teğrimizgā bizim, çutxar bizni sinamağtan da barča tarlıklarimizdan bizim, amen.

P'irgeliz mezi p'orcūt'enē tatarča

Xutxar bizni sinamağtan da barča yaman çil-linganimizdan bizim.

Vs lseli linejoj tatarča

Sargawak: İşitövlü bolmağ üçün (35v) Eyāmiz Teğrigā avazına çoltxamizniñ bizim pareçoluşu bilä surp Asduadzadzininñ enmāxi bilä üstümüz-

çi, çaysi ki hayufsunursen yamanlıxlarnı, zera klämässen ölümün yazılırlarnı, yoçsa çaytmaçın anıñ yollardan yaman da tirlikin, sen, Biy, dżo-mart yarlıyamaçın bilä senıñ [övündür çullarıñnı senıñ], da ber alarga yer poşmanlıqka, barış yetöv-süz adam sövüklükün [sövünlükün] bilä senıñ, da et bularnı çlunokları bilä yixövüñnün senıñ, ne türlü ki sayaygaylar dżan (40r) bilä çosdovanu-tiun da poşmanlıq aşıra, ki kelip yuxövünä senıñ, sungaylar saña alıñ şükürlük da haybat žoyovur-tuñ bilä senıñ Ata Oyul Ari Dżanga hali da här kez meñi meñilik, amen.

Orkerakojn tatarça

Bu şaragan tım zamanına sarnalıyır saz bilä.

Xaysi ki dayın biyik, ne ki köknü körkäytin ari yixövüñnü ari çanıñ bilä senıñ, K'risdos, da köktägilärgä körä yergälättin (40v) bunda böläklärin arakellärin, da markarälärin, ulu varta-bedlär bilä, bugün yiyilip böläkläri k'ahanaların, sargawarkların, tıbirlärin da giyerigoslärin, temyan sunıyırbiz alnıña senıñ, Biy, oyşas eski tö-rägä Zak'ariaga körä, yöpsün bizdän temyan çur-banın, neçik çurbanın Apēlnıñ, Nojnun da Apra-hamnıñ, pareçosluluğu bilä yoyargi arilärinñin se-nin, här vañt bınaytlı sañla stolica(41r)sın Ermeni-likniñ.

Surp Asduadz tatarça

Ari Teñri, ari küclü, ari ölümsüz, K'risdos, ki çaçlandıñ bizim üçün, yarlıya bizgä.

Ari Teñri, ari küclü, ari ölümsüz, K'risdos, ki kömüldün bizim üçün, yarlıya bizgä.

Ari Teñri, ari küclü, ari ölümsüz, K'risdos, ki turduñ ölüdän, yarlıya bizgä.

Hawadamk' tatarça

Inanırbiz bir Teñrigä, Ataga barçanı (41v) tu-tuçıga, yaratuçısına köknü da yerni, körüngänlär-ni da körünmägänlärni.

Inanırbiz bir Biygä da Jisus K'risdoska, Oyul Teñrigä, [Teñridän] toyganga, Atadan yalyz toy-gan, bu kendi barlıyından Atanıñ, Teñri Teñridän, Yarıç Yarıçtan, Teñri köñü Teñridän köñü toyan, da etilmägän, ol kendi tarbiyatından Atanıñ, çaysi bilä ki barça nemä boldu köktä da yerdä, körün-gänlär da körünmägänlär.

(42r) Xaysi ki biz adämilikimiz üçün da bizim çutçarılmamız üçün enip köktän ten aldı, adam boldu, toydu tugallık bilä ari gujs [=gojs] Mariam-dan Ari Dżan bilä, çaysi bilä ki ten aldı, dżan, da es, da barça, ne ki adamda.

Könütlük bilä, da düğül sañınmaç bilä çıynal-dı, Bu kendi çaçlandı.

Üçünçi kündä turdu.

Çıxtı kökkä, olturdu oñ yanına Atasınıñ.

Kelmälidir ol ten bilä da haybatı bilä Ata-(42v)sınıñ yaryulama tirilärni da ölümläni, çaysi-niñ ki ari da ölümsüz çanlıçına yoytur soñyu.

Inanırbiz bir Ari Dżanga da, etilmägän da tü-gäl, çaysi ki sözlädi orēnk'tä da markarēlik'tä, da Awedaranda, ki endi Jortananga, k'arozel etti ye-berilgänni da turdu arilärdä.

Inanırbiz bir yalyz, bütöv da arak'ellärniñ yi-çövünä.

Tapunıyırbiz bir miğirdut'iunga ludz tartmaç-ka arınmaçka da (43r) boşatlıç yazılarga;

Turmaçın ölümlärniñ meñilik yaryuga dżanlar-ga da Teñrigä [=tenlärgä];

Köktägi çanlıçka da meñilik tirlikkä.

Evet çaysıları ki aytiyirlar anıñ üçün, ki edi zaman, çacan yoy edi Oyul, ya edi zaman, çacan yoy edi Ari Dżan, yaçom bolmamaytan boldular, ya özgä barlıçtan, aytşalar bolgan etilmägän Oy-lun Teñrinıñ ya Ari Dżannı, yaçom teşkirilmälidir-lär ya özgä türlü bolmalidirlar, anıñkibik aytkan-larnı yöpsünmäs, evet çarıy(43v)ir bütöv da ara-k'ellärniñ ari yixövü.

Surp Krikor Lusaworiçniñ aytkanı çoyurda

Işg mek' p'arawor escuk' tatarça

Evet biz haybatlıyıç ne ki meñilik'tän burun yer öpmäç bilä ari Errortut'iunga, bir Teñrilikkä, Ata Oyul Ari Dżanga hali da här kez meñi meñilik, amen.

Es ews hawadov tatarça

Da dayın inam bilä yalbarıyıç da çolıyıç Eyä-miz(44r)dän da Xutçaruçimizdan bizim Jisus K'risdostan sahatına çuluñnuñ [=çulluñnuñ] da al-yışniñ, ki arzani yöpsünmäçkä etkäy, işitkäy ava-zına yalbarganımızniñ bizim, yöpsüngäy çoltçasın yüräkimizniñ bizim, boşatkay aşınganımızni bi-zim, yarlıyagay üstümüzgä bizim.

Alıñımız bizim da çoltçamız här vañt kirgäy alnıña ulu Biyiklikiniñ anıñ, da ol bergäy bizgä bir söz bilä, bir inam bilä toyruñnu çazyanma işniñ yañışın, ki yarlıyamaç (44v) başçışın kendiniñ et-käy üstümüzgä bizim, Biyimiz bizim barını tutuçi tırgizgäy da yarlıyagay.

Pazmut'iunk' hreşdagaç tatarça

Köplüçü frıştälärniñ, köktägilärniñ, enip kök-tän yalyz toyan padşah bilä, çaysıları ki yirlap da ayttılar: «Budur Oyulun [=Oylul] Teñrinıñ». Bar-çamız aytiyıç: fārāh boluñuz, köklär, da sövünsün-lär himläri dünyanıñ, zera Teñrisi meñilikniñ yer üsnä köründü da adamlar bi(45r)lä yürüdü, ki tir-gizgäy dżanlarımızni bizim.

Ovê or bês tatarça

Kimdir alay, neçik Biy Teğrimiz bizim? Xaçlandı bizim üçün, kömüldü, da [ölüdän] turdu, inamlı boldu dünyâgâ, da ayındı kökkâ ol ten bilâ haybat bilâ. Keliğiz, zoğovurtlar, friştälär bilâ al-yiş sarniyyîç anar, aytmağ bilâ: ari, ari, ari sen, Biy xuvatlıların.

Hreštagajın tatarça

Friştälär yergälik bilâ toldurdu, (45v) Teğri, senin ari yuxövünü, miğlär miñi hreštagabedlär bardırlar alniña senin, da tümänlär tümäni friştälär xulluğ etiylirlar saña, Biy, adamlardan biyän-diğ yöpsünmâ alışni avaz bilâ alışli: ari, ari, ari [Biy] xuvatlıların.

Sirput'ın tatarça

Ariliki arılarnın, ulusen da xorçulu, da zorlu-ları friştälärniñ alışliylirlar seni da aytiylirlar:

Haybat biyiklikkâ Teğrigâ, da yergâ eminlik.

(46r) **Marmin Dêr unagan tatarça**

Biyimizniñ teni da xutxarılmağ xani alnımızga bolgan, köktägi xuvatlılar körümsüz sarnap aytiylirlar tiyyis avaz bilâ: ari, ari, ari Biy xuvatlıların.

K'risdos i mēnč mer tatarça

Krisdos aramızga bizim köründü, xaysi ki bar munda, Teğri olturdu.

Eminlik avazi çalındı, ari körüşmäğkâ дәstür berildi.

(46v) Yriñimiz bir dğan boldu, öpüşmäğkâ, tügälikkâ berildi.

Duşmanlıx yiraylandı, sövük hər yarı yayıldı.

Hali, xuluğ etkanlär, kötürüp avaziñizni, beri-ñiz alışni bir ayızdan

Birliktä bolgan Teğrilikkâ, xaysi ki serovpëlär arilik aytuçdırlar.

Kimlär ki inam bilâ xarşı turupsız ari padşah-lix seyanına,

Körünüz K'risdosnu olturgan padşaxni da çöv-rälöp dolaşkan xuvatlılarından köknün.

(47r) Yoyarı köturiyix köz salıp da yalbarıp bunu aytiyix:

Yaziylarimizni bizim anmagaysen, yoğsa şa-yavatın bilâ senin aritkaysen.

Friştälär bilâ alışlarbiz seni da arılärin bilâ senin haybat saña, Biy!

Surp, surp, surp tatarça

Ari, ari, ari Biy xuvatlıların, toledurlar kök-lär da yer haybatın bilâ senin. Alış biyiklikkâ! Al-yişli, ki keldin da kelsärsen atına Eyämizniñ! (47v) Osanna biyiklikkâ!

Hajr ergnawor tatarça

Ata köktägi, xaysi ki Oyluñnu senin berdin ölümgâ bizim üçün suçlu, borçumuz üçün bizim,

tökülmäyina xaninın anın xolarbiz sendän, yarlıya sözlü xoyunlarığa.

Barçadan alışlisen, Biy, alışliyirbiz seni, ögiyirbiz seni, şükürläniyirbiz sendän, Biy Teğri-miz bizim, alniña senin, Biy.

(48r) **[Ort i Asduadzoj tatarça]**

Oylu Teğriniñ, xaysi ki xurban bolduñ barış-mayına Atanin, ötmäkin [=ötmäki] tirlikniñ üläşi-niyirsen bizgâ, tökülmäyü üçün ari xaninın senin xolarbiz sendän, yarlıya xanin bilâ senin xutxar-gan sözlü xoyunlarığa.

Hok i Asduadzoj tatarça

Dğanı Teğriniñ, xaysi ki haybatlı siriñni kök-tän enip tügäliyirsən xolumuzdan ötläs bizim, tö-külmäyü üçün (48v) xaninın anın xolarbiz sendän, tındır dğanların keçmişlärimizniñ bizim.

Hajr mer tatarça

Atamız bizim, ki köktäsen, ari bolsun atin se-nin, kelsin xanliğin senin, bolsun erkin senin, neçik köktä, alay yerdä, ötmäkimizni bizim kündälik ber bizgâ bugün, boşat [bizgâ] bizim borçumuznu, neçik ki biz boşatırbiz bizim borçularimizga, ber-mä biz(49r)ni sinamaylığkâ, yoğsa xutxar bizni ya-mandan. Zera seniñdir xanlıx da xuvat, da saña haybat meñi meñilik, amēn.

Miajn surp tatarça

Yalıx ari, yalıx Biy, Jisus K'risdos, haybatı-na Ata Teğriniñ, amēn.

Hajr surp tatarça

Ari Ata, ari Oylu, Ari Dğan, alış Ataga da Oyluga da Ari Džanga hali da hər kez meñi meñi-lik.

(49v) **K'risdos badarak eal tatarça**

Krisdos xurban bolgan üläşiniyir aramızga bizim, alēluia.

Tenin kendiniñ beriyir bizgâ yemäğkâ, alē-luia.

Da ari xanin kendiniñ бүркиyir üstümüzgâ bi-zim, alēluia.

Yuvuñlanıñiz Biygâ da alinğiz yariğni, alēluia.

Aşanğiz da körünüz, ki tatlıdır Biy, alēluia.

Alışlanğiz Biyni köktä, alēluia.

(50r) Alışlanğiz Biyni biyikliktä, alēluia.

Alışlanğiz anı, friştäläri anın da barça xuvatlı-ları anın, alēluia.

Kaın Asduadzoj tatarça

Xozusu Teğriniñ, xaysi ki köturiyirsən yazıñni dünyädan, yarlıya bizgâ.

Xuzusu Teğriniñ, ki köturiyirsən yazıñni dün-yädan, yarlıya bizgâ.

Xuzusu Teğriniñ, xaysi ki köturdün yazıx-(50v)ni dünyädan, ber bizgâ eminlikniñni.

Ličak' i parut'ec tatarča

Toldux igilikiñdan seniñ, Biy, aşamañ bilä te-
niñni da xaniñni seniñ.

Haybat biyiklikkä da Yedürüçimizgä bizim, ki
här kez yediriyrisen bizni.

Ber bizgä dżanlı alyışiñni seniñ.

[Псалом 33/34]

¹Saymosudur Tawit' markarēniñ, zamanına,
ki teškirdi sözün kendiniñ Apimelikniñ alnına da
soñ(51r)ra yeberdi anı da ayttı:

Awrhneç izDēr jamenajñ...

²Alyışiym Biyni hār sahat, hār sahat alyışi
aniñ ayzında menim.

³Biy bilä maytangay boyum menim, iştikāylar
sekinlär da fārāh bolgaylar.

⁴Ululatiñiz Biyni menim bilä da biyiklätiniñiz
atın aniñ bir oyardan.

⁵Xoldum Eyämizdän, da iştitti maña, barča
tarlıñından [=tarlıñımdan] menim xutxardı meni.

(51v) ⁶Yuvuñlaniñiz Biygä da alıñiz yariñni, da
yüzläriñiz siziñ uyalmagaylar.

⁷Bu yarlı sarnadı Biygä, da Biy iştitti buñar,
tarlıñlarından bunuy xutxardı bunu.

⁸Böläki friştälärniñ Eyämizniñ cövräsinädür
xorçkanları bilä kendiniñ da sañlar alarnı.

⁹Aşañiz da körüñüz, ki tatlıdır Biy, sanlıdır er,
xaysi ki umsanır añar.

¹⁰Xorçuñuz Eyämizdän, barča ariläri aniñ, zera
(52r) hec nemä yoxtur eksiklik xorçuñlarına aniñ.

¹¹Ulu xodžalar miskinländigär da açındılar,
evet xaysıları ki xolarlar Biyni, eksilmägäy alar-
dan barča yaxşıliñ.

¹²Keliñiz, oylanlarım menim, da iştiniñiz maña,
da xorçusun Eyämizniñ övrätiiym sizgä.

¹³Kimdir adam, ki klär tirlikni, sövār künlä-
rin kendiniñ körmä yaxşıliñta?

¹⁴Tiyildir tiliñni seniñ yamanlıñtan da erinlä-
riñ seniñ — sözlämägäylär (52v) hilläliñniñ [=hillä-
liñni].

¹⁵Vaz kel yamandan da etkin yaxşıliñni, izdä
eminlikni da bar artından aniñ.

¹⁶Közläri Eyämizniñ toyrularniñ üsnä, da xu-
laxları aniñ alyışlarıniñ üsnä alarnıñ.

¹⁷Yüzläri Eyämizniñ yaman xilinganların üs-
nä — tas etmä yerdän jısadagların alarnıñ.

¹⁸Sarnadılar toyrular Biygä, da Biy iştitti alarga
da barča tarlıñların(53r)dan alarnıñ xutxardı alarnı.

¹⁹Yuvuñtur Biy alarga, kimlär ki opraniptir-
lar yüräkläri bilä, da aşaxları dżan bilä tırgizir.

²⁰Köp tarlıñları bardır artarlarnıñ, barčadan
xutxarır alarnı Biy ²¹da sañlar barča sövāklärin
alarnıñ, da ne biri dā alardan opranmagay.

²²Ölümü yazıñlıniñ yamandır, yoxta kim ki
körälmäs toyrunu, poşman bolgay.

²³Xutxarır Biy dżanların (53v) xullariniñ ken-
diniñ, poşman bolmagaylar barçası, xaysıları ki
umsaniptirlar añar.

Haybat ataga Oylga da Ari Dżanga hali da
här kez meñi meñilik, amēn.

*Saymosudur Tawit' markarēniñ, xaysi ki ke-
çägi alyışta xoran alnına aytilir.*

Es ar Asduadz tatarča

[Псалом 54/55: 17-18]

¹⁷Men Biy Teñrigä sarnadım, da Biy iştitti ma-
ña. ¹⁸[Kečädän], ertä da (54r) yarımkindä xulañ
etär edim Teñrimä menim da išanır edim tirlik be-
rücügä, ki xutxarır xulun kendiniñ da tırgizir adam
sövuçi Biy.

P'ark'hor tatarča

K'ahana: Haybat Ataga da Oylga da Ari
Dżanga hali da här kez meñi meñilik, amēn.

Ew es xayut'ean tatarča

Sargawak: Da dayı artıñ eminliki üçün Biyni
yalbarıñıñ, ki tırgizgäy da yarlıyagay.

Ahnut'iuñ ew p'ark' tatarča

K'ahana: (54v) Haybat da alyış Ata Oyl Ari
Dżanga hali da här kez meñi meñilik.

Xonarh e çoj tatarča

[Псалом 85/86]

¹Aşañlat, Biy, xulañiñni seniñ da iştit maña, ze-
ra yarlı da miskinmen men.

²Sañla dżanımnı menim, ari Biy, xutxar xu-
luñnu seniñ, Teñrim menim.]

³Yarlıya maña, Biyim, ki saña çañırdım küñü-
zün, ⁴fārāh et dżanıñ xuluñnuñ seniñ, zera saña,
Biy, kötürdüm közlärımnı menim.

⁵Zera sen, Biy, tatlı da (55r) toyrusen, köpyar-
lıyovuçi barçasına, ki sarnarlar saña.

⁶Xulañ xoy, Biy, xoltxama menim da bañkin
avazına yalbarganımnıñ menim.

⁷Kününä tarlıñımnıñ menim sarnadım saña,
da iştitiñ maña.

⁸Oñsaş düğöldür saña kimesä teñrilärdän,
Biy, da düğöldür kimesä, neçik işiñ seniñ.

⁹Barča dżıñslarnı, ki ettiñ, kelsinlär da yerni
öpsünlär alnıña seniñ da (55v) haybatlasınlar atıñ-
nı seniñ meñilik.

¹⁰Ulusen, Biy, da sk'ançelik' etärsen, da sen
yalñız Teñrisen.

¹¹Yol körgüzgin maña yoluña seniñ, da bari-
yım könülükünä seniñ, da fārāh bolgay yüräkim
menim xorçma atıñdan seniñ.

¹²Tapuniyim saña, Biy Teñrim menim, bar yü-
räkım bilä menim haybatliyim atıñniñ seniñ meñilik.

(56r) ¹³Ulu boldu üstümä menim yarlıyamañın senin, xutyardın dñanımni menim tıbdāgi tamuxtan.

¹⁴Teñri, töräsizlär turdular üstümä menim, da yıynları xuvatılarnıñ izdädilär boyumnu menim, da sayınmadılar seni, Teñri, allarına kendiläriniñ.

¹⁵Yoçsa sen, Biy, Teñrim menim, şayavatlısen, da yarlıyovuçı, uzun(56v)esli, da köpyarlıyovuçı, da könü, ¹⁶başkın maña da yarlıya maña.

Bergin xuvat xuluña senin, tırgız oylun xaravaşınñın senin, ¹⁷da etkin maña nişan yaxşılıxtan.

Körgäylär körälmäğänlärim menim da uyalgaylar, zera sen, Biy, boluştun maña da övündürdün meni.

Haybat Ataga da Oylulga da Ari Džanga hali da hər kez meñi meñilik, amēn.

(57r) *P'ark' e zDēr tatarča*

Haybat saña, Biy, haybat saña, Biy, haybat saña, Teñri.

Ew ewş xayayut'ean tatarča

Da dayı artıx eminliki üçün Biyni yalbarıyıx, ki tırgızgäy da yarlıyagay.

Ahnut'ıun ew p'ark' tatarča

Haybat da alıñış Ata Oylulga da Ari Džanga hali da hər kez meñi meñilik, amēn.

Abreço zis tatarča

[Псалом 139/140]

²Abra meni, Biy, yaman adamdan, könüsüz (57v) kişidän xutxar meni.

³Sayıñladılar töräsizlikni yüräklärindä kendiläriniñ, künüzün hadirlädilär uruşka.

⁴İtilädilär tillärin kendiläriniñ, da ayusu izniñ erinlari tibinä kendiläriniñ.

⁵Sayla meni, Biy, xolundan yazıxlınıñ da yaman adamdan xutxar meni.]

Sayıñ ettilär batal etmä yürügänimni menim, ⁶yaşırdılar öktämlär sırtmañ maña.

Iplar saldılar maña sırtmañ ayaxlarıma (58r) menim, cövräsinä steşkalardıñın menim pogorşen'e xoydular maña.

⁷Ayttim Eyämizgä: Teñrim menim sensen, xulax xoy, Biy, avazına alıñışınıñ menim.

⁸Biy, Biy, xuvati xulaxımniñ menim [=xutxarılmañımizniñ], kölgä başıma menim kününä oyraşniñ.

⁹Çıxara bermägin meni, Biy, küsänçlikinä yazıxlılarnıñ, kimlär ki sayıñladılar menim üçün heç nemädän urma meni.

(58v) Ki heç biyiklänmäğäylär sayıñları alarnıñ, tügällänmäğäylär uçuna soyyularınıñ alarnıñ, ¹⁰xaz-ıanganı ayızlarıñın kendiläriniñ yapkay alarnı.

¹¹Tüşürgäysen üstlärinä alarnıñ uçunların otunıñ, yemirgäysen alarnı, ki miskinliktän bolmaylar tirilmä.

¹²Tilçi adamga oñmagay yer üstünä, yazıxlı adamni yamanlıñı kendiniñ ulagay tas bolmañka.

(59r) ¹³Tanıdım, ki yaryu etärsen, Biy, yarlıga da könülük barçasızga.

¹⁴Toyrular şükürläsinlär atıñdan senin, turgaylar toyrular alnına yüzünñün senin.

Dēr, gartaçi tatarča

[Псалом 140/141]

¹Biy, sarnadım saña, da iñit maña, başkın avazına alıñışınıñ menim, sarnaganıma menim saña.

²Toyrı bolsun alıñışım menim, neçik temyan, alnıña senin, Biy, kötürül(59v)gänin [=kötürülgän] yollarımniñ menim — xurban keçägi.

³Xoygın közätüçi ayzıma menim da eşik bek erinlärime menim, ⁴ki yañılmağay yüräkim yaman sözlär bilä.

Säbäplämä säbäpin yazıxlınıñ adam bilä, kimlär ki etärlär töräsizlikni, ülüslü bolmagaymen tañlanganlarına alarnıñ.

⁵Ögütlägäy meni artar yarlıyamañı bilä, da azarlagay, oleyoku yazıxlınıñ yaylamagay başımniñ [=başımni] menim, [da alıñışım] erkinä anıñ.

(60r) ⁶Tıyıldılar yuvux xayaga yaryuçıları alarnıñ, iñitkäylär sözlärime menim da tatlılangaylar.

⁷Neçik xalıñlı toprañnıñ, ki yaylıptır dünyäda, saçılğaylar sövklärä alarnıñ yuvux tamuxka.

⁸Saña, Biy, Biy, közlärimdirlär menim, saña umsandım, Biy, çıxarma dñanımni mendän.

⁹Sayla meni satamadan, ki yaşırtırlar maña pogorşen'asından töräsiz(60v)lik etkänniñ.

¹⁰Tüşsünlär sırtmañına anıñ yazıxlılär yalyz men men keçkinčä.

Çajniw imov tatarča

[Псалом 141/142]

¹Avazım bilä menim men Biygä sarnadım, avazım bilä menim men Biyni xoldum.

²Sacıyım alnına Eyämizniñ alıñışımni menim da tarlıñımni menim alnına anıñ ayttım.

³Eksilgäninä mendän dñanımniñ menim sen, Biy, tanıdın steşkalardıñın, yol bilä, ki bariy(61r)ır edim, yaşırdı maña sırtmañ.

⁴Baxıyır edim oñumdan da köriyir edim, da kiməsä tanımadı meni, tas boldu mendän xacmañım menim, da heç tapulmadı izdävüçi boyumnu menim.

⁵Çaxırdım saña, Biy, da ayttım: sensen umsam da ülüşüm menim yerindän tirilärniñ.

⁶Bax, Biy, alıñışıma menim, zera men aşax boldum asrı, tırgız meni xıvalagan(61v)lardan, zera xuvatlandılar mendän.

⁷Çıxar zındandan boyumnu menim, şükürlängäy men atıñdan senin.

Saşa bayıyırılar artarlar, negä diprä töläsär-sen.

Haybat Ataga da Oylulga da Ari Džanga hali da här kez meñi meñilik, amēn.

Hasealk's tatarča

Sargawak: Yetişkanımız sahatına keçürün-nuñ barçamız, kötürüp (62r) çolumuznu bizim, haybatlarbiz seni, Biy Teñrimiz bizim, çaysı ki ba-çışladın bizgä kündüznü eminlik bilä keçirmägä da yetişmä sahatına keçäniñ çurunnuñ, arzani et-kin bizni, Biy, ari yüräk bilä frıştälärniñ yırı bilä şükürlüknü sunma Eyämiz Teñrigä, barını tutu-çığa, ki tırgızgäy da yarlıyagay.

Ayačescuk' zamenagal Asduadz tatarča

(62v) *Sargawak:* Yalbarıyır barını tutuçı Teñ-rini, Atasın Eyämizniñ Jisus K'risdosnuñ, çanın eminlikniñ, eminlik üçün, bir yalıız ari bütün dünyanıñ da arakällärniñ yıçövü üçün, ki köp yıl-larga eminlik bilä bergäy bizgä Biy Teñrimiz bi-zim, da çanlarıñ eminlik etüçilärni yebergäy bizgä ulu ari da çorçulu atı üçün kendiniñ, ayalıçlarıñ uruşılarıñ, zpahilärniñ zpahi başçıların, çoyovurt-(63r)nu, kirmäçimizni bizim eminlik bilä saylagay da barça uruşılarıñ duşmanlarıñ uvatkay bizdän. Biy barını tutuçı, tırgız da yarlıya.

İñirni yetişkändä alnımızga kelgän keçämizni eminlik bilä inam bilä Eyämizdän çolıyır.

Frıştäsini eminlikniñ da közätüçi boylarıñızga bizim inam bilä [Eyämizdän] çol'.

Arınmaçını da boşatlıçını aşınganımızga bizim inam bilä Eyämizdän'.

(63v) Ari çäcniñ ulu da küçlü çuvatın boluşuçı da közätüçi džanımızga bizim inam bilä Eyämiz-dän çolıyır.

Da dayı artıç bir sözdän köñü da ari inamımız üçün Biyni yalbarıyır. Boylarıñızni bizim da biri birimizni saşa, Eyämiz Teñrigä, sımariyır.

Yarlıyadı bizgä Biy Teñrimiz bizim. Aytıyır barçamız biz bir aytıdan: Biy, yarlıya.

(64r) Surp Asduadz tatarča

Ari Teñri, ari çuvatlı, ari ölümsüz, ki çäçlan-dın bizim üçün, yarlıya bizgä.

Ari Teñri, ari çuvatlı, ari ölümsüz, ki kömül-dün bizim üçün, yarlıya bizgä.

Ari Teñri, ari çuvatlı, ari ölümsüz, ki turduñ ölüdän, yarlıya bizgä.

Haybatlı da alyışlı dayma ari gojs Asduadza-dzin (64v) Mariam, anası K'risdosnuñ, sungın çolt-çamizni bizim Oylulga seniñ da Teñrimizgä bizim.

P'irgel izmez tatarča

K'ahana: Xutçargay bizni sınamaçtan da barça totçarıçımızdan bizim.

Vasn İseli linelej tatarča

Sargawak: İsitövlü bolmaç üçün Eyämiz Teñ-rigä avazına çoltçamizniñ bizim pareçosluçu bilä surp Asduadzadzinniñ enmäçi bilä üstümüzgä bi-zim yarlıyamaçı da şayavatı (65r) Eyämiz Teñri-niñ, barını tutuçı Biy Teñrimiz bizim, tırgız da yarlıya.

Ahnut'iun ew p'ark' tatarča

Alyış da haybat Ata Oylul Ari Džanga hali da här kez meñi meñilik, amēn.

Hamparci začsim tatarča

[Псалом 120/121]

¹Kötürdüm közläriniñ menim taylarga, çay-dan ki maña kelgäy boluşluç.

²Boluşluç maña Eyämizdän kelgäy, ki etti köknü da yerni.

(65v) ³Bermäğın seskänmäyçä ayayıñniñ seniñ, da yuçlamasın közätin seniñ.

⁴Neçik yuçlamas, da ne yuçuğa barır saylavu-çısı İsrailniñ.

⁵Biy saylagay seni, da Biy yöpsüngäy oñ çolu bilä kendiniñ.

[⁶Günäş kündüz saşa zulum etmägäy, da ne ay keçädä.]

⁷Biy saylagay seni barça yamandan, saylagay Biy boyuñnu seniñ.

⁸Biy saylagay kirgäniñni da çıçkanıñni seniñ, mundan soçra çaç meñilikkä dıñrā.

(66r) Haybat Ataga da Oylulga da Ari Džanga hali da här kez meñi meñilik, amēn.

Ey Asduadzadzin, gojs Mariyam

Ey Asduadzadzin, gojs Mariyam, anıñ üçün biz yüzümüz üsnä tüşüp alniña seniñ çuruliyır yü-räkimiz bizim da sıxtovlu yüräkimiz bilä aytarbiz:

Ey barçadan alyışlı surp Asduadzadzin, gojs Mariyam, ki yaratılmagan tarbiyatın Teñriniñ toy-dur(66v)duñ, pareços bol bizim üçün seniñ yalıız Oylulga, ki yarlıyagay biz yazıçılarga.

Ki çarıyışın ew anıñ alyışka teşkirdin, pare-ços'.

Ki yandın Teñrilik otu bilä da çicäkländin Teñ-rilik yarıç bilä, pareços'.

Sen, ertägi yarıç, ki sezikli günäşni aldın adä-milärgä, pareços'.

Sen, ögüvlükü markarälärniñ da tadçı arak'el-lärniñ, pareços'.

Sen, padşahlar çicäki şu(67r)şan, ki çuruma-gan çicäkni toyulduñ [=toyurduñ], pareços'.

Sen, sövünçlüki adämilärniñ da färähliki frıştälärniñ, pareços'.

Sen, tadçı gojslarıñniñ da övündürüçisi mardiroslarıñniñ, pareços'.

Sen, olturyuçi Tepriniñ da anası Yaratuçiniñ, parexos".

Sen biyikländig teniñ bilä barça friştälärniñ böläkindän biyik da kirdiñ anda, çayda heç kirmäs yaratkanı Tepriniñ, parexos".

Sen öldüñ teniñ bilä hay(67v)batına Teprilik-niñ, Oylunnuñ, parexos".

Sen, çaničä köktägi, Teprilik yariç bilä yiltri-yirsən, parexos".

Krisdosnuñ surp tovganı üçün, ki Teprı toğur-duñ [=toyrduñ], parexos".

Seniñ ari sütünüz üçün, ki Teprini yedirdiñ, parexos".

Seniñ ari çollarıñ üçün, ki Teprini yürüttüñ, parexos".

Seniñ ari erinläriñ üçün, ki Teprini öptüñ, pa-rexos".

Seniñ ari tiliñ üçün, ki Teprı bilä sözlä-di(68r)ñ, parexos".

Seniñ ari burnuñ üçün, ki ölümsüz bilä tolduñ, parexos".

Seniñ ari közläriñ üçün, ki Teprini kördüñ, pa-rexos".

Seniñ ari çulaxlarıñ üçün, ki Tepriniñ avazın işittiñ, parexos".

Seniñ ari yaşlarıñ üçün, ki töktüñ utrusuna yalıy turgan Oylunnuñ, çaçan çaç üsnä, parexos".

Na anıñ üçün, barça(68v)dan alıñılı Mariyam, ki biyiklänpisen barça friştälärniñ böläklärindän biyik, ki körküsen köktägi tarbasıniñ, da körküsen köktägi kelinläriñ, da suxlançı alarnıñ tadžından.

Na çaçan yiltrasa, günäşniñ yariçi kibik, kün toyuşu kününä yiyiñniñ utrusuna köktägi padşah-nıñ, seniñ yalıy Oylunnuñ, parexos".

Xaničä suxlançı, Ma(69r)riam gojs Asduadza-dzin, çol seniñ Oylundın, ki arzani etkäy alarnı, ki tapunurlar anıñ Teprilikinä, neçik tiriläriñ, çuru-ma tadž bilä, yariçli ton bilä, yanar gant'ey bilä, neçik günäşniñ yariçi, kirmä kiyövnüñ tarbasına gojslar bilä da arzani bolma eksilmäs färähliktä meniñ menjilik, amēn.

Xoltça surp Asduadžadzin

Yügünüp al(69v)niña seniñ, surp Asduadza-dzin, da çolarmen sendän, könü alıñılı ari aruv gojs Asduadžadzin Mariyam, anası Krisdosnuñ da bizim Teprimizniñ, yariçli dadžar Tepriniñ, anası da Tepriniñ övü, çaysı ki taplanıp ediñ dünyanıñ yaratılğanından burun, ki biyändi saña köktägi sultan da tindi seniñ ari u haybatlı yüräkiñä yalıy Teprı da Ari Džan da toydu seniñ haybatlı boyun-dan, günäş kibik, Ari Džan bilä (70r) yazıxtan baş-ça tügäl adämlik bilä.

224

Ey haybatlı da maçtovlu ari ana, dünyanıñ yohari, surp gojs Mariyam, ulu haybatlı çanniñ anası, çaysı ki bolduñ bu dünyä yariçli kök da hay-batlı çatır ari da haybatlı aruv yüräkiñä, çaysı ki arzani ediñ ol haybatka.

Uçmaçniñ çiçäki, ki berdiñ yemiş k'ristänlar-ga, şnok'un Ari Džanniñ haybatlı da maçtovlu ya-(70v)riçli dadžar, ol haybatlıñ üçün yöpsün bü-gün men yariçli çuluñnu da yariça maña, ulu çan-niñ anası, surp Asduadžadzin.

Bağma, biyim, yaman yazıçlarıma, çaysı ki bugün yatlanıpmen sendän, da igrändiripmen se-ni mendän, da yiraxlanıpmen sendän, surp Asdua-džadzin, igränmägäysen bugün men köpyariçli çuluñnu, da boşat maña menim yazıçlarımnı, da bolgaysen par(71r)exos yalıyziña seniñ da Xutça-ruçimizga bizim barça yazıçlılar üçün, ol haybatlı Biyğä, çaysı ki seniñ haybatlı boyundın toydu hay-bat bilä.

Da algaysen boluşluçka haybatlı surp çaçni ulu zorun Eyämizniñ bizim, çaysiñ ki üstünä haybatlı Oylunnuñ ari Tepriliki tindi.

Na algaysen boluşluçka barça ari friştälärni da hreştagabedläri Mik'ajelni da K'aprijelni, se-(71v)rovpeklärni da k'erovpeklärni da barça arilärni, çaysı ki sizniñ ari u haybatlı atıñizga çiyin alıp ke-çiptirlär bu dünyadan.

Da bolgaysen parexos seniñ yalıyziña barça yazıçlılar üçün da men yariçli üçün, barçadan ögövlü da haybatlı ari aruv gojs Asduadžadzin Mariam, anası Tepriniñ, parexos bol dünyanıñ Eyäsinä, ki çaytargay meniñ menim yazıçlarımdan.

Da çilingaymen yariçliñi (72r) da tapkaymen yariçliç da boşatlıx menim yazıçlarıma, da boşat-kay menim yazıçlarımnı Biy Eyämizniñ [=Eyämiz] ulu parexosluçunuz bilä, bilgän u bilmägän, erkli u erksiz yazıçlarıma menim boşatlıx bergäy da yariçayagay džanima da tenimä menim.

Da arzani etkäy džanimni menim kensiniñ ari u haybatlı da maçtovlu ari ana, Diramajr, surp Asduadžadzin, ulu haybatlı çanniñ anasına.

(72v) Salmagaysen yariçli çuluñnu közdän se-niñ ari parexosluçun bilä: zenhärlikkä sensen ça-räm, surp Asduadžadzin, yüzüm ari haybatlıçıña topraç.

Işanırmən da inanırmən, ki seniñ ari parexos-luçun özgä türlü bolmagay.

Tek yöpsün men yariçli çuluñnu, surp Asdua-džadzin, bol parexos seniñ haybatlı da tañlama Oy-luñ barça yazıçlılar üçün da men yariçli üçün, ögövlü, da (73r) maçtovlu, da barçadan ari u hay-batlı surp Asduadžadzin Mariam, anası Tepriniñ.

Zenehârlikdə sensen çarəm senin ari parexos-luxun bilä, yüzüm senin ari parexosluğunə topraḡ, amēn.

Xoltḡa surp Xaçtan

Küclü da yenüci, ari u haybatli keltirgän surp Xaç, ulu zoru bizim K'risdosnuḡ, ḡaysi ki yariḡlat-tin dünyanı da yariḡlatkaysen esimni bu sa(73v)-hat, ki xoltḡa etärmen sendän.

Haybatli da maytovlu surp Xaç, ki yöpsünövlü bolḡay xoltḡam benim alniḡa senin da kelḡay ḡaç şahavatı üstümä benim, ulu zoru Biyim K'risdos-nuḡ.

Baḡmagaysen yazıḡlarımä benim, ḡaysi ki yatlanipmen sendän da igrändiripmen seni men-dän, igränmägäysen men yazıḡlı ḡuluḡdan da yiräḡlatmagaysen meni sendän, ulu zoru biyim K'risdosnuḡ, salma(74r)ḡaysen meni közdän, yox-sa yöpsün bugün men köpyazıḡlı ḡuluḡnu.

Haybatli da maytovlu surp Xaç, da boşat ma-ḡa benim yazıḡlarımni, da bol parexos da öknagan dünyânin Eyäsinä, barça yazıḡlılar üçün ol hay-batli Biyḡä, ḡaysinin ki ari teḡriliki tügälländi se-nin üstünä da ḡaysinin ki yariḡlı [=yariḡlı] haybat-landi senin üstünä

Adäm atamiznin ḡutḡarılmaḡı üçün da barça (74v) inanganlarınin.

Saḡa inanirmen, senin haybatliḡına, zork'lu da maytovlu surp Xaç, ol haybatliḡin üçün yöpsün bugün men köpyazıḡlı ḡuluḡnu.

Da bolḡaysen parexos da öknagan dünyânin Eyäsinä ulu Xannin anasi bilä, ḡaysinin ki hay-batli boyundan toydu haybat bilä ol haybatli Pad-şah, ki ari Teḡriliki tügälländi senin üstünä.

(75r) Da alḡaysen parexosluḡka barça friştä-lärni da hreştagebedläri Mik'ajeēl'ni da Kapriyēl'ni, serovpēlärni da k'erovpēlärni, da barça ari-lärni, ḡaysi ki siznin haybatli ḡiyin alip keçiptirlär bu dünyadan.

Da bolḡaysen parexos dünyânin Eyäsinä, hay-batli da maytovlu surp Xaç, ki ḡaytargay meni me-nim yazıḡlarımndan Biy Eyäm, ki ḡaytkaymen köp ulu yazıḡlarımndan (75v) da ḡilingaymen yaxşılıḡni, da tapkaymen boşatliḡ yazıḡlarımä benim, da boşat-kay maḡa benim yazıḡlarımni Biy Eyäm senin öknaganliḡin bilä, bilḡän u bilmägän, erkli u erk-siz yazıḡlarımä benim boşatliḡ bergäy da yarliḡa-gay dḡanımä da tenimä benim.

Da arzani etkây dḡanımni benim kensinin meḡi uçmaḡına.

Haybatli da maytov(76r)lu surp Xaç, ulu zoru Biyim K'risdosnuḡ, salmagaysen men yazıḡlı ḡu-luḡnu közdän senin ari öknaganliḡin bilä.

Zenehârlikdə sensen çarəm, surp Xaç, yüzüm senin ari haybatliḡına topraḡ.

Işanirmän da inanirmen, senin ari öknaganli-ḡin da surp Asduadzadzinnin parexosluḡu özgä türlü bolmagay.

Tek yöpsün bugün men köpyazıḡlı ḡuluḡnu da bo(76v)şatıḡız maḡa benim yazıḡlarımni.

Da boluḡuz parexos da öknagan dünyânin Eyäsinä barça yazıḡlılar üçün, haybatlılar, da maytovlular, da barçadan ari öḡövlülär.

Salmagaysen men yazıḡlı ḡuluḡnu közdän siz-nin ari öknaganliḡin bilä da ari parexosluḡu bi-lä: zenehârlikdə siz çarəm, yüzüm sizin ari (77r) haybatliḡinḡa topraḡ, amēn.

Alḡış da xoltḡa Biy Teḡrigä tum zamanına Dznunt küni ayt

Biy da Teḡri, barçasına senin ari toymaḡin bilä aytovsuz, yöpsün bu sözlär bilä xoltḡanı xoltḡası bilä ḡojs ananın yirḡılanlarınin bu övdä, bayışla bu-larḡa başḡış yaxşı.

Ki bizim üçün tenni kiydin, Jortananda mḡirdel (77v) bolduḡ, tügällikini bilä tügällädin, da yer üsnä adam yürüdün, Teḡri kibik yarliḡadin, şayavatlan bizḡä, Biy, yaxşı etüci, yirḡılanlarḡa teḡ barabar.

Dñ int jaračnindir

Xoltḡası bilä ari ḡartnin da baydan çeşilḡan-nin, Biy, bizni saḡla duşmandan da sönmägän ya-nar ottan.

40 Ajosnuḡdur

(78r) Ey ari igitlär, 40 bolḡanlar, ki ḡiyinaldı-ḡız saḡawka göl içinä, parexos boluḡuz Taḡḡlan-ganga, ki şayavatlangay ḡorḡulu kündä yirḡılan-larḡa bir oyurdan.

Lusaworičnindir

Yariḡlatuči Ata, maytovlu, yöpsün bu sözlär bilä xoltḡanı da ḡolḡin Atasın haybatnin, ki buzḡay (78v) yazovun bizim yazıḡlarımiznin.

Dḡaygazartnindir

Biy da Xutḡaruči alḡışli, kelḡän ḡartlar oylan-lar bilä sarnadılar, ki otlular ḡorḡu bilä seskändi-lär, yäḡi žerebya üsnä olturduḡ, bizḡä yarliḡa, şa-ḡavatlanip, ḡaysi ki bu ari uluküngä yirliḡibiz.

Ulu kičaynakünnindir

(79r) Oḡul da Söz Ataga teḡ [t'eng>tēngri], ki ganonk'ta olturduḡ, ḡullariniḡin ayaḡların aşayliḡ bilä yuvduḡ, bizim yazıḡlarımizni köp türlü sürt-kin bizdän, Biy, yaxşı etüci, da seniḡdir haybat hər vaḡt tiyyisiz.

Ulu aynakünnindir

Yalıḡ toyḡan Oḡul da Söz, ki ḡiy(79v)inni adamlar üçün boyuḡa kötürdün borcsuz, bizni azad et, Biy şayavatli, yanar, sönmägän ottan yal-

barmaşi bilä ananñiñ, xoltxaşi bilä, da seniñdir haybat tiyyisiz da uçsuz.

Ulu şapatkünnüñdir

Tamaşa haybatlı da bu ari ulukündä Biyimizniñ ulu sayışında seni xolarbiz, Biyi barçasınıñ, (80r) yazıqlarımniñ aymagaysen xorxulu kündä.

Bayramnıñdır

Ki turduñ ölüdän, sindiryaladıñ eşiklärin tamuxnuñ (tapuxnuñ), azadlıx berdiñ dżanlarga, ki Atämdän beri anda edilär, bizgä yarlıya, yazıqlı-larga, da bayışla ülüş arılär bilä, da turyuzgün artarlar bilä.

Hokoj kalustnıñdır

(80v) Ki köktän yergä endiñ, Dżanıñni Teñri ki axtırdıñ, ganonk'ta avaz ettiñ, ari arak'ellärni toldurduñ, xayyuların alarnıñ çeştiñ, da ulu başxış bilä körkäyttiñ, bizni azad et, ki ündädiñ işitmä avazni sövünçlük keltirüci.

Vartëvarnıñdır

Ki Tap'or tayına belgili bolduñ, ay(81r)tovsuz yariş bilä teşkirildiñ, da köktä Ata tanıxlıx berdi: «Budur Oylum menim sövüklü»;

Aşagerdlär seskändilär ulu titramäx bilä, yergä tüstülär, ulu tañ bilä tañlandılar, xaçan kördülär, ki yarişlandı, ber bizgä dżan yarişlangan, ki bu ari ulukündä yiyilipbiz.

Asduadzadzinıñdır

Asduadzadzin, to(81v)yuruçi Söznü, gojs zadasiş da anası Xutxaruçiniñ, ki teşkirildiñ Oyluñ xatına yarişilärniñ yoyargi ulusuna, bol parexos xorxulu kündä, ki işitkaybiz yaxşı dżuvap da arzanı bolgaybiz alyışli avazga.

Surp Xaçnıñdır

Ey surp Nişan, Teñrini yöpsüngän, aytovsuz yariş bilä yarişlangan, tirlikinä adam(82r)larnıñ säbäp bolgan, ki dazgahi ölümniñ turyuzgan, evet saña Biy biyändi, da ulu başxış bilä seni tadzladı, kelgän küñünä belgirtti seni, elçi kensinä ayttı, da kimlär ki xaçka inandılar, xanlıyxa arzani boldular, ol sözsüz parexos bolur, xaçan köktägi biryılar tartılşarlar, ol vaytta bol bizgä şayavatlı, xaysi ki xaçıña yerni öp(82v)ärbiz.

Arak'ellärniñdir

Arak'elləri Eyämiz Teñriniñ, başxışlar da slavası ari yiyinniñ, aldiñiz atalgan sizgä haybatni, çeşmäxni, baylamaxni, açmaxni, yapmaxni, oltur-yuçuna haybatniñ olturmaxni, parexos bolunuz tiyyisiz Teñrigä, ki saylagay dżanimizniñ sinamaxtan da söñövsüz ya(83r)nar ottan xutxarılmaxına dżanıñ ten bilä.

Surp Stepanosnuñdır

Ey ulu tanıx da xıynalgan surp Stepanos, ki

atıñdır tadz burungi tanıx ta da sargawak, başxışın Dżanıñ tiyyisiz yöpsüñgin [=yöpsüngän], xiyiniña seniñ köñlün bilä bargan, Teñrilikni bolduñ körgän, parexossen yalyziñ Oylul da Dżan (83v) Ata ölcülmäğän žoyovurtka tiyyisiz xuvat xorxulu kündä da yiyinda.

Hreştagabednıñdır

Tensiz yiyini friştälärniñ, ki tiyyisiz alyışlar-siz Biyin haybatniñ, dostları adam dżinsiniñ, priçınca ölümğä da tirlikkä, saşlavuçisiz uluslarıñ da kölgäsiz Teñridän xorxkanlarga, (84r) xaxırirbiz sizgä avazi bilä xoltxanıñ da yalbarmaxın [=yalbarmaxniñ], küstünmähniñ, parexos bolunuz Biyina haybatiniñ ulukün üçün, da tutkanlar üçün ulukünnü.

Da bizni xutxar, Biy, sinamaxtan.

Alay že xoltxa Biy K'risdostan tum zamanına [Jovhannēs Karneçiniñ aytkanı]

Xozusu Teñriniñ, Biyim da Teñrim İsus K'risdos, xaysi ki soyulduñ (84v) xaç üstünä da kötürduñ yazıxni dünyadan.

Yazıqlı xuluñ da ayır yüklü yazıx bilä, tüşärmen alniña seniñ, Biyim da Teñrim.

Yarlıya maña, neçik yarlıyadıñ bütün dünyagä, yol toyru da tirlik, K'risdos.

Ölgän yazıx bilä da dinsizlik bilä közdän salmagay meni Biyim, yoşsa yarlıya maña seniñ barça teñrilik yergäñä körä, (85r) xaysi ki ettiñ sansiz tözümlükün aşıra.

Añ, barçanı tırgizüci Biy, kelgäniñni dünyagä Atanıñ xoynundan da ten alğaniñni surp gojs Mariyamdan.

Añ, barçadan alyışli Biy, yürügäniñni [bu dünyada] neçik här adam yazıqlı adamlar arasına.

Añ, barçasından ari, mgrdel bolğaniñni Jortananda surp Jovanöstän.

Añ, barçasından bilüci Biy, yamanlanganları (85v)na körä dżuhutlarıñni da sinaganlarına körä p'aseçilärniñ.

Añ, ilgäri körgän Biy, çıxara berilgäniñni Jutadan da ayblaganlarıñ k'ahanalarıñniñ.

Añ, barçasından alyışli Biy, tutulğaniñni bağçada da xollarıñni baylaganlarıñ yaman kimsälärniñ.

Añgün, barçaga xudratlı Biy, turganiñni Gaj-eap'aniñ alniña da sorov etkänin Annaniñ.

(86r) Añ, öpkä saşlamagan Biy, yüzünä urgan şaplanı da saçıñdan tartxalaganlarıñ delirgänlärniñ.

Añ, padşahi padşahlarıñni, ip bilä baylagan turyuzganlarıñ da törä alniña Beşadosnuñ da urganlarıñ başıña.

Añ, uzunesli Biy, tükürgänlärin Epraçohların
niñ da tövgänlärin çamışlar bilä.

Añ, unutmagan Biy, yarıxlı xizil tonnu da
(86v) tegänäktän venecni.

Añ, aqmagan yamannı Biy, ol sahatnı, ki çaç-
nı tirgüzüci eniñ üsnä kötürdün.

Añ, biyiklängän, biyiklängäniñni çaç üstündä,
xadaganların xadaç bilä.

Añ da unutma barça susaganiñni da içkäniñni
tañ leyni.

Añ da unutma avaz salıp: «Eli! Eli!» aytkaniñ-
ni da köksürnün yarasın.

(87r) Añ da unutma ağanın güläf çireyli ça-
niñni da askanin teğrilik başiñni.

Añ, tirlik meñilik, kömülgäniñni, 3 kündä ti-
rilgäniñni meñilik aşıra da kökkä ayınganiñni hay-
bat bilä.

Añ, añ, añluçı meñilik, men tas bolgannı, ça-
sı ki barça yazıxlılar üçün bunu üstünä kötürdün,
yarlıyovuçı Biy.

Bunu barçasın saña (87v) pareçosluğa alır-
men, köpyarlıyovuçı Biy, yarlıya maña, da boşat
menim yazıxlarımnı, arıt meni yamanlıxımdan, da
xutxar tamuxnuñ yaman xiyinından, da ber maña
yer seniñ uçmañña, zera sensen adam sövüci Biy,
da saña haybat meñi meñilik, amēn.

Yänäçi xoltça Biy K'risdostan

Yarıx da toyru yol tirlik meñilik, tiri K'risdos,
Teğri, sensen eşiki yarıxniñ da berüci yarlıyama-
nı, sensen pastır xuvatlı da xaytaruçı bularganlar-
nı, sensen boş etkän yazıxlarımnı.

Keçövlü xuluñ da köpyazıxlı, xolarmen, bül
yarlıyamañni, aña yazıxlarımnı, çaysı ki ilgär-
tin xilinipmen, yoçsa ilgärgisin kötür üstümdän.

Arit meni arituçı xu(88v)vatıñ bilä, da azad et
sansız yazıxlarımnı, tümüzlä meni sum'en'e aşıra,
çeş meni yazıxlarımnıñ bayından, xutxar ölümsüz
xiyından, boşat suçumnu, neçik boşattıñ antama-
luçga, da toyru et meni, neçik mak'sawornı, xut-
xar meni tözümsüz xiyından, da küvür meni, bu-
largannı kimsäni, tinçliylarına seniñ sövüklülär-
niñ, ki alar bilä birgä sövün(89r)dürgäymen seni,
Ata Oylu Ari Džannı, hali da här kez meñi meñilik,
amēn.

Xoltça surp Asduaqdazğindän

Asduaqdazğın, anası K'risdosnuñ, yalıñz Oylu
Atanıñ sendän toydu, sen kötürdün çarıñni dün-
yadan, sensen maytanç adam oyluna.

Köktägi xuvatlılardan sanlı, da topraxtan hasil
kelgänlärdän (89v) alyışli, bariştirüci Teğrini adam-
lar bilä, emin etüci dünyada, tadži da veneçi gu-
sank'larını, da açıx pareços bolgan yazıxlılar üçün.

Barçasından yazıxlı, men tüşärmen yüzüm
üstünä alnıña, neçik anıñ, kim ki sendän ten aldı,
pareços bol benim üçün Söz Teğrigä, ki boyuñdan
toydu, ki yeberdiñ [=yedirdiñ] yedirüciñin barçası-
nıñ.

Xol benim üçün ilgärgi toygan Oyluñnu, tur
ayaxıñ üsnä anıñ alnına körgüzmaç bilä seniñ ari
töşläriñni.

Tur anıñ alnına da pareços bol anıñ oylanlıxi
üçün,

Sütün bilä yedirmäx üçün, neçik oylannı,
Xuçañña turmañxiñ üçün,
Köksünä xısmañxiñ üçün,
Erinläriñ bilä öpmäxiñ üçün,
(90v) Çürgämäxiñ üçün neçik yaş oylannı,
Barıp kelmäxiñ üçün Mısırga da Nazarët'kä,
här yergä;

Tasa-xusa bilä yıllamaç urunmaç bilä oyluñ
üçün xiyınagan zamanına.

Surp Jovanēsni övünä almaç üçün Oyluñnuñ
sımarlaganına körä, çaçan ki çaç üstünä asılıp
edi.

Xuvatlı tökkän yaşıñ üçün, neçik axın (91r)
suv kibik axtırıy ediñ ol zaman, çaçan köriy ediñ
ayır xiyın tibinä çaç üsnä Oyluñnu, da bizim üçün
ki törä alnına turup edi, seniñ açıxlı yıllamañxiñ
üçün, ki xiyınıy edilär.

Da xuvatlı susamañxiñ üçün, içkäni üçün leyni
sirkä bilä körgäniñ üçün, Oyluñnuñ yüzündän
džegatından ağan bürük-bürük terläri üçün
tüşkäni üçün, xan bilä boyalgan (91v) boyu, kerez-
manga xoyulgan ari teni üçün;

Xolarmen sendän, yarıxlı ana, xol benim
üçün boşatlıx, xoy yalbarmaç Oyluñnuñ alnına
barça türlü xiyını üçün, çaysı ki men yazıxlı üçün
üsnä kötürdü adam sövüci Oyluñ, ağıdır Oyluñña,
surp gojs, şahat, bu xadar xiyinnı, yarlıyagay, da
tözümlükü bolgay benim hesepsiz yazıxlarıma, da
buzgay xolyazovumnu yazıx bilä, da (92r) kendiniñ
yazıxsız barmaxları bilä da xanı bilä uzattırgay
men yıxlıgannı meñilik ölümsüzlükkä, ki barça
arılari bilä maxtagaymen Ata Oylu Ari Džannı
meñi meñilik. Amēn.

Yänäçi xoltça Biy Teğridän

Bax, Biy, tatlılıx bilä men leyilangan üsnä ya-
ziğ bilä, Biyim da Teğrim benim.

Yüräklänmä sansız (92v) yazıxlarım üçün, Bi-
yim, da xaruv etmä maña, çaysı ki xuluñdan [=xo-
luñdan] yaratılıpmen.

Yetkizmä üstümä benim yaman casumuñnu,
barını tutuçı Biy, da közdän salma men daragusel
bolganiñni, Biyim, uzunesli da yamannı aqmagan.

Аң, Би, мен үкләгән язиҗ билә, да чүргә
yarliyamayin bilä boyumnu yaralarin, çaysi ki
yaziçlarin butayları boyumnu çürgädi, (93r) da
yariçlatkay yurakimni menärmä meñilik tinçliçni.

İcir, Би, Ari Džaniñniñ färäh iekisi bilä, çaysi
ki yiylap [iyılap] çoliyirmen, ki susamaçimni kecir-
gäysen, icir da toydur isi sövükün bilä.

Çeş da kerı sal da sürt leyi çöprali yaziçlarim-
ni.

Yeber, Би, yariçiniñ da yariçlat yurakimni,
sayışimni yariçli bilüçiliçin bilä çarayı yaziçla-
r(93v)imni tas et da tinsizliçim [=tinsizliçin] bo-
yumnuñ sayayt çalişmaçlıçka džaniñniñ faydasin.

Yeber, Би, sazğarli frıştāni, ki bolgay közä-
tüçi da saçlavuçi boyumnu menim.

Ne türlü ki berdiñ erk yurümägä iñniñ da
k'arpiñi üstünä basma bularñiñ duşnamlıç uvat-
tiñ.

Xorçusuz et meni körüngän u körünmägän
duşmandan da saç(94r)la meni, neçik köznüñ yari-
çin, çanatiñniñ tibiñä.

Xaçan ketsäm, Би, yolga, salma meni yalıç,
yoçsa yeber boluşluçıñnu maña, ki saçlagay meni
džan duşmanından küñdüz u keçä da bolmagay-
men yaziçka tüşmä öktäm da baştaç esim bilä,
yoçsa, urunupmen, yiylap, yaş töküp yaziçlarim
üsnä da dinsizlikim üsnä, çaytkaymen saña.

(94v) Saçla meni, Би, sözdän boş, çilimmaç-
tan, baçmaçtan da yasirliçka tüşkän sayışimdan,
çorçusun törä küñünüñ tik esimä menim, erin-
mäysiz bar sayışim bilä tez saçlamaga buyruçıñ-
nu seniñ.

Yap, Би, eşikin yaziçlarimniñ da aç maña ya-
riçniñ eşikin [eşikniñ] toyru, ki çorçulu sövük bilä
kelgäyimen artıñdan, neçik ki ayttıñ surp Aweda-
randa: (95r) «Keliñiz maña, barçañiz emgängänlar
da yüklülär, men sizni tündirirmen». Da yänäçi
surp Awedaranda aytkanıñä körä: «Kim ki çolsa,
alır, da umsansa, tapulur, çayça, açılır».

Baç, Би, yalanaç boyuma, ki yalanaçladı džan
duşmanni [=duşmani], da halı çayk' [=çayıpl], ris-
vay da uyatlı turupmen alniña, adam sövüçi Teñri.

Kiydir maña tonun toynuñ, küvür, färäh(95v)-
lat üñdalgän meñilik yergä.

Sal üstümä ilgärgi tonnu, çaysi ki yalanaçla-
dim yaziç bilä, körgüz öpkä saçlamagan şahava-
tiñniñ da yariç bilä tolu yarliyamayin bilä körkäyt
yalanaç boyumnu.

İñit, Би, çayırganıma men anağniñ, çaysi ki
uyatlı turupmen alniña, malin atanıñ tas ettim, da
aç tas bolıyirmen, da boldum (96r) barabar toñuz-
lar bilä, işsiz anasunlar bilä.

Zrgel etmä meni atanıñ ayamayından, çaysi ki
džinohklarimdan kerı tüşüpmen da oyulluçumnu
tandim, meya yerdän kökkä diğrā seniñ alniña, et
meni neçik çaysi yalga kirgän çuluñ bilä barabar.

Körkäyt meni, Би, ulu çorçuñ bilä, çaytar ar-
tiç(96v)siliçimdan toyruçlıçka, kirlänmäytän aruv-
luçka, erinçäklikdən çüstlüçkä, tözümsüzlikdən
tözümlüçkä, ki bargaymen yoluña seniñ toyru.

Tiy meni, Би, yaman sayışimdan, çorçulu tö-
rā küñünüñ nişanla közüm alniña, ki titrāp seskä-
nip çorçkaymen törä küñündän.

Yariçlat, Би, da yandir çirayın džaniñniñ, ne-
çik ağıllı (97r) gusank'ların, da sayışla saçt bol-
maçni yuxusuz, ki çiykaymen çarşı köktägi kiyövgä
da çalmagaymen çiyari, neçik essiz gusank'ların.

Piñşgel et, Би, oçaltmaçsız çastalıçni, çaysi
ki tepräñalman töşakim ičinä yaziçlarim bilä, da
çudratim yoç tözmäçkä Selovam suvuna da törä
küñünä.

Buyur maña, Би, neçik (97v) antamaludžga,
sayaymaga, ki buzgaymen töşakimni ayriçlarima
körä da yurügäyimen erkiñni etkänlar bilä yiçövüñä
seniñ yaşıl çiçäkläñip, düğül yaziç bilä yapraylanip.

Sindirçala, Би, çuvatin şaytanniñ, kes da kerı
sal çudratin anıñ, da tiy kelgänin anıñ üstümä me-
nim, ki zarbililik bilä sürüp keç yolga (98r) keltir-
mä meni, çaysi ki eltip tas etiyr da buziyir meni.

Añ, Би, unutulğan da muşullangan esimni
törä küñü üçün çorçulu da seskänövlü, da hayba-
tin artarlarnıñ, da tözümsüz çiyinların yaziçlılar-
niñ, da bu çorçu bilä titrāt tenimni, ki körgäyimen
här kez közüm alniña yaziçlarimni, çada çorçuñ
bilä (98v) tenimni da džaniñni, sövükün bilä mö-
hürlä aytkanıña körä, ki erinmäysiz tüğallägäy-
men çoltçayizni, tek yalanaçlanıñiz yaziçlardan
da anıñ suçlančından da yariç bilä yariçlanıñiz.

Saçla meni, Би, yapuç oçundan şaytanniñ, ki
köp türlü hünar [hiwnar] bilä sayışimdan ayirtma
[ayartma] kliy(99r)ir, da yiçip buziyir esimni, da
yasir etip süriyir suçlančına yaziçniñ, kültkü eti-
yir da ayblap duşmanlarima çarşı.

Berkit, Би, çorçuña seniñ da çuvatlat meni,
Би, çastalıçin džaniñniñ sayayt da tenimni
pñşgel et isilikin sövükünüñ toxtat yurakimä, ki
bolgaymen çiyналған arılär (99v) bilä birgä.

Xaytar, Би, yasirliçtan teni [=meni] džan
duşmanından da yaziç bilä satılğan Misirniñ ayır
da küç çiyinından, saçla usluçuluğundan da çuluç
etkänlarından eski duşmanniñ da övratkänlarına
körä çiyiniñ, neçik ki çiyñaliy edilär çamiş bilä
baskan toprah, çaysi ki boyuliy edilär džu(100r)-
hutlar ayayları bilä p'arawon padşahniñ zamanı-

na, alay že yazıx bilä bulıanıyırmen, xolarmen, Biyim, elt meni sövünçlü yergä.

Boğ, Biy, yaman eski duşmannı da anıñ xıvatın oğşaş p'arawonga, xaysı ki yüräkläniyir üstümä da tişlärin girdžildatiyir birgäsinä, yutıp xaytardılar (100v) meni burungi yazıxka kensi buyru-xu bilä xuluğ etmä yazıxka da dınsızlıkkä.

Sazgärlät, Biy, ağanında tökülgänin tolyunnıñ oğşaş yazıxlarına da sansız ağanın suvu yazıxım-nıñ, eksit da xorxut oğşaş teñizniñ kerapiniñ çüst yürüganinä, bu türlü çüstlät esimni saña xarşı.

(101r) Zamanına bolgaymen seniñ yarlıyama-xıñniñ da tinç kerapka oğşaş Ari Džaniña tıngay-men.

Zamanın belgılı et, Biy, tinç erlärin arılärniñ, ki anda tıngaymen, kerı et mendän yazıxımni, yarıxlatıp tassel et barça arılärniñ bilä birgä, toxtat, Biy, sazgarlıkiñni [sasgarlıkiñni] da açıx yarıxıñni boyuma menim, ki bularma(101v)gaymen onlu-sonlu da işkilli bolmagaymen 2-inçi kelgäniñ üçün, ki izdämägäysen yaman şafarlıxni mendän.

Eksitmä, Biy, sansız yarlıyamağıñni umsaga-nıma körä berklikkä saña da xorxusuz saña barça türlü sitindän şaytanniñ, ki yasır etip sürmäsin esimni türlü-türlü yamanlıxka, yoğsa yax(102r)şı da toyrı yolga kelmä.

Xutxar meni, Biy, xarni üsnä yürügän yaman džan duşmannıñ kazank'tan, xaysı ki üstümä keli-yir tutmağa yazıxım bilä erinçäklilikim aşıra, tö-zümsüzlüküm aşıra unutturiyir meni yazıxım bilä da bermäs ayma soñı töräni da xorxulu džuwap-nı, ki aytar: «Ketijiz mendän, xar(102v)şılilar, meñilik sönövsüz otka».

Turyuz men yixılğannı sansız yazıx bilä ant-untk'nuñ teränlikindä, kötür da biyiklät xanati bi-lä Ari Džanniñ, ki boş bolmagaymen alyıştan, xolt-xadan yöpsünövlü yazıxlarımniñ buzulğanından da yänirmäyčkä tirlikkä da yarıxlıxka esimä menim.

Izdä, Biy, men buzul(103r)ğannı, tas bolğannı çör-çöp [çoruçöp] içinä da yaman balçıx içinä av-langan da kömülgän, tap meni izdäp artıxşı şnor-k'nuñ bilä da xoy kancanagina yazıxşız, xaysı ki an-da tüştüm.

Kel, Biy, xasta džanımnı sora, xoy xoluğnu üs-tümä da piñışgel et aytıp: «Al töşäkiñni da bar toy-rularniñ yoluğa».

Çıx, Biy, izdöv men (103v) bularganga, xaysı ki bularıpmen da kerı tüşüpmen simarlagan tinç övündän da sınyalanıptır sövöklärim yazıx bilä üs-tümä.

Tut meni, džan duşmannıñ xolundan da elt Atanıñ tinçlixiña da xatıştir meni xozulariñniñ yili-x-

sız [eilişsiz] bilä, çıxara bermä meni, Biy, suxlan-çına yazıxniñ da erinçäklilik tirlik(104r)kä, közümnü toldurma yuxu bilä da boş sayış bilä, yoğsa berkit xorxun bilä, ki bolgaymen xutulma džan duşma-nından da dünyanıñ boş tamaşalıyından, da erinmä, Biy, boşatlıx bermä seniñ xuluğa, ber maña seniñ isi sövüküñni da ašin Ari Džanniñ, ki toygaymen; tözümlük ber tenimä, yaşni axtır közümdän da ber mañ(104v)a eksiksiz, da ber maña, Biy, xonarlıx, ki aşaxlatkaymen boyumnu, da ber maña tözümlük inamga, yeñüci bol, Biy duşmanımni menim, ki bol-gaymen yeñmägä duşmanımni üstümdän.

Kiydir maña, Biy, temir kiyniñin dinimniñ oruç bilä, alyışim bilä arıngaymen xastalıx suxlan-mağtan da algaymen şnor'k'un tirlik(105r)niñ, sürt, Biy, sansız yazıxlarımni, tök çöpräli leylan-gan yazıxlarımni, färahlat yüräkimni içirmäxi bilä Ari Džanniñ da degänäklilikimni toldur şnor'kuñ bilä, yemişlät yaxşı yemiş bilä džanımnı menim, körgüz, Biy, şnor'kuñnu yaratkanıña, xarşı yarlı-yamağıñni xuluğa [xoluğa] xarşı da et meni tiri da-džar, ki Ari Džanniñ mendä tin(105v)gay, ki artıx xuluğ etmägäymen yazıxka, dınsızlıkkä.

Piñışgel et, Biy, meni öktämlilikimdän, boy-numnu biyik tutmağtan, öpkä saylamağtan, adamların (=adamların) yamanlamağtan, saña meni, Biy, adamniñ mağtamağından, ki meñi xar-amyuga yarıx aytkaylar, yaxşı slavannı çıxariyir-lar, (106r) yıylamağlıga sanlı aytıyırılar, erinçäklilikimä çüst aytıyırılar, yıylamağniñdir men, xaysı ki yazıx bilä tolumen.

Yap, Biy, meni yalyan mağtamağtan, zera kimsä bilmäs menim yazıxlarımni da tanımaslar könüdän yalyan teprängänimni: körüniyirmen elgä aruv, da tolumen yazıxniñ kiri bilä; körgüzü-(106v)yirmen mendän yaxşılixiñni, da tolumen mur-darlıx bilä; sövüniyirmen Teñriniñ xorxusu tibinä, da yüriyirmen adamlarga biyänçli; köriyirmen toyruluğnu, da sözliyirmen yalyannı; bilirmen toy-ruluğnu, da etiyyirmen dınsızlıkni.

Teñrim, arit mendän yazıxlarımni da pambas-tan (107r) kerı et meni, kerı sal erinçäklilikimni da tözümsüzlükni, tas bolmağımnı, suxlançimni, murdarlıxımnı, küfürümni da yaman pinti yazıx-larımni.

Turyuz meni, Biy, toxtalğan da titrämägän oy-raş yerindä, ki bolgaymen xorxusuz k'aç da xuvatlı inamim bilä da jortor sövük bilä, da saña işanmağ (107v) bilä bolgaymen uruşma džan duşmanı bilä, xaçan üstümä kelsä, ber xoluma, Biy, xuvatlı sün-güñni [songungnu], ki uruş etkäyirmen uruşçı şay-tan bilä, xaysı ki ölümümä ança kliyir meni avlama.

Men boyulğannı teräninä yazıxñıñ çıxar da yazıxlı ögütüñ aşıra keltir alnıña.

Men yıraqlangannı (108r) ündä alnıña da yaman xilinganımni boşat maña, saña işanırmen, berkit meni, saña işanırmen, tapungannı mıxitar el et.

Men çeşilğänni buyruxuñdan tut, yarlıyama-xıñni, sövüküñni birlät menim bilä, zından içinä baylangan yazıx bilä, çeş bayından yazıxñıñ, sindir, da toyrı yolunnu maña (108v) körgüz, tınç yerinñi maña hadirlä, da barça arılär bilä bisagel et meni, ülüşlü et meni, Biy Teñri, sövüküñ bilä birgä, ki sövgäy men senin ögütüñni, ki bargay men toyrı yoluñ bilä, xıynalgay men senin atıña, öl-gäy men senin ölümün üçün, kirgäy men meñilik fä-rählikkä, tassel bargay men arılär bilä da färah-(109r)langay men.

Yarlıya, Biy, yazıxlı boyuma, xapanel et yaman suylançımnı tenimä körä.

Pizişgel et yaralı dżanımni, sayayt xasta boyumnu, tozdur yamanlıxımnı, çöplä yaxşılxımnı, arit buzulanımnı.

Tüşärmen yüzüm üstünä alnıña, Biy, xolar-men boşatlıx yazıxlarım, yöpsün xoltxamni boşat-(109v)lıx yazıxlarım hesepsiz, yarıxlat esimni, xuvat ber boyuma, artıxı bilä arttır alıxışımni.

Yıxılıp yatkan men yazıx bilä, turyuz meni, Biy, da xadalğan dżan duşmanından hakimlik et maña, kötür ayrıxlı [ayrıxlı] yazıxımnı, sal kerı açıxlı yazıxımnı, xutxar meni xorxulu da tarñ loza-dan otlu da azad et yarlıya(110r)magan xıyından.

Bol, Biy, üstümä pristav da saxlavuçi, saxla devlärđän [tevlärđän] da yaman adamñıñ p'orc-nk'ından, yeñ maña xarşı bolğanlarnı da turyuz me-ni xarşı uruşçı dżan duşmanına, säbäp bol maña, ki yazıxlarımın arıngay men da bolgay men tö-zümlüküm tınçsız xastalıxıma yoluxkay men senin teñrilik şnor'kuğa.

(110v) Vay maña, Biyim!

Vay maña, Biyim!

Vay maña, Biyim!

Ki tas bolup men yazıxlarım bilä da igränçilä-nip men esim bilä, singan turup men yaxşılxıtan, xurup men sövüktän, xaranyulanip men yarıxka xar-şı, tiyilip men yaxşı yürümäxtän, yoxtur közümnün yarıxı, yoxtur yaşı közümnün, ki çilanıp açıgay; tolyunlanıyır, (111r) da çirik yazıx yaptı boyumnu.

Yeriş boluşluxka men yixılğanga da tut yazıx bilä batkan boyumnu, xaysi ki titriyir men tamux-nuñ açısından, boş et meni, Biy, seskaniyir men sö-növsüz ottan, saxla men yığlagannı, Teñrim, yazıx bilä pintilängän boyumnu sürt, Biyim, da ilgärgi

arılär bilä ülüşlü et meni, Teñrim, da tüvülgän ya-zıx bilä (111v) boyumnu arzani et köktägi uçma-xka, da keçövsüz toygay maytamağ bilä seni, Ata Oyl Ari Dżanni, meñi meñilik, amēn.

Xoltxa Biy Teñridän

Köktägi Xan, ki bir yazıxlı kimesä üçün Ata Teñrini Ari Dżan bilä da barça frıştälär bilä sö-vündürdün, yoxesä ayama sendän yarlıyama-xni.

Tap tas bolğannı yazıx (112r) bilä teränlikinä antuntk'nuñ da et färahlik köktägilär bilä.

Turyuz men yixılğannı yazıx bilä, tırgiz men ölgänni yazıx içinä, yarıxlat xaranyulangannı, sürt men igränçini.

Xaytar men bulargannı.

Xoyma meni, ki kendi erkim bilä yürügäy men, biylik etmäsınlar yazıxlarım menim boyum üstünä.

Xolarmen, Biy.

(112v) Yalbarir men, Biy.

Xayarmen, Biy.

Aç maña eşikin yarlıyama-xni.

Zajit da muftuna bolmasın ol xadar çalışka-nıñ, xaysi ki kötürdün boyuğa menim üçün, Kolkotada xaç üstünä xadağlar aşıra, susamağ aşıra, le-yi sirkä aşıra, kertmäniñ aşıra yarasın, xanıñniñ tökülgäni aşıra, ulu avaz bilä «zeli, eēlini» xıçır-ganıñ aşıra, bu(113r)nar körä köp türlü xıyın, xay-si ki çidadiñ boyuñ men tas bolğan üçün.

Yoxesä parexosluxka alıp barça teñrilik yergälärinñi, xaysi ki ettiñ bu dünyada yer üstünä, aya men yazıxlıñı, da yebermä xorxulu otka, zera meni xanıñ bilä satun alıp men, da tassel et yarıxlı toy övünä, ki barça arılär bilä maytagay men Ata Oyl Ari Dżanni meñi meñilik, amen.

(113v) Xoltxa Biy K'risdostan tum zamanına

Ari Dżanı K'risdosnuñ, arit meni.

Teni K'risdosnuñ, saxla meni.

Xanı K'risdosnuñ, içir meni.

Köksündän çıxkan suvu, tāmüzlä meni.

Çarçaranki K'risdosnuñ, xuvatlat meni.

Yaxşı etüçi Jisus işit maña, da kerı bolma mendän, da barça yaman işkildän saxla meni, da xolarmen sendän, Biy yarlıyovuçi da şayavatlı, ke-ri bolma mendän, öl(114r)üm künümä bol maña yuvux, ki frıştälär bilä maytagay men seni meñi meñilik, amen.

Xoltxa Biy Teñridän keçäğä yatkan zamanına, ayır yuxu salmağ üçün adam oylanlarinñ üsnä dżan duşmaninñ

Xolarmen sendän, Biy, da şükür berir men se-nin yetövsüz teñrilikini, adam sövü(114v)çi Biy, ki arzani ettiñ arzanisiz xuluñnu yetmäğä keçäniñ zamanına.

Sensen Biyi kündüznüj da keçäni hasil keltirgän. Sen saşla meni saşışından yaman yuxunuñ da xorxusundan [xorxunungdan] körüngän da körünmägän dşan duşmanniñ. Berkit meni aniñ yaman xuvatina xarşı da kes aniñ ululuğunun xuvatin, ayırlıxından yamanlarnıñ, ye(115r)mirilmäxindän şenliklärniñ, da yaman adamniñ saşışından, dşaduluxundan xatunlarnıñ, buları saşışlarından, da igränçi suşlanmaştan, da xastalıxından kirli saşışniñ, da xorxmali ahli yuxudan, ne ki bol-sa tüşlärden, ah bermäxindän dşan duşmaniniñ, oyanmaşsızlıxan, da barça nemädän saşla men xuluñnu (115v) barça türlü yaxşı şayavatıñ bilä da yaxşı yarlıyamaşın bilä çöp-çövrä yatkan övümni berkit oñ yartın da soñ sartin, kün toyuşu sartin da kün batışı sartin, yarımkün sartin, yarıx keçä [=yarımkeçä] sartin, köknüñ biyiklikindän, yerniñ aşaxlıxından, böläkin friştälärniñ yeber, Biy, övümä menim, şayda ki ayırlangan yazıx bilä tenim (116r) tınıyır.

Ber, Biy, oyaxlıx esimä menim da saştlıx barça boşunlarıma, açıx es bilä da oyax saşış bilä tin-gaymen.

Da şükürlük bilä sövündürgäymen Ata Oşul Ari Dşanni meji meşilik, amän.

Xoltxa Biy Teşridän

Biy Teşri, saşla men xuluñnu seniñ şayavatlı xoluş bilä barça tür(116v)lü dşan duşmaniniñ [=duşmaniniñ] sitindän;

Itidän, ottan, yeldän, topraxtan;

Aşinsuvdan, xuvatlı yaymurdan;

Boşulmaştan teşizdä;

Satamali xuyulardan;

Xarniñ xuvatlı dufanından, taşlarnıñ titramäxindän, taşlarnıñ tüşmäxindän, bulutlarnıñ xuvatlı (117r) yaymur bilä kelmäxindän hradniñ, ansizin yaş yaşnamaştan da otlu yiltrimdan, kündüzgi, keçägi yerniñ titramäxindän, yaman çasumlardan;

Çerüvçülüktän da barça türlü baduhastan, xaysi ki yazıxlarga körä kelir bütün dünya üstünä.

Bundan soğra şükürläniyirmen saşa, yarlıyovuçi padşah, haybat saşa meji meşilik, amän.

(117v) Xoltxa Biy Teşridän

Men, arzanisiz da yazıxlı xuluş, yalbarıp xolarmen sendän, yaş bilä xüçirip:

Xuvatlal men xudrätsizni, tözümlüküñ bol-sun, yoluşa seniñ yaş bilä ketiyirmen.

Baş, Biy, yaralı da irinli dşanıma menim.

Yuv teşrilik suvuñ bilä da Ari Dşanıñniñ tuzu bilä tahimlät, da yaxşı isli (118r) yayın [yiwowng >yowowng] bilä pomazat et meni, da tüğäl saylıx-niñ bilä bayışlan [=saylıx bayışla] maşa.

Yuxalat, Biy, közümdän menim yuxunu da boş et başımnıñ xalinlanganin, zera ayırlanıp tep-rätiyir boyumnu.

Oyat, Biy, meni, ki bolgaymen hadir här sahat, bolgaymen aruvluxta zamanimni alnıma sür-mäğä, baş suşlançim(118v)ni, xaysi ki xanim suş-laniyir da här kün xuvatlanıyir üstümä, suşlanı-yir toymaga yaxşı aş bilä da içki bilä, da bunıñ bi-lä bolup esimni bulartıptır.

Yeber, Biy, bir friştägni, ki keltirgäy uçxunun otnuñ, da ernimni arıtkay, da ketärgäy barça din-sizlikimni, da yazıxlarnıni arıtkay, yaman saşışimni...

[Между листами 118 и 119 разрыв в тексте].

(119r) men yazıx bilä, zera yoxtur açıx da körlü yarıxı közümnüñ.

Boluş, Biy, daragusel bolgan boyuma, ki tolu-men yazıx bilä, sansız küfür bilä, barça boşunlarım bilä xaşlanganmen, da ezilgän başımdan aya-xıma ança yazıx içinä, yoxtur därmanım pözişgel bolmaga kimsädän, tek sendän, Biy, aşaxlanıp ber yaralarıma (119v) ot da igränmä yazıxlı da sasıl-gan irinlärimdän.

Tiy, Biy, avazimni pambastan da tilimni söz-dän yaman, közümnü körlü üsnä başmaştan, xulaximni işitmäştan yaman sözlärni, xolumnu oyur-lamaştan, yüräkimni yaman igränçi saşıştan, 12 ulu boşunumnu berkit, saşx [saşx] et här zaman seniñ erkiñni etmäğä.

[Между листами 119v и 120r разрыв в тексте]

(120r) meşa saşa, Biy, meşa, zera öğütümdän çıxtım, yarıxlı tirlikdən çıxtım da xaramyu yazıxka kirdim. Murdarlıxka men suşlandım, sövüküñdän kerü tüştüm, dşan duşmanına berindim da anar-tas bolmaşlıxka oşul boldum.

Yarlıya maşa, Biy, yarlıya, sensen adam sövü-çi Teşri, saşa işanırmən, sensen yazıxtan arıtuçi da (120v) yaxşıların şpişarn'ası, tas bolganlarga bolursen arşa, eski duşmanni xaçırirsən, yoxtur da dayın boluşuçim, tek sensen saşlavuçi, saşla yazıxtan, xutxar yaman sitindän şaytannıñ, et me-ni arzani, bolgaymen saşa oşul meşilik, tas et, Biy, köpyazıxlı tinçsizlişimni, tenimniñ ayıxın, dşanımnıñ tinçsizlişin, yuxunu ba(121r)şimdan, toymaşlıxni xarnımdan, da saşla saşışimni buzux-suz [buzulsuz], yüräkimni aruv, esimni yarıxlı da saşx, tämüz, ki bolgay esim alıştä kündüz u keçä, axtır başım üstü bilä, Biy, axın suvuñnu da suvar boşunların [sovar boşunların] esimniñ, yuv pinti-likin yazıximniñ, da sürt irinin yaralarimniñ.

Xap da kerü sal tegänäkin yazıxlarnıñ, (121v) tik mendä meşilik tirlikni.

Östür toyruluğunnu da eksit dinsizlikimni, öldür tenimni suylançix [=suylançin] da yäñirt dżanımniñ saylıñın, ündä, Biy, yazıx bilä borçlu boyumnu saña, zera xorçiyirmen saña yuvux kelmä.

Imänç etiyrmen, Biyim, sendän ulu uyatım bilä da seskaniyirmen xilinga(122r)nima körä, yaman saylam yox alnıña, zera men mendän bilirmen yazıxımnı: ögütündän yırañlanıpmen, haybatıñdan yalañaçlanıpmen, yoxesä sen yarlıya, zera seniñ xoluñ aşıra yaratılıpmen.

Yoxtur erkim, Biy, ki umsasız bolgaymen, zera yarlıyovuçisen da ayarsen, köp nemä obicat etiyrmen yazıxlı adamlar (122v) üçün, ki çaytkaylar saña, yoxsa men xorçiyirmen xorçulu yazıxtan, aldandım aldavuçidan da boldum yasir çarnı üsnä yürügändän. Ne bolgay işi men zavallıñın, çaysı ki bu dünyada yoxmen?

Ber maña, Biy, yaş da yaş yazıylarıma körä, zera ayır yükländi üstümä yazıylarım da toyupmen yaman (123r) murdar sayış bilä.

Köp maña tözdün da ögütämädin.

Xorçuñdan titriyirmen: bu yamanlıx maña çalmasın, töräñ alnına meni keltirmä, xıyinga meni çixara bermä.

Saxla meni söñövsüz ottan, yarlıya, azad et, zera sensen adam sövüçi Biy.

Vay maña, ki tolyunu [tolynnun] daragusel bol(123v)ganımniñ yapıyır meni da yurakimni indziyir, zera çoltxa etiyrmen sendän da bilmän, ne aytiyirmen. Saymos aytiyirmen, da sezmän, orinlarım tek tepraniyir, da esim bulariyir oyari-buyari — seziklikim yoxtur; emganiyirmen, urunup soxuniyirmen — barça boş da oxşas tüşkä, yezdän tasniñ avazına. Boş da sefil ça(124r)lişiyirmen da yemişsiz çaliyirmen.

Yöpsün, Biy, men bulargannı, çaysı ki bularıp tayga ketipmen, neçik yaman çul, Biyimdän çaçipmen, yazıxımnı körüp, bularipmen çardaşlarım-dan, da yırañlanıpmen zawaglarım-dan, keri boldum mustundan, da dost ettim kendimä yazıxıñı, da çaldım kültkü, toy(124v)umsuz zırgel boldum, da çapanel ettim seniñ ögütüñnı, yarlıyadım yarlıga, boldum sıñarıma pañıl tezlängän, çulga-çuluxçıga yarlıyovsuz, uruy-kökümä keri tüşkän, çastadan miñit'arel etmägän, tüşüngänin künüzün yazıx bilä keçirgän, da dżimrilik bilä, anaçagılıx bilä keçirgän, (125r) erkimni etkänmen da eski duşmanga sıñarmen, zera işitmädım ögütüñä

Seni çolarmen, Biy da Teñri, sen yarlıyovuçisen, işitirsən çoltxama, keri salma sen çoluñ aşıra yaratılğannı.

Çöplä, Biy, şnork'unlarnı [=şnork'larıñnı] da çoy boyunlarım üsnä, da toldur tenimni çuvatı bilä da töz(125v)ümlük bilä, dżanımnı çorçu tibiñä da titräməx tibiñä saxla, yurakimni sövük bilä da titräməx bilä, aruvluç bilä saxla, esimni yariç bilä da axılıñ bilä saxla, ber buyruç ayaçlarıma toyrı yolga barma, ayzım bilä saymos aytma şükürlük bilä, alıñ bilä, közlärimä ber yaşnı axmaga, (126r) burnuma tatlı yis meñilik, çulaxıma işitmä färäh avazıñnı, ki aytarsen surp Awedaranda: «Boş bol-sun bunıñ yazıxı». Da yänäçi aytarsen surp Awedaranda, ki: «Bügün tirliki boldu bu övñü».

Negä dinçä tözümlük etkäysen men yaman kimsägä, ki bolman toymaga tas bolmayım aşıra, yoxesä här kün yä(126v)ñi baştan yazıxka tüşiyirmen, çolundan ketiyir yaşnı xilinganıñ, öldüriyir meni yazıylarım, aldaniyir esim, çaranyulaniyir közlärim, buzulğandan buzuliyirmen, yasir sürüli-yirmen çuluxka dżan duşmanına, dżalatlıx etiyr üstümä, eltiyir xıyın üstümä, yerinä bayışlap sa-(127r)liyir zindanga, çoyiyir xıyın tibiñä, da men çaräsiz ne etiym, ki bayladı barça boyunlarımni, yoxesä sen yänäçi maña yarlıyagaysen? Baç, Biy, yıylaganıma, xıçırganıma men çaräsizniñ.

Yarlıya men orenksizgä, ber maña yaş köp ertägä, da yarlıya keçägä, da yariç saç maña ertä, aç közün yurakimniñ, piñişgel et çasta dżanımnı, yöp(127v)sün, Biy, men çaytkan yazıxlıñı, yurak-länmä men yazıxlı üsnä.

Biy, hesepsiz bar yamanlıxım.

Biy, aliştir meni yaşlıxka, buz yazıxımnıñ yazovun.

Kliyirmen sendän çoltxa etmä, Biy, da bilmän, ki saña ne türlü yetkay mi, biyänçli bolgay mı körgüzmägä saña, neçik biyänçli bolgay, belgili et maña menim faydamni, ne ki sendän (128r) yaşnı çolsam, ber maña, yıraçlansam sendän, ündä meni, avaz et, çolsam egär, çol sal, egär işitmäsäm saña, buzma meni angınça, ki haybatıña arzani bolgaymen.

Biyim Jisus, sensen menim boluşuçım, çoluğamen, sonyumnu sen bilirsən, boluş maña, çoyma meni buzulma yazıx içinä, zera bularipmen, şaş-tırma [şastırma] meni yaman yolga, zera bularip-tir eski duşman.

(128v) Xaytip yarlıya maña, zera sen meni yaratiipsen, itä bermä meni yüzüm üsnä, Ari Dżanıñnı mendän çixarma.

Saña umsanıpmen, piñişgel et boyumnu, zera yañıldım saña, alnıñadır menim barça ayriçlarım [ayrıyların], yoxtur maña tınçlıx, sendän aşıra, Biy, tırgiz meni sansız yarlıyamayıña körä.

Zera barçası üstümə turupturlar, (129r) xay-siləri ki boyumnu tas etmə kliyirlər, saña barça nemə asanttır, da xuvatlısen, barçasından saxla meni.

Da sañadır haybat meji mejilik, amən.

Bunu barçasın alnına ayttım Biyimniñ ayzım bilä da bar yüräkım bilä, işitti maña Biy, da Biy Teñri ilgärtin bolgan yarlıyagay men yazıqlıga da arzani etkay (129v) uçmaña ilgärgi dznoyklarımız bilä birgä da barça k'ristānlar bilä birgä, [da haybat] Ata Oyl Ari Džanga hali da hər kez meji mejilik, amən.

**Xoltya Biy Teñridän, asrı nabožni
Gibrianos hajrabedniñ aytkanı**

Ey Biy Teñri, atam benim köktägi, ari Teñri, ari Teñri, kimdir seniñ üstü(130r)ñä ulu?

Men saña şükür beriyirmen da seni haybatlı-yirmen,

Teñrisi Aprahamniñ, Teñrisi Sahagniñ, Teñ-risi Jagopnuñ;

Teñrisi atalarımızniñ bizim, Teñrisi arak'el-lärniñ, Teñrisi markarələrniñ, Teñrisi çıynalğan mardiroslarıniñ, çaysi ki bar edin dayın burun, ne ki dünyanıñ yaratılğanı.

(130v) Teñri, çaysi ki kelmäxsen törä etmäğä ölülärgä, tirilärgä.

Sensen köñü Teñri, çaysi ki olturupsen xanat-ları üsnä fristälärniñ, kərovpeklärniñ da sərovpe-lärniñ.

Da sen baçuçisen bizni bu dünyada, çaysi ki aşayada bolıyırbiz.

Xaysi ki ne ki bolmaytır, dayi ilgärtin bolıyır-sen [=bilyırsen] da köriy(131r)ırsen.

Da barça tiriniñ tınıxi seniñ çoluñadır, çaysi ki anıñkibik xuvatıñ bar.

Buzarsen da yänäçi ekinçi yasarsen, çurugan-ni ekinçi yaşartırsen.

Sen yalıziñsen Biy, barça biylik etkän kimsä-lär üsnä.

Çeş ze meni, da boş et bu dünyadan, da buyur maña çulaç çoyma, aşaxlat çulaçıñni da işit maña, neçik işittin džuhtuluxka Misir şahärinä, köñü, ki tügäl inanmaslar edi saña, da seniñ çuluña Mov-seska.

Eğär ki meni bu dünyada çeşmäsän, ekinçi kelgäniñdä törä etmä da bu dünyanı ot bilä buz-ma, ol zaman maña ayır bolur.

Menim yazıqlarıma körä ol zamannı çaysi (132r) tay içinä bolurmen yaşınma ya çaysi peçera içinä seniñ xuvatıñniñ alnına, sövüklü Biyim?

Ya çaysi tayga aytkaymen: «Tüş üstümä da yap meni»? Ya çaysi adaga aytkaymen: «Saxla me-

ni çorçusu alnına Teñriniñ»? Xaysi ki hadirlänip-sen kelmäğä törämizni etmäğä!

Yoxsa sen kendiñ [kendiniñ] benim şayavatlı Biyim, (132v) çutçar meni, da etmä törämni uçino-kuma körä benim, çaysi ki heç seniñ çuluñunda bolmiyirmen, a ne oränkiñä.

Yox esä buyur maña çulaç çoyma, yiylamay bilä çolarmen seniñ arilikiñdän,

Neçik çulaç çoyduñ Jownan markarägä teñiz içinä, çaysi ki balıx yutub edi kensin.

Buyur meni çutçarmaga yaman ölümдän (133r) da çoymaga mejilik tınçlıxta, neçik çutçar-diñ Ninowē şahärlilärni, çaysi ki tas etmädiñ alar-niñ yazıqlarına körä 120 000 adamni, çaysi ki çaytmaylıx berdiñ alarga, ol türlü maña yarlıya se-niñ törän alnına, çaysi ki sen hər kez yarlıyarsen yazıqlı adam oyluna.

Ya neçik Tawit' markarē, çaysi ki yazıqlarına körä saña çar(133v)şi çıçırdı, aytp seniñ ari atıñ üçün: «Biy sövüklü, arit benim yazıqlarımnı»,— alay ze men dä çolarmen, arit benim dinsizlikim-ni da töräsizlikimni.

Buyur maña işitmä, neçik işittin üç igitkä Pa-pelon şahärindä, çaysi ki otlu peçkä saldırdı Na-pok'otonosor, dinsiz padşah, Anania, Azaria da Misajelni.

Da sen, Biyim, yeberdi(134r)ñ seniñ fristäñni alarñ üsnä boluşluxka xoltçalarına körä da çut-çardıñ kensilärin ol xuvatlı otnuñ içindän yaymur-lu bulut aşıra, da bu skançelikni körüp, uyatlı çal-dı padşah Napokodonosor.

Zera sensen padşahı barça padşahlarıniñ da biylärniñ biylik etkän, çaysi ki tek sensen yal-(134v)ıziñ ölümсüz da anıñkibik yerdä tınıyır teñrilikiñ, çaysi ki bir kimsä yuvuñ kelmä bolmas.

İşit maña, Biy, neçik işittin Taniyel markarägä terän çuyur içinä, çaysi ki aslanlar arasına salgan edi kensin, da añar körä yeberdiñ kensinä Ampa-gowm markarē bilä aş, çaysi ki ayttı kensinä: (135r) «Ye aşni, çaysi ki saña Biy Teñri yeberiptir».

Añar körä ayttı Taniyel: «Ey, men bilirmen, ki Biy Teñri opustit etmäs alarnı, kimlər ki anı izdi-yirlär».

İşit maña, Biy, neçik işittin xoltçasına T'obiaş-niñ da Saranıñ, çaysi ki potomoksuz edir, da buyur xoltçamnı alnına alma, ki bolgaymen açıx yüzlü seniñ töräñniñ alnına, (135v) da yeber maña seniñ fristäñni, çaysi ki yamanlıxımnı mendän keri et-käy, neçik keri etti Saradan, Hrakelniñ çizindän, da yarıxlattı džan duşmanin, çaysi ki džan duşma-ni kensin söviy edi, yarıxlat yüräkimni benim, ne-çik yarıxlattıñ soxur közlärin T'obiaşniñ.

İşit maña, Biy, neçik işittin xoltçasına Şuşanın, xaysi ki Papelonniñ üç xart (136r) töräçisi kensinä küç etmä kliyr edilär, da sen, Biy, xutxardıñ kensiläriniñ xolundan.

Ol türlü meni xutxar bu dünyanıñ yaman yazıxımdan, zera sensen aruvluhta tıngan.

İşit maña, Biy, neçik işittin xoltçasına Yezegia padşahnıñ dzuhtuluhta da xutxardıñ kensin ölüm-dän, xaysi ki (136v) ayır xastalıx içinä edi.

Ol türlü xoltçasına körä dayı bayışladıñ anar saylıx on beş yılga ança.

Alay ze xutxar meni dżanımnıñ da tenimniñ ayır xastalıxından, xaysi ki yaman yazıxlarımā körä keliyr.

Xutxar meni, Biy, bu dünyadan, neçik xutxardıñ T'egyi gojsnu dinsizlärniñ xo(137r)lundan da alarnıñ türlü-türlü xıyınından, xaysi ki seniñ ari atıña xıynalıy edi.

Ol türlü xutxar meni ayır xastalı yazıxlarım-dan.

Ey Ata Teñri, xaysi ki yarlıyadıñ bizgä da yeberdiñ seniñ sövüklü oylunnu, bizim Biyimiz da Xutxaruçimiz bizim Biy Jisus Krisdosnu, toynan ari gojs Mariamdan, xaysi ki sövünlük ber(137v)-di Kapriyēl hreşdagabed, da asrı tamaşalı tındı anasında Ari Dżan aşıra, xaysi ki andan aşıra xutxarılmamız boldu meñilik ölüm-dän [xorxulu.

Da seniñ ari[lik(in)]ä bu sahatnı xolar-men, boşat menim yazıxlarımā. [Da xolar-men seni, Biy Jisus Krisdos, Oylu Teñriniñ tiri, xaysi ki] ettiñ tamaşalıx teñriliğin aşıra, xaysi ki Gana Kaleliada suvdan çayır keltirdiñ, közsüzlärgä köz berdiñ, xulaxsizlarga işitmäx(138r)liñ berdiñ, yaman saysizlarga saylıx berdiñ, tilsizlär-gä til berdiñ, [ayaqsizlarga yürümäxliñ berdiñ,] dżan duşmanın adamlar içindän çıyardıñ, ölülärni tiri ettiñ, teñiz üsnä, neçik xuruda, yürüdün.

Da dayı köp türlü sk'ançelik' ettiñ.

Xaysi ki köktäsen, Oylu Atada, da Ata da Oylulda, alay ze Ari Dżan bir yerdä.

Friştälär böläki seniñ alnıña turup, hay-(138v)bat beriyirlär ulu xorxulu bilä da ulu avaz bilä aytip:

Ari, ari, ari Biy Teñri xuvatlı, xaysi ki kök u yer toludur seniñ haybatıñ bilä!

A vid' [Awid] ze sen kensiñ, Biyim, bizgä obecat ettiñ aytip: «Xolunuz, ki algaysiz, xaxıñiz, ki açılğay sizgä, ne ki dā Atamdan xolsañiz menim atım üsnä, men Atamdan xolar-men, ki sizgä berip bayışlar (139r) aytkanıña körä». Biyim, hali men xoliyirmen sendän, ki algaymen, izdiyirmen, ki tapkaymen.

234

Xaxıyirmen, ki açılğay maña xarşı.

Hadirmen, Biy, seniñ atıña xıynalıp xanımnı tökmä, tek ol xadar boluşluğa yuvuqlan maña.

Xutxar meni, Biy, menim duşmanımdan, zera sen obecacs'a bolduñ xol salma maña.

Da ayttıñ: «Aruv yüräk (139v) bilä ne ki dā xolsañiz mendän, nim ki siz xolmiyirsiz»,— men aytiyirmen: ošta hadirmen saña xarşı.

Men bilirmen, Biyim, ki barça adam oylanları yazıxlıdırlar da yalyandırlar, yoxesä sen, köñü Teñri, neçik ki obecat ettiñ, boşatlıx yazıxlı adam oyluna, alay berdiñ.

Borçlu xaldırma meni, Biyim, yazıxlarımā (140r) körä, et ülüslü meni arilärin bilä seniñ.

Xoy ze, Biyim, Ari Dżanıñ seniñ menim üstümä baXuçı da arıtuçı, erkiñ bolsun menim üstümä.

Sen, Biyim, menim üçün turduñ alnıña Bonda-lı Biyadusnuñ, xaysi ki xıynalıdıñ, xaçlandıñ, aşaxlandıñ hnazantlıxıñ bilä seniñ, da bastıñ dżan duşmanınıñ başın, ölüdän turduñ, (140v) arakellärinğä köründün, kökkä ayındıñ, Atanıñ oñ yanına ol-turduñ, da sen kensiñ biylik etsärsen meñilik, zera saña bergändir barça xuvat egär köktä, egär yerdä.

Xutxar meni andan, Biyim, xaysi ki ertä u ke-çä muñriyir da ayzına salma kliyr meni, bolup dżan duşmanı.

Biy Teñri, işit maña, neçik işittin Apelnıñ xoltçasına anıñ xurbanına körä, xaysi ki xabul kördün, da et...

[Между листами 140 и 141 разрыв в тексте].

(141r) **Surp Krikordan**

sormaı da dżuvapı friştäniñ

Bir kün surp Krikor Lusaworiç yuriyir edi Sebuy tayga da kes-kenetä esindän keçirdi, ki ne bolıyirlar adam oylanlarıñ dżanları, ya xayda bariyirlar, ya xayda tınıyirlar ölüm-dän soñra.

Surp Krikor, Lusaworiç ermenilikniñ, xırx kün oruç tuttu da xırx keçä, ne yedi, ne içti, xoldu Teñridän da aytti:

«Ey Eyäm da Teñri barçanıñ, yeber maña friştäñni, ki bil(141v)dirğay maña yerlärin yazıx-sizlärniñ. Ya xayda eltiyir, xaçan alıyir, dżanıñ? Ya ne türlüdür yolları alarnıñ alnına? Ya nedir uruşu eski duşmannıñ türlü-türlü xaramyuluhta, kelğani friştäñniñ yazıxlıñ dżanıñ utru, da yaman dżuvap bergäni bilä: «Ketäriñiz kerı»,—da toyrularga aytsarlar: «Kel, yaxşı da inamli xulum, kir sövünlükünä Eyäñniñ kendiniñ?»

Andan soñra berdi Eyämiz bizim kendiniñ friştäsin anar, ki keldi, aytti:

— Ošta yeberdi (142r) Eyämiz meni saña. Hali ne xoliyirsen?

Surp Krikor aytı frıstägä:

— Xaçan alsan dżanin yazıxlınıñ da yazıxsız-niñ, çayda eltiyirsən?

Frıstä aytı:

— Xaçan alsam toyrunuñ dżanin, ol sahat se-zär haybatın da hörmätin kendiniñ, ol türlü yazıx-lı bilir çiyinin da çaranyusun kendiniñ.

Surp Krikor aytı frıstägä:

— Ne türlüdir dżan, xaçan çıxsa tendän: sezik-liktädır yoıxa seziksizliktä?

Aytı frıstä:

— Könüsündän sezikliktädır, da sözlövüçidir, da köriyir, neçik tendä.

(142v) Ayttı surp Krikor:

— Ne türlüdir dżan?

Aytı frıstä:

— Ottur da yariç da adam sıfatlı, ne türlü ki Boyos arakäl tanıylıç beriyir: «Eğär ki çıxarigi adämlikimiz buzulur esä, içkärigi adämlikimiz yäñilır» [2 Коринфянам 4:16 Посему мы не уны-ваем; но если внешний наш человек и тлеет, то внутренний со дня на день обновляется]. Yoıxa toyrunuñ dżanı haybatlıdır da yariçlı, neçik gü-näş, da yazıxlınıñ dżanı tumandır, da çaramyulu, da toludur barça yamanlıç bilä.

Aytı surp Krikor:

— Ne türlü alırsen yazıxlınıñ dżanin?

Aytı frıstä:

— Xaçan alsam yazıxlınıñ dżanin, körünür-(143r)men anar ot sıfatlı da çorçulu körmäçtä, da çorçulu çiliç çoluma, da xaçan körsä meni, çorçar da titrär körmäçindän, da tili baylanır, da başın yaşıırır, közün da yüzün çövürür, da dżäç etär xaçma oyari-buyari, a heç nemä bolmas etmä, zera här yartin alnına bolurmen anıñ, da bolmas töz-mägä çorçulu çiliçimden benim, da közläri açılır dżanıñ da tenniñ, da körär meni, çorçulu da otlu çiliç çoluma, da körär yolun, çaysı ki alnına, tu-mannı da çaramyunu, da açar (143v) tenniñ közlä-rin, da körär oylanlarin da çatunun, da közlärin ayartıp [alartıp] baçıyır üstlärinä, teprätip başın, da çolar, da yalbarır, da aytar: «Körünüz meni da boluşunuz maña». Da alar işitmäslär anı, zera tili baylanıptır, da bolmas meni kimesä körmä, tek yalıç xasta, zera otlumen da tenim yoıxtur, zera anıñ ündövüçisimen.

Aytı surp Krikor:

— Dżanin sen mi alırsen yoıxa kendi yeberir?

Aytı frıstä:

— Ayrıç çıxarır, da men alırmen.

(144r) Ayttı surp Krikor:

— Ne türlü körünür yazıxlınıñ dżanı?

Aytı frıstä:

— Tumandır, da çaramy, da tolu yamanlıçlar bilä da aruvsuzluç bilä.

Aytı surp Krikor:

— Ne aytar dżan tengä, xaçan çıxsa tendän da seniñ çoluña bolsa, zera sözlövüçidir dżan da uslu?

Aytı frıstä:

— Yıylarlar dżan da ten biri birin da bolmaslar tözmä biri biri bilä yıylamaçtan. Aytar dżan: «Vay maña, ki künlärimni boyum bilä yazıç bilä toldur-dum da çaram(144v)çulattım meni da seni dā». Aytar dżan tengä [=ten dżanga]: «Maña da vay, ki köp yazıç bilä da yamanlıçlar bilä çilindim, da heç ludç tartmadım, çalırmen aşaya, da salırmen [=sa-sırmen], da çirirmen, da bolurmen ülüş çurtlarga, da heç bolman nemä etmä buzulmaçıma da çirimä-çimä benim!» Aytar dżan: «Vay maña, ki köp ya-zıç bilä bayladım men meni, da heç bilmädım da sezmädım [sesmädım] sahatimni da törämnı, ki yıylagay edim yas bilä da kül bilä! Hali çayda bari-yim, bilmän, yerimniñ belgisi maña aşkâra dügül. Ündövüçim bu türlü çorçu(145r)lu da haybatlı kö-rünür, yoıxa çanıñ çorçusundan da körümündän ne bolsarmen?» Da turupturlar buşuryanmaç bilä dżan da ten, yıylamaç bilä da sıxtamaç bilä biri bi-rin da çayda esä bolmaslar övünmä. Ayttı ten dżanga: «Bar sen köktägi çanlıçka da yaratuçimiz-ga, şahat, ki bizim uruyumuzdan-kökümüzdan [kçnumuzdan] bolgay k'ahana, da angay bizni yi-çöv eşikinä ya ari tum alnına, da bariştirgay bizim bilä K'risdosnu, zera yarlıçovuçidir da şahavatlı da salmagay biz(145v)ni çolundan, zera sıfatına oç-şarbiz da anıñ yaratkanlarıbiz». Bunu aytarlar dżan da ten biri birinä da bunun bilä övünürlär.

Aytı surp Krikor:

— Ne türlü alırsen yazıxsızniñ dżanin?

Aytı frıstä:

— Aşax körünürmen anar ne türlü ündövüçi da dost yuvuçlu hörmätläp toyga ya ündövüçi çanlıç-ka, sekin da aşax, da yaçşı tınçlıçka ündämägä, meñilik yaçşılıçka. Da xaçan körsä meni dżan ten içinä, färahlanır da sövünür, zera çayyulardan da tarlıçtan dü(146r)nyanıñ meñilik tınçlıçka ayıştı-rirnen [alyıştıririrnen] anı, topraxtan yariçlılarga teğ etärmen, keçövlüktän keçövsüzlökkä eltär-men, xaçan alsam yazıxsızniñ dżanin, yügünür-men anar, neçik dostuma da yaçşı klävüçimä.

Aytı surp Krikor:

— Ne aytar dżan tengä?

Aytı frıstä:

— Maçtarlar biri birin dżan da ten. Aytar dżan tengä: «Tenim benim, san saña, zera seniñ bilä

toyru bolupmen, sadaya berməx bilä yarliga, oruç tutmaç [turmaç] bilä, alyış bilä, xıynalmaç bilä da (146v) barça yaxşı xilınmaçlar bilä». Yänä aytar dżan tengä: «San saña, ki siparım [siparın] edin menim. Men alyış etär edim, da sen tügällär edin yaxşılyxni. Hali tıngın dünyanıñ xayyusundan, da men bariyim Töräci Teñrigä da menim üçün da senin üçün yaxşı sözlägäymen». Aytar [Aytti] ten dżanga: «Bar yaxşılyx bilä friştälärniñ böläkinä da meni angın Teñri alnına, zera senin sipariñmen da senin övün edim». Da andan soğra körüşürlär biri biri bilä (147r) da bolur dżan menim xoluma, ne türlü günäş adam sıfatına, da turupmen tenniñ üstünä bir xulaç biyik, da hörmätlärmən tenni, ne türlü dostumnu da yuvuxtagini eltkinčä kerez-manga.

Aytti surp Krikor:

— Ölüñün artından xaysi igidir: oruç mı, alyış mı, sadaya mı yoxsa ari tum?

Aytti friştä:

— Oruç saqlaganga igidir da aslam, ne ki ölügä yügünç; da sadaya bu türlüdür, neçik bir kimesä saçkay yaxşı sačov da xaytıp y(147v)ıştırgay aslam bilä kendiniñ övünä, ol türlüdür sadaya; da ari tum ol türlüdür, ne türlü ki uçkay xaraxuş yoyartın, da dżan, ki bolgay eski duşmannıñ xoluna, xutxarır da Teñri alnına turuzur, egär k'ahana bar köñül bilä ari tum etsä.

Aytti surp Krikor:

— Egär ki bir kimesä kendiniñ barça künlärin yamanlıx bilä keçirgäy, da xosdovanel bolmagay, da yazıxın yıylamagay, da ölüm çaxına xaytkay, da xosdovanel (148r) bolmagay, da yazıxın yıylamagay, da ölüm çaxına xaytkay, da xosdovanel bolgay, yazıxların kendiniñ yıylagay, da sıxtagay, da küstüngäy utrusuna Teñriniñ, da tüşkäy ayaxına k'ahananıñ, da xolgay k'ahanadan ari tumnu üç kün ilgäri ya bir kün poşmanlıx bilä, yöpsünür Teñri yoxsa yox?

Aytti friştä:

— Bir adam, ki kendiniñ barça künlärin yazıxta saqlagay, da ölüm çaxına xaytkay, da xosdovanel bolgay kendiniñ yazıxların yıylamaç bilä (148v) kendiniñ da urunmaç bilä, da xolgay ari tumnu, bolmagay ki ayagaysız, yoxsa berinç, zera yöpsünür Teñri da körümsüz etmäs, zera Eyämizdän tanıylardı: «Kim ki yegäy menim tenimni da içkäy menim xanımnı, ölümnü körmäs ol, men dä turupmen anda». Zera angınça adam oylunıñ soğ tınıxına diğrə, aytar Teñri, şayavatlımen menim yaratkanlarımniñ üsnä da sıfatımniñ.

Aytti surp Krikor:

236

— Xaysi ulu yazıxtır, ayır da äv(149r)äl barır yaryuga da adam oylun uyatlı etär Teñriniñ alnına? Aytti friştä:

— Xaysi ki yazıx adam oyluna kiçi körünür da xosdovanel bolmas, oldur barından ayır, da ol barır burun yaryuga, da adamni uyatlı etär.

Aytti surp Krikor:

— Xosdovanut'iunnuñ da yaşnıñ xolununa [=xolu alnına?] ne xadar xalır yazıx?

Aytti friştä:

— Yazıx ol xadar xalır, neçik xidžiniñ urluxiniñ bir bürtükün salgaysen teñizgä, ya ne türlü bala-yuz (149v) ot alnına, ya ne türlü ki toznu yel elt-käy, ol türlüdür barça yazıxniñ tarbiati yaş tökmäxniñ alnına.

Aytti surp Krikor:

— Bir yazıxni, ki adam oylu etkäy da xosdovanel bolgay, da yänä etkäy da xosdovanel bolgay, yöpsünür K'risdos yoxsa yox?

Aytti friştä:

— Ne xadar yixılın, tur, ne xadar yazıxlansın, xosdovanel bol, zera Bedros arak'äl Teñridän işitti, ki yetmiş kez yedi yazıxlansın, boşat anar.

(150r) Aytti surp Krikor:

— Bir kimesägä ki yoluxmasa babas yuvuxta ya salada, klägäy xosdovanel bolma da tum alma, da tapulmagay, ne bolsar ol adamga?

Aytti friştä:

— Tiyişlidir ol adamga, ki taylarga da taşlarga ačkay kendiniñ işin küstünmäx bilä Teñriniñ alnına, yarlıyar Teñri da körümsüz etmäs, zera anıñ xanı bilä satun alğanbiz, da xäcka yügünç, da awazandan toğan.

Aytti surp Krikor:

— Xaysidir ol (150v) dżan, ki keldilär friştälär, da izdädilär mgrdut'iunnu da inamın, da tapmadılar, yoxesä bardı xıyın yerinä, eriyir da opraniyir, neçik bir xidžiniñ urluxu, yıylar, da sıxtar, da aytar: «Senin yaratılğanlarıñdanmen da sıfatıñdan. Yarliya maña?»

Aytti friştä:

— Ol dżandır, ki özğanıñ tilindän xosdovanel boluptur, da xäcan ulu boldu, tandı dinin da k'ristanlıkin, ol bolur xıyın yerinä, yıylar, da sıxtar, da (151r) küstünür Teñriniñ utrusuna, andan soğra kelir friştä da çixarır anı yerindän, da bilmäs, ki xayda eltär anı.

Aytti surp Krikor:

— Nedir oruç?

Aytti friştä:

— Oruçnu saqlaganga [=saqlagan] friştälärgä teñ bolur, sönövsüz otnu sindirir [=söndürür], yu-

xusuz xurt'nu öldürür, eski duşmannıñ ayızın baylar, oruç saylaganı friştälärniñ tasına yetkirir.

Aytti surp Krikor:

— Nedir alıñ da yügünç?

Aytti friştä:

— Alıñ da yügünç Teñriniñ yetizi(151v)nä oşsar. Egär tolu aruv yüräk bilä adam alıñ etsä, toxtalğan köknü ayırır, uçmañı açar da adämlärni serovpëklärgä teñ etär.

Aytti surp Krikor:

— Öläñ yaziñı ne türädür yaman?

Aytti friştä:

— Anıñ ücün, ki yaziñı umsasız öldü da xosdovanel bolmadı. Anıñ ücün meñärüci boldular meñi xiyinni, da işitkälär anı Teñridän, xaysi ki aytsar: «Ketñiz mendän, xarıñılıl, sönövsüz otka» [Матфей 25:41 идите от Меня, проклятые, в огонь вечный], zera eski (152r) duşmannıñ erkin etüci edilär, da yarlıyamañ eşiki yapuludur alardan, da açıldı tamux eşiki, ölüm alarnıñ üsnä, zera alarnıñ yaman da keräksiz hörmätlärinä körä, ki menı tapunmadılar da poşman bolmadılar.

Aytti surp Krikor:

— Ne türädür haybatı, ölümü yaziñsıznıñ?

Aytti friştä:

— Anıñ ücün ki yaziñnıñ ölümün öldürdülär dünyada, da tiri umsa bilä alişindılar Krisdoska sinamaytan barçasınıñ dżan u ten bilä, da meñilik tinçliñ(152v)ta turupturlar xartaymañsız, da köktägi uçmañka yettilär.

Aytti surp Krikor:

— Xaçan alsan yaziñsıznıñ dżanın, ne türli eltärsen kökkä?

Aytti friştä:

— Äväl eltärmen kerezmanga, da aytkaylar hawadunelov hoki xayayut'ean, tek ol sahat enärlär yer üsnä da körüşürlär birgä dżan ten bilä, dayın artıñsı yügünürlär k'ahanalarga, da tirlik keltirgän surp xaçka, da barça žoyovurtka, da ayt(153r)kaylar: «Alıñ etñiz artimızdan, ki eminlik bilä keñirgäymen xaramyuluxlarnıñ xolundan».

Alirmen dżanın toyrunuñ, neçik günäş haybatlı, da çixkaymen kün toyuşnuñ eşikindän kökkä.

Burungi tabayada eski duşmannıñ böläkläri kelir da bolmaslar yuvuñlanma, zera köriyirlär dżanın toyrunuñ tolu yariñ bilä da haybatlı, zera barça köz xamaşıyır, ki köriyirlär ayzın Krisdosnuñ alıñsına, da baylanıyır (153v) alarnıñ tili. Barça şaytanlar köriyir edilär oñ xoluna altun yüzük, xaysi ki xosdovanut'undur, da uyalgaylar yüzläri, da köriyir belinä iti baylangan da nişanın belgili

surp xaçnıñ, da eksilirlär, da öpkälirlär [=öpkälärlär] anıñ xorxusundan, barçanı bu türli körärlär da bolmaslar yuvuñlanmaga.

2-inçi tabayada tumandır xalin da xaranyuluñ, da heç xorxmas ne titrämsä, zera kendi yaziñı [=yariñı] bilä çir(154r)ax da haybatlıdır, yariñ beriyir utrusuna da heç xorxman [=xorxmas].

3-ünçi tabayada sovuxtur, da buzluñ, da xorxu. Ni titrär, ni xorxar.

4-ünçi tabayada ottur xorxulu, da bolmaslar yuvuñlanmaga.

5-inçi tabayada tardir eşiki, kirmä kläsä kökkä — asrı keñdir.

6-inçi tabayada yariñtır, sklep dayın artıñsı haybatlanir yariñ bilä, neçik günäş.

7-inçi tabayada böläki friştälärniñ da hreştagabelärläniñ. (154v) Xaçan körsälär, sövünürlär da färählanirlar. Bu 7-inçi tabayada anı yoyarı köçüririrlär.

8-inçi tabayada utru kelgäylär toyruga saymos bilä, da alıñ bilä, da dżan hörmäti bilä, da körüşürlär toyrunuñ dżanı bilä da xaytarlar.

9-ünçi tabayada yügündüriyirlär dżanın oluturuçuna Teñriniñ, tek ol sahat avaz işitir toyrunuñ dżanı Teñriliktän, ki aytilir: «Kel, yaxşı da inamli (155r) xulum, kir färählikinä Eyäñniñ seniñ». Da berirlär añar içmä ölümşüz çovraytan, meñi suvdan, da ölümşüz bolur toyrunuñ dżanı. Da keltirirlär añar badmudżanın Aharoñnuñ on eki xası bilä körkäytkän, yoxesä bermäslär, da aytarlar: «Budur seniñ tonuñ da budur seniñ hörmätiñ menim ekinçi kelgäninä dirä. Xaçan biriklätäm seni teniñ bilä, ol çayta körkäytkäymin seni Teñrilik (155v) haybatı bilä. Hali tin seniñ köp emgäkindän da seniñ köp xayyularınan».

Andan soñra eltip tındirimen 4-ünçi [=10-ünçi] tabayada, uçmañnıñ utrusuna, ki Adäm atamizniñ uçmañına yuvuxtur, da här kez haybatlangay da yarlıyangay uçmañnıñ çiçäklärindän da alıñşlar Teñrini, neçik tendä edi, özgä dżanlar bilä färählanma da sövünmägä oluturuçunuñ çövräsinä friştälärniñ böläki bilä (156r) tinçliñka, färähliktä hali da här kez.

Aytti surp Krikor:

— Xaçan aridir da günäştän dayın haybatlıdır, nek Teñrigä yügündürmässiz, yoxesä oluturuçuna?

Aytti friştä:

— Teñri körümsüzdür, da yetövsüz, da yariñtır, yaratılmagan, da utrusuna turupturlar köp közlü k'erovpëlär da alti xanatlı serovpëklär, da yariñtan çubuxlular Mik'ajel da K'apriel xorxulu

titraməy (156v) bilə Tejriniñ alnına, alyışliylar Tejrini, da ögüp ayttyirlar: «Ari, ari u ari Biyimiz küclüdür, da toludur yer u kök seniñ haybatıñ bilä». Da Tejrilik oltureptur 4 sıfatlı oltureuç üsnä, zera olturepturlar cövräsini Tejriniñ oltureuçunuñ barça böläki arak'ellärniñ da markarälärniñ da hər kez alyışliylar Tejrini tiyilmagan avaz bilä.

Aytti surp Krikor:

— Xaysidir (157r) Tejriniñ oltureuçu?

Aytti frištä:

— Boy bir da sıfat 4: adam, aslan, ögüz, xaraxuş. Da hər biri kendiniñ avazı bilä maytıyır Tejrini, da alyışliylar.

Aytti surp Krikor:

— Tejrilik ne türldür?

Aytti frištä:

— Anda yarıxtır da ot.

Aytti surp Krikor:

— Nedir Tejriniñ cövräsini?

Aytti frištä:

— Aş yarıxtır, da andan adamilär alır başyış usnuñ da biliklikniñ, peşaniñ da tillärniñ, da övrän(157v)mäyni, da barça türlü şnok'nu. Zera şayavat Ari Džannıñ yayılıptır suv üsnä da andan üläşinir dünyä üsnä.

Aytti surp Krikor:

— Nedir Tejriniñ tebäsi üsnä?

Aytti frištä:

— Yarıxtır yayılğan yetövsüz, keñ, neçik kök.

Anıñ üsnä suv k'ristänlikniñ, çaysı ki surp Jovanēs Mgrdiç ölümsüz Tejriniñ tebäsi üsnä toldurdu Ortananda, da suvnuñ üsnä turuptur yarıxlı kümbed, da kümbedniñ üs(158r)nä surp çaç.

Aytti surp Krikor:

— Neçä xəttir kök? Boyos arak'el aytar: 4-tür.

Aytti frištä:

— Boyos arakel kördü Tejriniñ tebäsi üsnä yayılğan yarıxni da anıñ üçün aytti, yoxesä 2-dir kök — otlu da yarıxlı.

Aytti surp Krikor:

— Friştälärniñ böläki yarıxlı köknüñ üsnädır, yoxsa [dayın yoyarı]?

Aytti frištä:

— Toxuz tabayadrlar yarıxlı da tañlama biri birindän da toxuz xətt friştälärniñ toxtalğan tu(158v)rupturlar alarnıñ üsnä, da hər böläk kendiniñ avazı bilä da alyışi bilä alyışliylar Yaratuçi Tejrini.

Aytti surp Krikor:

— Alyışlari bularnıñ haybatlı yarıxtandır yoxsa yox?

Aytti frištä:

— Yox ki bularnıñ haybatından, yoxsa Tejriniñ yarıxındandır, zera çaçan ki yarattı Tejri burungi adamni, kendiniñ sürätinä oşşaş etti da 2-inçi kelgäninä körkäytsär haybat bilä (159r) anıñ erkin etkänläri.

Aytti surp Krikor:

— Aysa anıñ atıdır haybatlı meji mejilik.

Xaytip aytti surp Krikor:

— Xaçan alsan yazıxlınıñ džanin, çayda eltiyirsen?

Aytti frištä:

— Köp çiyin bilä eltärmen yazıxlınıñ džanin.

Burungi tabayada böläki şaytanlarnıñ utru keliyirlar da uruş etärlär, neçik sarinçya, ança ki meni bir yarı köçürürlar, talaşirlar, çaxırlar, çadırdarlar, (159v) taşıldarlar da küstünüp ayttyirlar: «Xayda eltiyirsen biznim erkimizni tügällävüçini, itni, yarıyamasni, şayavatsizni, çalmazni, sövüksüzni, Tejridän çorçmasni, uyalmasnı, pambasçini? Bu bizim dostumuzdur. Xoymasbiz, ki eltäkaysen». Da turuptur yazıxlınıñ džanı buşurhangın, neçik kiçi çaraxuşnuñ alnına, tityir, da çorçiyir, da bolmas baçma yoyarı, ança ki kelgäylar özgä friştälär da küç bilä çıxar(160r)gaybiz yazıxlınıñ džanin alardan ulu džaxt bilä da çiyin bilä.

2-inçi tabayada çalın çaranıyudur da tuman asrı, da çorçusundan titrär, da köp çiyin bilä keçärlar.

3-inçi tabayada [tabayadan] sovuxtur, da buzluş, da artıxı çaranıulanir yazıxlınıñ džanı, ne ki yazıxlı edi da yamanlıx bilä çarardı.

4-inçi tabayada ottur küydürüci da şışlar, da bolmas tözmä, yoxesä titrär küçlü, da küç bilä andan keçär.

5-inçi tabayada tar da inčkä(160v)dir kirgäni, ki kirir kökkä. Köp tarlıx bilä da ulu džaxt bilä keçär andan.

6-inçi tabayada yarıxlı çatırdır, körklü, yoxesä anar terändir da çaranıy.

7-inçi tabayada böläklari friştälärniñ da hreşdagabedläriñ, yiylarlar da sıxtarlar yazıxlınıñ džanin çiyini üçün, ki köçürsälär anıñ bilä.

8-inçi tabayada utru kelirlar friştälär da yıraxtın turup da çaxırıp aytarlar: «Xayda keltiriysen bu itni, yarıyamasni, şayavatsizni da tolu barça ya(161r)manlıx bilä? Xaytar anı kerı».

[9-tabayada...] Da yügündürürmen yıraxtın oltureuçuna Tejriniñ, da eltärmen ölümlülär ornuna da yaman çilinganlar, ki yaman çalın çaranıyudur, çaysı ki Tejridän yıraçlanıp da yatlanıptirlar.

Aytti surp Krikor:

— Xolarmen, işit da yarlıya maña, xuluña. Bolur mı xutulma ol yerdän yazıxlınıñ dżanı yoǵsa mı yoǵ? Ayt maña.

Aytti frištä:

— *Kendindän* soñra nemä işadag xaldırıp esä, oyul yalıız, ki bargay yıxöv eşikinä da bergäy sadaya yarlıya da çaräsizgä, ya(161v)lañaçnı kiydirdäy, xarıbni keltirip övündä tindirgäy da ki yaxşı da hörmätli k'ahana ari tum alnına xoltxa etkäy ol yazıxlılar üçün, bolur ol yerdän xutxarmaga da Tejriniñ alnına turuzmaga ari tumnuñ xoltxasından. Egär bolmasa, ol yerdä berkinip toxtamañ keräk yazıxlı dżanlar K'risdosnuñ ekinçi kelğanına dıñrā, ki ten dżan bilä birlänir da alarnı yeberir sönövsüz otka, çayda ki yıylamañ da tişlär bilä xarçıldamañ.

Aytti surp Krikor:

— Neçik bi(162r)lir ya sezär ölünüg dżanı ari tumnuñ yergäsin?

Aytti frištä:

— Xuluñka tursa k'ahana, aruv u könü, yaxşı es bilä u yaş bilä da tügällägäy Tejriniñ xuluñun, na haybattan haybatka teşkilir, da 6 türlü yarıx bilä yarıxlanir, da anyičtan anyička biyiklänir.

Aytti surp Krikor:

— Nedir, ki k'ahana Awedaran sarnar ölünüg üstünä?

Aytti frištä:

— Xaçan ki sarnasa k'ahana Awedaran ölülär üstünä, ol sahat ölünüg dżanı teni bi(162v)lä içär rosanı, neçik tirlikinä, da ölümsüz bolur meñi meñilik.

Aytti surp Krikor:

— Nedir, ki ötmäk u mereloç üläşiyirlär ölülär üçün?

Aytti frištä:

— Ötmäk u mereloç nşanagdır ölünüg ilgäri kelmäki da xızarmañı, da isi ötmäknıñ yäñirmäklidikir dżannıñ tirlikä, ki yäñirilärlär [=yäñirilsärlär] Tejriniñ haybatına.

Aytti surp Krikor:

— Nedir çökmäñ tizi üsnä da boşatlıx xolmañ yazıxlılar üçün u ölüsü üçün?

Aytti frištä:

— Kimsä yazıx (163r) üçün kendiniñ ya ölüsünüñ çöküp boşatlıx xolgay Tejridän, ottan yıraylanır da uçmañtan zirgel bolmas, yoǵsa ulu haybatka yetär.

Aytti surp Krikor:

— Barça yazıxtan çaysidir yaman adam oyulunı?

Aytti frištä:

— Kim ki heç etip xosdovanut'ınnu da yazıxından çaytmagay, barça yazıxtan oldur yaman.

Aytti surp Krikor:

— Kim ki yazıxından çaytmagay da ölgäy, nedir anıñ işi, ya ne bolur?

Aytti frištä:

— Alar bolmaslar körmä Xanımız K'risdosnu, da (163v) bolsarlar uyatlı, da kelmisärlär anıñkilär K'risdosnuñ yarıu kününä da otlı xıyinnı yöp-sünsärlär yarıu kününä.

Aytti surp Krikor:

— Adam yazıxın yıylap da çaytkay, da ölgäy, da işadagı bolmagay, da soñra dżäht etip etmäğäy, nedir ol dżannıñ işi?

Aytti frištä:

— Jaşadagsızlar bilä yazarmen anı da yazıxtan xutxarırmen.

Aytti surp Krikor:

— Toyrularnıñ da yazıxlılarnıñ dżanları ne çayyu çayyururlar?

(164r) Aytti frištä:

— Toyrunuñ dżanı çayyurur da aytar: «San edi bizgä, ki kelğäy edi K'risdos da bolğay edi jarut'ıun, ki bizim [=biz] barçamiz kiygiy ediñ tenimizni, da alğay edik ol haybatnı, çaysi ki ayızlanıp simarlaptır K'risdos, da kendi bilä ölümsüz meñi meñilik dā bolğay ediñ!» Da yazıxlı dżanlar yıylap da çaxırıp aytırlar: «San edi bizgä, ki jarut'ıun bolmagay edi da tölöv bizim xilinganimizga, ki meñi xıyinnı yöpsüngäybiz K'risdosnuñ kelğaninäl»

Aytti surp Krikor:

— Jarut'ıun ne şayavat bilä körünsär?

(164v) Aytti frištä:

— Jarut'ıun bolsa, dayın birlänmäñ yoxtur közü bilä biri birinä yaxşı bañmañ, şayavat, sövük, här dayım Tejrini añmañ u mañtamañ, da biliksizlär keräk barçası, biliklilər bolup, Tejridän alğaylar es u axıl, da bitik bilmägänlär keräk bilgäylär barçası bir til bilä alıñş yügünmäñliñ Ata Oyul Ari Dżannıñ hörmätinä.

Aytti surp Krikor:

— Dżanlar, ki Tejrigä barıptırlar, çayyururlar mı çalğanlarnı yoǵsa yoǵ?

(165r) Aytti frištä:

— Här kez közläri alardadır, da çalğanlarnı çayyururlar Tejriniñ alnına, da yalbarırlar: «Tejri, alarnı uzun künlü et, ne türlü ki alar bizni añarlar, ol türlü alar da dünyäda teşkilärlär». Xalğanlar ol türlü alarnı añğay da: «Sen alarga hadirlägäysen orun, Biy Tejri». Da egär çalğanlar añmasalar kendiniñ ölülärin da çayyurmagay, ol

vaxtta yalbarirlar Tevridan ol djanlar da xolya etarlär: «Biyim K'risdos, čnčel et da yox et alarni dünyadan (165v) da meni jışadagsız yazgın».

Aytti surp Krikor:

— Baymayi bar mī djanini ya jarut'ınu?

Aytti frištā:

— Baymayi şayavat tinčlixta [tinčlixt, da] yāpī-lānir Tevriini tinčlixtina.

Aytti surp Krikor:

— Nedir sadaya, ki bergay kečmişlär üçün?

Aytti frištā:

— Djanini egri yolun tüzär, da ol sanli avazni işitmäxtir, ki K'risdos buyurur: «Kelipiz, Atamdan da mendän alyışlanganlar!» Añar yuvuylatir.

(166r) Aytti surp Krikor:

— Ol kün, ki xaytkay adam yazıxından, nedir?

Aytti frištā:

— Yazıxından arinir, xiyından xutulur, yoxsa hörmät almas. Buyurur K'risdos, ki: «Orun köptür Atamni övünä».

Aytti surp Krikor:

— Adam oylu köp kez xosdovanel bolup da xaytkay, nedir ol?

Aytti frištā:

— Ol adam yiyiptir asri köp xazna köktä, ki ne anı küyä yer, ne oyru oyurlar, ne eksilir.

Aytti surp Krikor:

— Ne vaxtta alir ötüncü adam oylu?

(166v) Aytti frištā:

— Egär ki yarlıyovuči esä adam, K'risdos kel-gäninä yüz künlük ötüncün, xaysi ki köktägi Eru-sayēmdir, ne köz körüptür, ne xulax işiştir, ne köpül adamni bolur yetmägä, xaysin ki hadirläp-tir Biyimiz K'risdos sadaya etüçilärgä da yarlini u çarasizni yedürüçilärgä, da kendi k'ristänlikina tügäl tapunganlarga.

Aytti surp Krikor:

— Barča ariliktän u aruvluhtan xaysi yazışdır?

Aytti frištā:

— Tevriini (167r) xorxusu da adamni uyati. Bu yaxşı xilinmay boldu adamda — 1000 san ol adamni.

Andan soğra alyışladılar Biyimiz K'risdosnu Kapriel hreşdagabed da surp Krikor, da hreşdagabed ayındi kökkä.

Sımarladı hreşdagabed surp Lusaworičkä da aytti:

— Ey ari ata, yazgaysen bu haybatlı buyruxu da övratkaysen adamlarga.

Da Tevriini buyruxu bilä yazdı surp Krikor Lusaworič bu haybatlı keräklilärni, ki alyışlıdır Eyämiz (167v) K'risdos menji meçilik, amen.

Öğütü Giragos vartabedni

Tiyışlıdır k'ristänlarga, ne vaxtta kläsä [bar-ma] xosdovanut'iunga, uç türlü nemä esinä keltir-mäx keräk.

Äväl bunu, ki: «Bu xosdovanut'iunnu, ki ayti-yirmen, Tevriini alnädär da k'ahanani, da bu k'ahana xaysin ki baylasa bunda, baylıdır köktä Tevriini alnina, da xaysin ki çeşäsä bunda, çeşövlü-dür köktä Tevriini alnina, neçik Biyimiz K'risdos buyuruptir».

Da (168r) ekinçi, aşaxlıx bilä tüşmäh keräk din atanı alnina yüzü üsnä, zera yazıxni xilinmay öktämliktir, da poşmanlıx da xosdovanut'iun aşax-lıxtir, neçik Biyimiz buyurur, ki keräksiz oyul ata-ga meyaga keldi, u tamyaçi dadğarda, da boşatlıx taptılar Tevridän.

Da üçünci, esinä keltirgäy ol künnü, ki ne kün xosdovanel boluptur ävöldän, da sayış etkäy, ki neçä vaxttir, yıl midir, yarım midir, da neçä ki esä, barča yazıxların sayışlagay, da başlap ol kündän aytkay birär-(168v)birär, keçä mi yoluuptur yoxsa kündüz, da aytkay künnün dä, yiykün mi edi yoxsa özgä ulukün edi, da aytkay yerin dä yazıx-ni, ari mi yer edi yoxsa aruvsuz, da aytkay yazı-xini oğşaşin, ki ol yazıxka kendi mi edi sâbâp bol-du yoxsa mī özgä.

Da xaçan barsa din atanı alnina, üç kez yü-günç etkäy Ata Oyul Ari Džanni atina.

Andan soğra, başın açıp, öökkäy k'ahanani alnina, aytkay yazıxların yaş bilä, neçik Tevrigä, da k'ahana boşatkay garkini buyru(169r)xu bilä, neçik Tevri.

Da aytkay ävöldän surp Lusaworični toyru di-nini tapunmayın surp arakellärni ganonk'undan.

Tiyışlıdır k'ristänlarga, ki hər kez xosdovanel bolgay.

Da xaçan barsa din atasına, 3 kez yügünç bol-gay Ata Oyul Ari Džanni atina, möhürläp kendin surp xaçni nişanı bilä, da aytkay bu alyışni.

Alış, xaysi ki xostovanut'ından ilgäri aytma tiyışlıdır

Şükürlümen sendän, Biy Tevrim, ki (169v) ar-zani ettiğ meni, yazıxlını da arzanisiz xuluğu, kelmä xosdovanut'iunga.

Na hali ber maña, Biy, biyänlikini körä xos-dovanel bolma yazıxlarmni benim uyalmayşız, da sürgin mendän şaytannı, ki unutturmagay ya-zıxlarmni benim, da yaman uyatni salmagay üs-tümä benim, da ber maña könülük bilä xosdova-nel bolma yazıxlarmni benim.

Da hali, Biyim Jisus K'risdos, parexoluğu bi-lä surp Asduadğazinni, zadasız anapni, da

çoltçası bilâ surp Jovanēs elçiniñ, (170r) da surp Sdepanosnuñ, ävâlgı tanıñniñ, da barça arilärniñ, sürgin mendän yamanñıñ sayışın, ki umsa bilâ, da inam bilâ, da tügäl sövük bilâ ačkaymen ayzımñı menim, da aytıkaymen yazıñlarımñı menim alniña seniñ ulu inam bilâ, da yöpsüngäymin sendän, Biyim, boşatlıñ yazıñlarımña menim.

Zera sen, Teñrim, yarlıyovuçisen da adam sövüçi, uzunesli da köpyarlıyovuçi, da hayufsunur-sen yamanlıñları üsnä adamlarñıñ, da boşatırsen yazıñ(170v)larñın barçasınıñ, kimlär ki sarnarlar saña.

Da hali boşat maña, Biyim, yazıñlarımñı menim seniñ köpyarlıyamañıñ bilâ, zera sen köpyarlıyovuçi Teñrinen da arıtuçi yazıñlarımñı, da saña haybat Atañ bilâ da Ari Džan bilâ hali da udayı da meji meñilik, amen.

Da soñra, tizi üsnä çöküp açıñ başı bilâ, da yüzü üsnä tüşüp, sıfatın kün toyuşuna etip, aytıkay ävâl tapunmañın inamñıñ ari surp Errortutıunga.

(171r) **Tumga çarşı çoltça aytma**

Yerni öpärmen saña, Krisdos, çutxaruçi dünyanıñ, sözü Teñriniñ, zadasız Teñrilik da tügäl adam, neçik ayzım bilâ biliniyirmen, da ol türlü džanım bilâ tapuniyirmen da inaniyirmen.

Yalbarıymen sendän, Oyul da ari Teñri, Biy dünyanı tutuçi, bayışla yazıñlarımña menim boşatlıññı da ber çuluña seniñ džan sañtlıññıñ, çaysı ki çutulgaymen seniñ bilâ meñilik ottan.

Zera sensen köñü ço(171v)zusu Teñriniñ, çaysı ki üläşiniyirsən çutxarılmañına adam millätiniñ da köturiyirsən yazıññı dünyadan.

Saña haybat meji meñilik, amēn.

(172r) **Biy Teñrim menim Yisus Krisdos, sözü da sıfatı Atañıñ**

Biy Teñrim menim Yisus Krisdos, sözü da sıfatı Atañıñ, tiri da tiri etüçi, umsa da çutxarılmañ barçasına, çaysıları ki sarnarlar ya çayırılrlar saña.

Çaysı ki bayışlarsen arzanilikimizdän artıñ da berirsən çolganlarga barça keräklärin alarnıñ.

Zera düğül ki yalıñ yarattıñ, yoysa ekinçidä yazıñlanganımızdan soñra taptıñ çiyinları bilâ çayıñniñ seniñ da här kez dā beriyirsən kendi (172v) kendiñni tirlik da çutxarılmañı üçün adamlarñıñ, dayı artıñ duşmanlarga da heçkä berüçilärgä buyruçıñnu seniñ, ne ki dostlarga da sövüçilärgä seni.

Anıñ üçün uludur çay kökkä dirä yarlıyamañıñ seniñ da bütün dünyägä körüldü haybatıñ seniñ.

Da alay bek biyikläñdi başıñlarıñniñ seniñ nişanları, ki düğül yalıñ adam milläti tamaşalanıp unutulıyır, yoysa köktägi çuvatlılar da, çaysıları ki dayı yu(173r)vuxırlar saña.

Nedän ki seskänip haybatlıyırılar tıyısız avaz bilâ aytıp: «Ari, ari, ari Biy çuvatlılarınıñ». Neni ki biz dā, övränip alardan, sarnıyırız seniñ ölüm-süz çurban bolgan zamanıñda, birlänip tensiz sanlılar bilâ, tek yalıñ seni alyışlarbiz, ortamızda körüp aytovsuz çorhurtnu, budur sekretni, da bizim bilâ bolgan orınagın köñü ölümünüñ adämlikkä körä, alar da bizim bilâ yirliyırılar alyış yirlarin.

Zera egär ki alar bolmas(173v)lar bilmä yolun ögmäñniñ, yalıñ tek surp çayırıp atıñni, yüzlärin da ayaxların [yapup], ya biz ne alyış da şükürlük sungaybiz? [Evet yalıñ seni alyışlıyıñ] titrämäñ bilâ da inam bilâ yuvuxlanıp biz körümsüz da körümlü aytovsuzluçuna.

Alyışlarbiz Atañni, seni yebergän çutxaruçini.

Alyışlarbiz Ari Džanni da tügällävüçini da arıtuçini sezikli orınagıñ.

Alyışlarbiz seniñ yetövsüz çonarlıñniñ.

Alyışlarbiz ulu seniñ tatlılıñniñ erkiñ.

(174r) Alyışlarbiz seni, ki teniñni seniñ berdiñ bizgä hakimlik tirlikkä.

Alyışlarbiz seni, ki çanıñni seniñ berdiñ bizgä arınmañlıçka.

Alyışlarbiz seni, ki otu teñrilikiniñ seniñ küydürmästir tarbiyatimizni topraçtan.

Alyışlarbiz seni, çaysın ki kötürmäslär barça köklär, köturiyirlär materiayalñı da ini yıyövlär.

Alyışlarbiz seni, ki olturupsen keörovpeñlärden yoharı da tınıyirsən arilikindä seyanıñ.

Alyışlarbiz seni, çay(174v)sın ki yoharigi köklär da toçuz tasları tensizläriñ kendiärindä tutulmaslar, köturiyirlär on barmaçları k'ahanalarñıñ.

Alyışlarbiz [seni], çaysın ki serovpe maşa bilâ beriyir edi ayzına markarēniñ, evet hali hamarcag çol bilâ üläşiniyirsən topraçtagılärgä da barmaçlar bilâ beriyirsən yemäçliçka.

Alyışlarbiz seni, çaysı ki igränmässen igräncilikindän ten keräklärniñ, yoysa arıtiyirsən arilikiñ bilâ seniñ.

(175r) Alyışlarbiz seni, çaysı ki türlü-türlü yazıñlarıñ körümsüz etiyirsən adam oylanlarñıñ, çaysılar ki inam bilâ umsanırlar saña.

Alyışlarbiz seni, çaysı ki miçnortluçı bilâ teniñniñ da çanıñniñ seniñ barıştıyırısən Atañni seniñ biz oyulluğ düftärindän buzulganlar da yatlanganlar bilâ yazıñlardan utru.

Alyışlarbiz seni, çaysı ki ilğärtin orınagın ari teniñniñ da ari çanıñniñ körgüz(175v)dün sezikli orınaglar bilâ türlü-türlü vaçtlarda —

Apēl bilâ da Noj bilâ,

Melk'iseteg bilâ da Apraham bilâ, Sahag bilâ da Jagop bilâ,

Da çixkanlaridan sonra Misirdan Movsēs bilā da Aharon bilā, Jesu bilā da Samuēl bilā, Tawit bilā da Soyomon bilā, da paçilli Eriaj bilā.

Da barça qrinaglarni tamamladin sen, sözü Ataniñ Jisus K'risdos, [vernadunda] sezikli da materiayalni nemälärdän ündämāx bilā köktägi da dżan sekretasına çurban bolmaçıñniñ, (176r) ari arak'ellärniñ [=arak'ellärgä] aytıp:

«Bunu etiniz benim işadaglıyima Yāñi Törä-dä» [Ілк 22:19 сие творите в Мое воспомина-ние],— da dayi artıx, ne ki Movsēsniñ, etip dekret: «Kınlār ki yemäsälār, bolmastır alarnıñ tirlikläri» [Ил 6:53 если не будете есть Плоти Сына Человеческого и пить Крови Его, то не будете иметь в себе жизни]. Da yegänlārgä da içkänlārgä — sıyınmaçıñi sendä da sen alarda [Ил 6:56 Ядущий Мою Плоть и пьющий Мою Кровь пребывает во Мне, и Я в нем].

Çaysi ki inanıyırmen bolma arınmaçlıx dünyā-gā xaniñ bilā seniñ surp Jovanēs awedaraniçkā körä, ki çani Teprı Oylunuñ aritir bizni yazıçılardan,

Zera toyru teniñ da xaniñ seniñ tügäl çeşmäx-lıxtır da çutçarıñ(176v)maçlıxtır baylarından yazıçılarnıñ.

Na men bu zamannı yollu ağıyırmen kendi çoltçalarima barçasına tapma boşatlıx ölülgä da tirilärgä.

O barçasından yaşı Jisus K'risdos, berüci başıçılarnı, hali kelip neçik osondzonıy tüşiyırmen alniña seniñ, zera egär ki arilär barçası bir yerdä ağıyırıl da seniñ yaşılıyına hasrätirlär da pareçosluçuna, ne türü dayın artıx men dä, tüş-kän şnorhk'unğan!

Zera egär ki hali yarlıyamas(177r)añ, çacan ki açipsen eşikin aytovsuz muft başıçılariñniñ, çacan ki bersärsen özgä zamanda?

Zera egär yoluşa kimsä kim padşahnıñ seya-nına yemäx zamanında da andan boş çıysa, çacan bolgay toyunma zırgel bolgan spulniy başıçıstan?

Zera ki toyru bu zamandır alma sendän çolt-çamnı, neçik ki alarda tatlılıx zamanında.

Zera egär ki, çacan bu zaman bütün dünyā, yer u kök bir yerdä pareçosel bolıyırıl, işitmäsän, da-yi çaysi zamanda yiyiş(177v)tırgaymen barçasın?

Zera egär ki neginçä alyasalaniyırıl tensiz-lärniñ böläkläri dżomartlıyına başıçılariñniñ se-niñ, da tek yalyz alyış sunıyırıl, na egär ki hali almasam, na, çacan täräzügä çoyсан, ne türü bol-gaymen alma?

Da çacan ki çaxırıp aytıyırıl: «Yarlıya seniñ yaratkanlarıña»,— maña da ülüş bermäsän, çaysi özgäläri bilä bolgaymen alma?

242

Çacan toyru buyruçuna körä seniñ arınmasam bütün dünyā bilä ari çaniñ aşı(178r)ra seniñ, sonra kim že meni arıtkay?

Zera bolmandır men çutulma kendi uçinokla-rım bilä, da ne zaman tapma özgä vaçtnı alyışka saña yöpsünövlü; bu zamanga tözdüm, ki başıçıla-riña arzani tapulgaymen boşatlıyına yazıçılarnıñ.

Yänä dä çoliyırmen erinçäklikim üçün me-nim, kläsä ki seniñki hadirdir här vaçt, evet ina-nırmen alma yalyz sendän men, tüşkän barça yaşı ämäldän.

Da artıx bu fikirdä toxtattım, kendi kendim-niñ biyänçli (178v) bilip zamannı, çolarmen sen-dän, Biy, bolmagay ki hali dä boş çaytargaysen meni ölcövsüz başıçılariñdan seniñ, Biyim, çacan ağıyır, neçik rıka toluluçundan teñizniñ, seniñ ulu başıçılariñdan, seniñ, Biy, çacan ağıyır, neçik suv, şayavatıñ, çaysılardan ki maña da bir tamçı yet-kinçadır, zera seniñ azgına bergäniñniñ ölcövsüz-dir ululuçu da artıxtır, ne ki teränliki teñizniñ.

Zera egär ki saçılmaçında günäş yariçiniñ ya-riçlanmasam, keçä (179r) ne türü bolgay yariç-lanmaga?

Da çacan ki muft oñaltuçi yuvuçsen da tirlik ha-kimlikin bermäsän, dayın çayda tapkaymen hakim?

Egär ki ölüdän turganiña yoluçup ölsäm, me-ni kim turıyuzgay?

Egär ki sen, tarbiyatıñdan çodçalatuçisen, miskinlikimni kötürmäsän, na çaysına dayi barı-yım çodçalardan?

Egär ki çanlıyına seniñ tuş bolmasam da bu-ğar dek hanuz tutsa meni buyruçısı bu dünyāniñ, dayi çacan çarşı turuçimni sürsärsen?

Çaxıyırmen hali, ze(179v)ra açıxtır eşikin, ber hamarçaglıx, ki algaymen.

Eminliki bilä dünyāniñ, çaysi ki beriyirsen, ber maña da eminlik çalabalıçılariñdan kendi çil-linganlarimniñ [çilimlarimniñ].

Eminliki bilä yixövnüñ toxtat teprängän dża-nimni menim.

K'ahanajabedlär, da k'ahanalar, da sarga-warklar, da tırlär, da barça uxtu bilä surp yixöv-nüñ közätüci çuvatıñ bilä seniñ meni dä kölgän ti-binä seniñ berkäytkin.

Padşahlar da buyruçılär, hetmanlar da zol-nerlär bilä meni dä yeñüci etkäysen üsnä körüm-süz duş(180r)mannıñ.

Keçkänlär bilä inam bilä bu dünyādan anğın meni dä, Biy, yazıç bilä ölgänni, çaysılariñ ki çıxa-riyirsen teränlikindän antuntk'nuñ, alar bilä çıçar meni dä yamannıñ zindanından miçnortluçu bilä ari teniñniñ da ari çaniñniñ seniñ.

Ataga senin benim üçün də bolgaysen pareə-xos, inam aşıra meni də toyru etkäysen, neçik xaraxçini, zera men də inanırmən, Biy, xanlixiñda senin anğın meni də.

Etkin erkin Atanın senin, etkin, zera anıñdır klägani, ki kimsə taspomagay.

Ol oylan(180v)lar bilä turuzgaysen meni də, xaysilarin ki turuzsarsen alnina Atanın senin.

Uludur yarliyamaxlixi, da ani kliyirsən dayi artix, ne ki bütöv xurbannin (=xurbanni), etkin sen da maña yarliyamaxlixi.

Bilirmən, ki ölcövsüzdür senin yarliyamaxin, evet men kendi yapanlıxlarımdan xorxiyirmən, ki boş çiyarmagaylar meni andan ya yarliyamaxindan.

Arzani etkin meni hali də şükürlänmä yarliyamaxindan senin.

Şükürlümen sendän, Biyim, ki arzani ettiñ (181r) meni körümünä ari teniñniñ da ari xaniñniñ senin.

Şükürlümen, ki titrövlü da xorxulu isittim al-yiş avazin.

Şükürlümen, ki senin Teñrilik gälädziläriñni isittim.

Şükürlümen, ki taşlanmadım senin sözündän, neçik kazan sürülgän.

Şükürlümen, ki dżanımnı umsa bilä toldurduñ da yüräkimni färahlik bilä.

Xaysi alyişni ya xaysi şükürlüknü saña sun-gaymen, egär arzani ettiñ meni tirlik ötmäkinä da ölümsüz paşağıña senin?

Zera egär ki (181v) alar, xaysilari ki tek kördülär, san aldılar sendän, köñü bilücidän, xaysi sanlixiñi tampagaylar, kimlär ki ülüşlü bolıyirlar.

Zera egär ki ol, xaysi ki seni, sözün Teñriniñ, adam tiliniñ aytovsuz, toyurdu, san berdi kendi kendinä, xaysi ki toyru sanlidir, ne xadar sanlixiñka bolgaylar arzani, xaysilari ki hər kez senin ari teniñni da ari xaniñni uziwat etiyirlar!

Da bu başxiş sendän dayi yoharidir, ne ki esindän da ayilindan dügöl yalyiz (182r) yerdägiläriñ, yoxsa köktägiläriñ də, xaysi ki titräp seskaniyirmən, bolmagay ululuşuna körä bunuñ klägäysen oxşaşli arzanilikindä.

Da bu belgili körümdür, ki dərman yoxtur bu-ñar maña.

Zera egär ki arilärgä xorxulu başxişlar bilä, ne türlü bolgay men murdarga?

Egär sērovpēlär da kērovpēlär yüzlärin yapı-yirlar, men xaysi harsiz sürät bilä baykaymen?

Egär ki kök olturuçun seninçidir da yer podno-žokudur ayaxlarıñniñ senin, men ne türlü turma men(182v)dä färahlangaymen?

Çünki sen barçanı tolduriyirsən, men ne türlü kendimdä yabul etmägä umsa tutkaymen?

Egär yergä baxsañ, berirsən titrämä buñar, yuvuqlasañ taylarga, na tütün çiyarirlar, benim xaysi xuvatim turgay alniña senin?

Yamandır maña, yamanga, bu arilikkä yuvuqlanma da sargardanlixi yiraxlanmañtan, a zvilas-ça, ki toyru sahmanel ettiñ: «Egär ki xaysi yemäsä tenimni benim, tirliki bolmastir boyunda ken...»

[Здесь отсутствует один лист].

(183r) **Bu alyişni hər zaman aytiniz, zera tiyäsidir**

Alyişlisen, haybatli da ölümsüz padşah, etüci-si köknün da yernin, yaratuci haybatlangan, haybatli da alyişli, ögövlü alyiş bilä da haybat bilä.

İşit maña, Biy, da yarliya ulu yarliyamaxiña körä senin.

Ata, meya kökkä da alniña senin, ari meni, köpyaxiñni, neçik ol xaraxçini, xacan kelsañ uçmañiña senin haybatin bilä senin yaryulama ölü-lärni da tirilärni.

İşit maña, Biyim me(183v)nim Jisus K'risdos, da yarliya, buz da boşat benim yaman yazixlarımnı.

Da arzani et şükürlük bilä haybatlama Atanı da Oyulnu da Ari Dżanı meñi meñilik.

Sensen ölümsüz Teñri, padşahi haybatlarıñni.

Sensen köñü yariñ da toyru yaryuci.

Sensen yariñ ögövlü da haybatli.

Sensen Atası Yariñniñ.

Sensen ölümsüz Ata tasindan friştälärniñ, ki seni hər kez alyişliyirlar da haybatli ari atinı ögi-yirlar da alyiş(184r)liyirlar, aytip: «Ari, ari, ari Biy xuvatlılarıñni, toludur kök da yer haybatin bilä senin!» Hər vaxt tiyyisiz bunu aytıyirlar da alyişli-yirlar senin ari atinı meñi meñilik.

Sensen Atası barça arilärniñ, da vartabedläriñ, da ari gusanklarıñni, da dżiknaworlarıñni.

Sensen şayavatli da alyişli Atası barça yarat-kanlarıñniñ senin.

Sensen ölümsüz kiyöv.

Sensen padşah meñilik.

Sensen alyişli xutxaruçim benim.

(184v) Sensen haybatli padşahi padşahlarıñni da Biyi biyläriñni.

Sensen K'risdos, Oylu Teñriniñ.

Sensen k'ahana, öggän da alyişli, haybatli ari Atan bilä senin yergälikinä körä Melkiseöteğniñ.

Sensen xuvatim, da yaratuçim benim, xutxa-rılmañim benim, ölümsüz padşahi haybatlarıñni.

Sensen köpyarlıyovuçi Teñri.

Sensen yaxşı etüci da haybatli xutxaruçim benim Jisus.

Sensen adam sövüci K'risdos.

Sensen alyışli, xuvat(185r)li padşah, ki tamuxnu buzdun da barça dżanlarni xutxardıñ; ol türlü xutxargaysen meni benim yaman yazıxlarımın; arıt meni, Biyim benim da Teğrim benim Jisus K'risdos, işit maña, köpyazıxlığa.

Sensen köñü sözü Atanıñ da şnorhk'u Ari Dżannıñ, haybat saña meñi meñilik.

Sensen ölümsüz xozusu Atanıñ, alyışli, ögövlü da xuvatlı, ki kötürdüñ yazıxlarni dünyadan, yarlıya bizgä.

Sensen xuvatlı ricir, (185v) ki p'arawonnu saldıñ ari erkiñ bilä seniñ teğizgä xuvatlıları bilä da ricirläri bilä kendiniñ da İsrajläni xutxardıñ dinsiz p'arawonnuñ xolundan.

Ol türlü dā xutxargaysen, da saşlagaysen meni meñilik da sönövsüz ottan, da azad etkäysen meni benim yaman yazıxlarımın.

Boluş maña, Biy, tarlıxımda benim da xutxar, saşla meni körümlü da körümsüz duşmandan.

Arzani et bizni, yaratuçım, Teğrim da padşahım, közätüçim da (186r) Biyim, da yaratuçım benim Jisus K'risdos, yarıxlı da haybatlı ari yüzünä, ki körgäymen dżan közüm bilä ol ekinçi kelgäniñä, çayısı ki obicat ettiñ sövüklüläriñä seniñ da aytıñ bu ari söznü:

«Kelijiz, Atamdan da Mendän alyışlanganlar, meñariñiz meñilik tirlikni, bu uçmañı» [Мф 25:34 Приидите, благословенные Отца Моего, наследуйте Царство, уготованное вам от создания мира]. Bu ari söznü körä işit, tırgiz da yarlıya men yazıxlığa.

Yarıxlat men çaramyulangannı.

Tap meni taspolgannı.

Sayayt meni, ölgänni, da tırgiz.

Oñalt meni, köp yaralını, yazıx bilä ölüñ.

(186v) Evet sen, neçik uzunesli, da köpyarlıyovuçi, da adam sövüci Biysen, yarlıyarsen da çidıyirsen men köpyazıxlığa.

Tergövsüz, xuvatlı, biyänli Biy, xutxaruçisi dünyanıñ, tırgiz, da yarlıya, da boşat men yazıxlığa, neçik ol [boñnig] xatunga, da aç yarlıyamañ eşi-kin tirlikniñ seniñ, çayısı ki buyurdun da aytıñ bu sözlärni:

«Xañijiz, ki açılğay sizgä. Xoluñuz, ki berilğay sizgä şayavatı da yarlıyamañ ari (187r) Atamniñ benim da şnorhk'u da başıñı Ari Dżannıñ» [Лк 11:9 И Я скажу вам: просите, и дано будет вам; ищите, и найдете; стучите, и отворят вам. 11:13 Итак, если вы, будучи злы, умеете даяния благие давать детям вашим, тем более Отец Небесный даст Духа Святого просящим у Него].

244

Otuş men, yazıxlı, ol ari da haybatlı sözläriñä körä çoliyirmen sendän, adam sövüci Teğri, tırgiz men yıxılgannı da arıt meni, kirlini yazıx bilä, bunun bilä bergäysen maña boşatlıx da oñalmaylıx.

Şayavatlı, xuvatlı, tergövsüz, çorxulu, da alyışli, ögövlü da haybatlangan, ari da aytovsuz atıñ seniñ, saña haybat da şükür, Ataga da Oylğa da Ari Dżanga meñi meñilik. Amēn.

(187v) [Xoltxa Biyimizgä bizim

Jisus K'risdoska]

Alyışli Ata, ari Teğri, köñü, arıt fikirimni benim.

Alyışli Oylu ari Teğriniñ, arıt tenimni benim.

Alyışli Ari Dżanı köñü Teğriniñ, arıt dżanımnı benim.

Biy Teğrim benim, aç ayzımnı da fikirimni benim da içir meni Ari Dżannıñ başıñını, da men anıñ bilä çayırmen saña:

Biñi tirlikniñ, yeber, Biy, Ari Dżanıñni köktägi da xuvatlat tilimni benim — bilirmen, ki xuvat-lisen da çadir etüçisen, Biyim, da Ari Dżan, Oylu Teğriniñ, arıt da (188r) toyrulat sezikimni benim.

Anı çolarmen sendän, Biyim da Teğrim benim Jisus K'risdos, aç çulaçimni benim, arıt fikirimni benim, arzani et meni işitmä ari avaziñni seniñ, da saña haybat meñilikkä dirä.

Vay maña! Vay maña, ki bularipmen fikirim bilä da tolumen yazıx bilä da barça yamanlar bilä.

Umsam benim da ayovuçım, Biyim benim Jisus K'risdos, xutxaruçım da boluşuçım benim, ayma yazıxlarımni benim, meya saña, Biy, da yarlıya maña ulu yarlıyamañğa körä seniñ, da neçik (188v) sen yaxşı etüci da adam sövüci Teğri, saşla meni körümlü da körümsüz duşmandan, saşla boyumnu benim tamuxnuñ teränindän.

Añ meni, Biyim Jisus K'risdos, yazıxlı da arzanisiz xuluñnu, yarıxlı da uçmañda seniñ, da bizim keçmişlärimizniñ dżanların tındırgaysen meñilik tınçlıxında da tirlikində seniñ da arzani etkäysen seniñ ari da haybatlı yüzünä.

Biyim benim, tırgiz da yarlıya, seniñ ulu şayavatından boşat dinsizlikimni benim, zera çadirsen, da xuvatlı, da alyış(189r)lisen meñi meñilik.

Teğrim da Biyim benim Jisus K'risdos, sözü Ari Dżanıñ, sensen boluşuçım benim da xutxaruçisi dünyanıñ, çolarmen sendän, çoyma meni yazıx çılınma saña, zera bulardı fikirim benim benim yaman erkimdän, da etiyirmen erkin tenimniñ benim, da taspoliymen ulu yazıxlarım içinä, xutxar da yarlıya seniñ ulu yarlıyamañğa körä.

Boluş yarıxlı çollarıñ bilä seniñ da salma meni yüzündän seniñ.

Umsam, da işançım, da xutxaruçım benim sensen, (189v) xutxar da sayayt boyumnu benim, zera muşxullandılar sövəklərim benim.

Sensen müdara da yarlıyovuçi Teğri barçasının, tırgız meni, Biy, şayavatiña körə senin, uyalgaylar barçası, kimlər xarşı turıyırılar maña, tas etərsen alarnı, zera xadirsən, da uyatlı etmə meni, evet buz yazıqlarımni tenimdən benim ari atıq üçün senin da aña yaman yazıqlarımni benim, da saña şükür meñi meñilik. Amən.

[Колофон]

1618. T'vagan 1066 [1618].

(190r) [Молитва]

Бах, Би, küştünməximə benim, da ayırlıxi-ma dżanimniñ mənim, da tarlıxi-ma yürəkimniñ.

Yarlıxi maña, Biy, da xaytar meñi benim yaman yollarımdan, da yaxşığa yol körgüz.

Biy Teğrim, ki meñiliktən əvəl alıxışlisen, da saña işanıpmen, işit maña, Biy, da ber şnorquñnu maña da alarga, kimlər senin ari atıqni boluşluxka ündiyirlər, boluş alarga tarlıxi-ma alarnıñ.

Sen, Biy, barabar boluşkaysen bizgə, neçik xartlarga, alay igitlərgə, da (190v) Ari Dżan Teğriniñ başxişindən maña bergäysen, da dżanima benim yaxşı yolda da haybatına körgüzgäysen, da senin ari yüzünə arzani etkäysen.

Da saña haybat da şükür, Ataga da Oyulga da Ari Dżanga meñi meñilik. Amən.

(192r) *Tegdemperniñ 15-indä ulukünün etärbiz surp Jagop hajrabadniñ.*

Životu surp Jagopnuñ

Ulu hajrabad surp Jagop surp Krikor Lusaworiçniñ atasiniñ xızardaşiniñ oylu edi da eki k'ristan padşahlarnıñ zamanına boluptur, Dırtadniñ da Gostantinosnuñ. Da surp Jagop yalıxlıxni (192v) sövər edi, da köp sk'ançelik' etər edi, da yaz u xış artıxsi kiynişi bilä yürümäs edi. Da Teğriniñ buyruxu bilä axpaş boldu Miđzpin şähäri-dä.

Da bir dżiknawor dayın boluptur Maruk'e atlı. Keldi surp Jagopka, xayda ki turar edi, da saylıxin sormä başladı.

Soñra kördülär yiyöv eşi ki alnına bir antamaludžnu on beş yillix, kördülär eksi dā da bu antamaludžga yarlıyadılar, yoxesä Teğridän xoltxa ettilär anıñ üçün, (193r) da xaç çıxarıp üsnä, da sayayttılar kensin Biy Teğriniñ xuvati bilä.

Da ol şähärdä bir dovlätli adam bar edi, atı Getron, da Teğrigä toyrı inanmas edi. Da bir oylu bar edi antamaludž.

Xaçan kördü Getron, ki ol əvəlgi antamaludžnu sayayttılar, tezindän aldı kendi oylun da surp Jagopnuñ alnına keltirdi, ki sayaytkay kendin. Ol

sahat Teğriniñ xuvati bilä sayaytti oylun. Soñra a(193v)tasi bar köñül bilä Biy Teğrigä inandı, da bu kün övdägi eli inandılar Biy Teğrigä da k'ristan boldular surp Jagoptan. Soñra ansizim sayaygan oylan öldü. Da surp Jagop alıxi bilä turuzdu kendin ölümdän.

Bir zamandan soñra rast keldi surp Jagopka bir sala aşıra ketmä, da ol salada bir krinicä bar edi, xaysi ki ol zamanni xiz oylanlar opraxların yuvıyır edilər. Da (194r) surp Jagop yanları bilä keçkändä bir türlü uyalmadılar andan. Yoxesä surp Jagop alarnıñ harsizlıxlari üçün xaryadı ol suvnu, ki suv xurudu, da xiz oylanlarnıñ saçların xaradan ax etti. Da surp Jagop soñra ketti kendi yoluna. Tezindän ol salanıñ bütün eli surp Jagopnuñ artından yügürmə başladılar, da xaytardılar kendin, da xoldular andan, ki suvnu (194v) hasilgä keltirgäy. Da ol Teğriniñ xuvati bilä xurugan suvnu yänä hasilgä keltirdi. Evet xizlarnıñ saçlarını klämädi axtan xara etmä, ki uyalip Teğriniñ xorxusun yüräklərindən ketärmägäylər.

Yänäçi bir töräçi ol şähärdä egri törä etər edi. Da töräçiniñ övü alnına bir ulu taş kesäki bar edi. Yoxsa surp Jagop xaryadı ol taşni, ki alay ol taş ufaldı, neçik topraq. (195r) Soñra töräçi, körüp ol taşni, ki alay ufaldı, da Biy Teğridän xorxup, töräni toyrı etər edi.

Yänäçi eki yarlı, bir söz bolup, klädilər aldama surp Jagopnu: biri kläp ölüp yatıptır, da birsi kelip xoluptur surp Jagoptan, ki nemä bergäy kefinlikkä, ki barip şıñarın kefinlägäy, ol, ki yalyan ölüp edi. Da xaçan şıñarın yatkan [пропущенные слова см. ниже] oyatma başladı, da kördü, ki köndän ölüptür alıxi bilä surp Jagopnuñ. (195v) Tezindän keldi şıñarı surp Jagopka, ol, ki tiri edi, da xolma başladı surp Jagoptan, ki xaytip tırgızgäy şıñarın *yatkan yerinä oyatma, da baxsa, ölüptür köndän* [пропущенные слова]. Yoxsa surp Jagop Biy Teğriniñ alıxi bilä kelip da tiri etti kendin ölüdän.

Bir zamanni Nigianiñ konciliyumda boluptur surp Jagop axpaşlar arasında. Körüp padşah, ki frıştälär xulux etiyirlər edi surp Jagopka.

Bir zamanni surp Jagop klä(196r)di, ki Masis tayına kirgäy edi da köp emgändi, yoxesä bolmadı kirmägä ol tayga. Soñra anıñ üsnä ulu emgäkindän yuxusu eltti kendin tayniñ tibində. Da yuxlagan zamanında frıştä aldı ol tayniñ üstündän bir taxta, da ol taxta edi Noj nahabedniñ kerapından, bir taxtasın alıp frıştä da xoydu surp Jagopnuñ başı tibinä, da yänäçi eltip ol tayga eltti ol kerap taxtanı. Zera artıxsi surp Jagop anıñ üçün (196v)

klär edi ol tayga kirmä, ki Noj nahabedniñ kemisin körgäy edi. Zera Noj nahabedniñ kemisi ol tay üsnä edi potoptan soñra da tursar anda K'risdosnuñ kelgäniñä ança, ki kelsär törä etmä. Da adam oyluna çarä yoñ, ki ol kemini körgäy, zera Biy Teñridän buyruñ yoytur kimesägä.

Yänäçi xizilbaş padişahı Şaburh atlı bir zamanı ulu çerüv bilä keldi da Midzpin şähäriñiñ çövräsini aldı. (197r) Yoñesä ari alıñı bilä surp Jagopnuñ ovad [=ovod] da sarıñça barça çerüvün xizilbaşniñ här yarı çaçırdı, egär elni, egär atlarıñı — här biri bir yanga saçılıp kettilər da şähärgä bolmadılar nemä dä etmä.

Da dayın köp türlü sk'ançelik' etti surp Jagop.

Da andan soñra dñanin Biy Teñrigä simarladı tegdempenniñ on beşsindä.

Biy Teñrigä haybat meñi meñilik. Amën.

(197v) **Alyış surp Jagopka çarşı**

Aziz da biyänçli sövüklüsü Ata Teñriniñ, tañlagan xulu yerdän çay kökkä surp Jagop, tenli friştäsi köktägi Atanıñ, iñit maña, da yarlıya men köp yazıñlıga, da turıyuz meni yixılğanni, neçik ol on beş yillıñ antamaludñnu turıyuzduñ, çaysı ki bolmas edi tepränmä.

Da sensen ari atası dñanıñniñ da tenimniñ menim, ari surp Jagop, çaysı ki sen(198r)sen oñşaşı Jisus K'risdosnuñ, yalbarıp çolarmen sendän, yañşı da xuvatlı pastır, oylu Sionnuñ, surp Jagop, yañşı ögüt berüçi, pareçhos bol miadzin Oyluna Ata Teñriniñ, ki bizim yaman yazıylarımızga boşatlıñ bergäy, da bizni eski duşmanniñ sinamayından sañlagay, da kendiniñ ari yüzünä arzani etkäy.

Yarlıya da sayayt yazıñlı dñanıñniñ yaralarin, ari (198v) ata surp Jagop, içir susagan dñanıñni menim da çurutma, neçik ol krinicäni çuruttuñ, evet sen neçik yarlıyovuçi yarlıyadıñ da toldurduñ yänä ol krinicäni. Ol türlü dä menim dñanıñni

yañşılıñ bilä toldurgaysen sen, iñançim da umsam menim surp Jagop.

Zera sen yañşı ögüt berüçisen da yamandan yañşıga çaytaruçisen, neçik ol egri yarıuçini da yaman(199r)ni yañşı ettiñ da toyrı yolga çaytarıñ, ol türlü dä men bulargan da arzanisiz çulunu yaman yoldan igi yolga çaytargaysen.

Zera sensen toyrı da sövüklüsü Jisus K'risdosnuñ da yañşı inanganı Ata Teñriniñ, neçik ufatıñ ol ulu taşni, ol türlü dä ufatkaysen başın dñan duşmanıñniñ menim.

Yalbarıp çolarmen seniñ sk'ançelik'indän, pareçhos bol Ata Teñrigä (199v) da kendiniñ yarıñlı da haybatlı anasına surp Asduadçadzingä, ki bizni barça sinamayından, körümlü da körümsüz duşmandan sañlagay da bizim yaman yazıylarımızdan çutçargay.

Inanırmen seniñ yarıñlı sk'ançelik'ingä, yarlıyovuçi surp Jagop, yarlıya men çaräsizgä da tirgiz men ölgäñni yazıñ içinä, neçik tirgizdiñ ol yarlıni da neçik tiri ettiñ ol dövlätliniñ (200r) oylun, Getronnuñ, da sen sayayttıñ. Bu türlü dä men ölgäñni da taspolganni yazıñ içinä tapkaysen seniñ ulu sk'ançelik'ing bilä.

Zera sensen arisi Biy K'risdosnuñ da sövüklüsü da çutçaruçısı dñanıñniñ menim, iñit maña, köpyazıñlıga.

Zera sensen atam, da seni pareçhos kendimä tutıyirmen, yarıñlı surp Jagop.

Da sensen çuvatlı da yañşı paster, da sendädir iñançim da (200v) umsam, iñit avazıma menim da bañ küstünmäxinä dñanıñniñ menim, ki saña küstüniyir da seni pareçhosluñka ündiyir, da pareçhos seni tutıyirmen.

Yañşı kütüçisen da igigä övrätüçisen, pareçhos bol Biy K'risdoska, da surp Asduadçadzingä, da barça arilärgä.

Da saña haybat meñi meñilik, amën.

Конгрегация армянских мхитаристов, Вена, № 536

Жития святых

Дата, место, составитель, переводчик, писец неизвестны.

Бумага. 127 л. (127 об. чистый), 9x15 см. Письмо: болоргир.

Язык: кыпчакский.

Описание: [Dashian 1895: 241, 1005-1006].

Полный текст рукописи Вен. 536

(1r) Badmut'unudur da yañşı xilinganı surp Marianēniñ, ki K'risdos üçün çıynaldı da çanıñ töktü Andioñ' atlı kermändä Lipanos dinsiz starostadan

"История (житие) и благодеяния святой Мариане, которая ради Христа пострадала и пролила кровь от неверного старосты Липианоса в крепости, называемой Антиохия"

ÖZET

Kıpçakların yoğunlukta olması sebebiyle “Deşt-i Kıpçak” olarak bilinen, bölgeye Ermenilerin 11. yüzyıldaki göçü sonucu bu bölgede Ermeni ve Kıpçak temasları başlamıştır. Bu durumun doğal bir sonucu olarak iki topluluk kültürel anlamda birbirini etkilemiş ve bu etkileşim aracılığıyla karma bir dil meydana gelmiştir. Literatürde “Ermeni Kıpçakçası”, “Ermeni Harfli Kıpçak Türkçesi”, “Gragoryen Kıpçakçası” gibi isimlerle anılan bu dille meydana getirilen eserler incelendiğinde ağırlıklı olarak söz varlığı Kıpçakça olan ancak Ermenice, Lehçe, Slavca, Farsça ve Arapça sözcükler de içeren, Codex Cumanicus dilinin devamı niteliğinde görülen, günümüzde Karayca ve Urumca ile benzerlik gösteren bir dil karşımıza çıkmaktadır. Bahsi geçen metinler, günümüzde; Ukrayna, Polonya, Ermenistan, Rusya, Avusturya, İtalya, Romanya, Fransa, Hollanda’da yer almaktadır. Dolayısıyla bu metinlere ulaşmak oldukça güçlük arz etmektedir.

Bu alandaki çalışmaları ile bilinen Prof. Dr. Aleksandr Nikolayeviç Garkavets, 2002 yılında *Kıpçakskoye Pismennoye Naslediye: Katalog I Teksti Pamyatnikov Armyanskim Pis'mom* adlı katalogda bahsi geçen kütüphanelerdeki eserleri derlemiştir. Günümüzde Türkiye’de bu eserlerin bir kısmı çalışılmıştır. Tezimizde Viyana Mekhitarist Cemiyeti Kütüphanesindeki 525 numaralı *Dualar Kitabı* ele alınmış, eserin orijinaline ulaşamadığı için bahsi geçen katalogdaki transkripsiyon metni esas alınmıştır. Çalışma; *Dualar Kitabı*’nın çevirisini ve biçim bilgisel açıdan incelemesini içermektedir.

Anahtar Kelimeler: Kıpçak, Kıpçak Türkçesi, Ermeni Harfli Kıpçak Türkçesi, Gragoryen Kıpçaklar, Biçim Bilgisi, Dua Kitabı

ABSTRACT

Armenian and Kipchak contacts began in this region as a result of the migration of Armenians to the region, known as "Desht-i Kipchak" due to the majority of Kipchaks, in the 11th century. As a natural result of this situation, the two communities influenced each other culturally and through this interaction, a mixed language emerged. When the works produced in this language, which is referred to as "Armenian Kipchak", "Kipchak Turkish with Armenian Letters", "Gragorian Kipchak" in the literature, are examined, it is seen as a reflection of the language of Codex Cumanicus. Armanian Kipchak has a predominantly Kipchak vocabulary but also includes Armenian, Polish, Slavic, Persian and Arabic words. Today, we encounter a language that is seen as a continuation of the language and is similar to Karaim and Urum. The mentioned texts are today; located in Ukraine, Poland, Armenia, Russia, Austria, Italy, Romania, France and the Netherlands. Therefore, it is quite difficult to access these texts.

Known for his work in this field, Prof. Dr. Aleksandr Nikolayevich Garkavets compiled the works in the libraries mentioned in the catalog called *Kipchakskoye Pismennoye Naslediye: Katalog Ĭ Tekstı Pamyatnikov Armyanskim Pis'mom* in 2002. Today, some of these works have been studied in Turkey. In our thesis, the Book of Prayers numbered 525 in the Library of the Vienna Mekhitarist Society was discussed, and since the original of the work could not be accessed, the transcription text in the mentioned catalog was taken as basis. The study includes the translation and morphologic analysis of the Book of Prayers.

Keywords: Kipchak, Kipchak Turkish, Kipchak Turkish with Armenian Letters, Gragoryan Kipchaks, Morphologie, Prayer Book